

Městská knihovna v Praze

Vážení přátelé, ano

Ladislav Pecháček

Praha

2017

e-kniha

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupňujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Vážení přátelé,
ano

Ladislav Pecháček

Znění tohoto textu vychází z díla [Vážení přátelé, ano](#) tak, jak bylo vydáno v Hradci Králové nakladatelstvím Kruh v roce 1988. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Ladislav Pecháček: Vážení přátelé, ano), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora- Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 6. 10. 2017.

OBSAH

I	7
II.....	20
III	27
IV.....	34
V	44
VI.....	52
VII	62
VIII	73
IX.....	86
X.....	94
XI.....	107
XII	118
XIII.....	128
XIV.....	136
XV	144
XVI.....	155
XVII	168
XVIII.....	174
XIX.....	185
XX.....	193
XXI.....	202
XXII	213
XXIII.....	221

CO SE NEHODÍ,

ŠKRTNĚTE

I

V dětství jsem míval děsivý sen: běhám venku, objeví se ohyzdná stařenka a chce mě unést. Slíbím, že s ní ochotně půjdu, ale momentálně mám hlad. Když chvíli počká, doběhnu si domů pro chleba se sádlem. Babička svolí, já uteču a už se nevrátím.

Takhle geniálně se mi ovšem ve skutečnosti nikdy nepodařilo nikoho převézt. Život převezl mě, ačkoli jsem byl opatrný. Nikdy bych si například od nikoho nevypůjčil peníze. Ne proto, že bych je nepotřeboval, ale bál bych se, že by si pak někdo chtěl půjčit ode mne. Tak je to se vším. Přeberete někomu ženu a on vám přebere vaši. O tu jeho pak už ani nejde, ale ta vaše vás zradila. A je tu problém. Když si půjčíte od státu, chce na vás úrok (poněvadž vaši ženu si půjčit nemůže). Státní spořitelna – váš bankovní ústav. Jste-li čerstvě ženat, požádáte o novomanželskou půjčku. Vaše žena nepracuje, máte dvojčata, která stůňou a nemohou do jeslí. Banální situace. Pět stovek dáte za byt, pět splácíte dobročinnému ústavu, kde máte sekeru a libujete si jen v únoru, pokud není přestupný rok. A kde je nadstavba?

Ale o tom jsem původně nechtěl hovořit, problémy růstu mám dávno za sebou. Ta půjčka je výhodná. (Za pět let za ty peníze nakoupíte dvě třetiny toho, co letos.) Přesto bych si nepůjčil. Z opatrnosti. Také by mi už novomanželskou půjčku nedali.

Postavíte-li všechny lidi naší republiky na osu, napravo kladné a nalevo záporné (nebo naopak, to je jedno), naše rodina skromně figuruje uprostřed. Jsem normální, moje žena je normální a moje dvě dcery budou, doufám, rovněž normální.

V našem podniku *Fortuna* sedí se mnou v kanceláři nějaký Václav Wohanka. Říkáme mu Volkswagen, nosí svetr s monogramem VW. Přezdívku jsem vymyslel já. Wohanka je na ni hrdý, domnívá se, že Volkswagen je stejně úspěšný pán jako Porsche nebo Opel. Když jdu domů, Volkswagen zůstává ještě v kanceláři, aby dodělal resty. V minulém

roce dostal vkusně zarámované nevkusné uznání, letos hodinky. Má už troje. Ty letošní se předcházejí o čtyři minuty, ty první už nejdou. Na plášti je vyryt ředitelův podpis: *Brunclík*. Já odcházím přesně a stejně tak přicházím. Hodinky mám digitální, zakoupené na nádraží v Budapešti od selky v sedmihradském kroji za českou pětistovku. Made in Hongkong. Druhé mám doma, vyšmelené od jednoho vietnamského přítele u nás v podniku za čtyři sta padesát korun. Hrají Happy Holiday, rovněž made in Hongkong. Všimněte si, že Volkswagen, nejlepší pracovník oboru, vlastní tuctové hodinky s nápisem Brunclík, kdežto mě budí každé ráno rozkošná zvonkohra digitálek.

Je mi ekonomicky zcela jasné, že náš podnik by měl v reálné době zkrachovat. Jenomže nezkrachuje. Nakonec vždycky splníme plán a jsou prémie. Jak se to dělá, nevím. A nechci to vědět. Ředitel Brunclík (všichni si šuškaří, že už je starý a na funkci nestačí, ale nikdo mu to neřekne) má roční prémie osmdesát tisíc korun, náměstkové po dvaceti. Vedoucí úseků po tisícovce čtvrtletně, mistři sedm set. Dělníci mají měsíčně po pěti stovkách, údržbáři tři. Já, jako THP, mám sedm set čtvrtletně jako mistři. Všichni pak další rok usilujeme o splnění nového plánu s iniciativou, úměrnou výši svých prémie. Třináctý plat už nedostáváme, takže snaha tu je.

Generální ředitel Brunclík (není bratrem našeho Brunclíka, jsou bratranci nebo jde dokonce o shodu jmen, ale to se mi nechce věřit) má prý roční prémie sto tisíc korun československých a měsíční plat osmnáct tisíc korun. Nedovedu si představit, co s nimi dělá, ale nezávidím mu je. Já bych tu funkci za ty peníze nevzal. Když ho přivezou, tak skoro vůbec nemluví, jen kouká. Řízky v kantýně nejí (žlučník), do schodů nechodí (po infarktu), nekouří (dtto) a nepije (játra). Prý je na ženské (říkaly ženské), ale já bych spíš řekl, že byl. Nebo je to fáma, která tomu jeho pohledu dodává hloubku. Tady názorně vidíte, co z člověka udělají peníze.

Náš podnik již není od ledna národní podnik, ale koncernový podnik. Takže nikoli n.p., ale k.p. Nevím proč. Zdánlivě se nic nezměnilo. (Určitě se něco změnilo, kromě razítek, jenomže nemohu přijít na to, co.) Ne-

dávno jsem jel v autobuse s naším podnikovým právníkem. Zeptal jsem se ho *otevřeně a přímo*, proč jsme nyní koncernový podnik a co se tím změnilo. Nepatrně zavrtěl hlavou a položil si prst na ústa. Víc jsme se o věci nebavili. Dokonce jsem prohodil něco o počasí, i když on se tvářil dost křečovitě. (Býval kdysi předsedou senátu a tuto funkci nedobrovolně opustil. Zapškl natolik, že když do ní byl znovu povolán, zůstal raději zapšknutý, poněvadž v našem podniku má stejný plat a míň práce.) Jakmile jsme vystoupili, zatáhl mě za zastávku, opatrně se rozhlédl a zašeptal: „Koncernový podnik není právní subjekt.“ A smutně odcházel.

Dohonil jsem ho. „Pane doktore, jaký je mezi tím rozdíl?“

„Zásadní,“ sykl zasvěceně. „Třeba vy, jako člověk, jste právní subjekt. Ale náš podnik, bohužel, už není.“

„Není?“ žasl jsem.

„Není,“ řekl a rychle se vzdálil.

Byl jsem maličko zarmoucen ze ztráty starého dobrého n.p., ale na druhé straně mě potěšilo, že to s člověkem v našem podniku není tak špatné.

Na dveřích mám cedulku BOHUMIL FISCHER – SAMOSTATNÝ REFERENT. Někdy v poledne, kdy slunce pálí do oken, po skle lezou mouchy a já nemám co na práci, přemýšlím, proč jsem samostatným referentem, když nesamostatní se v našem podniku nevyskytují. Patrně proto, že musím zcela samostatně *zápasit s mnoha objektivními potížemi*, často i tehdy, *lze-li situaci označit za těžko řešitelnou*. Starám se, aby výsledky mé práce byly *efektivní, s přihlédnutím ke všem klíčovým faktorům*.

Ale i tak je práce nemálo. Kdybych se vám svěřil, že vlastně nevím, co dělám, asi byste mi nevěřili. Já to pochopitelně vím a každé poledne si to znovu opakuji, což mě uklidňuje. Objevil jsem, že jakmile si člověk dokáže své úkoly formulovat obecně, má napůl vyhráno. Svého spolupracovníka pak vedu k tomu, aby své úkoly konkretizoval, protože, koneckonců, musí vědět, co má dělat. Je sice také samostatný referent, ale dbá mých připomínek, je tedy evidentní, že já jsem samostatnější. Chápe, že kdyby nepracoval podle mých pokynů, nikdy by neměl troje

hodinky ani záramované uznání. Tak vlastně i já *participuji* na jeho úspěších, ale mám svoje digitálky a jsem skromný.

V našem podniku jsou lidé, jejichž morální profil je, mírně řečeno, nepevný a jejichž chování nedovedu pochopit. Třeba chodí v sobotu na brigády a vyprávějí si tam *závadné* vtipy. Podobné vtipy si vyprávějí i v kanceláři. Nikdy nevím, jak se zachovat. Bojím se smát, ale také se bojím, aby si někdo nemyslel, že jsem je nepochopil, a tak raději odcháším. Sejde-li se v kanceláři více lidí, jsem pryč i jeden a půl hodiny. Nikdy takové vtipy nevyprávím, neposlouchám, a proto na brigády nechodím, ačkoli nesmírně rád kopu krumpáčem. (Volkswagen, který drží hrábě a směje se nejhlasitěji, má za letošek již dvacet sedm brigádnických hodin. Není divu!)

Náměstkova sekretářka Monika mi vyprávěla následující vtip: před Goethovou sochou ve Výmaru stojí opilý Američan, uznale pokyvuje hlavou a mumlá. Ja, ja... Johann Wolfgang Goethe... ja, ja... Eine kleine Nachtmusik... ja, ja... pam pam pam pá...

Vážení přátelé, jsem muzikant a dostal jsem záchvat smíchu.

„Vy tomu rozumíte...?“ divila se Monika.

Když jsem se upřímně (až moc) vysmál, odešel jsem vtip povědět náměstkovi. (Nebylo to ode mě hezké.) Už ho slyšel a přivítal mě s ustaranou tváří.

„Taky ti vyprávěla ten vtip o Američanovi?“

„Ano. Je to hezké děvče,“ pravil jsem na její omluvu.

„Smál ses?“ zvedl pátravě husté obočí.

„Ne příliš,“ odpověděl jsem opatrně.

Zamyslel se. „Ö... někdy mám strach, aby se nám... ö... rozumíš... je toho na ni moc... je mladá...“

Bylo vidět, že má o podřízenou starost. Nebo se jí chce zbavit. Mlčím. V takových případech vždy zaujímám osvědčenou *politiku aktivní neutrality*. Mlčení si lze vyložit jako souhlas, ale kdyby došlo na věc, vždycky můžu tvrdit, že jsem mlčel.

Musím se vám přiznat, že mě tyto dvojaké postoje značně vyčerpávají, ale mám z jednoznačnosti hrůzu. Miluji dvojí výklady pregnantních

tvrzení, pravopisné rozpaky s dodatkem *obojí je možné*, početní šarády s množstvím řešení, ačkoli se nikdy nedokážu přiklonit ani k jednomu z nich. Jelikož každé řešení s sebou nese i hrozbu výsledku, zásadně nic nerozhoduji a neřeším.

Pak jsem náměstkovi vyprávěl vtip, který přinesla dvojčata ze školy, a trochu jsem mu spravil náladu.

Vtip v pravou chvíli a na pravém místě dělá divy. Volkswagen nikdy nezapomene říci nějaký vtip ve společnosti. Nosí k tomu účelu notýsek, kde má již osm set třicet pět vtipů. To je jistě úctyhodné číslo. Často vypráví vtipy dvojsmyslné, nemravné, což se mi přičí. Kdo vypráví takové vtipy, je sám dvojsmyslný a nemravný. Volkswagen vypráví vtipy nemravné, dvojsmyslné i závadné, a přesto má zarámované uznání nejlepšího pracovníka oboru. Kde je v tom logika?

Ale kdyby šlo jen o vtipy, budiž. V našem podniku začal od nového roku zpracovávat výplaty počítačový stroj. Všichni se dětsky radovali, domnívajíce se, že odpadnou nesrovnalosti, reklamace, průtahy a chyby. Kdysi mistři a vedoucí spočítali hodiny svým podřízeným a podklady odnesli do mzdové účtárny, kde výplatu zpracovaly tři ženské. Brali jsme každého třetího v měsíci. Od té doby, co máme náš nový počítač, musí každý zaměstnanec podniku vyplnit výkaz práce sám. Lejstro obsahuje množství horizontálních i vertikálních kolonek a podkolonek, je složité, takže ani po čtyřech školeních v pracovní době nepochopili všichni (já taky ne) jeho důmyslně progresivní taje. Bylo třeba přijmout dalších osm ženských, které údaje z výkazů přenášejí na kódovací karty (stroj je blbec a lejstro si nepřečte), programátora a dvě operátorky, z nichž jedna je už na mateřské a druhá má nepřetržitě nemocné dítě. Výplatu bereme až třináctého, poněvadž za tři dny se takové množství práce nedá zvládnout. Zato stroj, když netrucuje, je hotov za padesát minut. Myslím, že od jistého stupně složitosti se každý mechanismus začne chovat jako lidská bytost, ty nejsložitější dokonce jako ženská. Minulý měsíc jsem se přesvědčil, že náš počítač trpí hysterií.

Zatelefonoval jsem do mzdové účtárny a postěžoval si, že jsem nedostal výplatu.

„Kdo volá?“

„Bohumil Fischer,“ představím se.

„Ve styku s námi uvádějte pouze své osobní číslo,“ sdělil mi bezbarvý hlas.

„Padesát devět sedmdesát dva.“

„Padesát devět sedmdesát dva, moment...“

„Padesát devět sedmdesát dva, slyšíte?“

Nenechám se zaskočit. Sloužil jsem na vojně u spojařů a vím, co se patří. „Účtárna, účtárna, zde padesát devět sedmdesát dva, padesát devět sedmdesát dva, slyším na pět...“

„Čekejte!“

„Čekám.“

Čekám v obavách, že mi počítač prostřednictvím účtárny sdělí, že nejsem zaměstnán v podniku, že nepracuji vůbec (nemám co na práci) nebo že jsem zemřel. Potom jsem se dověděl, že jsem špatně vyplnil výkaz práce a stroj mě nezpracoval. Přitom v místnosti, kde stroj žije, je ventilace s filtrem, zdvojená hliníková podlaha a obsluha chodí v bílých plyšových papučích. A hledejte logiku. Můj pravidelný měsíční příjem nezávisí na tom, jak kvalitně pracuji, ale jak kvalitně vyplňuji výkaz práce.

Bylo třeba najít náhradní řešení. Dávám svůj výkaz vyplňovat Wo-hankovi a od té doby nemám s výplatou potíže. (Stroj nic nepozná.) –

Podobné zážitky mnou odmalíčka otrásají často. Nejotřesnější bylo, když vlak přešel Frantu Dlouhopolského. Bylo mi osm, seděl jsem na stromě u trati Lysá n/L – Všetaty – Děčín a trhal švestky. Měl jsem švestky rád, ale vadila mi na nich doba zrání – začínala škola. Za švestkami byl příkop, prudký násep, kladky a dráty k návštěidlům a pražce, nesoucí nablýskané šíny. Mám předplaceno a sleduji drama ze švestkové lóže. Franta je po obrně a zamyšlen, škrábe se na násep. Zapískal uhlák od Děčína. Franta by měl počkat, nestihne to. Krkolomně přehazuje nohy přes dráty, má namířeno na druhou stranu, nese tašku, jde na šípky. Dal jsem do pusy švestku a už jsem nestačil zavolat ani zakousnout, poně-vadž mašina narazila do Franty, nejdřív ho jen trochu postrčila, vyletěl

jako trknutý kozou, spadl, soukolí ho valchovalo, dvakrát se vztyčil a sklopil a pak se rozpadl na části, které zůstaly ležet na trati, lhostejně míjené vagóny s uhlím. A nikde ani kapka krve. (Pořád mám tu švestku v puse.) Vlak doklepal za zatáčkou, pražce se dohoupaly, ticho zazvonilo na kolejích. Kolem hlavy mi bzíká vosa. Bojím se pohnout a odehnat ji, *aby se něco nestalo*. (Ještě přijde finále, pytlíkem od alaburek chrastí jen dacan.)

Ano, vážení přátelé. Kdybych neměl rád samotu, nikdy bych nespatriil, co jsem spatřil. Rozklinkala se návštěidla, kladívka tloukla jako pominutá. Pak se rozdrnčel zvonek ve stanici v kanceláři, ze dveří vyběhl můj tatíček v červené čepici a za ním pan Bíma s velkým stavěcím terčem. Za zatáčkou se objevil poslední vůz, vlak pomalu couval, dirigován umaštěným praporkem brzdaře v budce, a zastavil tak pět šest švestek od místa činu. Tatíček s brzdařem doběhli skoro současně a chvíli se zaraženě dívali. Brzdař si zapálil, pan Bíma se vyzvracel a vrávorál s terčem dál po trati. Na obou stranách stanice spadly na znamení smutku semaforey. „Znáte ho?“ zeptal se brzdař a strašlivě rychle kouřil. „Neznám,“ oklepal se tatíček a dodal: „Nejmíň do večera bude výluka.“

Je to Franta! chce se mi křiknout, Franta Dlouhopolský... Ale nekřičím, nejdřív kvůli té švestce a potom kvůli strachu, že budu muset odejít a neuvidím pokračování, nedozvím se, *jak to dopadne*, co bude následovat, jaké postavy se objeví na scéně, a přijdu o konec. A tak jsem na tom stromě jako myška, i když nevím, jestli lezou myši na strom.

Oni ho nemohli poznat, protože ještě neviděli hlavu; ta je v příkopu pod mým abonmá. Dostavil se pakr Pešek a závorář Kodytek. Můj tatíček je nechal chvíli vynadávat a pak je poslal na obě strany po trati hlídat, aby sem nikoho nepouštěli, *hlavně ne děti!*

Kdo něco hledá, nikdy se nepodívá nahoru, a oni ještě nic nehledali. Ani potom, až budou s četníkem hledat, nepodívají se nahoru. A tak pomalu nabývám jistoty, že nebude-li se mi chtít čurat, uvidím mládeži nepřístupnou tragédii celou. Tuším, co ještě nedovedu vyjádřit, že i dál to bude zajímavé, že po každé smrti následuje činnost, o níž nic nevím, řetěz událostí, zahalených tajemstvím nejen pro dítě, ale i pro větší část

dospělých, neboť moje mamička například v životě neviděla mrtvolu a vidět odmítala, ani na dědečka před pohřbem nešla pohledět, na rozdíl ode mne, jehož teta přistrčila do komory k prknu, na němž o posvícení vychládaly koláče, a na kterém toho dne definitivně chladl dědeček.

Čekám trpělivě, nevím, co všechno spatřím, ale každá podívaná, jež není určena dětem, nemůže si přát lepšího diváka, než jsem já.

Za patnáct minut přijíždí doktor Andrlík a vysouká se z topolina. Je tlustý, potí se, na saku mu chybí prostřední knoflík, který si léta oškubává o volant. Chvilí obhlíží situaci, otře si do kapesníku krk a čelo a praví odborně: „Na nic nesahejte, exitus je evidentní!“ (Přesně vím, co tehdy řekl.)

Brzdař ještě rychleji kouří, tatíček ustaraně pendluje mezi výhybkami a dopravní kanceláří. Pakr se závorárem hlídají, hlavy otočené přes ramena k místu, o němž se bude hovořit. Bíma se vrátil, usedl na kilometrovník a je bez sebe hrdostí, že již nezvrací. (Taky už nemá co.) Poslali ho pro papírové pytle, jimiž doktor Andrlík úhledně přikryl zbytky, jenom na Frantovu zrzavou palici zapomněl, ta zůstala tak, jak spočinula, v příkopu pod švestkou, zabořená nosem do země, jako by se na to nemohla dívat.

Nikdy jsem nemohl pochopit, jak může někoho, kdo není slepý a hluchý (a nechce!) přejet vlak. Ted' jsem spatřil událost na vlastní oči a nejsem o nic chytřejší. Jenom je mi Franty líto, ale lítost není ani větší ani menší než zvědavost, jsou jenom každá z jiného šuplíku, každá má svoje místo, každé je nutno použít při jiné příležitosti. Šuplík s lítostí na hřbitově, až budeme Frantovi zpívat *Malý hošík černovlasý (!) své matičce žaloval... nebo Slunéčko se za bor chýlí, den se k hrobu ubírá, z vížky hlásek zvonku kvílí, láska že již umírá... nebo Ach, již se nikdy nevrátí to kouzlo mladých dob, já lásku svoji ukládám ve tmavý hrob*. Něco z toho. Ale ted' ne. Ted' hltám drama, ještě musí přijít spousta lidí, bude rušno. Chci se chovat normálně, jako dospělí, ne jako Bíma.

Na druhé koleji v protisměru tiše zastavila drezína, vystupuje pan Šádek, který byl u nás na večeri s chotí. (Udělalo se jí nevolno, když přišla řeč na kočky a tatíček jí vysvětloval, že koťata je třeba topit.)

Choť s sebou nepřivezl, přivezl pána s odznakem, na tu dálku dobře nevidím. Zvědavě a pietně postáli v uctivé vzdálenosti a zmizeli v kanceláři.

Jako poslední přijíždí na místo činu příslušník SNB pan Červinka na kole. Má modrou uniformu, nohavici sepnutou klipsnou, na velikém zadku malou pistolku. (Ještě se mu říká četník.) Zastavil rozkročmo na kolejích, aby zhotovil náčrtek. Je zády ke mně, vidím mu do bloku. Šimrá papír krátkými tahy, neumí nakreslit poctivou čáru. Tužkou na délku paže poměřuje vzdálenosti, oko přimhouřené jako při střelbě. Tohle odkoukal od akademického malíře Oldřicha Vodsedálka, který sem v létě jezdí malovat České středohoří.

V zimě maluje Jizerské hory. Maluje hezky. Tatíček chodí malovat s ním, tvoří společně a povídají o všem možném, o politice i o ženských. Jakmile jim přinesu svačinu, hovoří o umění. Stojí zády k sobě, Vodsedálek maluje Radobýl tatíček Říp. Když se jeden sehne pro tubu běloby, drcne zadkem do druhého a řekne: „Pardon.“ Tatíček maluje hezky, ale *nemá tam světlo* jako Olda, závidí a říká: „Ty prevíte, jak to děláš?“

Pozor! Přijeli pohřebáci. Auto natočili roztlemeným vnitřkem ke mně. Pan Fidra a pan Čada vyjeli s rakví a postavili ji na zem. Rozhlížejí se po kolejích a ukazují: „Támhle... a ještě támhle...“ Orientují se podle papírových pytlů. Poponesou rakev bez víka, seberou, co zbylo z Franty, a jdou dál. Když obejdou všechny pytle, zjistí, že chybí hlava. (Myslel jsem, že hlava je nejdůležitější.) Našel ji pan Čada, zvedl dvěma prsty za vlasy. Vyškrábal se po náspu a přiložil ji k Frantově noze. Měli to poskládáno *hlava nehlava* a tatíček se rozzlobil: „Takhle snad ne, pánové...! Nemůžete ho trochu srovnat?“ Ale pan Fidra ho uklidnil: „Nebojte se, pane přednosto, my ho u nás složíme, že nikdo nic nepozná.“ A skutečně.

Pan Červinka ohlásil, že všechno má zakresleno a je hotov sepsat protokol. Ostatní byli rovněž k dispozici. „Viděl někdo, jak se to stalo?“

Já, chce se mi křiknout, ale mám od švestky v puse nepohyblivý jazyk.

Potichu jsem se dočkal posledního klapnutí, auto kodrcá k městu a teprve teď brečím, poněvadž jsem *všechno viděl a nemohl nic dělat*.

Pán s odznakem poklepal tatíčkoví na rameno, neboť „Kdybychom měli všude takové přednosta, snížili bychom výlukové časy na minimum a zlepšili provoz velmi podstatně.“ Oni tam nebyli kvůli Frantovi, ale kvůli grafikonu, i tatíčkoví šlo o provoz, i Šádkovi, všem, kteří tam byli. Doktoru Andrlíkovi šlo o diagnózu násilné smrti, Červinkovi o náskres situace a výstižný protokol. Jen Bímovi šlo o sebe a pakrovi se závorářem o slova, kterých použijí, až budou příběh vyprávět. Protože jakmile člověk umře, v tu vteřinu už o něj nejde nikomu.

Po odjezdu auta se chovali hlučně a trochu se překřikovali. Tatíček povolil odjezd vlaku ku Mělníku, brzdař vyskočil na schůdky a zasalutoval. Bíma přinesl stavěcí terč, snesl papírové pytle na hromadu a zapálil je. Rozdrnčela se úřední zvonkohra.

Konečně mohu poposednout a změnit polohu. Mám ještě letní oblečení – trenýrky, které se mi zařezávají, a chce se mi taky čurat. Na patro tlačí švestka. A jak jsem poposedl, ulomila se větev a provázen suchým praskotem, kecl jsem do ušmudlané trávy, do pošlapaných lopuchů, bodláků a moře přesličky.

Celá tlupa se otočila naráz. Teprve teď se vyděsili, docela neprofesionálně, protože druhá tragédie těsně za první je příliš mnoho katastrof na jedno odpoledne v tak malém městě. Utíkají ke mně přes koleje a jen dorazili, přefrčel po uvolněné koleji mezinárodní rychlík Berlín-Vídeň, který má přednost a kde v jídelním voze prodávají zelené limonády s pepermintem. Všichni křičí, co tady dělám. Co bych dělal, díval jsem se. Bolí mě koleno a mlčím.

Pan doktor Andrlík na mě jde lidsky: „Bóbo, ty jsi všechno viděl?“

Pořád nemůžu mluvit.

„Já ho znám,“ řekne tatíček, „teď nepoví just ani slovo.“ A sahá mi na hlavu.

A just jo! Z tváře vylupuji macerovanou švestku, stala se zatím součástí mého těla, je mi, jako bych si vyndával zub. „Cho bych devav... dívav chem che.“

Domnívají se, že huhňám leknotím, otřesen hrůzným zážitkem, všichni se tváří jako přistižení při nějaké nemravnosti.

Andrlík ke mně přičapl a porodnickýma rukama mi ohmatává koleno, jako by se dotýkal dortu se šlehačkou. Červinka obrátil list v bloku, neboť teď teprve dostane protokol razítko pravdy, ode mne uslyší, co si domýšleli, co rekonstruovali, co povýšili na pravdu svými podpisy a stvrдили stopečkou rumu.

Jazyk se mi uvolnil, hovořím plynule: „Seděl jsem na stromě, Franta přelezal dráty...“ Červinka stenografuje s jazykem na špičce nosu, čekám, až dopíše větu, „pak ho ten vlak trknul a to je všechno.“

„Co ho...?“

„Trknul,“ žasnu nad nechápavostí policie.

A doktor Andrlík mi znovu sáhl na koleno, tentokrát je razantně ohnul a natáhl, až se mi udělalo zle, ale ne bolestí nebo *tou jejich hrůzou*, ale tím, že na mě sahá stejnýma rukama, kterýma sahal na přejetého Frantu. Stejnýma malýma ručičkami s krátkými prsty se zanořenými kloubky a se zlatými hodinkami Omega, které už tenkrát ukazovaly datum. Je třetího září, sedmnáct třicet, přesně.

„No, my pojedem.“ Pán s odznakem přerušuje inspekci, šťouchá do Šádka, situace se stává rodinnou. Šádek řekne „Hezky se vyspi, Bóbo,“ a mrkne na mě jako na ženicha, jako by říkal *Hezky si to užij*. Spatřím znovu ty ruce, Omega, sedmnáct třicet jedna, a krásně usnu.

Nevím, co se mnou dělal Andrlík. Asi nic. Probudil jsem se, vidím hvězdy. Bořím nos do modré blůzy, smrdí černou nádražní podlahou a petrolejem, tmavé nebe se houpá, nádražní lampy se jako svítící čárky komíhají sem tam v rytmu tatíčkovy chůze. Nejdeme daleko, bydlíme na nádraží. Otevírá dveře do předsíně a nadhazuje si mě.

„Sakra, Bóbo... ty už seš těžkej jak bahno.“

Mamička truchlí, zpráva o Frantově skonu ji zastihla u stolu. Ani sešity nedoopravila, obě hromádky jsou stejné. „Tak vy už to víte?“

„Jak bychom nevěděli,“ postavil mě tatíček na zem, „viděl všechno ze stromu.“

„Ze stromu?“ nechápe mamička a vtom jí došlo, že tady u nás ve Stachách se odehrávala simultánně rovněž jakási tragédie. „Ale né! Vy to nevíte! Zemřel pan prezident.“ (Což jsem ze stromu vidět nemohl.)

A usilovně pokračuje v truchlení pro smrt člověka daleko odtud, ačkoli Frantu mohla pohodlně vidět umírat z okna v kuchyni.

Dostal jsem najíst a horkou koupel. Mamička, jak mě mydlí a drbe, tak mnou jemně třese a já jí v tom zajímavém třesu klidně vyprávím, jak Franta přehodil nejdřív zdravější nohu, měl na šípky květovanou tašku s dřevěným kruhovým uchem, a jak ho lokomotiva nabrala na rohy, to vše s detaily, nikoli z nějaké zvrácené záliby, ale protože se mi mozaika skládá pouze ze sklíček a každé sklíčko vyličím náležitě barvitě, vždyť jsem svědek.

Dali mě do postele, kde mě uspávají vlaky s uhlím a skřípající závory. Mám zakázáno svěřovat se bratru Jírovi. Již spí, nic netuší a prdelku má nahoru. Ani bych mu to nevyprávěl. (Rodiče se nebáli, že by měl strach, ale měli strach, že by se bál a lezl mezi ně do postele.) Mladšího bratra je třeba udržovat v nevědomosti o světě, jinak nezaspí ve vlastní posteli. Bojí se i shrbené tetičky, která k nám jezdí na návštěvu. Než usnu, ještě si promítnu ten film. Díky Frantovi jsem nemusel toho večera cvičit na harmoniku.

Všemi akty zániku a zmaru, jakkoli navenek prožívanými klidně, jsem byl po celý život hluboce zasahován.

Nedávno (asi před deseti lety) chtěla dvojčata koťata. Každá svoje a obě stejná. Navštívil jsem za tím účelem svého přítele Romana Frühaufa, který pěstuje kočky. Znal jsem i jeho tatíčka, který již zemřel a býval kamnářem, což nebylo v našem kraji vzácné řemeslo. U Romanů v domě i po zahradě se fláká velké množství koček. Mají svá obydlíčka v bedýnkách z ušlechtilého dřeva, k nim žebříčky. Překvapilo mě, že v bytě není zápach. Roman udržuje kočky v čistotě a věnuje jim všechen volný čas, jakmile přijde z práce. (Jezdí autobusem ČSAD.) Zajímalo mě, jak snáší, když se začnou mrouskat. Odpověděl, že mu to nevadí, příroda je příroda, a s ostýchavým úsměvem se přiznal, že má zvířata rád. Psy nesnáší. V té rodině vládla nevšední pohoda a klid, již jsem se těšil, až přinesu koťata domů. Ptal jsem se, jak vybírá a kontroluje chov.

„Jednoduše,“ odvětil, „vybírám nejhezčí a nejsilnější koťata. Některá si nechám, ostatní prodám v Kolíně na trhu.“

Rovněž mi prozradil, že si doma udržuje poměr pět ku jedné, tedy pět kočiček na jednoho kocourka. To je důležité. Bylo mi jasné, že nedužívá, nadbytečná koťata topí, jako kdysi můj tatíček. (Nerad, ale musel.)

„Kdepak,“ vyvedl mě z omylu, „máme daleko k vodě a ze studny bereme na vaření. Utrácím je jinak.“ A pochlubil se vypraným, vyžehleným plátěným sáčkem. „Dám je do pytlíku a cáknu s nima o beton. Jsou slepá a o ničem nevědí,“ dodal na omluvu.

Sevřel se mi žaludek nad tím, jak Roman utrácí kočky jako peníze, ale ovládl jsem se. Domů jsem žádné kotě nepřinesl.

V takových chvílích nikdy nevím, jak se tvářit, abych se zachoval normálně. Zásadně nehodlám ovlivňovat jakoukoli situaci, jenomže se obávám, že ji tím ovlivním. (Svatý otec odložil cestu do Španělska, aby neovlivnil tamější volby, a tak je ovlivnil.)

Nikdy jsem se nebál, že mě přejede vlak. Chodil jsem přes koleje před Frantou i po něm. Zato teď se bojím: že vyplním špatně výkaz práce, že mě stroj nezpracuje, že mě dají do pytlíku a cáknou mnou o beton.

II

V první třídě nakreslila dvojčata obrázek, na němž jsou dvě žluté koule a jedna hnědá. Často na něj hledím ještě dnes, zahloubaný do složitých úvah, a napadá mě, že své dcery neznám. A jestliže *poznání přispívá porozumění* (a naopak), neznal jsem je ani v první třídě, protože jsem jim nerozuměl. (Moje žena nepátrala po skryté filozofii, dívala se na pomazanou čtvrtku s láskyplným úsměvem, s jakým ještě nedávno žasla nad jejich nočníky.)

„To jste kreslily ve škole?“

„Ano, tatíčku.“

„A co to má znamenat?“

„Kuřata jdou uklovat kvočnu.“

„Aha,“ řekl jsem jakoby nic. „A kde je ten druhý?“

„Jaký druhý, tatíčku?“

„Druhý výkres. Kreslily jste přece každá svůj obrázek...?“

„My máme jen jeden.“

Víc jsem z nich nedostal.

Vzal jsem si v práci volno. Řekl jsem náměstkovi, že jdu do školy, a skutečně jsem šel do školy. Přivítala mě budova, do které jsem kdysi chodil, kde učila moje drahá mamička. Měli právě přestávku. Žáci ukázněně kolovali a chodbami se neslo táhlé volání: „Pozor, pozor, Ský má dozor!“ (Učitel Sádovský. Už je v důchodu a pořád poctivě vypomáhá. Starý dobrý kantor...)

Zopakoval jsem jednoduchý manévr, kterým jsme se mu vyhýbali, a v prvním patře ťukám na dveře kabinetu výtvarné výchovy.

Vážení přátelé, nevím, čím to je, ale při rozhovoru s učitelkou mě dodnes oblévá strach, že se mě bude na něco ptát, co nebudu vědět, že mě bude hubovat, vzkazovat rodičům, aby přišli do školy, vyhrožovat sníženou známkou z chování a pak mě vyhodí na chodbu.

Učitelka Konopásková byla zdatná elementaristka. Ačkoli jsem se jí představil, oslovovala mě vytrvale *tatínku*, jako v porodnici. Řekl jsem, že jsem si přišel pohovořit *upřímně a bez iluzí*. Dvojčata, ač dvě, přinesla pouze jeden obrázek, navíc velmi podivný. Ať se nezlobí, nechci se v nejmenším dotýkat moderních pedagogických metod, ale téma, jež dětem zadala, mi připadá, mírně řečeno, zvláštní.

„Vy jste odborník, tatínku?“

Abych jí dal najevo, že nemohu být pokárán, ale pouze poučen, použil jsem větu z jedné televizní hry: „*Nejsem zdaleka odborník, ale něco jsem o tom četl.*“

„Tatínku,“ řekla vroucně, až jsem se otrásl, „moderní ško-le jsou cizí *zastaralé přístupy a návyky*. My musíme žákům *vytvořit prostor*. Téma, které jsem zadala, bylo volné.“

„*Otevřený přístup zásadou,*“ přitakal jsem chápavě.

„Jistě. *Tomu dáváme zelenou.*“

„Chápu, že nepotřebujete lidi, kteří by *strnule zachovávali vžitý úzus,*“ přisadil jsem si a nasadil osvědčený výraz, jehož vždy používám při této dobré řeči.

„*Priorita patří iniciativě,*“ sekundovala zdatně, „konečně... vypadáte inteligentně, vidím, že působení školy a rodiny bude v případě dvojčat *paralelně pozitivní.*“

A prokázali bychom jim *medvědí službu*, kdyby nebylo.“ (Já ti ukážu!)

Podala mi ruku a usmála se. „Velmi mě těšilo.“

Také jsem se usmál. S kantory musí být člověk zadobře. Jsou tu děti, pak přijdou vnuci... Někdy závidím bezdětným lidem jejich naivitu.

Až na ulici mě provázelo halekání, jímž dřevorubci varují duše na dolině. „Pozor, pozor, Ský má dozor...!“ V parku naproti škole jsem na lavičce přemýšlel, proč dvojčata namalovala dvě žluté koule a jednu hnědou a mohou-li kuřata uklovat kvočnu. Ačkoli jsem se od učitelky nedověděl nic, domluvili jsme se perfektně díky té dobré kódované řeči.

Když odejdu dříve z kanceláře, nejedu autobusem, ale jdu pěšky. Mám na levé noze křečovou žílu a chůze mi prospívá. Rád chodím z práce

pěšky. Je mi, jako bych kráčel z flámu, utratil výplatu a bylo mi to jedno. Chodníky jsou prázdné, po ulicích se potulují děcka se školními brašnami, sem tam přeběhne pes. Jsem svobodný a volný. V obvyklou dobu si to nemohu dovolit a jezdím autobusem. (Všichni by se divili, proč jdu pěšky, vyprávěli by si, že nespěchám domů, protože mezi mnou a mojí ženou to neklape, a moje žena by se zase domnívala, že mám nějaké problémy v práci.) Píchnu si, postojím čtvrt hodinky, nasednu do autobusu, kde se všichni známe, bolí mě křečová žíla a jedu čtyři zastávky do sídliště. Zvykl jsem si dělat, co se ode mne očekává. Kdo dělá, co se od něho neočekává, může od ostatních čekat cokoli.

I do práce bych rád chodil pěšky, ale nemohu. Musím stát na zastávce, mrznout, poslouchat řeči o fotbale a kupovat si noviny. To mě deprimuje. Toužím chodit pěšky a pískat si. Před deseti lety jsem zaspal a šel pěšky. Cesta mi trvala třicet pět minut a dorazil jsem do kanceláře se zpožděním, ale plný energie. Měl jsem nutkání okamžitě vyvíjet nějakou činnost. Jen tak z přetlaku dobré nálady jsem vypracoval odpisové normy ze základních prostředků, přidělených na první čtvrtletí. Jednalo se o kancelářské stroje s desetiprocentní sazbou, takže práce mi šla od ruky. Dokonce jsem si pohvizdoval.

Wohankovi, jenž má dlouhý nástup, ale výdrž, byla taková iniciativa podezřelá. Ještě neměl přečtené noviny, když já byl hotov s odpisy. Zmínil se Monice, Monika Dlaskovi a náměstek mě zavolal.

„Posad' se, Bohouši... ö... nějaké problémy?“

„Nemám.“

„Je ti dobře?“

„Výborně.“

„Nepřišel jsi dneska pozdě?“

„Asi o dvacet minut. Napracuji si je ještě dnes.“

„O to vůbec nejde,“ mávl rukou a s něhou staršího bratra se mi zahledl do očí. „Mám o tebe... ö... starost. Chápeš?“

„Ne... totiž ano,“ opravil jsem se provinile.

„Cítíš se fit? Nebolí tě něco? Nic před *námi* nezatajuj.“

Chtěl jsem mu udělat radost. „*Ted, když se ptáš, soudruhu náměstku, si uvědomuji, že mě bolí břicho. Trochu.*“

„Já to tušil, že nejsi ve své kůži. Kde tě bolí? Tady... nebo tady?“

„Tady, soudruhu náměstku.“

„Tady?“

„A někdy tady,“ položil jsem dlaň na krajinu kolem pupku, jako dvojčata, když byla malá a měla bolení.

Usedl k telefonu, vyhmatal číslo. „Dlask... ö... doktore, posílám ti tam jednoho *svého* zaměstnance, podívej se *mi* na něj, přece jen máš *vlastní pohled na situaci*. Dík.“ A zavěsil. „Tak běž! Jdi, Bohouši, břicho je prevít. Co bych pro tebe neudělal.“

Do střediska jdu opatrně, jak se sluší na člověka s bolavým břichem, s utrápeným výrazem, kterého normálně používám až po příchodu z práce, a docela nepochopitelně mě břicho začíná opravdu bolet. Každým krokem, každým centimetrem, jímž se přibližuji k ordinaci, se připomíná, ačkoli obvykle ani nevím, že břicho mám. A k tomu zástup v čekárně, nekonečný jako chorovod.

Lékařem v našem k.p. je Berka, můj nejlepší kamarád. Z doktorů, které neznám, mám strach. Berka je svědomitý a trvale uštvaný. Ovšem, Berkovi věřím. Hněte mi břicho, ležím, světlo mi svítí do očí, sálá tu teplo a bolesti už necítím. I když je Pepík Berka rozporuplná osobnost, budí důvěru. Má obličej fořta a ruce faráře. Není snadné se svěřit, že už mě nic nebolí, vzali mě mimo pořadí, to mu nemůžu udělat. I Dlask by se mohl urazit. Tak mumlám: „Trochu... tady... tady ne... tady trochu...“ Čiže snažím se kvůli Berkovi.

Doktory nemiluji, jsou důležití, ale Berka je fajn. Oslovuji jej Pepíku, on mě Bohouši, mnoho jsme spolu užili a stále si máme co povědět. Učitelé mu prorokovali špatný konec, ale Pepík je převezl a stal se lékařem. Je ovšem pravda, že ještě neskončil. Uvidíme. Někdy mě potká na ulici a volá: „Bohouši... vem harmoniku, vem Andělu a přijďte večer k nám...“ Vezmu tedy harmoniku, vezmu ženu a jdeme k Berkům. Pamatuji se, že se chodilo na žolíky, pak na kanastu, na televizi, poslouchat desky, prohlížet diapozitivy z dovolené... Dneska už nikdo nezastírá, že se chodíme

prostě napít. To je nesporně pokrok. Díky své ženě Ivance je Pepík kulturní osobnost, ona z něho udělala člověka. Ještě ve škole to byl stejně zemitý dacan jako já. Po studiích si vzal Ivanku z Prahy a ta jej začala s láskou civilizovat. Někdy mě napadá, že se jí mstí. Mstí se za Pražské jaro, za Mezinárodní jazzové dny, za vernisáže, za klubové pořady avantgardních divadel, za Violu, za všechny předpremiéry, premiéry, derniéry, a já jsem nástrojem té pomsty.

Takže když přijdeme k Berkům, vítá nás srdečně jen Pepík a Ivanka má zkaženou náladu. Ovšem kafe dostaneme a časem dojde i na něco ostřejšího. Ženské si odejdou špitat do kuchyně, vybalím harmoniku a řeknu: „Pepíku, co si dáme?“

„Jako vždycky, Bohouši.“

A my zpíváme a hrajeme písničku, nevím, jestli ji znáte, jmenuje se *Omladina na radě*, kterou si notovala Pepíkova maminka paní Berková za mlada, když šila, myla schody, Pepíka nebo nádobí. Znáš spoustu písniček, čas utíká, Berka jhne, a jakmile spustím *Na těch stašských lukách na břehu Labe...* rozteskní se, vytáhne z knihovny červený diplom, tou rourou tluče o stůl do taktu a my víme, že je čas odejít. Zavřu harmoniku do futrálu, hodím přes rameno, zavolám na Andělu a jdeme domů. Berka pláče, Ivanka za mnou bouchá dveřmi. Mně, vážení přátelé, je taky všelijak.

Ani teď jej nemohu zklamat. Ležím a Pepík přemýšlí.

„Kdybys byl normální pacient, Bohouši, pošlu tě domů. Ale ty jsi můj kamarád a léčit kamarády je nevděčná záležitost. Člověk, málo platné, uvažuje jinak a já si nejsem jist, jestli líp. Podívej!“ zkroutil mi pravou nohu, až jsem vykřikl. „To je Copeho znamení, Bohouši!“

Kolem přešla sestra, trochu jsem vtáhl břicho a vypjal hrudník. Podotkl, že jde o Jeansovo znamení, a když došlo k mírné erekci, bylo to znamení Rychlíkovo a bylo typické. Ještě mě nechal vyčurat a strčil mi teploměr do zadku. Po vyjmutí jej dlouho zkoumal a rozhodl: „Pošlu tě na chirurgii. Neboj se,“ dodal, aby mě uklidnil, „mám tam známé. Udělají ti nativní snímek břicha a až se vrátíš, vezmeš harmoniku, vezmeš Andělu...“

Tak jsem se dostal na chirurgii, kde jsem už kamarády neměl, ale měl je tam Berka.

„Vás bolí břicho?“ utrl se na mě krvavý chirurg, když si přečetl papírek.

„Ted' mě to nějak přešlo, pane doktore,“ usmál jsem se.

Prošel se mi rukama po břicho, zapátral prstem v konečníku a oznámil sestře: „Připíšte ho na konec programu!“

Program jsem uzavřel postupně ztrátou vědomí a slepého střeva.

A tak lidi, kteří mají nějaká trápení a jsou divní, jiní lidé, jejich bližní, posílají k lékaři, poněvadž co si nedovedou vysvětlit, to mají nutkání řešit. Ale ten lékař neví, že jen tak z bujnosti nebo z přemíry krásných myšlenek učinili něco jinak než jindy a hledá příčiny, jaké umí hledat, až je najde. (Vždycky něco najdou.) Lavinu nikdo nezastaví, ani ten postižený se už nebrání, protože funguje vyšší síla, již je bláhové se vzpouzet, aby nepůsobila tím více. Je lépe se podrobit a přijít o slepé střevo (v lepším případě). Učinil jsem dobře, že jsem nechal věcem volný průběh, neboť všechno bylo *normální a obvyklé*. Navíc jsem toho dne dokázal v pěti lidech vzbudit pocit, že mi zachránili život. (*Vážení přátelé, ano.*)

Ležím na velikém bílém loži a břicho mě konečně bolí, jak náleží. Nad hlavou se bimbá hrazdička, o tu se vzpírám, chci-li se pohnout. Okolo jsou další zachránění, hekají a vzpírají se na hrazdičkách. Seznamujeme se a vyprávíme si, jak jsme se sem dostali. Čekáme na učený bílý zástup.

Pak vtrhne do pokoje neoholený bílokabátník a místo poeticky vznešené latiny vybafne: „Jak vám odcházejí větry?“

„Prosím?“

„Větry!“ zopakuje a odhrne pokrývku.

„Dosud ne.“

Do papíru u mých nohou napíše velikou nulu. Dál postupuje od postele k posteli a stejně jako mne, táže se každého na směr a sílu jeho větrů. Jsem zklamán.

Po propuštění páchnu nemocnicí, vážně se procházím sídlištěm, moje žena mi podstrojuje a dvojčatům každý večer před spaním ukazují jizvu.

A co myslíte, že mi řekl Pepík Berka, když jsem k němu přišel? „Nazdar, Bohouši, vítám tě, tak co, jak ti odcházejí větry?“

Mám více času, jakmile vyběhne moje žena do školy a po ní dvojčata, trochu poklidím, umyji nádobí, seberu pár smítek po kobercích a čtu Tichý Don, jako při každé nemoci. Když se mi dostane do ruky magazín *Co vás zajímá*, kde mě obvykle nic nezajímá, jsem na chvíli zaujat statí doc. Šámalové-Vozabové Sexuální život v moderním manželství (doma tomu říkáme *Člověče, nezlob se*, aby dvojčata nevěděla, o čem je řeč), bolestně zatoužím po své ženě a raději sáhnu znovu po Tichém Donu.

V noci se mi zdá, jak jdou kuřata uklovat kvočnu, jsou rozčilená a zobáčky se jim odhodlaně třesou.

Ano, vážení přátelé, chcete-li pro bližního mermomocí něco udělat, zavolejte mu lékaře.

III

„Posad' se, Bohouši,“ vyzval mě náměstek Dlask.

Jsem s náměstkem zadobře. Nesedám ke stolu, ale do plyšového křesla v rohu pracovny. (Všichni náměstkové mají plyšová křesla a kovral, ředitel Brunclík kožená křesla a plyšan.) Dlask tlustozobý (*hnízdí a skrývá se v listí stromů, mladé má v květnu a v červenci, kleci zvyká snadno*) opustí své místo a posadí se ke mně do druhého křesla, aby mi dal najevo, že se mnou jedná jako rovný s rovným. Nekouřím mnoho, ale u náměstka kouřím vždýcky, protože on kouří hodně. Škrtnu zápalkou, a když se váhavě rozhoří (svět nám závidí pomalé hoření a pukne závisť, až naše zápalky nebudou hořet vůbec), zapálíme si a pokračujeme v rozhovoru.

„Poslyš... ö... jistě jsi slyšel, že se v našem podniku připravují určité změny.“

Krátce a důležitě přikývnu, ačkoli o změnách nemám tušení.

„Mě by zajímalo, jaký je tvůj... ö... osobní názor?“

„Ano,“ sáhnu rychle po dobré řeči, „můj názor znáš, nikdy jsem se s ním netajil. *Je na čase, aby odpovědná místa zaujali mladí a perspektivní odborníci... nezatížení starými metodami... s pružnou orientací... schopností optimálního rozhodování... na všech stupních řízení.*“ (Takový projev mu vysypu, kdy bude chtít, on to ví, proto si mě pozval.)

„Výborně! V tom jsme tedy zajedno. Budou... ö ... změny!“ ukázal palcem nahoru. „Brunclík padne... možná oba... jistě víš, co to znamená...“

„Jistě,“ ujistil jsem ho, ale pořád se mě to nějak netýkalo. Každá generace do něčeho ukládá. Do známek, do obrazů, do rodinných vlek, do starožitností... Ta naše ukládá do postavení. Nechápu, proč tady sedím.

„A ti noví... ö ... si k sobě vytáhnou svoje lidi.“

Ano. Přibudou noví. Časem přestanou jíst řízky (žlučník), místo schodů výtah (srdce), nepít (játra) a prémie budou mít větší. Vytáhnou s sebou svoje lidi a ti budou mít také vyšší prémie. (Já bych si vytáhl Wohanku.)

Čas od času někdo z nich náhle umře (stres). Nechci, aby se cyklus týkal i mne.

Měl bych větší prémie, ale musel bych dřív umřít. Nechci být v našem zábavním podniku vytažen kamkoli.

Vážení přátelé, každý si o mně myslí, že jsem neobyčejně inteligentní, protože se tvářím určitým způsobem a mlčím. Ten způsob vám nemohu prozradit. Ne že bych vám nepřál dojem, jakým budete působit, ale nedovedu jej popsat. Nesnažím se o něj, narodil jsem se s ním. Podle maminčina vyprávění tenkrát porodní bába zvolala: „Je to kluk! A vypadá inteligentně.“ (Obvykle se říká, že je pěkný. To neřekla.) Zato nad mým mladším bratrem kroutili doktoři hlavou, ještě když šel do školy, ačkoli již dovedl číst a psát velkým tiskacím písmem. (To už bylo naše zdravotnictví sjednocené.) Ale nevypadal inteligentně, byl pouze krásný. Nebýt mamička učitelkou, snad by propadl. Jediná ona věděla, co v něm je. Intelligence totiž není něco, co máte, ale co se ostatní domnívají, že máte. Jste-li krásní, nikdo se to o vás domnívat nebude. (Mlčí-li krasavec, je vůl. Mlčí-li inteligent, obvykle významně.)

Začalo to se mnou již ve škole. Pořád mě chtěli někam vytahovat a nevím, proč. Při nácvičku na spartakiádu jsem rozbil v tělocvičně gramofonovou desku. Tenkrát byly desky křehké jako karlovarské oplatky. „A máme vyhulíno!“ křičel tělocvikář, půl oplatky v každé ruce. „Do Prahy se nejede!“ Pohrozil mi dvojkou z chování, propadnutím z tělocviky (byl toho schopen) a prohlásil, že ani *intervence mojí mámy mě nezachrání*.

Zeptal jsem se, co by mě mohlo zachránit.

„Nová deska, ty inteligente! Žactvo, první věta, druhý až pátý oddíl, páp páp padam páp pjampadadá tyjadadadá...“ zazpíval a zacvičil rukama. Znovu opakoval, že máme vyhulíno, protože desky nejsou ke koupi. Škole byly zaslány *přímo* ministerstvem školství. Při slově *přímo* mě klepl kloubem ukazováku do hlavy a vystrčil mě do šatny.

Cestou ze Stach do Prahy vlakem vás nebudu unavovat, pro syna nádražáka a majitele režijní průkazky se dala pořídit s hotovostí pěti korun: dvě koruny tam, dvě zpátky, koruna v Praze na zmrzlinu. Podnikl

jsem ji později tajně ještě několikrát. Zajímavější bylo přijetí na ministerstvu. Šel jsem z nádraží pěšky podle rad chodců a dorazil značně unavený. Vrátnému jsem udýchaně sdělil, že chci mluvit se soudruhem ministrem. Ohlásil mě u sekretářky, domnívaje se, že jde o někoho z rodiny. „Nějaký soudruh Fischer... vlastně on to není soudruh, soudružko, ale dítě... ano, dítě,“ zapléтал se vrátný, „chlapec... *normální... vypadá inteligentně...*“ Strčil mi do ruky papírek a poslal mě na schody. Našel jsem číslo dveří a zaklepal. Přivítala mě vkusně oblečená soudružka.

„Ty jsi ten normální chlapec, co vypadá inteligentně? Jak se jmenuješ?“

„Bohumil Fischer. Ale doma mi říkají Bóba.“

„Co jsi nám přinesl, Bóbo?“

Vyložím jasně, o co mi jde, skromně zamlčím svůj podíl a naopak zdůrazním, že bez první věty oddílu dvě až pět nepojede naše třída na spartakiádu. Celý úvod jsem zazpíval a zacvičil.

Pak šly věci ráz na ráz. Chce mě pohostit, ale nemůže najít limonádu. (Jde sice o ministerstvo školství, ale na děti tu nejsou zařízení.) Předá mě jinému soudruhovi, ten se mnou sjede do sklepa (oni tomu říkali *sutérén*) a odevzdá mě muži v modrém plášti. Podepíšu se do sešitu a dostanu oplátku. Ještě mě poučí, že příště se mám obrátit *přímo* (tady jsem sebou cukl) na ká en vé, odbor školství.

Do školy jsem se vrátil ještě před koncem vyučování. Tělocvikáře bolel obličej, poněvadž už šestou hodinu počítal první a druhá a třetí a čtvrtá a...

„Tady je deska,“ položil jsem balíček na švédskou bednu vedle gramofonu.

„Kdes ji vzal?“

„Přímo na ministerstvu.“

Dal mi facku a rozkaz, abych si nedělal blázný a zařadil se.

„Chlapci, a nyní si to zkusíme ještě naposled s hudbou. Á...“

A jsem vytažen. Nejprve do celoškolského žákovského výboru. Sedím na schůzích a mlčím. (Už tehdy zasvěceně.) V nových volbách mě navrhnou do funkce kulturního referenta (ty hraješ na tu harmoniku...) a zvolí.

Při výroční schůzi zaujmu kulturní vložkou – mazurkou Rudolfa Leo Vašaty *Na vršíčku kaple* v úpravě pro akordeon. Celokrajské konference se zúčastním jako delegát, vůbec nevím, o čem je řeč. (Mám doma skupinovou fotografii, kde stojím v první řadě.) Mazurka *Na vršíčku kaple* znovu úspěšná.

Začínám podvědomě pružně reagovat na požadavky a nepřesouvám odpovědnost. (Futrál s harmonikou tahám pořád sám.) Ke *Kapličce* přibyla píseň *Dělostřelec dělo leštil, záležet si dal*, s kladnou odezvou mezi vojáky.

Tak jsem doplatil na svůj vzhled a iniciativu.

A teď mě chce vytahovat náměstek. Kam? Budu muset zase někde sedat a zase nevědět, o čem je řeč. Občas, když splníme plán, mě požádají, abych přinesl harmoniku, a já budu přicházet pozdě domů. Začne se mi rozpadat rodina. Moje žena se začne rozpadat, i dvojčata, a v naší rodině přestane panovat ovzduší vzájemné úcty.

Když vzpomínám na školu, nemohu nevzpomenout na učitele. Vidím jejich obličej rybím okem, všechny jsou protivné. Pořád něco chtějí, táží se, nic jim není recht. (Ty máš, Bóbo, na víc, ty bys mohl být nejlepší.) Oni se domnívají, že učení flinkám, netuší, co úsilí dá nenápadná trojka. Mně stačí, když vím, že budu-li se snažit, mohu být nejlepší. Ani nejhorším být nechci, nejhorší to také nemají nejlepší. Raději nevyčuhuji a mlčím. Mám jiné starosti.

V době, kdy nám začali ve škole vykat, pociťuji neurčité tlaky. Přepadají mě bez upozornění, jsou příjemné, nebráním se jim. (Dvojčata se dnes o těchto věcech baví doma bez obalu. Zato když byla malá a boučala znenadání pozdě večer na dveře ložnice, vzbuzena děsivým snem, moje žena vstávala, rozmrzele volajíc: „Už jdu, děti, hráli jsme s tatínkem člověče, nezlob se.“) Krok vpřed učiním až s Berkou v jednom nedělním odpoledni, kdy ve městě doznívají poslední historické záchvěvy Božího těla. U Mariánského kostela se k nám připojí Růžena Hrstková v bílé halence. My jsme také ve svátečním a všichni si připadáme dospělí. Vešli jsme do parku, v půli cesty mezi Mariánským kostelem a fotbalovým hřištěm usedáme na lavičku. Dotýkáme se Růženy zpočátku nesměle

a lehce, pak brutálně, neurvale a nakonec zoufale, Růžena se brání, předklání se a objímá kolena, rozhlíží se a nepřesvědčivě prosí: „Neblybněte, kluci, někdo půjde!“ Berka, s rukou pod skládanou sukní, ji přiškrceně uklidňuje: „Neboj se, Růženo, my dáváme bacha.“ Tlaky se konečně lokalizovaly, jenom jsem pořád nevěděl, co s *tím*. Berka byl zmaten taky, co věděla Růžena, nevím.

Nakonec ji jeden držel, aby druhý mohl neohrabanými prsty zadržávat o záhadné, nepraktické růžové gumičky, natažené odněkud někam.

Odcházela upatlaná a ubrečená, Berka ji se strachem prosil, aby doma rekla, že upadla.

Na skutečné *člověče*, *nezlob se* jsem si musel počkat ještě pět let. Ne-postupoval jsem příliš rychle a měl jsem zábrany. Věděl jsem, že pohlavní život je třeba zahájit v optimální době, a vždy, když se schylovalo k rozestavování figurek, jsem příliš dlouho rozvažoval, je-li doba optimální. (Některé věci se napláňovat nedají.) Chyběl mi Ganttův diagram.

Nicméně dojmy z parku byly silné. Tatíčkoví ani mamičce jsem se ne-svěřil a pod přívalem nových citů jsem nastudoval *Lístek do památníku* od Vítězslava Nováka v úpravě pro akordeon.

Na Frantu Dlouhopolského a na Růženu Hrstkovou si vzpomenu, nastává-li v mém životě nějaká změna. Ohlížím se zpátky, hledám odpověď na otázky, které neznám.

Být vytažen znamená vstoupit do jiných formálních a neformálních vztahů. Můj formální vztah k Wohankovi (například) je rovnoprávný, ale neformálně jsem mu nadřízen, protože jsem starší a ochotně udělá práci za mě. Formálně jsem podřízen šéfovi a neformálně na něj kašlu. On je mi formálně nadřízen a neformálně mě ignoruje, neboť ví o mých neformálních vztazích s náměstkem. A náměstek je formálně můj nadřízený, ale naše neformální vztahy jsou zcela rovnoprávné. (Potřebuje mě.) Zkoušel jsem udělat graf, jenž by spletnost vztahů přehledně znázornil, ale vzdal jsem se po několika dnech. Kdybych se stal šéfem oddělení nebo náměstkem, obojí vztahy by zbytněly a graf negraf, asi bych se v nich nevyznal. Wohankovi bych graf dát zhotovit nemohl,

poněvadž o některých mých neformálních vztazích neví; formální vztahy by posuzoval pouze formálně, graf by byl formálně správný, ale k ničemu (formální). Mám rád ve věcech jasno.

Náměstek dopil kávu, já rovněž, sedíme, kouříme. Víím, že mi chce sdělit něco důležitého. Abych mu ulehčil rozhodování, vstanu, povzdechnu a rozhodím ruce. „Tak já půjdu, Evžene...”

„Ö... ještě moment, Bohouši, ještě se posad’.“ Otevřel připravené desky. „Nechal jsem si předložit tvoje kádrové materiály a přesvědčil jsem se, že jsi nikdy nezaujímal falešné a scestné postoje... ö... na žádoucí změny jsi reagoval ve většině případů pozitivně, čtu tady, že pracuješ pružně, jedná-li se o přepracování původních záměrů... zkrátka, Bohouši, nejsi... ö... staromilec ani progresivista padni komu padni. Jsi vcelku... abych tak řekl, docela normální. Souhlasíš?”

Souhlasím. A jsem rád, že si toho všimli kádrováci.

„Ve vazbě na změny, o kterých jsme hovořili, Bohouši... ö...” Tlustozobý si odkašlal a zvedl o malou tercii slavnostně hlas, „ve vazbě na změny, o kterých jsme hovořili, jsem se rozhodl, že tě vytáhnu k sobě.”

(Ano.) Čtyřicet pět let chci být normální, nederu se kupředu ani nezaostávám (*splyívám s širokým proudem*) a teď na to doplatím. Hrozí mi nové vztahy, v nichž se nevyznam. Netoužím nic měnit, z každé náhlé změny mám hrůzu. Změna není život, ale chaos. Budu mít sice větší plat a prémie, ale moje žena si pořídí *dražší* věci (už teď je zbytečně elegantní a nevyplácí se, jako supersonické dopravní letadlo), dvojčata budou chtít dva stejné, *dražší* magnetofony. A my všichni budeme chtít větší a *dražší* byt. Budu si muset *pořídít* milenku. (Všichni moji představení mají milenky; pracující svým ženám zahýbají, my s postavením máme milenky; ačkoliv si nedovedu představit, co takový Tlustozobý s ní dělá.) Začnu jezdit na služební cesty. Moje žena mi nikdy nebude nevěrná, ale *pořád* si milence. Budeme pořád všichni pryč. Doma zůstanou jen dvojčata v prázdném (větším a dražším) bytě. Začnou nepřetržitě poslouchat magnetofony, každá něco jiného a obě něco stejně nemožného, a chodit nahoře bez. (Supersexy tričko, tatíčku, je žádné tričko.) Koupíme *dražší*

automobil (na půjčku) a naše rodina přejde na bezhotovostní platební styk. Určitě dostanu infarkt nebo rakovinu něčeho.

Potom jsme plácali páte přes deváté v duchu dobré kódované řeči. „Nepotřebujeme kolem sebe lidi, kteří by *zachovávali strnule vžitý úzus...* Ani *pokrokáře za každou cenu...* Zaujímat *příkladný postoj...* Stručná bilance posledního pololetí *není růžová...* Nastal *určitý útlum...* A já to řeknu rovnou, dokud tam bude Brunclík, *věci se nehnou kupředu...* Prokázal bych podniku *medvědí službu*, kdybych mlčel nebo zavíral oči...”

Ta řeč, ze které uvádím jen malou část, nás ohromila bohatstvím výrazových prostředků. Tlustozobý byl unesen. Vstal, přivřel oči a řekl vyčerpaně: „Vidím, že ti to myslí.“ Vyprovodil mě po kovralu ke dveřím, otevřel je, aby nás viděla Monika, a s rukou na mém rameni mě ještě počastoval myšlenkou *Vykořenit plevel lhostejnosti*, na kterou jsem automaticky odpověděl *A vsadit na důslednost*. Poplácal mě po zádech a na rozloučenou prohodil, že až usednu v téhle kanceláři, budu mít konečně *prostor pro tvůrčí práci*, což nemyslel obrazně.

Pochopil jsem, že jsem jeho člověk, stejně jako on je můj; že jsme sví lidé. (*Vážení přátelé, ano.*)

Nikdy jsem se nikam necpal, mým ideálem je harmonicky rozvinutá osobnost. Chtěl jsem být vždycky normální, a právě tato vlastnost způsobila, že se mi otevírají netušené perspektivy. Všichni žasnou, jak jsem inteligentní, pouze ten vrátný na ministerstvu tenkrát poznal, že jenom tak vypadám.

IV

Máme doma gramofon, který jsme dostali s mou ženou svatebním darem. Neměli jsme na čem spát, vážení přátelé, a už jsme měli na čem hrát. Moje žena často poslouchá vážnou hudbu, já jenom když jsem sám doma. Přehrávám si na něm i desku, Machovy pochody v úpravě pro akordeon, kterou jsem si nahrál ve Vodičkově ulici v Praze. Gramofon je bezvadný, zařízený na všechny dostupné rychlosti i dlouhohrající desky. Jenomže v televizi a v novinách tvrdí, že naši zákazníci žádají stále modernější a inovované gramofony, které obstojí i v konkurenci na světových trzích. A tu jsem pochopil, že se vymykám a jsem nenormální, když nežádám nový gramofon a jsem spokojen se starým, jenž neobstojí na světovém trhu. (I se starším autem, rádiem a televizí, pračkou a lednicí, které bych koupil, kdyby dosloužily, nejraději úplně stejné, protože je už znám.) A jelikož jsem ekonom, hloubám nad záhadou, proč všichni potřebují ty nové výrobky, až jsem objevil, že nikdo ty nové výrobky nepotřebuje, ale stejně je všichni budou žádat. Nakonec i my tak silně zhloupneme, že zanevřeme na svůj starý dobrý gramofon, začneme kolem něho chodit jako kolem malomocného, až si zatoužíme zahrát Machovy pochody v úpravě pro akordeon na zcela inovovaném gramofonu, konkurenceschopném i v Hongkongu. A budeme se domnívat, že pak teprve podáme štěstí ruku, vážení přátelé, náš spotřebitel bude spotřebovávat gramofony stále rychleji a stále rychleji si je bude taky vyrábět.

Nikdy jsem tomu nerozuměl, ale vždycky jsem se nechal přesvědčit. Takže budu-li vyzván, že mám nezadatelné právo koupit si nový gramofon, půjdu a koupím s vědomím, že jsem splnil svou občanskou povinnost.

Jenom někdy, když usnu, zdají se mi rozmarné neekonomické sny, kdy náhle všem lidem je tahle situace lhostejná, vyrábějí dál gramofony, ale nechťejí je kupovat, poněvadž ty svoje doma si už důvěrně pojmenovali, a říkají si – přece ho nevyhodím, protože je starý. Dojemně

mu odpouštějí, že není hi-fi, že chrchlá a některá slova opakuje třikrát. V tom snu se všichni lidé zblázní, řeknou si – *nám stačí to, co máme*, a celá ekonomika se zhroutí a světové hospodářství zařve na lidskou skromnost.

Sny mají v životě člověka velký význam. Problematiku objasnil kdysi pan Freud, až byla tak jasná, že museli přijít jeho žáci, aby ji přiměřeně zatemnili. Takže dneska jsme na tom se sny jako před Freudem. Vždycky, když se probudím, zajímá mě, jak by můj ekonomický sen pan Freud dešifroval. Ale podle toho, co je o něm známo, by mi vysvětlil, že se bojím změny partnerky, jsem zkrátka sexuálně připoután k vlastní ženě. (Čiže: *sentimentální fixace na starý gramofon.*)

Takovými myšlenkami bych se jako budoucí ekonomický náměstek neměl zatěžovat, budou stačit problémy s kariérou. Pepík Berka má život jednodušší, může se stát nejvýše ředitelem Okresního ústavu národního zdraví. Pokud se mu nebude chtít (a jemu se nechce), stačí, když občas na nějakém shromáždění řekne, co si myslí. Všichni mu poklepou na rameno, koordinátor ocení jeho odvahu a postřeh, ale ředitelem se nestane. Ředitel nesmí být bouřlivák a básník. Ředitel je tu od toho, aby všechno *pod ním* fungovalo, a kvůli tomu bere větší plat.

Pepík Berka preferuje *živý styk s lidmi* (styk s živými lidmi), kdežto jako ředitel by se stýkal s podřízenými. Navíc je okouzlen praktickou medicínou a svědkem jeho prvního, nevědomého a naivního očarování jsem byl já.

Kamarádili jsme vpravdě nerozborně a takhle nerozborně jsme seděli v neděli před obědem na zídce u kostela. Noviny rozvážel na kole kolportér Klumpár. Na řídítkách měl bedýnku s nedělním tiskem, jezdil pomalu, tak pomalu, že si někdy na kole i zdříml, což při tehdejší dopravní hustotě nebyl problém. V takové chvíli zastavil, aniž dal nohy na zem, jenom nepatrnými pohyby řídítek podvědomě udržoval rovnováhu, podobně jako cyklisté na klopené dráze. Když se probral, osvěžen vyšlápl za dalším předplatitelem. Z kola slezl jen tehdy, spatřil-li na cestě šroubek, matičku, kus drátu, hřebík nebo zlomenou podkovu. Takové předměty sbíral a ukládal do bedničky.

Se zájmem jsme sledovali jeho pravidelné nedělní dopolední akrobatické jízdy a nikdy jsme je nedokázali napodobit. (Klumpár zase ne-uměl jezdit po zadním kole.)

A pak... lehce balancoval u zídky jako sprintér u mantinelu, uzavírali jsme sázky, kdy se rozjede a... bác! Klumpár leží na cestě v novinách, zadní kolo se točí, z předního osma, přidrátovaná bednička nakřivo a ti-cho. Nikdo jej do té doby neviděl upadnout. Jel jsem pro doktora Andrlí-ka. Než jsme se vrátili, Berka s badatelským zájmem pozoroval modrají-cího kolportéra v pampeliškách na krajnici. (Podobné situace Pepíka vždycky zajímaly. Například scénu, jak vlak přešel Frantu Dlouhopolské-
ho, jsem mu musel vyprávět pětkrát a vždycky litoval, že u toho nebyl.) Andrlík poklekl, aby *zjistil příčiny nedostatku* kolportérova vědomí, *s hlu-bokou znalostí problémů* zalovil v brašně, natáhl do stříkačky nažloutlou kapalinu a vpravil ji Klumpárovi, modrému jak švestka, do ruky. Stařec zbledl, čtyřikrát obsažně vdechl a zemřel. Pro Pepíka bylo rozhodnuto. I on bude jednou léčit a nebude mít problémy s kariérou jako já.

V životě nastanou, bohužel, okamžiky, kdy člověk musí říci ano či ne. Hledal jsem hluboké myšlenky, jež by odůvodnily správnou odpověď. Pravdivé myšlenky se však musejí dobývat z takových hloubek, kde pravda už je nedobytná. A tak jsem raději zůstal u myšlenek mělčích, které nabízejí pravdu jako na tácku. Vždyť nezáleží-li na hloubce, je pravda jen vyhovující způsob výkladu.

Z důvodů své kariéry jel jsem navštívit bratra Jíru, jenž je hlavním ag-ronomem státního statku v Krušných horách. Sloužil na vojně u pohra-niční strážě, oženil se tu a zůstal. Byla zima. Plno sněhu, svítilo sluníčko, stromy žehraly nebi uschlými pahýly. Vláček mě vyklopil na idylickém nádraží s osuntělým kostelem opodál. Na bývalé faře bylo ředitelství, bratr byl uvnitř.

„Počkej na mě okamžik,“ řekl, když jsme se přivítali, „jenom něco dodělám a půjdeme domů.“

Když zamkl šuplík, vyšli jsme.

„Jak bydlíš daleko?“

„Kousek. Asi tři kilometry.“

„To chodíš denně?“

„Někdy se svezu gázem.“ Kráčel sněhem klidně, dlouhými kroky a pravidelně dýchal.

To už není ten bratr, který měl být holka, bál se, lezl rodičům do postele, a kterému jsem, když stonal, hrál a zpíval *Jaro přišlo, jaro je tu, brzy budou stromy v květu, a kdo ještě smuten stůně, toho zhojí jara vůně...* Je z něho muž. Vypělý, rozhodný, na svém místě. Alespoň tak vypadá.

„Všiml jsem si, že jsi povýšil,“ načal jsem udýchaně řeč, abych ho donutil zpomalit.

„No jo,“ řekl a nezpomalil.

„Kdy budeš ředitelem?“

„Nebudu, nemám vysokou školu.“

„Náš budoucí ředitel taky nemá vysokou školu.“

Konečně zastavil. „Jestli chceš prožít klidný víkend, Bóbo, nesar mě.“

Pokračovali jsme mlčky k řadě finských domků. Za každým se nadouvala složitá soustava kůlen a chlívků, k lesu se táhly nudle zahrádek.

Švagrová nás přivítala úsměvem člověka, jemuž není do smíchu. „Ukaž Bohoušovi hospodářství, připravím něco k večeři.“

Jíra svlékl oblek a vecpal se do vetché uniformy s otvory po peckách na náramenících. Na nohách měl vybledlé rajtky s úzkými, kdysi zelenými paspulemi, zasunuté do gumofilcových holínek. Z šviháckého agronoma se proměnil v uštvaného záhumenkáře. Starostlivě vraštil čelo a po dlouhém šukání v předsíni plné bot mi nabídl staré galoše, které se navlékaly přes boty.

Procházeli jsme labyrintem dřevníků, chlívků, plácků a přístavků, plných drobné i větší havěti. Na zahradě, odhaduje budoucí úrodu, zkušeně ohmatal větve spících stromů.

Ke stolu jsme zasedli s umytýma rukama, jak se sluší na dospělé bratry. Dojedli jsme, švagrová pustila televizi.

„Co u vás ve fabrice?“

„Znáš to... problémy s produktivitou a tak.“

„S produktivitou mají i Japonci vážné problémy,“ řekla švagrová, aby mě uklidnila, harašíc nádobím v dřezu.

„Odkud je tak informovaná?“ zeptal jsem se bratra.

Ukázal na televizi. „Víme všechno a o ničem nemusíme přemýšlet.“

„To víš, to je pohodlí,“ ozvala se znovu švagrová od dřezu, s očima na obrazovce.

„Pohodlné to je,“ souhlasil jsem, „ale blbne se po tom. Vědci zjistili, že nadměrné sledování televize ubíjí fantazii.“

„Vědci toho zjistili...“ řekla lhostejně a usmála se něčemu v programu.

„Však si žijete dobře. Viděl jsem kozu, prase, slepice, králíky, kachny, psa...“

„Dobře...“ odfrkla ironicky. Opustila očima obrazovku a obrátila se ke mně. „Kozu ti dá ročně cirká osm set. Ale kráva dojí i pět tisíc!“

„To nevypiješ.“

„Chce krávu,“ vysvětlil Jíra.

„Kráva dá moc práce.“

„Kráva nebo koza, to už není takovej rozdíl. Jedině tím, že zvýším produktivitu, zvednu si životní úroveň. A nesmím se bát investovat. Jste maloměšťáci. Jaký je ve vaší fabrice finální výrobek?“

„Chce i bejky,“ povzdechl podruhé bratr, jemuž bylo jasné, že jeho ženě se převrátily hodnoty.

„Jaký bejky?“

Loupla po mně očima. „Nevíš, co je bejk?“

„Jdi dělat do statku nebo do družstva, když toužíš po bejkách.“

„Jenomže já chci *svoje* bejky!“

Pochopil jsem, že střetnutí s takovou velkorysou investiční politikou nedopadne pro mou gramofonovou teorii příznivě.

„Co budeš dělat s bejkama?“

„Ty seš bejk, Bohouši!“ utála diskusi a věnovala se nádobí a televizi.

Pak přišli hoši. Každý dostal od strýčka diář a propisovačku. Skromné dárky jsem zakoupil v Chomutově, kde jsem přestupoval. Večeřeli, hleděli na televizi, bavili se současně se mnou, s rodiči i mezi sebou. Ivanovi bylo třináct, Petrovi patnáct. Zajímalo je, jestli můžu sehnat bony.

„Na co bony?“

„Na džíny, strejdo?“

„Nemám. Já bony k životu nepotřebuju.“

Kolem deváté se situace uklidnila. Chlapci psali ve svém pokoji domácí úkoly, švagrová přestala hrkat nádobím a cele se věnovala televizi. My s Jírou jsme popíjeli pivo.

Prozradil mi, že má slušný plat. Ale! Tamhle se něco koupí, tadyhle něco jiného. Vyjdou, můžou si dopřát, ale neušetří nic. Kluci jedí jako zjednaní. Ještě že jsou ty slepice, kachny, králíci a tak. Loni zasadil deset řádek brambor, letos postaví skleník. Minulý měsíc koupil každému lyže a vázání. Tenhle měsíc přišly na řadu boty (po patnácti stovkách, Bohouši!), příště šponovky a oteplovačky. Riflová bundička s kalhotama přijde na jednoho kolem sedmnácti osmnácti stovek, a nic jiného nosit nechtějí. A to nemluví o botách, o dámských kozačkách za devět stovek a o kožichu, který si švagrová koupí za ty bejky, a ještě bude v televizi. „Žijeme dobře, všechno máme, ale chceme pořád víc.“

Ale proč? On, Jíra, nechce víc než má, a já si dokonce nejsem jist, že chci i to, co mám. Rentabilita, obrat, zisk. Kde že se to v nás vzalo.

Bony (á 5 Kčs nebo á 6 Kčs, ale taky á 7).

Kráva (10 l/den).

Bejci (jeden býk: 15 000 ročně čistého). (Musí najmout louku) => kožich.

Džíny (120 bonů x 2).

Bez prasete by byli žebráci (řekla švagrová).

Kozačky (900 Kčs. Ale taky 1 200).

Benzín (9 Kčs/litr). (Kdyby žil ve městě, prodá auto.)

Prý jsou u nás milionáři. (Taky jsem o tom slyšel.)

Vyjádřili jsme znepokojení nad vývojem cen a potomků a vyměnili si informace o stavu svých rodin, z nichž nejvýstižnější se zdály ty, k nimž jsme dospěli pomocí kontroly korunou. Projevili jsme přání spatřit živého milionáře, jenž se svého miliónu domohl poctivě. Po čtvrtém Budvaru jsme si zazpívali.

Z tej doliny na tu
přeložím si latu.
Po nejsi ja zajdem
ku svojmu dievčatu.

Rozhovor stran mé kariéry jsme odložili na druhý den. Jíra prohlásil, že kdyby se narodil podruhé, latu už by nepřekládal. Před spaním jsme se vzájemně politovali. Soucit je jediná *objektivní* forma lásky.

V dětství býval bratr Jíra ráno nevrlý. Zatímco já jsem vstával rád a časně, Jíra líhal v posteli a tvrdil, že je nemocný. Jako staršímu mi přirozeně připadla péče a musel jsem jej tahat z postele násilím. Jedině tak se mohlo stát, že jednou šel do školy se zápalem plic. (Pepík Berka se chtěl tenkrát na Jíru za každou cenu podívat, poněvadž ještě neviděl nikoho se zápalem plic. Nevím, co čekal, ale byl zklamán; Jíra vypadal téměř jako jindy.)

Pozdě ráno jsem slastně vychutnával taje cizí postele. Nevzpomínám si, že bych byl v životě často šťastný, ale pokud přece, vždycky v den, kdy svítlo slunce a venku ležel sníh. Pocit štěstí se nikdy nedostavil po završení nějaké cílevědomé činnosti, ale přepadal mě díky nevyzpytatelné souhře náhod a příznivé konstelaci vnějších i vnitřních okolností. Svou roli při tom hrály i staré dobré smysly.

Ten den tedy ležel sníh, svítlo slunce a já se probudil v posteli pod Klínovcem. Vstal jsem.

Švagrová v holínkách pečovala o drůbež, prase chrochtalo pod petlicí, svěží Jíra u snídane čel noviny.

„Můžeš mluvit, krmí vzadu kachny,“ ukázal na dvorek. „Jestli potřebuješ peníze, radši to odbydem, než se vrátí.“

„Ty máš peníze?“

„Nemám. Ale když jsi přijel z takové dálky, někde bych si vypůjčil.“

„Peníze nepotřebuju, přijel jsem tě požádat o radu.“

Viděl jsem, že se mu ulevilo. „Jak to vypadá... všechny okolnosti tomu nasvědčují... zkrátka situace v našem podniku vykrystalovala tak nešťastným způsobem, že se asi stanu náměstkem.“

„Náměstkem koho?“ zůstal s kafáčkem v půli cesty.

„Papeže ne.“

„Chtěl jsem říct jakým,“ polkl a zapil sousto. „Ekonomickým.“

„Hm...“ zamyslel se, „vem kádrovýho. Kádrovej je lepší.“

„Jsem ekonom, ne kádr.“

„Takže jestli tomu dobře rozumím, nemůžeš si vybrat.“

„Ne.“

„Bohouši...!“ Švagrová stanula ve dveřích a spráskla ruce od šrotu.
„Z tebe bude náměstek...?!“

„Ještě nevím, jestli to vezmu,“ ošíval jsem se.

„Namaž si chleba sádlem,“ doporučil mi Jíra, jako by šlo o moment, který rozhodne, „a vem si kafe.“

Věděl jsem, že takové funkce se vždycky berou a pokud jsem si dobře rozuměl, nepřijel jsem proto, abych si nechal poradit. Chci, aby se se mnou Jíra podělil o kousíček zodpovědnosti, aby mi potvrdil, co jsem předpokládal sám, a bratrsky mě postrčil k cíli, který, jak se zdá, nemůžu minout.

„Tak ty budeš vytažen...“ podepřel si Jíra bradu. Chvilí hleděl z okna a pak řekl nekompromisně: „Vem to!“

Švagrová se ustaraně přidala: „Taková šance, Bohouši, nepřichází dvakrát za život. Jakej je tam plat?“

„Asi pět tisíc a prémie.“

„To ses nemusel vůbec jezdit radit...!“ vykřikla a důležitě ztišila hlas:
„A náhodou vím, že Anděla chce kožich.“

„To vím taky.“

„Všechny ženské chtějí kožich. Ona taky,“ ukázal bratr na švagrovou.
„Přitom má velký prsa a v kožichu vypadá jako golem.“

„Jenomže prsa mě nezahřejou!“ rozčilila se, až se zdálo, že touží po kožichu kvůli teplu. Tupou stranou nože začala seškrabávat šrot z rukou.
„Nejsem blbá. Čtu noviny a dívám se na televizi. Víím, že existují všelijaké faktory, který ovlivňují negativně efektivnost, že jo, Bóbo? Prémie nejsou paušál, ale pořád zůstává hmotná zainteresovanost. Hlavně se nebát! Na západě ať se boje. Nezaměstnanosti, pánaboha, komunistů,

jak kdo. Ale my se přece nemusíme ničeho bát...? Jak seš jednou nahoře, když nezakopneš politicky, dolů už tě nikdo nedostane.“

„Bojím se, že se stanu náměstkem,“ povzdechl jsem smířeně.

Odpoledne mě bratr Jíra vyprovodil na nádraží. Stáli jsme tam mlčky, hleděli na koleje a vzpomínali na jiné nádraží, které mě okouzlovalo a Jíru děsilo.

Zapálil si. „Proč tě chce ten náměstek vytáhnout s sebou?“

„Řekl, že mi to myslí.“

„No jo...“ zauvažoval a vyfoukl obláček kouře. Dým se zatočil nad krytým perónem a přes truhlíky se zmrzlými begóniemi vyvál v průvanu nad první kolej. „Ale neřekl, že ti to zase nemyslí tolik, abys mu šlapal na paty.“

„Tím chceš říct, že jsem blbej?“

„Tím chci říct, že tvůj nadřízený se domnívá, že je chytřejší než ty.“

„Myslíš?“

„Jinak by tě nevytahoval,“ řekl přesvědčivě bratr. „Zřejmě jsi ho vždycky podporoval.“

„To ano.“

„No vidíš. Co udělá šéf, když si vybírá podřízené?“

„Vybere si nejschopnější,“ nechápal jsem, kam míří. „Takové, které zná, se kterými pracoval a kteří znají jeho. To je logické.“

„To je tvoje logika, logika toho, kdo byl vybrán. Ale ještě je tu jedna logika. Logika toho, kdo vybírá: vybere si někoho, kdo ho neohrozí. Prostě... vybere si *průměr*.“

Najednou jsem na tom nástupišti pochopil zhovadilost výběru kádrů v našem podniku, která mi unikala. Neboť jsem-li vybrán, zcela samozřejmě se považuji, ve své ješitnosti a samolibosti, za nejschopnějšího. Tak jsem se zalekl, že mi myšlenky zabloudily do obrany, na koleje a hradla, zmrzlé begónie, napuštěnou podlahu v čekárně a tvrdé preclíky v nádražní hospodě. Po dlouhé době jsem se opět zaradoval, že jsem normální, a v duchu děkoval mladšímu bratrovi za otevření očí. Vyšlo slunce, kolejnice protínaly zasněžené nádraží jako notové linky a mě přepadla chuť zahrát si na harmoniku.

A už jsem věděl, že se náměstkem nestanu, a přestal jsem se bát. (K čemu je člověku doma bejk?)

Znovu jsme se s bratrem ujistili vzájemnou přízní, pomocí a bratrskou láskou a ostře odsoudili hamižnost žen a potomků, vyvolávající v rodinách nezdravé napětí. Při té příležitosti se bratr zpozdíle pokoušel svou ženu obhajovat, označiv její utilitární kalkulace termínem *ekonomický stimul*.

Přijel vlak, objal jsem Jíru. „Děkuju ti, ted’ konečně vím, proč to nemusím vzít. Záminku už si najdu.“

„Omyl!“ zatvářil se zdrceně. „Právě ted’ víš, proč to *musíš* vzít!“

„Hele, Jíro,“ naštvál jsem se, „proč to mám zase brát? Vlak jede za minutu a já jsem se právě díky tobě rozhodl, že to nevezmu.“

Zalomil rukama. „Ty jsi naivní a blbej jako dítě.“

Nastoupil jsem, stáhl okénko.

„Máš náskok,“ vysvětloval s hlavou vyvrácenou vzhůru. „Víš, proč jsi byl vytažen, ale ten, kdo tě vytáhl, neví, že to víš...! Už chápeš?“ Kráčel podle rozjíždějícího se vlaku, na konci nástupiště přiložil dlaně k ústům a hulákal do rachotu motoráčku: „Pozdravuj Andělu! Uvažuj politicky a nezapomeň na hmotnou zainteresovanóóost...!“

Zavřel jsem okno. Rád bych byl konečně zainteresován taky duchovně.

Domů jsem dorazil pozdě večer. Moje žena čekala, dvojčata nebyla doma. Vykoupal jsem se a v županu odešel do obýváku.

„Vezmeš to?“ zašeptala moje žena, když jsem ji objal.

„Asi vezmu,“ rozhodl jsem se.

Zvroucněla, rozhalila mi župan a celá se zatetelila rozumnou, všechápající, zralou láskou. „Věděla jsem to,“ vydechla šťastně a zavřela oči.

Toho večera jsem byl po cestě unaven. Došlo sice na člověče, nezlob se, vytvořil jsem si i určité šance, ale chyběla mi koncovka. Vážení přátelé, nejsou jen slunné dny. Ještě že rychle ubíhají. Trpělivě čekám, kdy budu instalován, a dál se stravuji závodně.

V

Moje žena se domnívá, že je nutné mě neustále kontrolovat, ptát se, ověřovat a nedůvěřovat mé paměti. Zvykl jsem si tak, že jakmile se někdy nezeptá, mám úzkostný pocit, že jsem něco udělal špatně.

Odjíždíme k jejím rodičům. Zavřu vodu a plyn, vyjdu před dům, rodina už čeká v autě. Než k autu dojdu, cosi mě ponouká jít zpátky,odemknout a podívat se na hlavní uzávěr vody a páčku od plynu, jsou-li ve správné poloze. *Vždycky jsou!* Ale na schodech znovu znejistím, vrátím se do patra, odemknu, vejdu do bytu, jako že jsem si něco zapomněl – páčka a kohoutek jak mají být. „Už jdu!“ řeknu nahlas, aby mě potouchlá páčka s kohoutkem slyšely (já vám dám, vy mrchy!), vypadnu, zamknu... ale pozor! Tentokrát na schody ani nevstoupím a chvíli čekám tiše za dveřmi. Pak prudce vtrhnu dovnitř. Páčka i kohoutek v pořádku. V autě už jsou samozřejmě nervózní. Jednou, to jsem byl skutečně ve formě, jsem se vracel sedmkrát. Ale stačí, když moje žena prohodí: „Zavřel jsi vodu a plyn?“

„Zavřel, pořád...“ odpovím podrážděně a jsem si od toho okamžiku zcela jist.

Moje žena je moje jistota v temných hlubinách manželství. Kdyby mi utekla, nikdy bych nemohl nikam odejít. Naštěstí to neví.

Po mém odjezdu k bratrovi čekala moje žena netrpělivě, jak se rozhodnu. Ve škole, kde učí, již všichni věděli, že se mám stát náměstkem. I na gymnáziu se důvěrná zpráva rychle roznesla a musel jsem připustit, že dvojčata byla v posledním měsíci klasifikována o stupeň lépe, ačkoli na učení zvysoka... promiňte, zhluboka kašlala, stejně jako předtím.

Cestou vlakem jsem znovu prožíval celou návštěvu, vzpomínal na bratra Jíru, šlapajícího vojáčky sněhem, na švagrovou s její bejčí ideou, uvědomil jsem si, že jsem živatelem rodiny a rodina základem státu a rodina oblečená do riflí z Tuzexu, rodina v kožichu z Jugoslávie, rodina

v novém (*lepší*) bytě, rodina v novém (*lepší*) autě, s novými (*lepšími*) známými, že je novým (*lepší*) základem státu.

O tom všem jsem přemýšlel ve vlaku, na nádraží i doma ve vaně. Pozoroval jsem ženu a věděl, že řeknu ano. Při člověče, nezlob se mě pak, jako obvykle, napadla ta nemožná věta, která mě napadá často, věta z knihy Arthura Haileého *Letiště*, v níž hrdinka při milování požaduje: *udělej mi bolest, kruci, udělej mi bolest...* Bojím se, že mě moje žena také někdy o něco takového požádá (třeba právě dneska; člověk do nich nevidí), a já budu na rozpacích, mám-li ji kousnout nebo běžet do kuchyně pro nůž.

Ale když jsme hráli, vzdychala a mírumilovně předla. Jenom znenadání zašeptala: „Teď se nesmíš vyhýbat žádným úkolům...

„Ano,“ souhlasil jsem překvapeně.

„Musíš... vyjít... problémům... vstříc...“

„Budu je aktivně vyhledávat,“ slíbil jsem udýchaně.

„Miluju tě...“ atd.

(Vážení přátelé, kam se na nás hrabe Arthur.)

Jako kdyby se domluvil s mou ženou, zvykl si Tlustozobý dávat mi stále složitější úkoly. O mém vytažení se neoficiálně hovořilo v podniku a někteří lidé (Volkswagen) se mnou přestali mluvit, zatímco jiní (Monika) začali. Tou dobou už bylo zcela absurdní chodit do práce pěšky. Stával jsem na zastávce (jako oni), kupoval si noviny (jako oni) a hovořil (jako oni) o fotbale, kterému nerozumím. Nechtěl jsem se lišit, aby o mně nemohl nikdo říci, že si o sobě moc myslím. Nebyla to příjemná doba, cítil jsem se velmi bídně a stále častěji sahal doma po harmonice nebo sedal ke klavíru. Také mi nevadilo, když za mnou chodili kluci z ulice, abych jim vytemperoval dvanáctistrunné kytary.

Připadal jsem si jako po maturitě o prázdninách, kdy nikdo nevěděl, co se mnou bude, ani já. Mamička toužila, abych se stal lékařem jako Berka, tatíček by nejraději ve mně viděl inženýra. Já jsem chtěl jít ke dráze. Vyrostl jsem mezi kolejemi, pískáním a drncáním posunovaných

vagónů jsem slýchal od peřinky, až do elektrifikace žil zahalen v kouři. Rád bych se jednou do toho bytu vrátil.

Jenomže se všichni domnívali, že jsem nesmírně inteligentní a je tedy nutné, abych studoval. Tenkrát se ještě neříkalo, zda někdo *na to má* nebo *na to nemá*. Měl jsem všechno možné, jenom ne chuť.

Pořád jsem do poslední chvíle doufal, že půjdu ke dráze, a s chutí natahoval luft brzdařské budky. Věděl jsem, kdy stáhnout závory, uměl jsem mazat výměny. Dovedl jsem prodat jízdenku do Prahy-Těšnova, do Střekova i do Všetat, přijmout i odeslat spěšninu, dovolat se služebním telefonem třeba do Liberce, bylo-li třeba. Bavilo mě to a byl jsem bezúhonný. (Což nebylo málo. V té době začali přijímat ke dráze žadatele, kteří se podobné výkony nenaučili ani za půl roku, bezúhonní nebyli, jsou tam dodnes a nebaví je to.)

Mohl bych vyprávět, jak jsme s Berkou na Mikuláše odpoledne přisunuli tři vagóny s řepou na vlečku k cukrovaru a strojvedoucí pan Cink se nikdy nedověděl, kdo mu tenkrát pískal a mával. (Pepík přehazoval výměny.)

Jak mí nešťastní rodiče do mě neustále hučeli, žadonili o studium (u dráhy je tvrdý chleba ve dne i v noci) a já odolával, tak prázdniny ubíhaly a mně začala hořet koudel. Připadal jsem si na světě jako dobrovolník.

Nakonec nezbylo nic jiného, než studovat ekonomickou nástavbu, kde jedině měli začátkem září místo. Dodnes osudového kroku lituji, dodnes té ekonomii nerozumím; ačkoli mi nastavili vzdělání, mám dvě maturity a záhy se stanu jejím náměstkem, vůbec mě nezajímá. (Až po třech týdnech v podniku jsem náhodou zjistil, že náš finální výrobek, kromě obkládaček, tj. umývadla, bidety, klozetové mísy, se jmenuje *zdravotnická keramika*.)

Ale každé vzdělání zanechá šmouhy. Ve třídě studovalo dvacet pět dívek plus já, dvacátý šestý, jediný mužský. Byl jsem rozmazlován a předsedou třídy. Na večírcích jsem hrával na harmoniku nebo na klavír. Hustili do nás všechno možné, hlavně podnikovou ekonomiku, a my jsme se zdatně bránili. Kdykoli si vzpomenu na tu školu, vybaví se mi

bačkory-přezkáče. Přezouvali jsme se do nich, nosili je volně rozepjaté a jejich laple nám na té ekonomické půdě volně plandaly kolem kotníků jako oškubaná Merkurova křidélka. Šourali jsem se po chodbách, uměli se virtuózně ulejšovat, dívky kouřily kolektivně na dívčím záchodě, já individuálně na mužském. Vůbec už s námi jednali jako s dospělými, vždyť jsme byli plnoletí, jen rychle vystudovat a šup do praxe. Naše administrativa tenkrát nabírala obrátky a potřebovala mladé zdatné kádry.

Vyslechl jsem ženská tajemství, o jakých se řadovému muži ani nezdá, byl jsem důvěrníkem, maskotem, vrbou, bavičem. Od té doby vím, že ideálním partnerem pro ženu je muž vysoký, černý a něžný. (Tehdy alespoň byl.) Poněvadž i průměrná iniciativa rychle vyprchá tváří v tvář dvaceti pěti párům očí, nohou a řader, nejevil jsem se jim jako „nebezpečný“. Nebyl jsem ani vysoký ani černý a něžnost jsem neměl možnost osvědčit.

Získav bohaté teoretické poznatky z *druhé strany*, uložil jsem je k pozdějšímu použití, tuše neomylně jejich důležitost, zastíňující v tehdejší hierarchii hodnot i podnikovou ekonomiku. To byly a jsou zkušenosti k nezaplacení, vážení přátelé, ano.

Takže když mě Dlask zavolá, aby mi přidělil složitý úkol (už zase), sahám do šuplíku, který mám v těle uložen někde nahoře nebo dole (nejspíš uprostřed) a kde jsou nedbale poskládány školní znalosti, které jsem pochytil, životní poučení, jež mě neminula, dojmy televizního diváka, čtenáře literatury, denního tisku, pocity hráče člověče, nezlob se, náhodně zalovím, co vytáhnu, použiju a vždycky správně. Rozhodující je osobnost vedoucího pracovníka.

„Ö... Bohouši,“ ovine mě žoviálním barytonem, „vždycky jsi osvědčil výkonnost a kvalitu.“

„Ano. Vždycky jsem se snažil o *zabezpečení komplexnosti úkolu*.“

Zachrochtá blahem, uznale zakývá melírovanou hlavou a pokračuje: „Důležité je, vyjasnit si přístup k řešení.“

„Jistě,“ přitakávám konkrétně a hledím na jeho naběhlé kotlety, „to je nezbytnost! I přes uvedené složitosti nesmíme připustit šok z nepoznaného.“

Je unesen. Termín si poznamená a později s mým tichým souhlasem použije v rozhovoru s jiným podřízeným (nadřízeným) nebo ho vpašuje do projevu k výročnímu hodnocení. (On neví, že já vím, že on je přesvědčen, že já nevím.)

Tak si povídáme. Rozhovor je vždycky inspirativní. Připomíná vítací ceremoniál dvou pravěkých přátel, kteří si plivají do dlaní a vzájemně si rozmazávají sliny po tvářích. Je v tom něco pohanského: ujišťujeme se tímto způsobem o vzájemné přízni, poněvadž už to neumíme jinak.

Když jsme byli oba plně ujištěni, předal mi lejstra v červených deskách s mašličkou. Zvládl při tom i gesto, jakým si podepisující strany předávají mezinárodní smlouvy.

„Ö... mrkni se na to. Budeš předsedou komise.“

Uctivě беру desky, lehce se ukláním svému velkému inspirátorovi a myšlenkovému oplodniteli (rozhodně ne poníženě, mám svou hrdost), přiměřeně, jakoby uctivě, ale zase ne moc, zkrátka jako člověk, který přebírá státní cenu a ví, že mu patří. Neptám se, čeho budu předsedou, oba víme, že to není důležité. Důležitý je projev důvěry, samotný akt, jímž jsem byl pasován na předsedu *nějaké* komise, vyšetřující *nějaký* případ, jenž se nakonec *nějak* vyřeší.

Již dlouho mám hřejivý (mravivý) pocit (a má ho jistě i Tlustozobý – proto ta spřízněnost duší), že problémy se řeší *samy od sebe*, že každý případ, každá událost a každý jev už v období svého vzniku obsahují i svůj konec, vyplývající z jejich podstaty, a stejně jako hvězda se objevují, kulminují a zhasínají. A my jsme tu proto, abychom celý cyklus řádně podchytili, zaevidovali a dočkavše se ve zdraví konce, vzali jej na vědomí a nazvali řešením.

A tu se ve mně vzdouvá zárodek odporu proti takovému „bohobožnému“ fatalismu, proti té slabošské pokoře administrativního tvůrce dějin, potěškám desky s mašličkou, jako bych zkoumal, jestli unesou jednu malou vzpouru, a vážím jejich i své možnosti (jednou jsem, kru-

cinál, předseda), neboť je-li konec imanentní, nemusí být nutně imanentní i způsob řešení. (Nebo musí?)

Už nemám zapotřebí, aby mě z kanceláře vyprovázel, již mi nemusí ostentativně klepat na rameno, aby všichni věděli, protože všichni vědí. Mám čas zastavit se v předpokoji u Moniky a se zalíbením na ni pohledět. „Máte chuť na kávu?“ zeptá se. (Neřekne: chcete kafe? Otáže se, jestli mám chuť. Cítíte ten rozdíl? Na takto sugestivně položenou otázku nelze odpovědět záporně. Kromě toho mám chuť vždycky.) Mohu se posadit, dívat se, jak Monika prochází předpokojem, sice bez koberce, s dvěma křesly pro čekající strany, ale útulně zařízeným, s nevtíravou vůní, kterou budu jednou čichat, než zazvoním a řeknu, že prosím. Dívám se na rozparek sukně, odhalující štíhlé stehno, a přemýšlím, jestli si ji tu nechám, až povýším, zdali mě nebude rušit v práci, až tady začnu vysedávat do noci, jak se sluší na vedoucího pracovníka. Rád sleduji ženy, připravující kávu. Myslím, že mě také ráda vidí, pořád jsem ještě docela pěkný chlap.

Zajímalo by mě, jestli si s ní něco nezačnu.

Asi začnu.

Nepochybně časem vytvoříme *oboustranné předpoklady k široké a plodné spolupráci*.

A konec bude imanentní.

Drazí přátelé. Všimněte si, jak člověk začne jinak uvažovat, objeví-li před sebou perspektivu vlivného místa, vidinu plyšové svatyně, kde budou podrobována analýze jeho slova, gesta a jeho (ano, vážení přátelé) nálada. Jak bude odrážet ozvěna chodbami administrativní budovy: *dneska k němu nechod'te, špatně se vyspal!* Jak večer uléhá s vědomím, že na kvalitě jeho spánku závisí dílčí plán, koeficient rytmičnosti a hmotná zainteresovanost stovek lidí. Už teď se ukládám ke spánku s pocitem budoucí hluboké (vysoké) zodpovědnosti.

V noci se někdy budím zpocený hrůzou: zdá se mi, jak trůním v pracovně, pod nohama kovral, pod zadkem plyš, psací stůl kotví uprostřed jako letadlová loď. Přicházejí zástupové, něco chtějí, ale já jsem bezbranný, nevědomý a zranitelný jako dítě na nočníku a nevím, co mám

dělat. Moje žena se usmívá ze spaní, ochablou nohu koketně vystrčenou zpod deky. Mám chuť se k ní horečně přitisknout a *se vším se vyrovnat naráz*, ale odšourám se do koupelny, napiju se vody a jdu si lehnout s nadějí, že sen nebude pokračovat. Pokračuje vždycky. A tak noc co noc splácím daň svému inteligentnímu vzezření.

Včera jsem viděl v televizi atomového fyzika, který strávil dva roky v Dubně, rok ve Spojených státech, domluví se plyně dvěma světovými jazyky a vypadá nekonečně hloupě. (To je nespravedlnost.) Takový fyzik s analytickým mozkiem by to v našem podniku nedotáhl na samostatného referenta, poněvadž by jej přeskočili všichni, kteří vypadají inteligentně, ovládají dobrou řeč a byli vytaženi. (Dneska se musím smát, ale skutečně pamatuji sladce pomalé časy, kdy Dlask tlustozobý jezdil do práce na kole a předjížděje pěší, zvonil.)

Myslete si o mně, že jsem výjimečný, že uvažuji netypicky a scestně, když drtivá většina našich administrativních pracovníků (Volkswagen) přistupuje ke svým úkolům zodpovědně, ale kdybyste mě viděli, jak spěchám chodbami naší staříčké administrativní budovy, pod paží desky a v ruce tužku, jak ve spěchu hltám oběd v závodní jídelně, fyzicky přítomen, duchem však u plánu oběžných prostředků, pohlcen kolonkami, nedokončenou výrobou, nevyfakturovanými zásobami, oběžnými prostředky, jejich úhrnnou potřebou, obrátovým fondem, trvale nutnou potřebou zásob, náklady, úroky, snížením obrátového fondu, odvody do státního rozpočtu, kdybyste mě viděli, jak řeším koeficient narůstání nákladů $K = N_1 + N_2 \dots N_d$ lomeno $N_d \times d$, kde N je... (ale to jsou úzce odborné věci, které úplně nepochopím, i kdybyste mě vytáhli až na ministerstvo), kdybyste mě viděli, bylo by vám mě líto, jako je mně líto sama sebe při pomýšlení, že jsem mohl být vlakvedoucím a vědět přesně, co dělám, jak to dělám a kdy jsem s prací hotov.

Zatím ve věku, kdy bych měl vzbuzovat přirozený respekt, nevím vůbec nic, kromě toho, že kdybych tu nebyl, nic by se nestalo.

Závidím Wohankovi, s jakou elegancí dokáže vyřídit spis, Dlaskovi rozmáchle neodolatelný podpis, Monice nehasnoucí, jednoduchý optimismus a všem pak uspokojení z účasti na díle, které je nemůže ani

proslavit, ani zničit. Pepíku Berkovi závidím samozřejmou odpovědnost, uklízečkám samozřejmou neodpovědnost a oběma Brunclíkům stejně samozřejmou ochotu, s jakou vyjedou na služební cestu do Finska, aniž by od sebe očekávali, že přivezou myšlenku nebo nápad, když už si nejsou schopni přivést alespoň dojem. (*My cizinou jsme bloudili.*)

Mamička mi říkávala, že do čtyřiceti má být člověk zdravý, do padesáti bohatý a do šedesáti moudrý. Jsem zdravý. Ale zbytečný jako brzlík.

Takto mizerně se cítím zejména v pondělí (Berka tomu říká *iniciální týdenní cyklické deprese*), kdy do mě celý den nic není a nevím, proč žiju. Uleví se mi až večer, kdy všichni odejdou spát. Usednu potmě k rádiu, zapnu je, a poněvadž nechci slyšet ani hudbu, ani řeči, po kterých by mi bylo ještě hůř, *nevyladím žádnou stanici*, najdu spolehlivou mezipolohu a představuji si, že hektamiliardy světelných let daleko, někde na druhém konci hmoty, sedí můj dvojník a poslouchá, jako já, šum vesmíru. (*Vážení přátelé, ano.*)

VI

Než nahlédnu do desek, než začnu řešit případ, ujasním si několik důležitých maličkostí.

Jakmile se Tlustozobý stane ředitelem, hnacím motorem jeho organizačního úsilí nebude snaha o co nejlepší výsledky, ale boj o udržení dobytého postavení. (Čest výjimkám.) Přitom nějaké výsledky prokázat musí, aby postavení udržel. Posun v motivaci na ně nemá vliv jenom teoreticky. Kdyby totiž Tlustozobého snaha vyvěrala ze skutečné vůle o co nejlepší výsledek, vytvořil by v čele podniku takový trust odborníků, z něhož by museli být pať i na generálním ředitelství. Pár takových zastrčených máme: doktor (nevím čeho) Zindulka pracuje v expedici, RNDr. Palouš v čističce, chemik Vacek a biolog Ertl ve vodárně, promováný matematik Bartáček u počítače. Například Bartáček tři týdny po nástupu do podniku vypočítal, že nebude-li 77 administrativních pracovníků pracovat, nic se nestane. (Byl jsem mezi těmi sedmdesáti sedmi a věděl jsem to dávno i bez počítače.) Brunclík se tenkrát podíval na promovaného matematika s udiveným opovržením (věděl to taky) a řekl větu, která vešla do dějin podniku: *Bartáček, vaše výpočty mě nezajímají.*

Žádný mozkový trust se nekonal a konat nebude. Proto jsem byl vytažen. Bratr Jíra měl pravdu. Co se ode mne tedy očekává? Genialita? Překvapivý obrat? Nikoli. Očekává se řešení obvyklé a normální, poněvadž na jiné se nezmohu. Takové řešení potvrdí, že jsem byl vybrán správně.

Jako designovaný náměstek už mám ale i své nepřátele, a proto s nimi ve své úvaze, v zámyslu (jak jsme krásně říkali na vojně) musím počítat. Tito lidé vědí, že jsem normální a tuctový pracovník a případ budu řešit bez ekvilibristiky, prostě, bez senzačních překvapení, tak, *jak leží na stole*. A to může být špatně. Musím je tedy převést a udělat něco, co oni nečekají. Ale co, když vědí, že takto budu uvažovat? Nevím. Kdybych hledal vši, chytal se maličkostí a zdůrazňoval podružná fakta,

dovedl bych případ do takové administrativní džungle, v níž by se fakta ztratila a já s nimi. Když takhle kombinuji, vážím, rozhoduji a zahrnuji, dospívám k jedinému možnému řešení: mám-li překvapit a vyrazit jim zbraň z ruky, musím udělat přesně to, co čekají, že udělám. (Uf!) (Tady vidíte, vážení přátelé, jak komplikovaně uvažuje vedoucí pracovník, než se vůbec pustí do práce). Ale to není všechno. Jelikož vím, že Dlask neví, že já vím (a on to skutečně neví, jinak by mě nevytáhl), ať dopadne výsledek jakkoli, na mé perspektivě se nic nezmění. Takže vlastně *mohu učinit cokoli*. (Teď je to správně.)

Po této spekulaci jsem konečně mohl *nezaujatě* přistoupit ke studiu materiálů.

Případy jsou vlastně dva, ale budou se projednávat současně. Dva pracovní úrazy – popáleniny horkou vodou ve sprchách. Toho dne přestala téci na hodinu studená voda a dva zaměstnanci, Arnoštka Holubová a Jan Dykast, se ve sprchách opařili. Podnik se pravděpodobně nezabývá odpovědností ani částečně a bude platit. Jestliže se totiž v našem podniku stane pracovní úraz, odpovědní pracovníci vynaloží veškeré úsilí, aby se z pracovního úrazu stal nepracovní. Jakmile se to podaří, všichni jsou spokojeni. Nejde o nic komplikovaného. Náš život už je tak zařízen, že většinu vědomostí a poznatků získáváme zprostředkovaně, jen nepatrný zbytek přímo. Tomu zbytku se říká zkušenost. Jsme chytrí, jestliže jsme tak zkušení, že nemůžeme udělat chybu. (Člověk, který již nemůže udělat chybu, udělá nejlíp, když umře, jinak s ním není k vydržení.) Na zprostředkované poznání je pak odkázán jedinec i společnost. Proto má stále větší význam nikoli to, co se stalo, ale co bylo vykázáno. (Ano, vážení přátelé, my, administrativní pracovníci, tvoříme dějiny.)

O půl desáté, kdy jsem byl *seznámen s materiály* (prostě jsem je přečetl), zavolala sekretářka ředitele, abych se na desátou dostavil k Brunclíkovi. Na otázku, co mi šéf chce, odpověděla, že neví. (Zdalo se mi, že by bylo vhodnější, kdyby řekla, že *s obsahem jednání nebyla seznámena*. Řeknete maličkost. Ale zkušená sekretářka nesmí říci, že něco neví, poněvadž to vypadá, jako by byla hloupá nebo jí to bylo jedno a jednání nepřikládala žádný význam. Kdyby použila druhé formulace, bylo by

jasné, že to neví záměrně, čímž prospěje sobě, jednání, a koneckonců i já si budu připadat důležitější. No nic.)

Brunclík, jak jsem se již zmínil, má v pracovně plyšan a koženou sedačku soupravu z Finska. Neustále vypadá, jako by chtěl v nejbližším okamžiku spáchat sebevraždu a přemýšlí, jaký způsob zvolit. Tváří se tak nešťastně, že člověk má chuť mu poradit. Nevím, kam na ten výraz chodí, při takovém platu a prémiech by mohl vypadat radostněji. Nebo se alespoň snažit. Nikdy jsem neviděl tatíčka na nádraží s tak beznadějným obličejem, s tak vystydlým zrakem, a nedá se říci, že by přeprava byla bez problémů. Brunclík přichází o své postavení a na generálním ředitelství si lámou hlavu, co s ním. (Hledají funkci, kde je možné *využít jeho bohatých zkušeností*.) Z Brunclíka už dávno netryská, ale pouze vytéká proud přiměřeně chladnoucí a tuhnoucí iniciativy. Takto netoužím skončit. Rozhodně není harmonická osobnost. Vedoucím pracovníkům, kteří už mají všeho dost (majetku i úkolů), by se měly zřídit zvláštní domovy důchodců, něco podobného, jako mají kněží v Jindřichově Hradci. Oni zatím ještě musejí využívat svých bohatých zkušeností (chyb, kterých se dopustili), ale nikdo je nerespektuje, protože všude jsou noví, mladí lidé, kteří již získávají svoje zkušenosti (dělají nové chyby).

V plánovaném pohybu pracovníků je na tento rok v rubrice úbytky, za odchodem do škol, odchodem do základní vojenské služby, na mateřskou dovolenou a fluktuacemi, také kolonka *úmrť a odchody do důchodu*. Oba případy jsou tedy statisticky vykazovány jako *jedna skutečnost*. Zeptal jsem se kádrováka, jak se v podniku plánuje úmrť. Řekl mi, že nejde o nic složitého, čísla se dají poměrně přesně odhadnout, stejně jako odchody na mateřskou dovolenou, z demografických ročenek v přepočtu na sto tisíc obyvatel, s přihlédnutím k cyklu rytmičnosti. Na náš podnik připadá letos 2,5 úmrť. Chtěl jsem se zeptat, jak odůvodní, když nikdo nezemře, ale raději jsem mlčel. Je mi jasné, že *kádrovák sice ví, že někdo umře, ale kdo, to neví*. (Nic nedokážeme dotáhnout do konce.)

S Brunclíkem jsem tète à tète dosud nehovořil. Má hlavu podepřenou rukou, zběžně pročítá a podepisuje. Malíčkem té ruky, jíž si podpírá hlavu, ukazuje na židli, abych si sedl. Tímto gestem, tak svrchovaně

úsporným a přesto nepřipouštějícím odmluvy, mi dává najevo, že o mně ví, ale že musím chvíli čekat. Brunclík ovládá všechny finesy řídicího pracovníka. Mohl mě přece nechat čekat u sekretářky a zavolat, až bude hotov. Ale zavolal mě dřív. Nenásilně mě donutil být svědkem jeho myšlenkového úsilí, uvědomit si, co má práce, a ještě počítat s vděčností, že mě nenechal čekat. Jenomže žádná finta není jednoduchá; zatímco v předpokoji bych se během čekání mohl uklidnit, měl čas sprádat myšlenky a připravit se, ve svatyni jsem drcen ovzduším přerpychu, tvůrčí práce a fluidem (vyprchávajícím) silné osobnosti. Bohaté zkušenosti řídicího pracovníka zahrnují dokonalé ovládání i takových jemností nepsaného protokolu. (Při přijímání stran se může šéf i třikrát neodkladně vzdálit a po skončení audience se roztržitě zeptat, o čem byla řeč.) Jsem Brunclíkovi vděčen za ten *střední stupeň* i za poučení, jež mi mimoděk poskytl.

„Posad'te se,“ řekl a zvednuv hlavu, dodal s lehkým údivem: „Ach, vy už sedíte...”

(Fantastický trik.)

„Je to složité,“ pravil s povzdechem a shovívavě se usmál, jako by říkal: tobě to může být jedno, „ale o to nejde.“ Unaveně pohnul rukama a nabídl mi cigaretu.

Zdvořile kouřím, mlčím, nevím, co mám říkat.

Poposedl, což jej vyčerpalo, a zeptal se: „Pijete vodku?”

„Domnívám se, že ji nemusím mít, soudruhu řediteli.“ (Přece si mě nezavolal, aby se zeptal, jestli piju vodku?)

„Nemusíte... ano, ano... domníváte se... ano.“ Těžce zavřel víčka, ale již za tři minuty je začal pomalu zvedat. „Šetřit je třeba na správném místě.”

Během dalšího ticha, které následovalo, jsem usoudil, že bych se měl zamyslet. Snad se mi to podařilo. Brunclík se zatím viditelně zkoncentroval, patrně si na něco vzpomněl a prožil jakýsi příjemný okamžik; vybojoval chatrné vítězství nad původní letargií a vzb chopil se konečně k delšímu projevu:

„Můj otec byl prostý člověk, matka prala. Často jsem míval hlad... ano, hlad je nejlepší kuchař. Bydleli jsme v Klatovech... Klatovy, Klatovy, kde najdu takový městečko, jako vy... Ten kuchař byl šizuňk, Fischer, jako vy, Klatovy, Klatovy... Jenomže vy prý nejste z Klatov, jak mi sdělili. Bezkonfliktnost a bezproblémovost rovná se bezzásadovost, pamatujte si, jako sověty plus elektrifikace rovná se komunismus. Mám obchodní akademii... pak jsem dálkově vystudoval vysokou školu... dost vysokou školu...“ (Také mám dost vysokou školu, soudruhu řediteli, také vystudovanou při zaměstnání. V ročníku jsme jednoho ředitele měli, dále dva náměstky a tři zasloužilí mistry sportu. A studium jsme brali sportovně všichni.) nikdy jsem si nenechával nic na zítra... morgen, morgen, nur nicht heute, sagen alle faulen Leute... kuřte! Celý život jsem bojoval za bílou obkládačku... Máte rád obtisky?“

Tak hovořil. A já jsem se hrozně lekl, neboť mě přepadla iluze prožitého, dokud jsem si nevzpomněl, že jsem četl román, který měl sedm set padesát stránek a byl celý sestaven z takových vět; vůbec spolu nesouvisely, ale přitom souvisely tak přirozeně, jak souvisejí myšlenky z jednoho mozku – tedy souvislost původu, rodu nebo místa, což je vůbec ta nejtěsnější souvislost, která dá nakonec všemu smysl. Tenkrát jsem si říkal, že to smysl nemá, že řeč je sice tekoucí jako řeka, jako země (země česká, domov můj, ano vážení přátelé, takhle se to dělá), ale že tak mluví, píše, poslouchá a čte člověk, který kašle na proud informací, který touží, aby se v něm rozezněly staré struny, poněvadž jej popadla nepotlačitelná touha přesvědčit se, že ještě znějí. Takže tato řeč, jakkoli na první poslech podivná, byla překvapivým osvěžením v záplavě dobré řeči, jíž hlaholili všichni ostatní, i já.

Brunclík měl přesný a rigidní denní režim. Vstal ráno v 6.00, umyl se, oholil, posnídal dvě vejce ve skle bez chleba (kdysi cvičil, posledních pět let už ne, jinak by musel znovu ulehnout), vypil 250 ml hořkého ruského čaje a přesně v 6.45 vyhlédl z okna. Před domem stála šestsettřináctka s věrným řidičem Josefem Miklíkem za volantem. Miklík věnoval řediteli svůj život, byl kdykoli k dispozici během třiceti minut. Miklíkovi říkal Brunclík *můj* řidič a šestsettřináctce *můj* vůz. Odjel *svým*

vozem, se svým řidičem do svého podniku, kde čekala jeho sekretářka. Následoval ranní dispečink, kde mu jeho náměstci referovali o situaci v jeho podniku, takže když se za čtyřicet minut ozval z reproduktoru hlas generálního jmenovce: „Jak to vypadá u tebe?“ mohl stručně zhodnotit, naznačit, obhájit a vznést. Propustil náměstky a zahájil hodinku, věnovanou studiu denního tisku. (My ostatní v administrativní budově jsme v té době četli noviny.)

Před polednem odjížděl na generální ředitelství, na pobočné závody, na okres, na kraj, na ministerstvo. Navečer se nikdy nevracel rovnou domů, nechal se odvézt zpátky do kanceláře, kde se osprchoval, převlékl a někdy krátce usnul na kožené pohovce, oteplené šikmými paprsky zapadajícího slunce. Domů jej Miklík odvážel až kolem sedmé osmé hodiny večer, relativně svěžího, aby mohl ještě v pracovním koncipovat projevy a zprávy. Mnoho lidí tvrdilo, že by to za ten plat a prémie dokázali taky. Vážení přátelé, nedokázali!

Žádný koníček, žádná zahrádka, žádné ryby, žádné povyražení. Jen a jen práce. V době, kdy si většina závistivců odbývala před spaním svůj poctivý manželský orgasmus, šéf skláněl holou mozkovnu nad dílem, kterému zasvětil život a jež se dalo shrnout do jedné věty: *Boj za bílou obkládačku*.

Je krutou ironií osudu, načasovanou samotným ekonomickým d'áblem, že dílo se přežilo v okamžiku, kdy bylo završeno. (Což sice není v dějinách nic nového, ale také to neposkytuje žádnou útěchu.) Brunclík byl ekonomicky vychován v době, kdy ještě neplatil zákon hodnoty (ještě neměl svůj nový obsah) a celá ekonomická teorie se dosud nezbavila zjednodušených představ o existenci a charakteru zbožní výroby za socialismu. Nabídka s poptávkou představovaly překonané pojmy a zákazník zhusta oběť. Takže boj za bílou obkládačku neměl nejmenší naději na úspěch jednoduše proto, protože ji nikdo nechťel kupovat. Přitom obkládaček byl nedostatek. Šlo o jev, který si šéf nedovedl vysvětlit a v té době patrně ani nikdo jiný. Usilovně se bádalo, ministerstva vyráběla dotazníky, průzkumy, analýzy, výrobci hledali východiska. Milióny obkládaček na skladě.

Brunclík samozřejmě věděl, že je vázán plánem, který si potřeby společnosti nevycucává z prstu, ale *působí na základě předchozího cílevědomého poznání komplexního systému potřeb společnosti*. Jestliže mu plán ukládá vyrobit x miliónů čtverečních metrů bílých obkládaček, které nikdo nechce, pak patrně jeho tvůrci náležitě nepoznali *komplexní systém potřeb společnosti*. (Imaginární občan inženýr Vondráček staví rodinný domek, shání barevné obkládačky, bleděmodrá umývadla, bidet a klozetové mísy stejné barvy. S imaginárním inženýrem zřejmě plánovači vůbec nehovořili. A takových imaginárních občanů bylo velmi mnoho.) Kromě toho mu termín *komplexní systém potřeb* jako celek nic neříkal. Slovní spojení se mu zdálo nešťastné a jednotlivá slova, sama o sobě smysluplná, jako by se v tom tříhlavém stádečku zahalila do anonymity. A pak mu jednoho dne svitla hlavou jasnozřivá národohospodářská úvaha, kterou nikde nečetl, byl si jist, že na ni přišel úplně sám.

V tom okamžiku věděl, co je komplexní systém potřeb. To není pouhý součet potřeb! Vedení společnosti má sice povinnost poznat všechny potřeby, ale také právo stanovit pořadí jejich důležitosti, označit prostřednictvím plánu, co je více a co méně potřebné.

Vážení přátelé, ano. V určité fázi vývoje společnosti jsou potřebnější keramické izolátory vysokého napětí než bleděmodré bidety (což náš imaginární občan, jemuž se čas od času ze záhadných příčin objeví hemeroid, neuzná.).

A tady měl Brunclík skončit a klidně si žasnout nad svou inteligencí, ale jak už byl v tom uvažování, pokračoval. Plán, řekl si pod vlivem euforie z vlastního myšlení, je tedy úředně stanovený kompromis mezi tím, co potřebujeme, a tím, na co máme, přičemž (a tady pozor!) společenská potřeba není souhrnem potřeb individuálních a má před nimi přednost. Plán tedy jako by už při svém zrodu signalizoval, co bude a čeho bude nedostatek v příští pětiletce.(!) Brunclík mohl s jistotou říci, že nebudou bidety, a věděl proč. Rozhodnut společnosti pomoci a přesvědčen, že ji lze vybudovat i bez bidetů, zahájil donkichotský boj za bílou obkládačku, bílé umývadlo, bílou klozetovou mísu.

Použil služeb architekta (*bílá zdravotnická keramika je esteticky univerzální a má v našich zemích bohatou tradici*), hygienika (*dobře se omývá a udržuje, navozuje pocit svěžesti a čistoty, nejdokonaleji avizuje kontaminaci*) a ekonoma (*je nejlevnější*). Stálo ho to dost peněz, ale zase ne tolik, zvážíme-li, že cokoli se dá teoreticky odůvodnit i za víc.

Tímto činem se omezil a narýsoval zcela neomylně svůj konec, aniž o tom zpočátku věděl. (Ó, sladká imanence...)

Chápal jsem ho. Byl v tom návrat ke skromnosti, touha po jednoduchosti, prostotě a koneckonců i situace v podniku se zbytečně nekomplikovala. Jenomže se k nám začaly dostávat ty hrozné západní katalogy a imaginární Vondráček spatřil kachlíky, o nichž do té doby neměl tušení, že vůbec existují. Zprvu jednobarevné: modré (*moře...!*), zelené (*česká řeka, mám rád vodu zelenou...*), černé (*... na decentní černi vynikala zářivá bělost jejího těla*), později vzorované a Vondráček si připadal ve vlastní bílé koupelně jako na infekčním oddělení, vážení přátelé, ano.

A tehdy vyjeli Brunclíkové do Skandinávie, do Itálie. Státní výlet jako by paradoxně utužil jejich boj za bílou obkládačku, takže k cestě do Řeka už nedošlo. Nepoučili se.

Proto si teď šéf pomalu vyprazdňuje šuplíky a drží ke mně inkoherentní řeč starých strun:

„Ano, ano... člověk začíná a končí. Vy jste mlád a vy už víte, co a jak. My jsme často nevěděli ani co, ani jak... a vidíte... tohleto všechno... těmahle rukama... Bílá obkládačka není ustrnutí! Oni říkají, že jsem ustrnul. Ne, Fischere! Já si jenom zachovávám tvář a radím vám jako ekonom ekonomovi: nepodléhejte spotřebitelskému tlaku západu! Kdo bude třímat prapor, až česká bílá obkládačka bude znovu pojem...? My si ji musíme šlechtit, my musíme udržovat tradici a vítězství bude naše.“

Nemýlil jsem se, šéf plakal. Tu jsem pochopil, proč si mě dal zavolat. Ano, vážení přátelé, já mám *třímat ten prapor*. Já mám věřit v renesanci bílé obkládačky (bílého umývadla, bílého hajzlíku). On mi tady předává velení ztraceného boje a doufá, že dobudu zpátky pozice, které prošťustroval. Těší se, jak bude jako důchodce postávat u expedice a se zadostiučiněním sledovat západní kamióny, odvážející do všech koutů

Evropy a Asie oslňující bílý výrobek. Tradice zavazuje, musel jsem jej nějak potěšit. Dobrou řečí, jak jinak.

„I já, soudruhu řediteli, věřím, že není daleko doba, kdy bělost našich obkládaček posuneme jednoznačně kupředu...“

„V živém sepětí s tradicí i s dneškem, Fischere,“ přitakal. „Cílem je rovnoměrnost, plán máme, nebojte se, oni přijdou.“

„Jsem o tom přesvědčen.“

Oba jsme vstali, stiskli si ruku. Vedoucí pracovník dnes pracuje, zítřek organizuje a na pozítří je připraven.

„Až se na celém světě budou vyrábět repliky, Fischere, k nám se bude jezdit pro originál.“

„Přeji vám hodně zdraví, soudruhu řediteli. Ještě je, jak vidím, budete potřebovat.“

Byl jsem toho dne na dvou kobercích, na kovralu i na plyšanu, a už jsem nepracoval. Měl jsem dojem, že jsem si své odkroutil. Sledoval jsem Volkswagena, puntíkářsky vyplňujícího kolonky; takový člověk je požehnáním pro každý podnik, on se v těch lejtrech seberealizuje, jeho to prostě baví. Ví, že každý výrobek je vyroben tehdy, až on vyplní příslušnou kolonku a narýsuje do ní objektivní čárku. Znovu mne přepadla stará touha a zneklidnila. Zastrčeným koutkem mozku, tam, kde jsou uloženy nesplnitelné sny, jsem přemýšlel o tom, že v kanceláři stejně nezůstanu, že musím odejít dělat něco pořádného.

Ve 14.10, kdy si Volkswagen s gustem chystal další papíry, už jsem se tlačil u píchaček.

Spěchám domů prožít hodinku samoty do návratu ženy. A sotva zavřu dveře, sahám v ložnici za skříň pro harmoniku, abych zapudil depresi, kterou mám, jak jsem přesvědčen, ze svého hrozného povolání. A již natahuji měchy, již hraju, co mě napadne (píseň česká srdce jímá), například *Tam za řekou malý mám domeček pro dva...* jenomže píseň nejímá, úleva nepřichází, klid se nedostavuje, ta písnička je pitomá (že jsem si toho dříve nevšiml?), tak honem jinou, třeba tuhle: *Srdéčko, srdéčko, komůrka maličká, upřímné lásky je posvátná kaplička...* ale ta mi připadá ještě pitomější, je mi úzko jen z toho, že ji někdo složil

a lebedil si, jak se mu povedla, že jí někdo se zalíbením naslouchá, vždyť i já jsem jí se zalíbením naslouchal, a nejen naslouchal, dokonce hrál a zpíval, třeba na podnikovém večírku nebo u Berků (ach, bože....!), mačkal klávesy, cenil chrup a kroutil očima jako děvka. Celý svět přece nemůže být tak nezábavně omezený, jak mi dnes odpoledne připadá, ale nenacházím jediný důvod, proč by nemohl.

Cítím, že moudřím nebo hloupnu, neboť na obojí mám léta.

VII

Oba moji rodiče jsou již moudří, neomylně vědí, co kdy udělat, jak se zachovat, kdy mlčet, kdy promluvit a o čem. Proto žijí v domově důchodců. To je velká vymoženost. Bohužel, všichni obyvatelé v domově jsou moudří, tohle všechno vědí, a proto se pořád hádají. Všichni mají absolutní přehled a jistotu, což jsou, jak jsem si uvědomil jako budoucí řídící pracovník, vlastnosti hodné závisti.

Tatíček s mamičkou žijí v malém pokojíku na konci dlouhé chodby, vlevo v prvním poschodí. V pokoji jsou dvě nemocniční lůžka, dva noční stolky, skříň na šaty, stůl jídelní, dvě židle, umývadlo pevné s dvěma kohoutky a nádoba na odpadky šlapací s vložkou. Víc zde není, víc by se sem ani nevešlo. Seznam inventáře visí na dveřích vedle požárních směrnic, podepsán správce Zajac. Vždy, když sem vstoupím, neubráním se překvapení – jak málo stačí člověku k životu.

Pojízdné křeslo v inventáři není. Stojí přede dveřmi nebo vyplňuje zbývající prostor v pokoji a tatíček na něm mamičku vozí po chodbách. Mamička se uklání, odpovídá na pozdravy ostatních obyvatel a co chvíli řekne: „Absolutně jedna!“ (Mamička má pořád před konferencí.) Když je hezky, vyveze tatíček mamičku ven a drandí s ní po zahradě od brány k márnici a zpátky.

Mám své rodiče rád a chodím za nimi často (bratr Jíra se švagrovou jezdí jednou do roka), nejraději mimo návštěvní dny, což mi umožňuje správce Zajac, podplukovník ve výslužbě, můj bývalý velitel samostatného praporu s pravomocí velitele pluku, pod nímž jsem sloužil na vojně v Terezíně. Pepík Berka dochází do domova dvakrát týdně a pečuje o důchodce v nadúvazku nula dva. Mamička na Pepíka Berku dotírá, je zvědavá, vyzvídá, na co umře a kdy, a tatíček ji okřikuje: „Seš dost stará, už by ti to mohlo bejt jedno!“ On, tatíček, jako by se pod stářím stulil. Jistě se vrací ve vzpomínkách do svých lepších časů a žádá totéž po mamičce, chce, aby se vracela s ním do jeho lepších časů (to je pro ni

poklona, vždyť on se může klidně vracet do časů, kdy ještě mamičku neznal), jenomže ona o to nestojí, po těch mrtvičkách je spokojená tam, kde je. Zatímco tatíček rekapituluje, usmívá se pro sebe nebo se kaje z hříchů, které stářím nabývají na váze, mamičku jako by život ještě neofoukl, je čistá jako studánka, bahno vzpomínek je hluboko, už k němu nikdy nedospěje, nic si nevyčítá. Ona byla vždycky dokonalá jako teď, proto ční vysoko nade všemi, nechá se vozit a klasifikuje.

Špatně pohybliví obyvatelé domova mají ordinované dvakrát týdně cvičení v bazénku s termální vodou. Kvůli bezpečnosti jsou předepsané plovací vesty nebo korky. Poněvadž korky ani vesty nejsou k dostání, navlékají rehabilitační pracovnice obyvatelům-cvičencům nafukovací gumové kruhy, žáby nebo delfínka, jež si mamička oblíbila a vždycky si ho vynutí. Záchranné prostředky si natahují šlaufkem k obličejí ještě na suchu a musí je sami nafouknout, což je součástí dechové rehabilitace, jak mi prozradil Pepík Berka. Potom se cachtají v bazénu, plovou, hýbají nohama podle pokynů, rukama legračně svírají nafouknutý záchranný prostředek a pažemi bojácně šplouchají jako kachňátka.

„Nechceš se jít podívat?“ nabízel mi tatíček, když byla mamička v bazénu. „Byl jsem se minulý pátek kouknout a skrz zarosené sklo to vypadá, jako když se topí dudácká kapela.“

„Nechci. Hlavně, že to mamičce prospívá.“

„Pije, Bóbo.“

„Kdo?“ nevěřil jsem. „Mamička...? Co tady může pít?“

„Rum, Bóbo. Já se to stydím říkat, protože jí ho sám kupuju, ale když nepila, nebylo s ní k vydržení.“

„Svěřil ses Berkovi?“

„To víš, že jo.“

„Co říkal? Zakázal jí to?“

„Ani ne... v podstatě. Řekl, že bude dělat, jako že o tom neví.“

„Jak... v podstatě?“

„Víš dobře, že se alkoholu celý život nedotkla. A najednou rum. Já si myslím, že tělo to potřebuje. Věřil bys, že ona si v poslední době dojde sama od postele k umývadlu?“

„Nezapomeň, že plave v bazénu.“

„To máš těžký,“ ošíval se, „když nevíme, co jí víc škodí, nevíme ani, co jí víc pomáhá. Takže jsme se s Pepíkem dohodli na dvou panákách denně a v neděli na třech.“

„Samozřejmě jste jí nejdřív zkusili alkohol zakázat.“

„Samozřejmě, Bóbo.“

„A co?“

„Nic. Nestane se vůbec nic. Zůstane ležet.“

„Nechce. Vydírá vás.“

„To právě nevíme, jestli nemůže nebo nechce. A o vydírání nemluv, je to pořád tvoje matka!“

„Takže jí dáš panáka, abys neměl starosti.“

„Ale ne, Bóbo, tak to není, věř mi. Ona teď funguje báječně. Je úplně jiná ženská, plná elánu, nehubuje mě, a kdybys viděl, jak jí svítí oči...“

„To věřím.“

„Ty nejsi rád? Ty nemáš radost, že mamička dělá pokroky?“

„Já nevím. Já vám jenom oběma přeju, aby se vám to nevymklo z rukou.“

„Copak nám už se může něco vymknout, Bóbo? Jsme rádi, že tu můžeme být ještě nějaký čas spolu. A jestli jí to ulehčí dva rummy denně, já jich nelituju.“

Na důkaz pravdivosti měl tatíček ve zvyku pokládat ruku na srdce. Ted' si ji položil napravo, na krabičku, kterou má zašitou pod kůží a která jeho srdci udává krok, jako by mu dodávala i upřímnosti. Jako psycholog nikdy nestál za nic, zato jeho celoživotní víra v techniku byla neotřesitelná.

Za okamžik jsme zaslechli píseň *Zůstaň mi přítelem, i když se loučíš, a měj vždy v srdci svém obrázek můj...* (tango) a mamička, postrkovaná sestrou, vjížděla do dveří s koupací čepicí na hlavě.

Gestem členky vítězných štafety mi zamávala na pozdrav, sejmula čepici a stejně známým pohybem mladých plavkyň zatřepala hlavou, aby srovnala navlhlé, neposlušné vlasy. Unavený, ale šťastný úsměv odhalil zuby, jež záhadně přežily rozmary času, patrné na zbytku těla. Okouz-

lený tatíček ji odnesl do postele a bude jí předčítat z Čachtické paní, dokud mamička neusne. Čachtickou paní si mamička nechává předčítat pořád dokola.

Tiše odcházím a v duchu se ujišťuji, že v domově je rodičům nejlépe, zejména mamičce. Má tady bazén, zatímco doma by byla ohrožována kluzkou a záludnou vanou. Mamička je tu šťastná a tatíček je šťastný, že o ni může pečovat. Nemusí nakupovat, prát, uklízet, malovat, tapetovat, objednávat uhlí, platit inkaso, mýt nádobí, hlídat si důchod, shánět maso na neděli, každou třetí sobotu mýt schody, to vše ve spěchu a s nervózní představou, že mamička zatím doma spadla z postele. Nemusí přijímat návštěvy a každé s ostychem vysvětlovat historii a současnost mamiččina stavu, s následnou rozpačitou demonstrací nemocné. Pravda, i tady obyvatelé diskutují o chorobách, i tady předvádějí neduhy, ale vůbec ne omluvně a s ostychem. Tady se každá choroba mění v událost, již je třeba probrat ze všech stran, neboť pouze tehdy mají pocit, že nad nemocí zvítězili.

Moji rodiče si byli souzeni, takový pár dokáže přežít ve zdraví i domov důchodců. Nakonec i já jsem klidnější. Je o ně postaráno. Někdy mi to vadí a nevím proč. Bezdůvodně mě přepadá tenký pocit viny. Doma bychom to rozhodně nezvládli. Vždyť oni se tu mají *vlastně* dobře. (*Zůstaň mi přítelem, i když se loučíš...*) A pak, je tu Zajac.

Nikdy se nezapomenu zastavit. Má „velitelské stanoviště“ v přízemí vedle vrátnice. Můj podplukovník odtud organizuje chod domova. Přísun materiálu, proviantu, odvoz odpadků, sestavení jídelního lístku, plán oprav, přednášek pro důchodce, promítání filmů, zájezdy. Velí dvěma topičům, třem údržbářům, dvěma kuchařům, šesti pomocným kuchařkám, devíti uklízečkám a jednomu řidiči. Ve svém armádně důchodovém věku je svěží a plný nápadů. Dovedu si ho představit, jak vysvětluje zmačené cikánské uklízečce, že o rozkazu se nediskutuje. A dovedu si představit, že ta uklízečka tomu věří. Běžný provoz domova pro něj nepředstavuje problém. („Mým hochům a děvčatům nic nechybí. Čerstvé maso, zelenina, čistota.“) Dovedu si to představit. Na vojně nám, kromě volna, taky nic nechybělo. Velitelská shromáždění pod jeho vedením byla

stručná a jasná. Několika ráznými kroky prošel uličkou a pravil (nevím, proč slovensky, když je Čech): „Treba robit!“ a udeřil do stolu. Podrobnějších pokynů neužíval. Všichni věděli, co mají dělat. Na dobrou kódovanou řeč si nepotrpěl, dodnes mám podezření, že ji vůbec neovládal, přestože jeho pregnantní povely byly pomocí dobré řeči dále přenášeny. Například rozkaz o šetření naftou byl už na rotách prezentován jako *pohybování se v oblasti optimální spotřeby pohonných hmot a mazadel*.

„Bud’te zdrav, Fischer,“ přivítal mě. „Kafe si nedáte?“

„Děkuji, soudruhu podplukovníku, snad ani ne.“

„Byl jste se podívat na rodiče, Fischer?“

„Byl, soudruhu podplukovníku.“

„Spokojen?“

„V rámci možností.“

„Copak?“ zneklidněl. „Něco neklape?“

„Mám na mysli možnosti jejich zdravotního stavu.“

„Jinak v pořádku, že? Čistota vzorná, strava chuti typické, co? Připomínky nejsou?“

„Nejsou, soudruhu podplukovníku.“

Nutkání, poradit se s ním stran maminčina „alkoholismu“, během rozhovoru sláblo. Nebyl jsem si jist, zda by řešil problém dost delikátně. Pravděpodobně by rodičům denně prohlížel stolky a skříň. Poprvé by srdečně hlaholil (nic *ve zlém, pořádek musí být*), podruhé zažil uspokojení lovce (*copak to tady máme...?*) a potřetí by přestupek kvalifikoval jako *opakovaný*. Opakovaný přestupek by tatíček nepřežil. Na dráze přestupky nepřicházely v úvahu. Navíc si mamička dojde sama od postele k umývadlu. (Funguje teď bezvadně, Bóbo.) Uvažoval jsem, kde je hranice dobrého a špatného, zdraví a nemoci, kde je možné ještě (nebo už?) mávnout rukou a přivřít oko. Kde nenadále objevená slabost může pomoci přežít, je-li dost silná, aby stálo za to s ní kalkulovat. Mamička nikdy nepila, a proto možná až teď objevuje himálajské výšiny alkoholu. Zbývalo mi doufat, že už nestačí objevit jeho Mariánský příkop.

Cestou domů se musím přeorientovat z role syna do role otce rodiny. Není vyloučeno, že dvojčata budou ještě ve škole a mě čeká role milence

v rámci člověče, nezlob se. Pokud bude moje žena doma, rychle ze sebe shodí autoritářskou roli vychovatelky a *obleče* roli milenky. Ovšem budou-li doma dvojčata, zaujme roli manželky a matky.

Za tohle může *ta jejich* psychologie. Tatíček znal jedinou roli – roli slušného člověka. S takovým štekem současný občan nevystačí. Má rolí šest sedm, samé klády, za většinu z nich není vůbec placen a selže-li v jedné, někde se mu něco zhroutí. To je evidentní.

Vážení přátelé, neměl bych trpět depresi. (Ale trpím.) Neměl bych se odcizovat nikomu, ani sám sobě. (Odcizuji se všem.) Neměl bych pochybovat o užitečnosti své práce. (Pouze o užitečnosti práce svých nadřízených.) Neměl bych mučivě přemýšlet o smyslu majetku a spát s cizími manželkami jen proto, abych si mohl nostalgicky lebedit v morální kocovině. (Pokud ano, pak z úplně jiných důvodů.) Jelikož mezi majetek a životní úroveň nekladu rovnítko, nechápu, proč by měl můj život čím dál tím víc záviset na penězích. (Ale závisí.) Mělo by mi připadat absurdní, že mohu být teoreticky třikrát zničen, vím-li téměř jistě, že mohu být zničen jen jednou. (Ale nepřipadá.) To je velmi mnoho rolí. Ač je to prakticky nemožné, člověk se občas musí ujistit, že se dají zvládnout všechny. (Ale nedají.)

Doma jsem zastihl jen dvojčata. (Anděla se ještě courá po nákupech, nebo má konferenci, nebo schůzku Svazu žen, nebo rodičovské sdružení, kde si jí rodiče stěžují a ona si pak stěžuje doma mně.) Tak tedy role otce. Ta je nejtěžší.

Dvojčata se pohybují po bytě v tričku, bez podprsenky, na hlavách mají čelenky, kolem kotníků náplety. Nepoznám, jestli přišla z lidové školy umění nebo z volejbalu. Jsou to hezké holky, ačkoli obě mají *trochu* větší nos po mně. (Teď jim to nevadí, ale ve stáří krása opadá a nos zbyde.) Raději jim to neříkám. Pozorujete-li mladé dívky bez podprsenky, napadne vás, že život, přes všechny role, není tak špatný a bylo by hloupé ukončit jej předčasně rakovinou nebo infarktem, neboť nikdy nemůžete vědět, co poetického vás ještě čeká. (Andělo,

promiň.) Ale sledujete-li dvě dívky bez podprsenky, obě jsou stejné a jsou to vaše dcery, jde všechen sex stranou.

„To chodíte takhle i do školy?“

„Jak kdy, tatíčku.“

„Mamička o tom ví?“

„Ano, tatíčku.“

(Že by je v tom moje žena podporovala...?)

„Co tomu říkají profesori?“

„Jak který, tatíčku.“ (Samozřejmě. Měl jsem se zeptat na profesorky.)

„Odpovídejte vždycky jenom jedna!“ dochází mi trpělivost. To jsou celé ony (celá ona), odpovídají a chovají se od malička jako jedna bytost. Dvojčata prý se věkem stávají rozeznatelnějšími. U našich je tomu naopak. Když byla menší, identifikoval jsem je podle mateřského znaménka na zadku, které má od narození Kamila. Nebo Hanka...? Ale ne! Kamila má znaménko. Velmi správně. Ale kontrolujte sedmnáctiletým dcerám zadečky...

„Která z vás má mateřské znaménko?“

„Jaké znaménko, tatíčku?“ zapěly nechápavě.

„Jedna z vás má, sakra, pihu krásy, ne?“

„Jestli je to pihá krásy, tak tu mám já,“ řekla ta, co se hrabala v ledniče.

„No konečně! Takže, Kamilo! Buď budeš odpovídat ty, nebo Hanka. Je to jasný?“

„Je,“ řekla a zavřela ledničku. „Jenomže já nejsem Kamila.“

Cítím, jak se mi zvyšuje krevní tlak. „Říkalas, že máš znaménko...!“

„Ale né, znaménko mám já,“ řekla klidně ta, co žehlila.

„Když jsi je nazval pihou krásy, rychle se přihlásila ona. Je to pro tvou dceru typické.“

„Je to pravda?“

Přiznala se a s nanukovým dortem nenuceně usedla ke stolu.

„Děvčata! Kamilo,“ obracím se k žehlení, „a Hanko,“ hovořím k dortu, abych zdůraznil jejich individuality, „musíte si konečně uvědomit, že jste dvě rozdílné osobnosti. Neodpovídejte pořád dvojhlasně jako v první

třídě!“ (Tam mi to bylo poprvé nápadné. Kuřata jdou uklovat kvočnu.) „Nebudete celý život spolu. Jednou začnete odpovídat každá za sebe. Doslova i obrazně. Zvykejte si na to. Chovejte se, jako byste byla každá úplně jiná, což vlastně ve skutečnosti jste...!“

„Jenomže, tatíčku, my jsme ve skutečnosti obě stejné,“ řekla žehlička a nanukáč dodal fatalisticky: „Jedna jako druhá.“

„Jednovaječné,“ pokračuje žehlička.

„To znamená z jednoho vejce,“ vysvětlil nanukáč. „S tím se nedá nic dělat.“

Logické. Z jednoho vejce. Jsou poučené. K tomu nemám co dodat. Přesto se mi zdálo, že v problematice nemají docela jasno. Vzápětí žehlička zapomněla žehlit a vyhrkla: „Jenomže z kterého, tatíčku?“

Nanukáč přestal olizovat lžící. Upřely se na mě dva úplně stejné páry hlubokých dívčích očí.

„Jak... z kterého? Prostě z jednoho. Vás tyhle věci neučili ve škole?“

„Učili, tatíčku.“

„My tomu rozumíme docela dobře...“

„Jenom nevíme...“

z kterého jednoho...

jestli z tvého nebo z mamiččina.“

Občas narazíte v životě na situace, kdy vám ani šéf protokolu, vážení přátelé, neporadí, jak okamžitě a správně reagovat.

„Harmoniku!“ nařídil jsem, když jsem se přestal dusit.

„Jakou harmoniku?“

„Akordeon. Moji harmoniku. Kamilo! Přines harmoniku!“

„Já nejsem Kamila...“

„*Mně je teď úplně jedno, kdo jsi, ale přines harmoniku!*“

Musel jsem si zahrát a zazpívat. Musel. (*Když k večeru se kraj už tměl, pod oknem pták se rozepěl...*), abych neexplodoval. Uleví se. Hudba svým způsobem povznáší, uklidňuje. Stvořena člověkem, zavádí nás do sfér, v nichž jsou lidské dimenze malicherné. Slyším-li veselou a radostnou hudbu, jsem veselý a radostný. Vážná hudba ve mně evokuje vážné a osudové myšlenky. U melancholické hudby jsem přiměřeně smutný,

při pochodové si rád zapochoduji. *(Já písni jeho rozuměl: že srdce jsem kdes zapomněl...)*, vážení přátelé, ano.

Večer uléháme dost brzy. Moje žena musí hodně spát, aby neměla vrásky (ale má je), zatímco já jsem jednoduše ospalý. Na člověče, nezlob se není ve všední den ani pomyšlení. Jsme unaveni. Protože kvalitní pyžamo stojí i tři sta čtyřicet korun (což je ekonomicky velmi zajímavé; jedno pyžamo představuje moji mzdu za dva pracovní dny – a představte si pracovní morálku takových dvou dnů, kdy mě žene vidina nového pyžama), spávám nahý. Je to moderní a praktické.

Obvykle si večer povídáme. Rozhovory v ložnici mají intimní ráz, v negližé jsme oba upřímnější, já víc, neboť jsem nahý, ale ani žena v natáčkách a s nočním krémem na obličeji není schopna lži. Je zranitelnější, v permanentní obraně, ostražitá, a proto kdykoli schopná bodnout, ale nelže.

„Víš o tom, že dvojčata chodí do školy bez podprsenky?“ Samozřejmě, že ví, ale odbočuje: „A víš o tom, že ti roste břicho?“

Samozřejmě, že vím, ale držím se úporně tématu: „Vzpomínáš si, že bys někdy chodila do školy bez podprsenky?“

„Já jsem nikdy neměla taková prsa, abych si to mohla dovolit.“

„Jak to, že ne!? Měla jsi hezčí prsa, než mají ona.“

„Možná, že měla,“ zavzpomíná moje žena, „ale tenkrát to nebylo moderní.“

„A skrz trička jsou jim vidět bradavky!“ pokračuji s uraženou ješitností, neboť mám pocit, že se sexuálním probuzením mých dcer role otce ustoupila do pozadí a nadále budu v rodině přežívat pouze jako živitel. „Když si představím ty kluky, jak jim je ve škole ohmatávají...“

„Nebud' nechutný, Bóbo! Ty jsi snad ohmatával dívkám ve škole prsa?“

„To bych řek, že ohmatával. Vypadám snad na to, že bych toho nebyl schopen? Můžu ti říct, že jsem někdy zapomněl sníst i svačinu. A neznám nikoho, kdo by to v určitém období nedělal. Například Berka byl úplněj kadet.“

„Berku si dovedu představit, Bóbo, ale tebe ne.“

„Jak to, že ne?“ rozčilil jsem se. „Jsem snad horší?“

„Ale ne, Bóbo,“ řekla vlídně, „ty jsi přece lepší.“

„Lepší...? Tohle jsi neměla říkat, Andělo. Když ti vyprávím, že jsme v určitém věku sahalí ve škole děvčatům na prsa, mám tím na mysli, že to bylo normální, protože to dělali všichni. A ty mi pak řekneš, že já jsem byl lepší, poněvadž jsem toho nebyl schopen... nech mě domluvit! Ted', kdy máme čas na člověče, nezlob se nejvýš odpoledne, mezi volejbalem našich dcer a lidovou školou umění našich dcer, nebo v sobotu po půlnoci, pokud některý z nás dřív neusne, bylo by vhodnější, kdybys mi řekla, pokud uznáš za vhodné, třeba i s trochou obdivu, že už tenkrát ve škole jsem byl starej prasák. Myslím, že by mi to udělalo dobře.“

„Seš starej prasák.“

„Ale takhle ne, Andělo! Když to říkáš takhle, připadám si jako starej prasák.“

„S tebou není lehké žít, Bóbo.“

Má pravdu. „Zdá se, že jsme odbočili,“ řeknu na usmířenou.

„Ty jsi odbočil. Jako obvykle hovoříš o sobě.“

„Dobře, začneme od začátku. Ptal jsem se, jestli víš o tom, že naše dcery chodí do školy bez podprsenky.“

„Vím. Ale jen v pondělí, v úterý, ve středu a ve čtvrtek.“

„V pátek ne?“

„V pátek nemají matematiku.“

„Panebože...“

„Nerozčiluj se, Bóbo. Kantor je taky jen člověk. Obě se zlepšily o stupeň, obě mají trojku. Stačí si uvědomit, že dívka bez podprsenky působí do jisté míry bezradně. Aniž by chtěla, vzbuzuje v mužích ochrannitelský komplex...“

„Já nevím, Andělo, ty jsi pedagog. Uvědomuješ si, co mi tady říkáš?“

„Samozřejmě. Jde o velmi delikátní záležitost, která nemá s ohmatáváním nic společného. Jakmile ji začneš vulgarizovat, posuzuješ ji v úplně jiném světle.“

„Ty si teda myslíš, že je to normální?“

„Proč ne? Dělají to všechna děvčata.“

Já hlupák jsem se tenkrát domníval, že si zlepšily prospěch díky mému očekávanému jmenování náměstkem.

V každém případě jsem méně překvapen, než kdyby se zlepšily díky zodpovědnějšímu přístupu ke studiu.

„Andělo...”

„Ano?”

„Hovoříš s nimi někdy intimně... myslím o těch věcech?”

„Jistě, Bóbo. Vždyť jsem jejich matka a učímologii.”

„Dneska se mě ptala Kamila, ta, co má mateřské znaménko vlevo vzadu, na problematiku jednovaječných dvojčat. Měli jsme takovou diskusi. Buď tak laskavá a vysvětli jim, prosím tě, že muži nemají... zkrátka, že se tomu neříká vejce.”

Lekla se. „Takového výrazu použily?”

„Přímo to tak nenazvaly, ale pochopil jsem ze souvislosti.”

„To není možné,” schlípla moje žena.

„Nechtěl bych, aby se jednou ztrapnily někde ve společnosti.”

„Dobře, Bóbo, já s nimi promluvím,” slíbila a pak mě upozornila: „Ale mateřské znaménko má Hanka. Napravo.”

Nikoli. Jak vidíte, vůbec nejde o uklidňující rozhovory. Často po nich následují sny, v nichž se dovídám, že moje holčičky už nejsou panny. Obě najednou. Jak jinak. (Moje malé dcerušky, které se, když se Jírův starší syn při návštěvě u nás dožadoval malé potřeby slovy „lulánek chce čurat“, divily: „Jakej lulánek, tatíčku? Vždyť se jmenuje Pét’a...?”)

Pravda, někdy jsou noci klidnější. Máme s Andělou absolutní přehled a jistotu, neomylně víme, co dělat, jak se zachovat, kdy mlčet, kdy promluvit a o čem. Oba jsme moudří a žijeme v moderním domově důchodců. To je velká vymoženost.

Kde jste, klidné a jasné noci, v nichž spolehlivé a rovnoměrné vanutí jižního větru provázely jednoprsté tóny staré heligonky?

VIII

Ráno, cestou na zastávku, potkávám pravidelně pana Jankůje z přízemí našeho domu. Je mu asi sedmdesát, má vybrané chování a chodí tou dobou do mlékárny. Za války sloužil jako letec u 311. bombardovací perutě v Anglii. Pan Jankůj si mě oblíbil. Mává na mě francouzskou holí, abych počkal.

„Vojsko má hlášení, že budou vedra,“ sdělí mi důvěrně.

Syn pana Jankůje pracuje jako vojenský meteorolog na letišti a starý pán má „tajné“ informace z první ruky. Vážím si jeho přízně a neprozradil bych nic, ani kdyby mě mučili.

„Nevíte, kolik stupňů?“

„Třicet dva! Příští týden. Pane Fischere, nikomu ani muk. Mám to od našeho Zdeňka, nerad bych, aby měl nepříjemnosti.“

Upřímně ho ujistím chápavým mlčením a neřeknu skutečně nic.

„Tlak vzduchu tisíc třicet dva celých, šest desetin hektopascalu,“ přidá ze staré známosti. „Bezvětrí.“

Tak jsem hned od rána neefektivně zahlcován informacemi. Drtivě mě informuje tisk, rozhlas, televize a později asi padesát lidí denně. Většina informací je mile redundantní. Jako obvykle netrpělivě čekám na autobus, koupím si noviny, rozmáchle otevřu a polotučně přečtu: *Žně se dostaly do tempa*. To je očividně bomba, vzhledem k tomu, že je polovina srpna. Ale (autobus nejede) už jsem chycen žurnalistickým drápkem. *Je třeba urychlit úklid slámy*, nabádá káravě další titulek. Všimněte si, že zatímco první věta je informativní a druhá otcovsky radí, třetí již tučně nařizuje: *Neodkladně zajistit podmínku a setí meziplovin!* Je mi k pláči líto zemědělce, jenž si ráno přečte noviny, lekne se, nechá kafe kafem a pádí na pole uklidit slámu. Ačkoli jsem dostatečně informován titulem, dočtu dvousloupcový článek do konce (autobus pořád nejede) včetně čísel, jak jsou na tom na Litoměřicku. Jsem koneckonců ekonom a něco mi to říká.

Jako chlapec jsem čítal u dědečka na půdě Pečírkovy kalendáře. Zdály se mi zajímavější. Zda obsahovaly také redundantní informace, už dneska nevím.

Čtu tedy noviny, poslouchám rozhlas, sleduji televizi. Jakmile hovoří o válce, bojím se. Denně mám tedy strach. Rád bych noviny zmuchlal, rádio a televizi vypnul, jsem deptán tou hrůzou, ale čtu a poslouchám dál. Přitom mi není dobře. Rád bych tomu odvykl (tomuhle a kouření), ale asi neodvyknu.

Na podnikové dovolené v Bulharsku, kde jsem čtrnáct dní neviděl televizi, nečetl noviny a mezi každým tranzistorovým rádiem a sebou udržoval minimální vzdálenost dvaceti metrů, mi bylo výborně. Zmizely neurčité bolesti na prsou, hluboce jsem spal a téměř mě neopouštěla chuť na člověče, nezlob se, někdy ani při jídle. Všechny krásné ženy na pláži se zdály dosažitelné, se všemi jsem toužil pohovořit, nechat se oslnit a tak... Všechny tam měly manžele, kteří byli ve stejně dobré kondici jako já.

V kempu stál mercedes, vedle mercedesu obytný přívěs s plátěnou střechou na přístavku. Celé apartmá obýval jeden občan Německé spolkové republiky s pudlem. V přívěsu měli i vlastní záchod. V době, kdy my jsme si uháněli dřepnout na černé šlapky se smutným jícnem, hrozícím chrlit lávu, Němec s pudlem si s beznadějnou technickou dokonalostí asepticky zatavovali svoje výkaly do polyetylenových sáčků. Psa jsem litoval, pánovi nezáviděl. (*Úctu vzdej cizině, lásku dej vlasti.*) Od té doby nemám nic proti poezii tureckých záchodů, neboť mi umožnily pochopit některé dějinné zákonitosti.

A jak jsem byl tak odpočat, vnímavý a přístupnější úvahám, nezůstalo u jediného poznatku. Zahrabán v písku, formuloval jsem postulát: *Přemíra nadbytečných informací otupuje schopnost vnímat základní.* (Jak vidíte, pořád jsem ještě vcelku inteligentní chlap.)

Bohužel, i v nejčistším koupališti mám ukoptěný dojem, že stejná molekula vody, než připlula těsně ke mně, chladivě vymývala něčí ústní dutinu (v lepším případě). V moři se nechutná myšlenka dostavovala méně často (je tu víc vody), přesto jsem se pustil *raději odvážně* dál od

břehu, až za bóje, blíž k obzoru, kde vody každým tempem průzračněly a slane houstly, malátněly mi svaly a informace spolehlivě slábly, kde mi bylo průzračně, malátně a slabo, vážení přátelé, kde mi bylo nejlíp.

A tenhle zoufalý hold čistotě a úzkostný únik před informacemi mě přišel na deset leva: neuposlechnutí výstražného pískání, akce dvou plavčků plus sazba za motorový člun. Marně jsem jim vysvětloval, že *takhle* plavu. Zachránili mě.

Zachránili mě pro další informace, jež mě oblily vzápětí po návratu do práce.

„Bobane,“ řekl mi Volkswagen hned v sedm hodin ráno, „na tenhle papírek mi napíšeš svoji přesnou adresu. Dále, jaký tisk odebíráš přes poštovní novinovou službu, to je, jaký tisk si předplácíš na poště a je ti doručován domů. Doufám, že tomu rozumíš.“

„Kupuju si noviny každé ráno v trafice,“ odsekl jsem, rozhodnut, nedat se tím poskokem rušit, jelikož v sedm ráno nerozumím ničemu.

„Pokud si kupuješ tisk ve stánku nebo v trafice,“ dorážel dotěrně, „je nutné napsat adresu trafiky!“

„Podívej, Wohanko, já fakticky nemám čas. Napiš, že žádné noviny neodebírám a dej mi pokoj.“

„Dobře, Bobane... moment!“ nahlédl do dotazníku a četl: „Pokud pracovník žádný tisk neodebírá, napíše ke svému jménu *slovy* ne-o-de-bí-rá.“

„Jak jinak?“

„Co?“

„Jak jinak než slovy se to dá napsat?“

„Promiň, čtu, co je tady napsáno.“

„Kdo to napsal?“ neudržel jsem se.

„Já,“ řekl klidně. „Bylo mi to uloženo.“

„Ale odběr tisku jsem hlásil před dovolenou úsekovému důvěrníkovi.“

Zatvářil se nepostradatelně a důvěrně prozradil: „To je právě ono. Oni to odflákli. V minulém hlášení bylo mnoho nedostatků. Seznamy se musí vyhotovit znovu s údajem přesných adres. Ostatní položky musí být také přesné, jejich pravdivost se ověřuje.“

„Posad' se, Wohanko... jen se posad'... jestli máš chuť kouřit, zapal si... no vidíš... oba se uklidníme... tak... a teď mi pěkně v klidu pověz, koho zajímá, jaké já čtu noviny.“

„Ale Bobane...“ řekl nešťastně a opravdu si zapálil, „tys to vůbec nepochopil. Nikoho přece nezajímá, jaké *čteš* noviny...! Chtějí po tobě, jaké noviny odebíráš nebo kupuješ v trafice. Už rozumíš?“

„Hm... a k čemu jim bude přesná adresa trafiky?“

„Doprdele, kvůli ověřování přece, ne? Tebe to sluníčko teda vzalo. Neříkal jsem ti, že v minulém hlášení bylo plno nepřesností?“

„Takže ty minulé údaje někdo ověřoval?“

„Jistě,“ přiznal bezelstně.

„A ty horké údaje bude zase někdo ověřovat?“

„Jak jinak? Samozřejmě, že se budou ověřovat. Uvědom si, Bobane, že kdyby se neověřily, tak by to hlášení nebylo k ničemu.“

„To je pravda,“ napadlo mě. „A k čemu bude, až se ověří?“

„Ježíšmarjá...! Bude sloužit jako naprosto přesný přehled odběru tisku.“

„Komu,“ polkl jsem, „bude sloužit?“

„Bobane, prosím tě, jak to mám vědět?“

Nahrnula se mi krev do hlavy. „Víš co, napiš teda slovy: neodebírám ani nekupuje a vypadni!“

Chvilí přešlapoval, zamračil se. „Je ti, doufám, jasné, že se neobjevíš zrovna v nejlepším světle...“

„...?“

„... protože jestli něco kupuješ nebo odebíráš a já napíšu, že ne, při ověřování se na to přijde.“

Wohankovou prostou logikou nešlo otrást. Nejhorší bylo, že i já jsem podlehl té sugesci, velekněžskému aktu, který se nenápadně, jak jsme se čím dál víc zaplétali, začal jevit jako čin kardinálně důležitý, který sice někdo vymyslel z nedostatku jiné práce, ale který Wohanka, pomocí svého úředního blbství, dokázal dotáhnout do téhle osudové podoby.

„Jedině... mám nápad!“ vykřikl. (Nadarmo nemá hodinky s podpisem.)
„Co tvoje žena?“

„Moji ženu do toho neplet!“

„Počkej... určitě odebírá nějaké noviny...?“

„Spoustu.“

„Takže to máme v kupě,“ zajásal, nahlédl do dotazníku a citoval:
„U manželských dvojic stačí napsat jen toho, kdo tisk odebírá nebo kupuje v trafice. Čili napíšeme: odebírá manželka Anděla Fischerová přes PNS, adresa dtto.“ Oddychl si.

„Myslím, že to tak bude jednodušší,“ souhlasil jsem. „Ta paní v trafice mě stejně nezná.“ (A kolportér Klumpár dávno nežije, všechno je studené a neosobní, i tak lidský akt, jakým je odběr tisku.)

„Už mi to nekomplikuj!“ nařídil a zatvářil se bolestně. „Důležité je, jestli jsme nelhali. Nelhali jsme?“

„Nelhali. Jedině...“ namítl jsem.

„Co zase?“ zasyčel.

„Jestli jsem na něco nezapomněl. Třeba...“

„Prosím tě, neblbni zase od začátku!“

„Říkal jsi přece, že údaje musí být přesné.“

Wohanka byl podrážděn (konečně). „Školství je jinej resort. Ten nás nepálí. Ať si to ve školství ověřujou sami. Já jdu.“

„Počkej! Připiš k mojí ženě Učitelské noviny. Myslím, že jsem ti Učitelské noviny nediktoval.“

„Diktoval,“ řekl s rukou na klíce.

„A dvojčata odebírají ve škole Tvorbu, Life a KIŽ.“ Nerozhodně se vrátil. „Co to je?“

„Kultura i žizň.“

„O dětech se tu nic nepíše. Ty bys člověka úplně zblblnul.“

„Ale já to všechno čtu!“ (Opravdu čtu Life, Tvorbu i KIŽ.) „Už jsem ti říkal, že nikoho nezajímá, co čteš.“

„Dobře. Kdybych si na něco vzpomněl, tak ti brnknu.“

„Ne, Bobane, radši ne,“ lekl se. „Považujme tuhle verzi za definitivní. Musím ještě dneska obejít devatenáct lidí.“

„Jak chceš. Jenom bych nerad, abys měl kvůli mně nepříjemnosti.“

„Já...?“ podivil se. „*Já* je mít nebudu.“ Srovnal papíry a zakroutil hlavou, plnou starostí. „Můžu ti říct, žes mi dal zabrat, Bobane.“

Ten rozhovor mě stál spoustu energie. Kdysi jsem se (já, ekonom) domníval, že nebýt ekonomie, které jediné nerozumím, dokázal bych hravě řídit celý svět. Kajícně uznávám, že jsem se mýlil. Opravdu neumím plavat. Začínám se topit už při přehledu denního tisku a poslední životodárný zbytek vzduchu ze mě dokáže vymáčknout kratičká (ale záhadná) telefonická informace z kádrového oddělení.

„Haló... to jste vy, pane inženýre?“

„Fischer,“ řeknu ostražitě.

„Tady Blanka z kádrového... vzpomínáte si?“

„Ne.“ (Pozor!)

„V Bulharsku jste se na mě pořád díval.“

„Aha... zabručím opatrně, abych ji neurazil.“

„Tak si napište, pane inženýre: *všem vedoucím pracovníkům... máte to?*“

„Ano, můžete rychleji.“

„*Při přijímání nových pracovníků pro komplexní hodnocení... máte?*“

„Mám.“ (Za tu dobu bych to vyryl do kamene.)

„... *uloží vedoucí pracovníci úkoly, které potom v rámci komplexního hodnocení budou hodnoceny.*“

„To je všechno?“ zeptám se zklamaně.

„Všechno, pane inženýre.“

„Prosím vás... nevíte náhodnou, kdo tu větu vymyslel?“

„Hi hi hi, to nevím. Ale příští týden vyjde v závazných pokynech k založení. Na shledanou, pane inženýre.“

„Na shledanou.“ (Vůbec si na ni nevzpomínám.)

Studuji souvětí, opakuji si větný rozbor, hledám podmět a přísudek. Při třetím čtení mě přepadají „takové ty divné bolesti na prsou“. (První den po dovolené!) Jsem sice pořád fešák, ale asi blbnu. Vůbec nevím, co po mně chtějí. Jediné, co má smysl, je holá věta *pracovníci uloží*. Ale co a komu mi uniká do mezer mezi mozkovými závity. Nedokážu to dohonit

a soustředit se. Přemýšlím, kam se poděla naše dobrá kódovaná řeč, kde zůstaly milé, květnaté symboly v žargonu, jímž jsme se dokázali počastovat, ale i svým způsobem informovat, nebylo-li vyhnutí. Nastupuje nová generace s pregnantním kompjuterovým jazykem (Fortran, Cobol, Pascal, Basic), která už nedovede sesmolit větu. Nebo jsem něco zanedbal já? Už ani noviny neumím číst. Sejdou-li se dva státníci, aby se *ujistili o shodných názorech* na cokoli, zdráhám se tomu věřit. Nemohu takovou informaci přijmout, jestliže jeden letěl ke druhému speciálním letadlem pět tisíc kilometrů. Kvůli politické desetiminutovce? Ne, ne, vážení přátelé, na mě si nepřijdou! Spoléhám jen na *skutečné* informace: kolik je hodin, kdy končí letní čas, počasí (ano!), inzeráty. A dovedu se s nimi jaksepatří polaskat.

Tak je to v poslední době se mnou a s informacemi. Obchází mě strážidlo obzoru, opět cítím pot'ouchlé nutkání – pustit se odvážně daleko od břehu (*Modravých dalek volání...*), ale vím, že nepustím. Objevili by se oranžoví plavčíci. A zachránili by mě. A já bych jim marně vysvětloval, že takhle plavu. (*Vážení přátelé, ano.*)

Tehdy jsem poznal takovou úzkost, že jsem nevydržel a zavolał Dlaskovi.

„Proč mi voláš přímo?“ udivil se Tlustozobý.

„Nezlob se,“ omlouvám se, „ale je to nutné.“

„Bohouši, budeš si muset zvyknout volat přes sekretářku. Ona tě přepojí. Prostě... ö... jako když jsi dřív volal Brunclíkovi, chápeš? Vždyť já jsem za ředitelským stolem, člověče!“

„Nikdy jsem Brunclíkovi nevolal,“ namítám.

Poněkud ubral v nadšení. „To není rozhodující. Jenom ti... ö... vysvětluju novou situaci. Tenhle telefon slouží tíšňovému volání.“

„Ale já jsem v tíšni, Evžene!“

„Věřím ti. Pomůže ti to?“

„Moc ne.“

„Bolí tě břicho?“

„Břicho mám v pořádku. Zapomeň, že jsem ti volal.“

„To nic, Bohouši, to nic,“ chlácholil mě, „kdybys něco potřeboval, klidně zavolej.“

Mám hluboce zakořeněný sklon mýlit se a vím o něm. Domnívám-li se, že počítač nemůže nahradit člověka (stejně jsem to někde četl), nejde o vědeckou analýzu, ale o vyjádření pocitu: pivo chutná líp v zaplivané putyce než ze studeného eloxovaného automatu, který mě odmění (když funguje) vlažným a neosobním čůrkem. Uctivě se skláním před počítači, plasty a kosmickými programy, ale pít pivo z plechovky bych nedokázal.

Tohle všechno říkám, abych nebyl brán příliš vážně. Jsem sice zodpovědný, ale nemám rád zodpovědnost, kterou kdekomu závidím. Nemám rád projevy soustrasti, zjevnou účast, houby, televizní seriály, rozvěklé projevy a stručné výtahy. Když se ve škole ptali, co tím chtěl básník říci, vědomě jsem neodpovídal. Myslel jsem, že jakmile odpovím, lopotil se básník zbytečně. Měli se ptát, co to ve mně zanechalo. Ale na to se neptali. (Dodnes se tetelím tajnou radostí, že básník počítá i se mnou.)

„Máš velmi excentrické názory,“ řekl mi Pepík Berka při společném víkendu na chatě. „Vždycky jsi měl.“

Nasbírali jsme košík hub. Část Ivanka usmažila k večeři, část dala sušit. Já a moje žena jsme nejedli a Ivanka se urazila.

„Vám nechutnají?“

„Ne, ne,“ omluvili jsme se, „jistě jsou výborné a určitě by nám chutnaly.“

„Tak proč nejíte?“

„Bojíme se otravy,“ přiznal jsem se. „Psali v magazínu Co vás zajímá, že otrava houbami je strašná.“

„Ale, Bohouši...“ zasmál se s převahou Pepík, „otravu houbami už jsem viděl. Kromě toho sbírám jen ty houby, které bezpečně znám.“

„Všichni sbírají jen ty, které bezpečně znají,“ namítl jsem. „Už jsi viděl někoho otráveného houbami, který přiznal, že sebral prašivku?“

Věnoval mi neprofesionální, zlý pohled. Nikdy jsme se s Pepíkem ne-
prali, ale tentokrát jsem čekal, že mi jednu vrazí. Když dometal blesky
a dozatínal zuby, beze slova vstal a celou várku hub vyhodil.

Právě na Pepíkovi (kromě mé ženy a dvojčat) jsem si ověřil, že vů-
bec nezáleží na tom, co člověk dělá a jak to dělá, že činnost sama je
beznadějně podružná a rozhodující je informace o ní; neusuzujeme
z toho, co jsme udělali, ale z toho, co jsme přečetli a slyšeli. Kdybychom
stavěli jen na vlastní zkušenosti, byla by stavba jednodušší a omezeněj-
ší, ale trvalejší. Takto jsou naše vědomosti prchavé, odsouzené k věč-
ným pochybnostem. Ta permanentní zprostředkovanost je děsivá.

Už jsem se zmínil, jak bezkonceptně plavu. A tímhle svým živočišným,
venkovským stylem jsem se pustil v přítomnosti Pepíka přes přehradu.

Nevydržel soucitnou podívanou. Usedl do loďky a rozhodl se mě pro
jistotu doprovázet.

Asi v polovině rozlehlé stříbrné vodní pláně, kde bylo k oběma bře-
hům stejně daleko, se jízlivě zeptal, zdali se nebojím, že utonu.

„To se mě absolutně netýká,“ odvětil jsem udýchaně s vodou v puse.
„Jestli čteš černou kroniku, určitě sis všiml, že vždycky utone *výborný
plavec, který přecenil své síly*.“ Urazil se. Pádloval k protějšímu břehu, ani
se neohlédl. Tam na mě čekal, dokud jsem roztřeseně nevylezl z vody.
Vůbec se netvářil uznale, ale překvapeně, a jako by litoval, že jsem se
neutopil.

„Nikdy nepoznám, jestli ty svoje zásady myslíš vážně. Ale tváříš se,
jako bys myslel.“

„Taky že myslím.“

„Z tvouj prosté víry v jednoduché slogany,“ pokračoval filozoficky,
„zdánlivě povrchní, ale složité při obnažení, čiší hrůza. Takhle jsem si
jako dítě představoval smrt. Je tak jednoduchá, že se nedá pochopit.“

„Nedá se pochopit, jen když se týká nás.“

„Takže ty plaveš, abys pochopil?“

„To bych radši jedl houby. Plavu, abych neztratil zbytek víry v infor-
mace.“

„Obdivuhodné...“ vydechl. „A nikdy jsi neměl strach?“

„Pořád mám strach, Pepíku. I v té sanitce tenkrát, když jsi mě poslal do nemocnice, jsem měl strach.“

„To nechápu.“

Nasedli jsme do loďky a vraceli se zpátky. Nemohl chápat. Neznal dobrou řeč, její životem prověřené pravdy a ustálená rčení, z nichž jedno praví: *a po převozu do nemocnice zemřel*.

O týden později byl horký a palčivý den. Dusno jako deka leželo nad naším podnikem, v němž dva tisíce zaměstnanců hledlo toužebně na oblohu a hledalo mráček. Lepkavé klima vládlo i v administrativní budově; nacházeli jsme se v očekávání příjezdu nového generálního ředitele. Ví se o něm spolehlivě jen to, že se jmenuje Římský. (Automaticky se nabízí přezdívka *Korsakov*. Když dovolíte, zůstanu raději u Římského.)

Důchodci z vrátnice pokropili příjezdovou cestu, pečlivě zametají obrubníky i hrubozrnný asfalt. Vzájemně si rovnají faldy na uniformách, utahují opasky na dva prsty a se stařeckou rozjařeností vzpomínají na svá vojenská léta, posunují pistole na pravý bok.

Bude poledne a Římský nikde.

Tlustozobý si opakuje uvítací řeč, kterou jsem mu napsal, narychlo provádíme poslední stylistické úpravy. Text začíná: *vážený soudruhu generální řediteli* a končí *a nyní dovol, abych tě jménem podniku pozval na malé občerstvení*.

Římský se dostal do vedení koncernu *odněkud*. Bylo pouze zjištěno, že je kandidátem věd, nezjištěno jakých. Na popud podnikového psychologa PhDr. Dlabala vyslal Tlustozobý před týdnem tři průzkumníky do Prahy. Potloukali se celý den po generálním ředitelství a sondovali: oblíbené jídlo, co pije, jaké nemoci prodělal, je-li ženatý, pokolikáté, drží-li dietu, jak vypadá jeho sekretářka, kolik má dětí, soukromé pobyty v cizině, chování k podřízeným, vztah k ženám (velice delikátní bod, jako jediný nebyl splněn, co se týče vztahu k ženám, nevíme o Římském vůbec nic), pracovní zvyky, kde bydlí (nikoli ve smyslu topografickém, ale typ – úroveň bydlení), jaké má koníčky a vedlejší zájmy. Ze získaných zpráv vyhotovil PhDr. Dlabal profil osobnosti generálního ředite-

le. Závazný dokument byl důvěrně postoupen sekretariátu ředitele a sloužil jako podklad k sestavení programu návštěvy. (Prioritní úkol.) Nebyla to zbytečná práce. Stála naši administrativu hodně úsilí, ale vyplatila se. Týden před návštěvou byl zainteresovaným osobám znám přesný dvoudenní program.

Přijetí před objektem, úvodní přípitek, prohlídka závodu, oběd. V 15.00 odjezd na podnikovou chatu v Dobrovicích. Účastníci: generální ředitel s doprovodem (cca 3-5 lidí), Tlustozobý, náměstci (včetně mne), předseda ROH Mirek Kudrnáč. Sekretářky: Monika z ekonomického, Blanka z kádrového. V seznamu figurovala ještě záhadná osoba, kterou nikdo neznal, pod slibným označením hosteska (odpovídá Wohanka). Po příjezdu do Dobrovic, asi v 17.00, zahájení výjezdního zasedání. (Vyjedeme a zasedneme.)

Limuzína zastavila před podnikem s třicetiminutovým zpožděním proti harmonogramu. Vrátní strnuli. Římský vkrácel první. Tři kroky za ním dva tajemníci s diplomatickými kufříky v rukách. Slunce páliło, lísteček se nepohnul. Administrativní budova měla sto očí vyjukaně přilepených na sklo. Trojice v tmavošedých oblecích, vedro, ticho. Výhružně zabouchaly dveře auta. Připadal jsem si jako v biografu na mafianském filmu Damiana Damianiho. Tajemníci se tvářili tajemně a Římský nijak, což dojem jen potvrzovalo. Zastavili. Dlask držel řeč, Monika držela květiny, my ostatní v půlkruhu jsme si drželi ruce pod břichem.

Vtom jsem zpozoroval první záchvěv úzkosti. Jak jsem tam stál, s rukama na přirození a naslouchal Dlaskovu zadrhávání, tomu fádniému textu, který jsem znal tak z paměti, až jsem měl chuť napovídat, složenému z dobré řeči (je to přece naše generace, která se tu symbolicky chápe kormidla), honily se mi hlavou myšlenky nepřiměřené velikosti chvíle. Zaháněl jsem je, ale vracely se, obestírajíce mě hlubokým smutkem.

Nechápal jsem se, zlobil se na sebe, vyčítal si nenormálnost, vždyť ostatní se mile usmívali a jeden na druhého radostně hleděli. Jako nacpaná duchna mě tlačil ten okamžik, provázený iluzí otřepaného snu,

v němž znovu stojím před maturitní komisí, nic neznám, ničemu nerozumím a budím se hrůzou.

Býval jsem smutný a nejistý vždycky v okamžicích, kterým se ostatní smáli jako blázni; napadaly mě nepatřičné souvislosti a nutily k pláči. A čím byla situace vážnější a scéna pompéznější, tím více jsem zase horečně pátral po směšných momentech, aby mi nepřerostla přes hlavu nebo se nepropadla někam, kam nikdo nevidí, ani já. A tak až ve zralém věku, ochutnav sladkou chuť obojakosti, dokážu ve vhodné době přiměřeně truchlit a v jiné vhodné chvíli se zasmát.

Tohle všechno jsem si musel uvědomit, abych dokázal potlačit pocit, že sem nepatřím.

Delegace trpělivě vyslechla zdravici, Římský se zkušenou maskou zdvořilého zájmu. Tlustozobý pak, dosud nešikovným a nezažitým gestem, pozval přítomné k sobě do kanceláře, kde je přece jen chládek a kde budou seznámeni s dalším programem. Krom uchechtnutí Tlustozobého, jež mělo vyjádřit srdečnost (které jinak nebyl schopen), se všichni tvářili zasmušile vážně. Tvářil jsem se tedy stejně. Cestou po schodech Dlask do Římského uctivě hučel, tajemníci se rozhlíželi s povýšenou zvědavostí.

Konečně došlo k přípitku suchým martini. Římský se nepatrně potočil k jednomu z tajemníků, který mu podal svazek strojem popsaných listů. Nasadil si brýle a začal číst. Jako většina dlouholetých vedoucích pracovníků disponoval dokonale bezvýrazným hlasem a absolutním nedostatkem mimiky. Nastínil skvělou perspektivu koncernu a zdůraznil nezastupitelnou úlohu našeho podniku. V projevu se zaskvělo několik zbrusu nových obrátů z oblasti dobré kódované řeči, které jsem uložil pečlivě do paměti. Římský se mi stal sympatičtější (žádný úzkoprsý technokrat s dominantní dvojkovou soustavou), doufal jsem, že se v příštích hodinách najde chvilka k výměně názorů.

Projev měl samozřejmě jeden zásadní nedostatek: autor čerpal fakta z hlášení, která jsem zpracoval já s Wohankou, navíc přefiltrovaných a kosmeticky upravených generálními úředníky. Ale to byla maličkost.

Poté projevil milý host přání spatřit expedici našeho podniku.

Mlčky, uctivě a v přilbách jsme stáli před dlouhými řadami bělostných klozetových mís, uvědomující si, že poznámka o nezastupitelnosti našeho podniku není vůbec frází. Vedoucí expedice dr. Zindulka vyzdvihl složení naší bělostřepé póroviny, kvalitu engoby i lesk glazur a věnoval novému generálnímu řediteli těžítka – miniaturní symbolickou klozetovou mísu, zdobenou listrem s emblémem našeho podniku. Generální při té příležitosti pronesl kratší improvizovanou řeč, v níž naznačil, drže těžítka v ruce, že si *ve vazbě* na plán vedeme, až na jednotlivosti, *globálně* dobře a vyjádřil přesvědčení, že si i v dalších, ekonomicky nejjednodušších letech *řádově* udržíme dosavadní standard. V tuto chvíli se dokonce mírně usmál. Když zatoužil spatřit na vlastní oči proslavenou stašskou bílou obkládačku sto padesát na sto padesát, ledy byly prolomeny.

Po společném obědě jsme odcestovali na podnikovou chatu v Dobrovicích, kde bylo krátce po sedmnácté hodině zahájeno výjezdní zasedání.

IX

Jedu také. A moje úzkost vzrůstá úměrně se vzdáleností od našeho městečka, od mých dvou holčiček, od mé ženy, od staré kanceláře bez koberce, od Pepíka Berky, od života, který jsem se konečně naučil obsáhnout. S rostoucím platem mi porostou problémy, na které nebudu mít žádný vliv. Tuším, že si v nové společnosti nedokážu ustlat tak, jak se očekává. A zatímco se beznadějně trápím, ostatním stačí skutečnost, že jedou v komfortním autě hodně rychle, aby nabyli přesvědčení, že dělají něco důležitého, vážení přátelé, ano.

Sedím ve voze s generálním ředitelem a jeho dvěma tajemníky, protože jinde už nebylo místo. Snažím se oživit nudnou jízdu příjemným hovorem a tváří v tvář autoritě (nevím, o čem si tak vysoce postavení lidé povídají) blábolím o historickém významu krachu koloniální soustavy a jeho rostoucím vlivu na odbyt našich výrobků, o spolupráci na třetích trzích s firmou Oswald Rühmann, Nachf., o tom, že úroková míra závisí na nabídce a poptávce zápůjčního kapitálu, prostě o problémech, které jsou i jejich problémy a podle nichž oni musejí poznat, že patřím k nim. Ale nikdo mi neodpovídá, nikdo se se mnou nepře, nikdo nediskutuje, *nikdo si nic nemyslí* (nakonec ani já), všichni ve mně vidí *obyčejného člověka*, který je tu nedopatřením, poněvadž se nevešel do jiného automobilu, veze s sebou futrál s harmonikou a plácá páté přes deváté.

A po takovém prohlédnutí se mi naráz uleví. Alespoň pro tento den zůstanu ještě anonymním hráčem, jakým jsem vždycky býval na večírcích školních i podnikových, kde jsem, díky svému polyinstrumentálnímu nadání, zaujímal pozici pozorovatele, zprvu závistivého, později spokojeného, která umožňovala víc vidět, víc slyšet, víc prožít. (Nikdy jsem o to neusiloval, ale vždycky to tak dopadlo.) Už také vím, že druhý den budu prostoupen chandrou existence a neúčasti. (Vážení přátelé, nejde o žádnou nadřazenost, pouze se všichni domnívají, že moje postavení je podřadné.) Všeobecně se očekává, že se budu rozechvěle podílet na

hodnostářských radovánkách, a začínám se těšit. (Vlak přejíždí Frantu Dlouhopolského: vstupuji do situace, již nemohu zabránit, ale kterou nemusím ani řešit.)

Podniková chata v Dobrovicích je někdejším letním sídlem továrníka Klause Grolicha. Přišel o ni v pětáctyřicátém. Grolich byl hypersexuál, který obšťastnil mnoho žen a zanechal v kraji téměř stejné množství levobočků. Jsou si všichni podobní: vysocí, zrzaví, dlouholebí. Po revoluci, než bylo rozhodnuto, co s barákem, sjeli se všichni na den a jako pomstychtiví dědicové rozebrali a odvezli veškeré vnitřní zařízení. Zmizely dubové obklady stěn, intarzované stropy, perské koberce, pracovna ve stylu anglického baroka, empírová ložnice, secesní jídelna, kubistická kužárna, selská jizba, dvě americké ocelové kuchyně a deset vysokých, ozdobných kachlových kamen, černých, hnědých, modrých, zelených a bílých, podle toho, zda stála v černém, hnědém, modrém, zeleném nebo bílém salóнку. To vše zmizelo. (Mimo jiné.) Vyprávěl mi o tom jeden z nich, vysoký, zrzavý, dlouholebý, nynější správce Paleček (už je na penzi, spravuje jeho syn), když jsem zde byl před devíti lety v létě s Andělou a s dvojčaty na rekreaci.

Sjeli prý se, aniž je kdo svolal, poslušní hlasu krve, odhodláni ukořistit co nejvíce. Nejdřív se dali do hádky, ale později spolupracovali obdivuhodně. Nebylo zpočátku jasné, zda se touží víc obohatit nebo pomstít, a facek padlo překvapivě málo. Úvodem vzaly za své parohy v předsíni, které visely na ráně, a našly místo v korbách vozů. Neužitečně zabírajíce prostor, vyměnily korbu za smetiště, neboť uvnitř v domě se našly věci skladnější a dražší. Tak se každá věc stěhovala nejprve z domu na vůz a potom z vozu na smetli, neboť dům byl příliš bohatý a nebylo předmětu, který by nestálo za to obětovat za předmět ještě cennější. Když došlo na těžší věci, lupiči objevili svornost, jednohlasně kleli, zapalovali si vzájemně cigarety a dojemně pomáhali jeden druhému. Po dvou dnech drancování zbyly v domě jediné kachlovky, které dodnes stojí ve společenské místnosti jako osiřelý důkaz zašlé slávy stašských kamnářů. Netopí se v nich a zabírají místo, ale Palečkovi je líto je zbourat. Připadal by si jako vandal, který przní sousoší.

Konvoj zastavuje u Grolichovy vily. Vítá nás mladý Paleček, starý za domem štípá dříví. Kuchař, dvě pomocnice a hosteska přijeli ráno mikrobusem. Hosteska je pohledná třicetiletá žena s patinou, nevztíravě oblečená, s profesionálním úsměvem manekýnek. V každém, s kým mluví, dokáže vzbudit dojem, že je tu kvůli němu. Profesionálka se zažitým souborem pravidel, schopná se bavit o čemkoli, co neodporuje pracovní smlouvě, za patnáct korun na hodinu, v případě rozhovoru v cizím jazyce za dvacet plus diety. (Už v tuto chvíli stojí celá akce přes tři tisíce korun a hosteska s tváří Marie a tělem Magdalény nepředstavuje zdaleka tu největší položku.)

S klíčem od pokoje stoupám vzhůru a oblečen uléhám ke krátkému odpočinku. Zvenku sem zaléhají rány sekýrou, pootevřeným oknem se do pokoje dere hořkosladká vůně ovaru a pražených mandlí. Dole na rožni se otáčí sele a kuchař je právě polévá směsí piva a kalvádosu. V lednici se chladí vodka, ve sklepě syčivě narážejí plzeň. Mladý Paleček táhne uvázat uslintané psy. Na idylu padá soumrak, rozpálené dřevěné uhlí magicky svítí do tmy. Válcovitá pečinka vydává čarovnou vůni, teplý vzduch ji zvedá nad staré duby, vítr odnáší za polesí, kde psi dlouze kaní s čenicem k severozápadu.

Vybalil jsem harmoniku, sešel dolů a zabral si místo na lavičce, aby se mi dobře hrálo. Až nás chlad zažene do vily, přijde na řadu klavír. Ze tmy mi něčí ruka podala krajíček chleba, obložený voňavým masem. „Jezte, než přijdou!“ Kuchař obdaroval oba Palečky i pomocnice, které se ke mně přitiskly každá z jedné strany. Všichni jsme se zakousli do svých porcí.

V tu chvíli jsem pochopil, že jsem přijat mezi personál, že nepatřím *tam k těm*, že mě ta harmonika, která mě vždycky odkazovala do jakési výlučnosti, z té výlučnosti osvobozuje.

„Zahrajte nám zatím něco pěkného, pane inženýre,“ poprosily holky mastnými pusami.

Udělal jsem si místo a navlékl kšíry.

(Pojď si ke mně chvilku sednout, jsem v kešu tak sám...) Natáhnu měch a dotknu se levou rukou pravého řadra té nalevo, jakmile měch mačkám, narazím pravou rukou do levého řadra té napravo ode mne.

Cítím se mezi nimi jako unavený poutník mezi okopanými zdmi uličky mládí (... *hlavinku svou dáš na můj klín a na líc tvou padne můj stín...*). Cožpak jsem se narodil proto, abych se stal náměstkem?

Už jdou. A Římský si na to vzal bílý oblek. Usedli do proutěných křesel na návětrné straně ohniště. Tlustozobý si gestem zjednal ticho. Psi kňučí za domem, holky mlaskají, na povrchu selete jemně praskají korálky kalvádosu a piva.

Bez upozornění vystoupila tajemnice závodního výboru ROH Jarmila Spišáková a přednáší báseň. Verše o ničem a o všem, geniálně neutrální. Spišáková křičí, že miluje a bojuje, a jejími ústy v tuto chvíli miluje a bojuje nic netušící básník.

Pod tíhou umění přestaly holky mlaskat, do tmy vrže klika rozně. Římský naslouchá se zdvořile podepřenou bradou. Spišáková stoupá a klesá hlasem se stejným zápalem, s jakým paní Marie Laudová – Hořicová přednáší z historického záznamu úryvek z Hippodamie. Zpěv i pláč, mám nutkání se zasmát. Ne! Řekli by, že jsem barbar. Ale když se nezasměju, budou mě pronásledovat obavy, že ztrácím smysl pro humor. Ať udělám, co udělám, vždycky špatně. To jen Spišáková (a nejen ona) je přesvědčena, že co dělá, dělá dokonale. Závidím Spišákové (a nejen jí). Tak jako slovenský vynálezce Josef Murgaš předstihl Marconiho, tak v tuto chvíli předstihuje Spišáková paní Marii Laudovou – Hořicovou.

Potlesk.

Římský se pokecal. Stojí s mastnýma rukama od těla, jako panička s čerstvě nalakovanými nehty, jako chirurg před operací. Spišáková s mladým Palečkem přinášejí horkou vodu. „To nic, soudruhu generální... a tady... a tady...“ Spišáková snaživě pucuje fleky okolo poklopce. Na všechno jsme připraveni.

„Hudba!“ zažehnává Tlustozobý trapnost okamžiku. „Hhhudbááá...!“

Chápu se harmoniky. (*To bylo žhavé léto, když v náruč mou jsi kles...*)

„Hotovo, soudruhu generální. Chvilíčku počkáme, až to uschne.“

Potlesk.

Proč jsem se nevyučil kuchařem? Nemusel bych v duchu zesměšňovat soudruha generálního a marně hledat svou hrdost.

Znovu sedíme, jíme, jen Římský stojí a nastavuje mokrý poklopec ohni. Až budeme přejedeni, žár z uhlí vybledne a na své si přijdou i psi, odebereme se do vily, kde čeká jemná finská vodka.

Usedám ke klavíru. Začnu Ježkem, stejně mě nikdo neposlouchá, jim je jedno, co hraju. Po čtyřech pěti vodkách se začnou trousit, bryndat mi na rameno a klopotně vyjevovat své hudební představy. Potom hraju na přání a snažím se přizpůsobit jejich falešným tóninám a kulhavým rytmům. Ale dneska jsou nějak dlouho pasívní. Ještě Gershwina, Porgy a Bess, Američana v Paříži... Miluji ověřené hodnoty. Jsem pravděpodobně hluboce konzervativní člověk.

Starý Paleček staví tíše a spiklenecky na klavír koňak. „Jen pro vás. Tohle hrála milostivá paní Grolichová. Zbožňovala Gershwina a Ježka.“ Ano, život je plný paradoxů.

„Bohouši...!“ Konečně Tlustozobý. Copak budete chtít? Obvykle chce *Dájo, nevolej*. „Bohouši, neznáš někoho, kdo umí dělat kachle?“

„Myslíš kachličky?“ ptám se mezi akordy. (*Dájo, nevolej, je pozdě zpátky jít...*)

„Člověče,“ potí se rozčilením, „potřebuju nutně někoho, kdo je dovede udělat.“

„My přeci...“ (*pryč jsou ty chvíle, kdys mě opustila...*) „vyrábíme kachličky.“

„Ježíšmarjá, Bohouši...!“ zatvářil se jako při loučení s milenkou, „copak my vyrábíme kachličky? To mi klidně řekneš po dvaceti letech práce v podniku?“

„A co je to bílý patnáct na patnáct?“ (*... a lásku moji jedinou jsi zradila.*)

„To jsou přece obkládačky!“

„To není totéž?“ (*Bolí, ach, bolí, kruté jsou slzy tvé...*)

„No to není totéž, Bohouši!“

(*Bojím se, bojím, že odejde štěstí mé.*) „Vidíš, a já myslel, že je.“

Obvykle mě Dlask přivádí do rozpaků, jako ostatně každý nadřízený. Mám pocit neurčitěho provinění, když s ním hovořím. Chová se protektorsky a žoviálně. Jestli něco nesnáším, tak laskavou převahu a žoviálnost. I na operaci mě vyhnal. Za to jsem mu vděčný, mohlo mě to chytit

na dovolené v Bulharsku. Ale taky jsem mohl zůstat celý život neopero-
rován... Samozřejmě, že vím, jaký je rozdíl mezi kachlem a obkládač-
kou. Ale dám si načas. Ještě chvilku ho potrápím. Taková malá revoltič-
ka u piana. Teď si dokonce musel dát vodku. Dokud hraju, nemám oba-
vy. Až dohraju, stanu se náměstkem a budu mít obavy. My, náměstkové,
se obáváme ředitelů, ředitelé se obávají náměstků generálních ředitelů,
náměstkové generálních ředitelů generálních ředitelů, generální ředi-
telé se obávají... (To stačí.)

Chtěl bych být dělníkem a celý den se nikoho neobávat.

„Bohouši...!“

Proto hraju. Můžu ho beztrestně přeslechnout. Zadumaný pohled,
nepřítomné přikývnutí, zvědavé naklonění hlavy (naslouchám nástroji),
šťastný poloúsměv. Většina lidí vás dřív nebo později přestane otravo-
vat. Dlask ne.

„Bohouši, u nás se přece kachle nikdy nevyráběly...?“

Nakonec mu stejně odpovím. Všichni jsme hmotně zainteresováni
na své židli. „Vyráběly.“

(*Olé guapa.* Tango.) Tajemníci tančí s pomocnicemi. Holky, chudinky,
tango v životě netančily. Ještě tak se vrtět na diskotékách, to dovedou.
Jako ty moje křepelky doma. Jak je někdo vezme do náruče, ztuhnou.
Neměl bych tolik pít...

„Takže někde v archívu musí být založena technologie, ne? Dej si
vodku, Bohouši.“

Už ho nemůžu ignorovat. (Taky už se na ten tanec nemůžu dívat.)
Končím sextakordem, oba tajemníci s úlevou odvádějí pomocnice ke
dveřím do kuchyně. A dám si vodku! Abyste věděli.

„Proč sis zničehonic vzpomněl na kachle?“

Ukázal do rohu na ta vysoká kachlová kamna, jediná, která zbyla ve
vile po nájezdu levobočků. Kamna, jaká ještě po válce vyráběl na zakázku
otec mého přítele Romana, pan Frühauf. Na rub každého kachle mezi
žebra vytlačil kurentové F. Zářilo i na líci korunního kachle, tvořícího
v horní římse ozdobnou špičku. Chodili jsme ho s Pepíkem Berkou obdi-
vovat. Pan Frühauf vypracoval tuhé jílové těsto do balíku, balík ze všech

stran nahazoval, natloukal, vytvaroval list a žebro, přiložil laťku a drátem odřízl. Dílnu měl na dvoře i s pecí. Jak říkal, nikdy neengoboval na syrový střep. Dodneška je to vidět. Kachle nepraskají, nepelichají, jsou jako nové. Když si kachle očísloval mastnou tužkou, jako vejce je ukládal na slámu do vozu a odvezl k zákazníkovi. Tam, na místě, kamna spasoval.

A zatímco přemýšlím o panu Frühaufovi, který nám odborně vyprávěl, jak kachel vznikl původně ze dna nádob, a žebra že představují zbytky stěny té nádoby, a vůbec nejstarší kachle že se vytáčely na hrnčířském kruhu a nazývaly se hrncové, z těch se vyvinuly kachle miskové, samonosné, a konečně bedněné, hemované za vlhka do bedničkových formiček, a že v Čechách, zejména v našem kraji v okolí Stach, kde je stašský jíl, má tohle řemeslo velkou tradici, vysvětloval, co je kachel šamotový a šamotový pálený, co pórovinový, fajánsový, obyčejný potahovaný i nepotahovaný a co náš kachel stašský, zatímco vzpomínám, co mi utkvělo v hlavě (kdybych se to učil ve škole, vůbec bych nevěděl, že nějaký kachel existuje), vede mě Tlustozobý ke skupince s Římským, kde hosteska, za patnáct korun na hodinu, snaživě cení porcelánové korunky. A tady mě Římský poprvé bere na vědomí.

„Vy rozumíte kachlům?“

„Nerozumím, soudruhu generální řediteli.“

„A neznáte někoho, kdo by je dovedl udělat?“

„Ruční kachle, ze kterých by se dala postavit kamna, už asi dneska nikdo nevyrobí.“

„Škoda,“ zalitoval s generální upřímností. „*Potřebuji* taková kamna. Co říkáte?“

Upřeně se na mě dívá, nežadoní, nerozkazuje. Cítím, jak mi vnuká správné rozhodnutí, hypnotizuje mě jako hroznýš morče, až jsem přesvědčen, že je opravdu potřebuje, slyším se a nevěřím svým uším:

„To je maličkost, soudruhu generální. V pondělí přistavíme avii a ještě týž den je máte na místě.“

„Ö... jestli vám budou vyhovovat...“ koktá devótně Dlask.

Budou mu vyhovovat, Tlustozobý, budou. Podobná spatří už jen v muzeu.

„Tady je jich škoda.“ Římský přejel prsty po bohatém reliéfu a rozhodl: „Rád bych je využil propagačně. Jsme keramický koncern.“

„V týdnů provedeme převod,“ souhlasil Dlask.

„Ano,“ usmál se Římský a se slovy „Co kdybyste nám ještě zahrál?“ mě elegantně poslal k pianu.

Celý večer jsem hrál smutné písně a pozoroval Římského a jeho tajemníky. Přitahuje mě jejich totální neutralita a bojím se, že se jim začnu podobat. (Cožpak jsem po něčem podobném netoužil?) Jsou obdařeni jakýmsi nadáním, ale nelze poznat, k čemu. Vypadají, že je nic nezajímá, ale jsou schopni zajímat se o cokoli. Tváří se, jako by byli za všechno zodpovědní, a jedním dechem se nám vysmívají, že nepoznáme, za co. Všechny moje úspěchy teď budou i jejich úspěchy, kdežto moje neúspěchy budou jen mými neúspěchy. Konečně jsem pochopil, co je to zodpovědnost.

Úkol: převod kamen. Termín: do tolikátého a tolikátého. Zodpovídám: já. Kontroluje: Dlask tlustozobý.

(Vícekrát nepudu k studánce pro vodu zvečera při měsíčku. Valčík.)

Zdokonalily se metody, doba pokročila. Osamělý nájezdník se ani neumaže. Převod. Kam se hrabou levobočci. Je mi líto Palečka, měl ta kamna rád. Ovšem kdybychom brali v úvahu i lítost, daleko bychom se nedostali. Je třeba konečně začít uvažovat ekonomicky (jako já), neboť soudruh generální bude mít ta kamna taky rád. Taková kamna musí mít každý rád. Nevím, proč na sebe mám vztek a proč se mi chce hrát něco hodně vulgárního.

Prostě Wohanka v pondělí vyřídí převod. A já ten spis podepíšu. A oba pocítíme dotek krásna. (On víc.)

Jebu to do ucha, říkával v Terezíně desátník Krupička. On ovšem nevěděl, že co je mravné a co ne, není otázka morálky, ale vhodného pojmenování.

(Vážení přátelé, ano.)

X

Rád se vracím domů do Stach, zatetelím (promiňte, nenapadá mě lepší slovo) se radostí, když spatřím komín naší továrny, čnějící nad krajinou jako falický symbol, v nepřetržitém orgasmu vypouštějící semeno a oplodňující kraj popílkem a sírou, vážení přátelé, je to můj rodný kraj, i řeka, ta laskavá milostnice, vztahuje k němu (ke komínu) vláčné údy, a nebráníc se, vydatně znásilňována, dnes a denně znovu počíná. (Fakt nevím, kde se to ve mně bere.)

Trpím láskou k domovu a jsem nedočkavý, poněvadž jsem odjakživa velmi ochočený muž, jenž si nade vše váží rodinné pohody, ani ne tak z principu, jako z opatrnosti. Co nám ze všeho nakonec zbude? A do té milosti, do té nedočkovosti, do toho tetelení (už zase!) se vluzuje (?) jiskřička (panebože...) obav, neboť jsem skoro zhřešil.

Znovu se omlouvám, mám dnes skutečně zvláštní slovník. Jednou jsem chytil chřipku, několik dnů se mi velmi špatně vybavovala slova a na některá jsem si vůbec nemohl vzpomenout. Vlastně jsem nikdy nepoznal, jestli se tenhle stav upravil, protože jsem zapomněl, která slova to byla, takže dodnes nevím, zdali bych si na ně vzpomněl, kdybych je potřeboval.

Zhřešit může i ateista, přestože si namlouvá, že jde o poklesek, že chyboval nebo se dopustil přestupku. Nic z toho není tak fatální, nic nemá tak mravní pozadí jako starý dobrý hřích. Je to opravdu výborné slovo; obsahuje i budoucí odpuštění, a proto je používám.

Po půlnoci přišla Monika za mnou (já za ní) a poprosila mě (já ji), jestli by mohla zůstat u mne na ekonomickém, jestli bych si ji nevyžádal od Dlaska, vždycky toužila se mnou pracovat a teď, když mě slyšela hrát na klavír, ví *naprosto bezpečně*, že bychom si rozuměli, vždyť k slušnému nadřízenému se kolikrát sekretářka nikdy nedostane, a co je to pak za život.

I já, řekl jsem, bych byl rád, je to pro mě nová funkce a Monika už ví, co je třeba *upřednostnit* (ohavné slovo, uvědomím-li si, že jsme oba seděli na posteli) a co je možné, samozřejmě obrazně, hodit za hlavu. Zkrátka to vypadalo, že skončíme, ve vsí slušnosti, u člověče, nezlob se.

Ale neskončili jsme. Jednou jsem se o těchto věcech bavil s naším podnikovým psychologem. Doporučoval změnu. „Já vím, že vám nejde o sex, pane Fischere, ale přesto byste ještě rád nějakou ženu přesvědčil, že jste pořád chlap.“

„Ano, pane doktore, ale nejdřív bych rád přesvědčil svou vlastní.“

„S vámi je těžké diskutovat. Zkuste to jednou obrátit...“

Zatím jsem to nezkoušel. Když se už už zdálo, že to zkusím, vzpomněl jsem si na nedávný rozhovor s Dlaskem. „To ti je ženská,“ (mluvil o Monice) „já jsem si teprve s ní uvědomil, Bohouši, proč my muži hledáme ö... milenky. Představ si, člověče, že když jsem se chtěl pochlubit, jak se vyznám, šlo mi především o to, aby si přišla na své, řekla zničehonic: Na mě nečekej a jed'! Což mi teda, Bohouši, to uznáš, ö... vzalo dech. Ale zase ne tolik, abych nejel.“

Snad nemusím nic vysvětlovat. Je to pěkná ženská, ale při představě, jak Tlustozobý mektá svoje ö... ö... a ušima, ze kterých lezou štětiny a vata, rejdí po té skvostné hrudi, mě přešla chuť. Já nevím jak vám, vážení přátelé, ale na takovou sólo jízdu mi jako klukovi stačila jedna zdravá ruka.

Takže k banálnímu poměru náměstka se sekretářkou nedošlo, poněvadž k něčemu tak otřepanému bych se nikdy nesnížil. Celou událost jsem později (de facto až teď) posoudil jako *vystupňování sympatií dvou spolupracovníků*. Ale i kdyby došlo, nepříhodilo by se nic tragického a osudového, vždyť bezděčným výrokem *na mě nečekej a jed'* by byl náš vztah *implicitně omezen už v okamžiku formulace svých výchozích zásad*.

Vidíte, a přesto mám pocit, že se vracím jako hříšník. Proto ty řečičky o rodném kraji atakdále.

Moje žena není doma, dvojčata sedí u stolu v kuchyni a píší.

„Kuřátka... váš tatíček přijel,“ zavolám na přivítanou. Když byly malé, rozběhly se ke mně jedna přes druhou a švitořily: tatíčku, tatíčku,

cos nám přivezl? Ale teď ne. Jako by naše vztahy ochladly. Sedí a píše. Taky jim nic nevezu.

„Co píšete, děvenky moje?“

„Píšeme do Mladého světa, tatíčku,“ řekne ta nalevo a ta napravo dodá: „Dopis. Potřebujeme poradit. Vědět, že se o naše problémy někdo zajímá.“

Převlékám se v předsíni a hovořím: „Proč byste tam psaly?“ (Ve skutečnosti je mi úplně jedno, proč tam píše. Na druhé straně ovšem... ony si nedovedou všechno tak rozumově vysvětlit jako já. Horší bude, až začnou ve zralém věku psát do televize rozhořčené dopisy, protože jim v desátém díle seriálu zemřel jejich oblíbený hrdina.) „Neblbněte...“ Přistoupím k nim a každé rozverně pocuchám čupřinu, jako když byly malé. Podrážděně uhýbají a upravují účes do původní pracné podoby, kterou jsem bezdůvodně narušil. „Jak myslíte, že vám odpoví?“

„Tak, jak nám neodpovíš ty, tatíčku.“

„Ale já vám přece odpovím na každou otázku,“ bráním se dotčeně. (Nerad bych jim odpovídal na cokoli.)

„Ty nám odpovíš, abysme neblbnuly,“ řekne ta napravo a ta nalevo ani nezvedne hlavu a dorazí mě: „Dneska se rodiče na víc nezmůžou.“

Trochu tuhé sousto na přivítanou. Ani nemrknu. Mají pravdu. Ale já snad nemám? Nejlepší bude odstrčit židli, posadit se a pohovořit *otcovsky*. Zdravovědné problémy s nimi probrala moje žena (doufám, že už netápour v problematice jednovaječných dvojčat), na psychologii jsem v naší rodině já. Především klidně. Jaké mají problémy, rodiče jim nerozumějí, kdy začít pohlavně žít, je lepší mít jedno dítě nebo dvě, za jak dlouho druhé po prvním, nebo je výhodnější mít nejdřív druhé a pak první... nejradši nevtipkovat. Mládež v tomhle věku ztrácí smysl pro určitý druh humoru. Také jsem byl nedůtklivý. Když se někdo zasmál, myslel jsem, že se směje mně. (Myslím si to dodnes, ale nikdy bych se nepřiznal.) Smutné je, že až se jim smysl pro humor vrátí, zjistí, že už není čemu se zasmát. Skoro by bylo lepší, kdyby se nevracel. Hlavně klidně, taktně, pedagogicky, jsou to přece jen moje dcery, snad najdu správný tón.

„Co je vám?“ (Asi jsem ho nenašel.)

„Nic.“ Kamila je podrážděná. (Myslím, že je to Kamila.) „Jsme prostě šíleně daun.“

„Co jste?“

„Daun!“ odsekne Hanka. „To je jako na dně, tatíčku, víš? Píše se to *down*“

„Já tomu rozumím,“ ujistím je (čtu Life). „Ale není mi jasné, proč. Chybí vám něco? Máte svůj pokoj, teplo, oblečení, jídlo. Studujete...“

„Ty seš prostě ekonom,“ rezignuje Kamila. „Zredukuješ každý problém na nepodstatné, a tím je pro tebe vyřešen.“ Nemůžu s nimi souhlasit. Nemůžu jim povědět, že je chápu a že jim rozumím, když jim nerozumím. Vždycky jsem byl přesvědčen, že na podobné nálady mám v téhle rodině monopol. Jim je dovoleno se radovat, ony mohou lehkomyslně zrát, ale *jenom já* smím trpět sladkobolně nevysvětlitelným smutkem, který si ve skutečnosti vysvětlovat nechci. Cítím se dotčený ve svém právu na deprese a na úzkosti. Už i o tohle mě moje děti začnou okrádat?

„Jste vedle!“ prohlásím autoritativně. „Problém jsem zredukoval na *podstatné*, a tím je také vyřízen!“ (Žádnou psychologii. Já vám ukážu! Tvrdě, věcně, ekonomicky.)

„Tak proč jsme teda daun?“ řeknou nechápavě.

„Nevím, proč jste daun... Nemůžu to vědět. Jsou to vaše problémy, vaše... pseudoproblémy...“

„Nekřič na nás.“

„Já nekřičím. Pouze zvyšuju hlas.“

„Křičíš!“

„Doma můžu křičet, jak chci!“

Zacpávají si uši.

„No dobře, křičím,“ přiznávám se. „Ale vy na mě křičíte taky.“

„My nevydržíme nekřičet, když křičíš ty.“

„Tak fajn.“ (Velkoryse, zrale, dospěle.) „Všichni jsme křičeli, všichni se uklidníme a probereme si vaše těžkosti v klidu. Souhlasíte?“

Kývají, ale nesouhlasí. Nechtějí vůbec nic probírat, jako nechci nic probírat já. Chci jenom přijít domů, kde všechno klapě, a chci, aby mi každý dal pokoj. Ony chtějí totéž. Přesto začneme probírat problémy, vzájemně se ponižovat, přičemž každá strana se bude tvářit, že se snaží pochopit tu druhou.

Rozhodnu se zahájit debatu co nejkonkrétněji: „Tak například ty, Kamilo,“ (vždycky začínám Kamilou, je o půl hodiny starší), „mluv za sebe, vysvětluj stručně.“

„Já jsem Hanka.“

„Tak ty, Hanko,“ opravím se.

„Kecá,“ ušklíbne se ta druhá, „je Kamila.“

„Která jste teda Kamila? Ale pravdu!“ uhodím na ně.

„Ona.“

„Ona.“

„Ty?“

„Ne. Ona si z tebe dělá legraci, tatíčku?“

„Hanka?“

„Ne, Kamila. Ona tě chce poplést.“

„Ty mě chceš poplést?“

Zavrtí hlavou. „Ona tě chce poplést, tatíčku.“

„Tak sakra, která mě chcete poplést?!“

„Já ne.“

„Já taky ne.“

„A ty nej-si Ka-mi-lá á-bys vě-dě-lá...“

„A ty za-se né-máš má-teřské zna-mén-kó...“

„Ticho!“ zařvu.

Na chvíli schlípnou a pak řeknou vyčítavě: „Vidíš, už zase křičíš.“

Nechtějí mě poplést. Chtějí mě naštvat.

Tak krásně jsme se tenkrát s Andělou milovali, až jsem byl přesvědčen, že v té posvátné chvíli byl počat génius. Ale ne vždycky se při tom „pohne země“. Narodila se nám dvojčata. Dvě kuřátka, dvě holčičky, z nichž jedna má na zadku mateřské znaménko, a já nevím, která.

„Proč jste vlastně tak... na dně?“

Podívají se na sebe, jako by se domlouvaly, jestli se svěřit nebo nesvěřit, a pak zdráhavě prozradí: „My si myslíme, že nejsme normální.“

„Nebud'te bláhové,“ utěšuji je, „to si myslí každý normální člověk.“

„Jenomže nám to vadí,“ nedají se odbýt.

„Jak?“

„Musíme na to pořád myslet.“

Tvářím se, jako bych přemýšlel, jak řešit dilema, které přede mne postavily. Rád bych rozbil jejich odvěkou, neotřesitelnou jednotu, ze které táhne hrůza. V hloubi duše jsem přesvědčen, že se nám narodila jen jedna dcera a dvě *vznikly* až dodatečně dělením. (Ony vznikly dělením, ale někde tam uvnitř, kdy nás poprvé převezly.)

„No dobře. A teď mi upřímně povězte, která z vás si to myslí víc.“

Znovu se na sebe podívají. „My si to myslíme obě stejně.“

Teď jsem je nachytil na hruškách (na švestkách). „Vy si to nemůžete myslet stejně! Vy si nic nemůžete myslet úplně stejně! Nikdo totiž nemá stejné myšlenky. To je nemožné. Vy se prostě na něčem vždycky jenom dohodnete...“

„Nekřič,“ řeknou naráz.

„Dohodnete,“ pokračuji potichu umíněně. „Ale dohoda není myšlenka...“ (Moment. Cožpak já se někdy nedohaduji sám se sebou? Nevážím pro a proti? Třeba ony skutečně uvažují jako jeden člověk. Třeba jsou dvojčata tak ustrojena, tak organizována, aby takhle přemýšlela. A jako já se radím sám se sebou, jako já mám své lepší i horší nitro, tak i ona se radí jedno s druhým. Jedno je lepší ono, druhé horší a dohromady teprve obvyklé, tuctové, normální, nijaké *ono*, ani dobré, ani špatné, jako to má je. Zase mě převezly.)

„Vy si prostě myslíte, že jste jedno.“

„Neoslovuj nás středním rodem!“

Konečně. Střední rod se jich vždycky dotkne. „Dohromady jste jedno. Nejde vám ta dvojedinost na nervy?“

„Mně bylo sedmnáct,“ vyhrkne jedna.

„Mně taky,“ přidá se druhá.

„Sláva! Konečně jste promluvily každá za sebe. Ty jsi moje, *Kamilo* a ty moje, *Hanko*.“ A zase jim polechtám čupřiny, aby věděly, že je miluji.

„Guano. Já jsem Kamila.“

„Jak to mluvíš? Mluvím tak já nebo mamička?“ (Guano opravdu nekřikáme.)

„Guano je třicetkrát vydatnější než chlěvská mrva. A nekřič!“

„Budu křičet!“

„V práci taky nekřičíš.“ (Mají pravdu.)

„Doma si budu křičet, kdy budu chtít!“

„Bude nám osmnáct.“

„Mně bude padesát. Všimly jste si toho?“ Tiše licituji: „Třeba se mi něco stane. Klidně vám můžu umřít. Přemýšlely jste někdy o tom, že vám můžu i umřít?“ (To je podraz, trochu se stydím. Ale já fakt už můžu umřít...!)

„Tatíčku náš nejdražší, prosíme tě, neumírej nám,“ žadoní se sepjatýma rukama a lezou po kolenou.

Zaplatpánbu, snad to bude ta nejvhodnější poloha k vedení rozhovoru s dvěma dospívajícími dcerami. Z nadsázky se dá lehce vyklouznout a nikdo už mě nemůže chytit za slovo. Přistoupím-li na hru, snad si zakomunikujeme.

„A zrovna umřu!“ dupnu umíněně.

„To by byla hrozná škoda, tatíčku...“

„Fakt, hrozná...“

Po očku je pozoruji. Takhle jsem to nemyslel. Dělalí si ze mě legraci, to poznám. Bylo by jim docela jedno, kdybych umřel. Komplikuju jim život. Komplikujeme si život. Jako by to bylo včera, kdy mi seděly na klíně, každá na jednom koleně, nebo se zatajeným dechem sledovaly, jak se holím, kdy se honily kolem stolu v kuchyni v krátkých šatečkách, odhalujících roztomilé prdelky s věčně se zařezávajícími růžovými kalhotkami, takže nebyl problém zkontrolovat mateřské znaménko, kdy usínaly po pohádce před spaním, přesvědčivě šeptajíce do tmy, že nikdy neumřou, že nikdy neumřeme, tedy naše rodina, to jest především ony, dále pak mamička a já. Ted' vědí, že umřou a připadá jim logické, že já umřu dřív.

Škoda, že za mého mládí se již rodičům nelíbaly ruce, dalo by se to vhodně připomenout.

Zbývá zahrát celou situaci do autu a přivítání s dcerami mám za sebou. Jak? Nejlepší budou osvědčené čupřiny. Vjedu jim do vlasů (když byly malé, kňučely: ještě... ještě...) a vše odpuštěno. Líbat své dcery se již ostýchám. Čupřina je gesto nezávazně láskyplné. Pocuchám je současně levou i pravou...

„Proč nás pořád cucháš?“

A mám to. Uhýbají, rozčilují se, nic nechápou. Rychle je třeba přejít od otcovské lásky k přísně účelovému pojetí hry.

„Protože se mi váš účes nelíbí. Ovšem jestli jde o fazónu, které se říká na blbečka, těžko byste hledaly vhodnější.“ (To bylo kruté.)

„Pch... na blbečka...“ láme se za stolem jedna z mých dcer, „tos nosil možná ty.“

„Díky. Jakkak tomu teda říkáte?“

„Na prdel,“ špitne druhá tak tiše, že jí sotva rozumím.

„Jak...?“

„Na prdel!“ ničí mě důrazně a hlasitě Kamila (pravděpodobně).

Není mi do smíchu. Každou vteřinu mě dokážou přivést do rozpaků. Ani doma nemá člověk trochu klidu. Pořád musím být připraven a ostražitý. Patří mi to. Neměl jsem se s nimi vůbec pouštět do řeči. Příště přijdu, pozdravím a zalezu do pokoje.

„Na to pojmenování jste přišly samy, nebo se tomu tak říká všeobecně?“

Krčí rameny.

„Předpokládám, že když přijdete do kadeřnictví a chcete se nechat ostříhat, něco řeknete...?“

„Ano,“ zašeptá zase tak tiše jedna z nich a nevinně zamrká. (Tohle bude Hanka, brzy je začnu rozeznávat.)

„Co teda řeknete?“

„Řekneme, že chceme učesat na prdel!“ řekne druhá a hledí mi nemilosrdně do očí.

„Jen tak? Především?“

„My to říkáme potichu.“ (Hanka) „Nás strhává Bohunka Šrůtková. Doma. Ta, co s náma chodila do školy.“

Alespoň tak. Přece jsem trochu klidnější. Strhává je Bohunka Šrůtková. Je něžná, subtilní, maličká. Když spolu chodily do školy, často si u nás hrála. Vida... i teď k nám chodí. Už je asi vyučená. Ani o tom nevím. Jistě češe i Andělu. Jenom mně se nic neřekne.

Po takovém dialogu odcházím do ložnice a hraju na harmoniku. *Nejhezčí koutek na světě mám...* nebo něco podobného. Ale už si při tom neodpočinu. Čím déle hraju, tím častěji mě napadá, že nehraju, co bych chtěl, ale co po mně celá léta někdo žádal. Dovedl jsem vyhovět každému, jenom ne sobě. Dřív jsem v těch písničkách uměl vidět plno věcí a událostí: staré nádraží, tatíčka na nástupišti, jak stojí zahalen v kouři a vydává pokyny, mamičku smažící karbanátky. A sebe. Sebe, kterak hlídám Jíru, aby neutekl na koleje. Vracel jsem se k místu, kde přejeli Frantu Dlouhopolského, k Pepíku Berkovi, ke Klumpárově smrtonosnému balancu na bicyklu, k hromádám řepy a k smradlavým vagónům plným řízků z cukrovaru, k umouněným uhlákům, k půlnočním flamenrům a k těm časným ranním, které přivázely dělníky do fabriky. Hraju a hra mě netěší. Vidím klikoleštiče Wohanku, Moniku, která mě *skoro svedla*, svou práci, cestu do ní, umírající mouchy za sklem v pravé poledne, městský autobus, novinový stánek, svoji ženu (stále milovanou), dvojčátka kuřátka a tatíčka s mamičkou v tom účelovém domově, jemuž velí podplukovník Zajac.

Vážený přítelé, člověk dospívá v životě třikrát a pokaždé při tom ztrácí iluze: poprvé o svých rodičích, podruhé o sobě a potřetí o svých dětech.

Neříká se mi to snadno, nerad se dívám pravdě do očí. Tam, kde ostatní hledají nepochopitelný požitek, raději uhnu pohledem. Má oči krásné, ale chladné a nezaujaté.

Když přišla domů Anděla, políbili jsme se. Líbáme se často. Před odchodem do práce, před spaním i při jiných příležitostech. Dvojčata naše polibky nechápou. Představují si polibek jako předznamenání, jako houslový klíč, jako neotřelou předzvěst něčeho velikého, a ještě nevědí,

čeho. (Možná, že už vědí, ale pořád si to tak představují.) Netuší, že i otřelý polibek bez předzvěsti má svou rituální hodnotu.

Každé přivítání je k uzoufání stejné už několik let. Moje žena by se ráda něco dověděla, ale stydí se zeptat přímo. Pokaždé, jakmile se odněkud vrátím, činí narážky, nahazuje udičky, sonduje a čeká, kdy se podřeknu. Jednou bych ji rád potěšil a podřekl se, ale asi se nepodřeknu. Nevím, jak je to možné, když vůbec neumím lhát. A tak hrajeme takovou hru:

„Bylo to vcelku fádní,“ vyprávím znučeně. „Pekli jsme sele, pili plzeň, později finskou vodku. K půlnoci se konečně zábava rozproudila, hrál jsem na klavír. Generální ředitel se nám pokecal. V půl jedné jsme stáhli rolety a ženské tančily na stole. Všechny o mě měly zájem. Abych tě uklidnil, přiznám se, že jsem spal jen s jednou.“

„Máš už léta,“ podotkne moje žena na důkaz, že přijala hru.

„Holky se pak chtěly vystřídat, ale znáš mě: po prvním člověče, nezlob se usnu. Co bude k večeři?“

„Vajíčka. Jsem ráda, že jsi se nespustil.“

„Jsem taky rád.“

Potom se na sebe usmějeme a moje žena řekne: „Tak už se nevytahuj a jez.“

Jím a je klid. Asi minutu. Nedověděla se nic a nedá jí to.

„Na co myslíš, Bóbo?“

„Vůbec na nic.“

„Jak to, že na nic? Jíš vajíčka a usmíváš se při tom.“

„Ale... vzpomněl jsem si na toho ředitele, jak se pokecal.“

„Budeš se tomu smát dlouho?“

„Je třeba změnit téma, jinak se pohádáme, Andělo,“ odložím vyčítavě vidličku, „víš dobře, že neumím lhát, tak mi nedávej hloupé otázky. Myslím na naše děti.“

„To by ses neusmíval.“

„Neusmívám se láskyplně, usmívám se bolestně. Jsou na dně. Češou si pěšinku uprostřed a říkají tomu...“

„Já vím.“

„Jsou divné, nikdy takové nebyly. Myslím, že nás nenávidí. Překážíme jim. Nevím, po kom jsou, já takový nikdy nebyl. Své rodiče jsem vždycky miloval a ještě dnes je chodím navštěvovat do domova důchodců. Mají nějaké zvláštní geny po někom...“

„Jaké geny?“

„Jak tomu teď říkají... ty učíš biologii. Nemohly by třeba pocházet od tvé matky?“

„Proč zrovna od mé matky, Bóbo?“

„Neber to osobně a zkus uvažovat akademicky.“

„Jak mohu uvažovat akademicky o otázce, která se dotýká mé matky? Moje matka je pořádná, tichá a poslušná žena.“

„Nikdy ničím nevynikala, pokud vím.“

„Tvoje mamička snad něčím vynikala? Až teď... pije, cha!“

„To je ti k smíchu? Jde o projev choroby, říkal Berka. A tatíček si ji moc chválí.“

Potichu každý přemítáme o své rodině.

„A co tvůj otec, Andělo?“ napadne mě. „Nevzpomínám si, že by měl nějakou jiskru.“

„Tvůj tatíček snad měl jiskru?“

„Jestli nějakou měl, věnoval ji dráze. Takže geny škrtneme.“

„Proč škrtat?“ usměje se moje žena. „Nenapadlo tě, že by to mohly mít po tobě?“

„Co konkrétně?“

„Všechno. Ten postoj k životu, tu nespokojenost, nezáměr...“

„Po mně určitě ne!“ řeknu rázně a končím debatu.

Ale vím, že to po mně mají. Jsem stejný, proto na ně křičím. A moje žena to taky ví. Sice jim vysvětluje *ty ženské věci*, radí jim, co na sebe (bezúspěšně), ale ví, že duchovně jsou dvojčata spřízněna víc se mnou. Dřív to tušila, ale od té doby, co jsme jeli na dovolenou do Tater, je si jistá.

Za Svitavami jsme zastavili u lesa a při posledním sešlápnutí brzdového pedálu nám upadlo pravé přední kolo. Vystoupili jsme z auta, vytáhl jsem z kufru harmoniku, usedli jsme s dvojčaty na pařezy a začali

zpívat: *víc než svého vozu, dbal si bílých líček, proto se ti ztratil z kola zákolníček.*

Anděla na nás nechápavě hleděla, pak vzala svůj kufr a vykročila někam. Báł jsem se, že se nevrátí, ale byla zpátky za čtvrt hodiny. Ještě jsme zpívali: *víc než svého vozu, dbal jsi modrých očí, proto se ti za to kolo šejdrem točí.* Sedla si taky na pařez a rozplakala se. Bylo mi jí líto, ale nemohl jsem si dovolit dát lítost najevo, abych před dvojčaty neztratil tvář. Myslím, že to ocenila (dvojčata). Šlo o zážitek, na který budou vzpomínat celý život. Nechtěl jsem porušit hru, aby dojem zůstal celistvý a vzpomínka silná. (Moje žena se, chudák, špatně vdala. Patří jí to.)

Dlouho si v podobných situacích nevěděla rady. Tváří v tvář našim komplotům stála bezbranná a zranitelná.

V posledních letech nám (mně) úspěšně čelí vážnou hudbou. Jako každý muzikant dovedu vážnou hudbu ocenit a vychutnat. Ale musím ji poslouchat *já*. Když jí naslouchá moje žena a tváří se klidně, vážně a zaujatě, mám pocit, že mě ignoruje. Toulá se po dalekých cestách, splývá na tichých hladinách vzpomínek a objevuje dosud neobjevená zákoutí vlastní duše.

Žárlím na vážnou hudbu, které naslouchá moje žena. Jakmile taková situace nastane, Anděla není doma. Sedí tu, ale je pryč. A já nevím, kde.

Protestuje Smetanovým kvartetem e moll a nyje. Ať si nyje. I já bych rád nyl. Mám radši kvarteto než filharmonii, národní písničku než hit, myšlenku než monument. Jenomže mohou nastat chvíle, kdy je tomu naopak. Jako teď.

Odcházím do ložnice, okšíruji se starožitnou heligonkou a protestuji sérií skladeb Franty Pouště. (Nevycházím z toho právě nejlíp.) *Černý kříž, Hospůdka, Tam nad Vltavou, Komeníček, Jed', koníčku, Kamenné srdce* (dvakrát), *Letí vlaštovička, Ulička zasněná*, (Nejraději bych si sedl k Anděle a poslouchal s ní. Spolu a přitom každý zvlášť. Ale ztratil bych tvář. Musím protestovat.) *Líbej, než vzejde nám den bílý, Škoda, má milá, Na hřbitově, Ztracené děvče* (dvakrát), *Já mám chaloupku, Hou hou hou, Zradila mě láska* (dvakrát), *Už mě nezulíbáš*. Celkem šestnáct písní, z nichž tři hraju dvakrát.

Dojdou-li nám v našem dvouletkovém bytě slova, protestujeme hudbou. Franta Poupě se tluče se Smetanou a v dětském pokoji protestují dvojčata nahrávkou skupiny Jasná páka *Pal vocud', hajzle!*

Dojedl jsem vajíčka a odstrčil talíř. Dívám se na svou ženu tím nejhezčím a nejmodřejším pohledem, jakého jsem schopen.

Vezme mi do dlaní hlavu, ruce jí voní krémem. „Bóbo, prosím tě, co to s tebou dneska je?“

„Nevím, Andělo. Jsem prostě... nějak... šíleně... daun.“ Vážení přátelé, mám svou ženu a své dcery rád. Ale někdy bych ještě potřeboval jednu Popelku.

XI

Letos je výjimečný rok. Jeřabiny žloutnou a třešně ještě nedozrály. Šlapu po kovralu, sedám v plyšovém křesle. Je to moje kancelář. A jakmile usednu a plyš se pohne, dostaví se pocit viny. Normálně by se měl dostavit pocit ohrožení, který by mě vyburcoval k tomu, abych si kovral a plyš udržel co nejdéle. Zatím mi Volkswagen šlape na paty, Monika mě má v hrsti a Tlustozobý předpokládá, že mu půjdu na ruku.

Když jsem měl podepsat fakturu za výjezdní zasedání, zavolal jsem mu.

„Ö... o co jde, Bohouši? Proč zase voláš?“

„Já vím,“ řeknu provinile, „ale mám tady fakturu za výjezdní zasedání a nevím, z čeho ji proplatit.“

„Jak to... z čeho? Chata je *naše*, auta jsou *naše*...“

„To je v pořádku, na chatu a na auta faktury nemám. Ale je tu sele, je tu pivo, je tady finská vodka a vyčerpaný reprefond.“

Zachechtal se. „Ten je vyčerpanej každej rok už v březnu. Taky jsem dělal ekonomickýho náměstka. Musíš ty peníze vzít jinde.“

„Proto ti volám. Kde je mám vzít, aby nechyběly?“

„Prokristapána, Bohouši... ty uvažuješ jako účetní u Grolicha. Proč myslíš, že jsme tě vytáhli? Musíš mě vážně zatěžovat takovejma prkotinama?“

„Říkals, kdybych něco potřeboval...“

„Jistě. Klidně zavolej. Ale my jsme... ö... kapitáni průmyslu a nebudeme se zabíjet pětí flaškama vodky.“

„Dvaceti, Evžene!“

„Ani padesáti se nebudeme zabíjet! Musíš si zvyknout na globální pohled, jinak se utopíš v maličkostech.“

„Ale já bych přece jen rád věděl... alespoň naznačit...“

„Podívej, ö... důvěru jsi dostal, rozhodovat se naučíš. Naším největším nepřítelem je alibismus. Odpovědnost každého, prospěch všech. Tohle znám od tebe. Tos mě učil ty.“

„A nemohl bys teda... kdyby někdo náhodou...“

„Hele! Hledej rezervy v sobě a nedovol, aby ti někdo podkopával iniciativu. Vyskytnou se i takoví. Já to taky nedovolím, v tomhle se na mě můžeš spolehnout. Je třeba preferovat klíčové momenty. Klíčové! Chápeš? Nejde o žádnou vědu, Bohouši. Chce to vykořenit plevel lhotejnosti a vsadit na důslednost. Stojím za tebou. Není ti špatně?“

„Je mi fajn, díky.“

„Není zač, Bohouši. Vychovávat znamená především vést.“

„Naopak.“

„Co... naopak?“

„Vést znamená především vychovávat.“

„Počkej...“ zarazil se, „já to mám zapsaný tak, jak jsem to říkal. Myslí, že jsi to tak říkal i ty... nebo neříkal?“

„Říkal. Ale teď mi ta druhá formulace připadá lepší.“

„Určitě?“ na chvilku znejistěl, ale okamžitě našel ztracené sebevědomí. „To seš celej ty, Bohouši... Máš před sebou netušené perspektivy. Tak já si to opravím. Kdybys něco potřeboval...“

„Já vím.“

Takové rozhovory pořádám se svým Tlustozobým nadřízeným. A patří mi to. Účetní u Grolicha podobné starosti neměl.

Milí přátelé. Maminka Pepíka Berky pracovala na poště. Často jsme tam večer zašli, ještě se svítilo, a Pepík škemral: „Mami, pojď už domů, já mám hlad.“ „Nemůžu, Josífku, chybí mi tady devět korun. Chceš, aby ti maminku zavřeli?“ Nikdy jsem nepochopil, proč je jí devět korun milejších než Pepík. A ještě záhadnější bylo, když jí přebývaly dvě koruny čtyřicet haléřů. A seděla tam taky. Často „honila“ padesátník a Pepík večerel u nás. Mně teď chybí tři tisíce tři sta devatenáct korun (600,- sele, 1 921,- vodka, 438,- pivo, 360,- hosteska), a budu-li preferovat klíčové momenty, mám před sebou netušené perspektivy.

Nejsem zase natolik nenormální, abych se na sebe neuměl podívat zvenčí. Víím, že mám zbytečný strach, že úzkost je přepych a po každé pondělní depresi přijde úterý. Nejsem usmolený vedoucí samoobsluhy, který se třese (?) kvůli manku. Jsem ekonomický náměstek, mám zodpovědnost za ekonomický úsek. Za chybu operátorky u počítače neodpovídám jako za chybu (*via facti*,) odpovídám za to, že u počítače je operátorka, která dělá chyby. Za co vlastně odpovídám? Tlustozobý, který má odpovědnost *komplexní* (přestože nemá smlouvu a nepíchá), odpovídá za tu chybu také. Kromě toho za ni odpovídá i operátorka a její nadřízený Bartáček. Každá chyba se drolí do několika odpovědností, ale já jsem ekonomický náměstek. Z toho je zřejmé, že deprese budu mít i v úterý.

Vstupuje Monika. Vrtí zadkem a klade na stůl stoh listin *k podpisu*. Čeká mě magický úkon: něco podepíšu a něco se stane. Nikdy nevím, co. (Samozřejmě to víím, ale jsem nervózní, nemohu-li další proces osobně sledovat.) Podpisem spouštím tajemstvím zahalenou operaci (invaze), která pak už probíhá zcela nezávisle na mé vůli. Je to právě ten okamžik, jenž u některých lidí plodí hřejivý pocit moci. U mě ne. Myslím na úředníka švýcarské banky, který ráno převezme na vozíku několik zlatých cihel z jednoho trezoru do druhého a v nejmenované africké zemi večer padne vláda. Právě tak si připadám. (Až na ty cihly, samozřejmě.) A musím si neustále připomínat, že převažeč cihel a šéf převratu není nikdy jedna a táž osoba. Moc mi to nepomáhá.

„Jak jste se vyspala, Moniko?“

„Děkuji, dobře. Máte chuť na kávu?“

Nečeká na odpověď, odchází postavit na ranní kafe. Ví, že si dám. A zase vrtí zadkem. (*Nepozeraj za mnú, očka ti vypadnu...*) Jak to ta ženská dělá? Anděla nikdy zadkem nevrátila. Nikdo po ní taky nemůže chtít, aby ve škole vrtěla zadkem. Nebo na SRPŠ. (Na schůzi Svazu žen.)

„Moniko, z čeho jste brali za Dlaska na podobné výdaje, když byl fond vyčerpán?“

„Z jiných fondů,“ řekla klidně a postavila na stůl kávu. „Z výstavby?“
hádám, „z obrátového?“

„Toho by si mohla všimnout banka.“

„Použijeme fondu kulturních a sociálních potřeb,“ rozhodnu nejistě.

„Ef ká es pé vám závodní výbor neodhlasuje,“ ujistila mě s převahou.

„To bych rád věděl, proč?“

„Protože nebyl na zasedání pozván.“

(Nejedli, nepili, nebudou hlasovat.)

„Jak jste takové situace řešili dřív, Moniko?“

„Soudruh ředitel využíval nejčastěji fondu odměn.“ Odpovídá líně, jako by se divila, proč se ptám. „Každý náměstek, který se zasedání zúčastnil, dostal odměnu šest stovek a vzniklého obnosu bylo použito ke krytí výloh.“

Patrně tehdy jsem téměř pochopil spojitost s cihlami a pádem vlády. Jsou prostě věci, které vás na vysoké škole nenaučí; do tajů věčně zeleného stromu života vniknete docela pohodlně na pohyblivém plyši pod náměstkovským zadkem. (Nadaní studenti tvoří výjimku.)

Co asi pravila sudička nad mou kolébkou? Pravděpodobně se žádná sudba nekonala, jinak by musela rodiči otrást. *Pravděpodobně* mě sem osud jen přistrčil, přivál, neboť já jsem si nic nevybojoval, o nic neusiloval, nikam se nedral. A protože jsem neusiloval, nebojoval a nedral se, nebudu si *pravděpodobně* svého postavení vážit (už teď vidím, že si ho nevážím) a dříve nebo později se začnu obírat myšlenkou, je-li vůbec nutné, abych v něm setrval. (Už teď se jí obírám.) Ekonomické zákony jsou ovšem neúprosné a žádný z nich mě nemine. Přinesu-li tedy domů víc peněz, nemůžu zatím nic zkazit. Jednou ten inovovaný gramofon stejně budu muset koupit.

Polekal mě hlas z reproduktoru na stole: „Přišli za vámi soudruzi z úrazové komise.“

Co mám říct? Necht' vstoupí...? (Příliš imperátorské.) Pusťte je dovnitř? (Do arény. Ne!) Že prosím? (Blbost. Jako z pitomé televizní hry.) Co se v takových případech říká? Ať jdou dál...? To by šlo.

„Ať jdou dál!“ řeknu rozhodně. (Taková hloupost, a jak člověka zaskočí.)

A už se hrnou. V montérkách, s hřmotným ostychem. Jsou tři. Dva neznám, třetí je Ládíček, chodili jsme spolu do školy. (Na koho se tady podívám, s tím jsem chodil do školy.) Měli jsme ve třídě dva Ladislavy, menšímu se říkalo Ládíček. Mám vstát...? Nemám vstát...? Vstávám a se všemi si tisknu ruce. Nabízím židle, přistrkuji popelník. Jsem rád, že Ládíčka znám.

„Nazdar, Ládíčku!“

„Bud' zdrav“, odpoví Ládíček.

Ti dva jen soudružsky zabručí. Rozdávám cigarety. Přivítání máme za sebou, ale co si budeme povídat, to mi není známo. Mohl bych začít větou *Co jste mi přinesli, soudruzí*, kterou zahajuje slyšení předseda závodního výboru ROH Mirek Kudrnáč, jenž má *blízko k lidem*, lidi *ho berou* a on *jim rozumí* (proto byl zvolen). Vyskytne-li se nějaký problém, Mirek Kudrnáč má ihned po ruce nějaký žert. Jako nedávno: ženské z expedice si stěžovaly, že mají rozbitý klozet. Mirek Kudrnáč přišel, viděl a povídá: „Ale, holky, co byste chtěly na ty vaše zadky?“ A holky hned *chi, chi, chi...* a Mirek Kudrnáč, že můžou klidně chodit na záchod k němu na závodní výbor, ale pozor!, má klíč u sebe a bude ho jedné po druhé půjčovat. Potom se ke každé naklonil a pošeptal do ucha peprný přídavek. Ženské zrudly jako růže, blaženě se rozchichotaly a nejsmělejší a nejrozdováděnější „holka“ Ventluková, které je jedenašedesát, povídá rázně: „A pamatuj si, Mirku, že mě s mým držákem tam máš šestkrát denně!“ Mirek Kudrnáč se chytí beden a lekne se: „Ježíšmarjá, babo, nestraš!“ A je po problému. Hajzl teče dál. Přitom jich mají vedle ve skladu za půl miliónu. Nedávno objednal Mirek Kudrnáč ve vydavatelství ROH bezpečnostní tabulky a rozvěsil je po dveřích v administrativní budově pod jmenovky některých pracovníků. Stálo tam: POZOR – OSTRÉ HRANY! JEN ZDE PRACUJ! PŘED DOJENÍM A PO DOJENÍ UMYJ SI RUCE! JDI VYZNAČENOU CESTOU! POZOR, SVÍRÁ! a jiné. Obrovská legrace. Mirek Kudrnáč je prostě lidový člověk na svém místě. Sice nic nevyřeší, ale je s ním švanda. Já bych na jeho místě ženským ten klozet sháněl. A nesehnal bych ho.

Tohle já nedovedu. Vím napřed, že se budu tvářit upjatě a nepřístupně. (Jako teď.) Přitom tam někde uvnitř přetékám něhou a porozu-

měním. Ale ven se to nedostane. Za nic na světě. (Na harmoniku jim tady zahrát nemůžu.)

„Ještě hraješ na harmoniku, Bohouši?“ (Ten chlap čte myšlenky.)

„Ale to víš, Ládíčku... už jen pro sebe a pro svou rodinu.“

„No jo,“ povzdechne Ládíček a do černa upracovaným palcem zamáčkne nedopalek.

Zavládne další trapné ticho, nikdo nic neříká, nevím, jak je popohnat. Co by v takovém případě udělal Brunclík? Zmáčkl by tlačítko a zeptal se sekretářky, jak je na tom s časem. A sekretářka by řekla, že má k dispozici patnáct minut, na půl desátou je objedнан tenaten, který už čeká. A Brunclík by řekl (jasně ho slyším): *Tak stručně, soudruzi, nemám času nazbyt.* Obávám se, že takový postup nikdy nezvládnou. Jakmile lžu, zaplétám se a po chvíli mi z hloubi břicha začne stoupat had škrtič podél páteře až do krku za mandle, kde utahuje smyčku. Pepík Berka mi vysvětlil, že jde o vegetativní reakce, kterých se v mém případě zbavím tak, že budu lhat co nejméně (nejlepší rady jsou obvykle dost jednoduché), což vždycky nelze. Dvě tři dušení týdně si musím vytrpět. Jen pro zajímavost: jak pomine ten nejhorší pocit, dostaví se úporné nutkání a pravidelně vymočím větší množství tekutiny (moči). Pak teprve se mi uleví a jsem připraven k dalšímu lhaní. Mnoho povolání bych z tohoto důvodu vůbec nemohl vykonávat.

„Ty jsi hrál pěkně, Bohouši,“ zavzpomíná Ládíček, jako bychom se sešli kvůli tomu.

„To už není pravda, Ládíčku...“ (Zdá se, že se neheme z místa.)

„Kdykoliv si na tebe vzpomenu, Bohouši, vidím tě s tím obrovským futrálem... Pokaždé mě, člověče, napadlo, proč ti tvůj táta nepořídí vozejek. Proč ti nepořídil vozejek?“

„Já nevím...“

„To už tak nák patřilo k věci, vid'... ta dřina?“ A Ládíček nastavil ruce dlaněmi nahoru a znázornil pohyb, jako by potěžkával dvě přerostlá nadra.

„No jo, to už patřilo k věci. Tenkrát mě to ani nenapadlo.“

„Ale tvýho tátu to mělo napadnout, no né?“ obrátil se k těm dvěma, kteří znovu souhlasně zabručeli a pokývli hlavami.

„Víš sám, Ládičku, jak to tenkrát chodilo...“

„No jo, člověče, tenkrát snad ani nebyly vozečky... Tvýho tátu jsem moc neznal, Bohouši, ale tvoje máma mě učila. Určitě nevíš, že jsem do ní byl ve čtvrtý třídě zamilovanej.“ Ládiček se krátce zasmál a prudce zvážněl. „To byla fešanda, tvoje máma!“

„Ještě pořád je.“ (*Zůstaň mi přítelem, i když se loučíš...*) „V domově důchodců.“

„Já je tam mám taky voba,“ pokrčil Ládiček rameny. „Člověk je furt v práci, ve fabrice i doma... to je holt už takovej život.“

„No jo.“

„Ale tys to dokázal, Bohouši, ty ses nevzdal. Proto my tady... tady všichni stojíme za tebou.“

Přikývli, zabručeli.

„Seš prostě jeden z nás,“ řekl Ládiček a znovu „potěžkal ňadra“.

Rozhořčeně se bráním přívalu chvály.

„Né... vážně! Všechna čest, Bohouši.“

Sáhl jsem do zásuvky pro dokumenty o pracovním úrazu Anežky Holubové a Jana Dykasta. Ládiček se pro ně natáhl a dal si je pod paži.

„Spolehni se, Bohouši,“ ujistil mě a tatíci zabručeli. Vážení přátelé, když odešli, bylo mi mizerně. Znovu jsem se přesvědčil, že nepoužiji-li dobré řeči, neumím vést rozhovor z pozice vedoucího pracovníka. Mís-to abych je stručně informoval, nedostal jsem se řádně ke slovu. A takové okamžiky budou teď mým denním chlebem.

Podobně jsem se cítil krátce po svatbě. Moje žena přede mnou chodila s nějakým Pernicou, který jí připomínal Horsta Buchholze. (Do Buchholze měl daleko, proto si nakonec vzala mě.) To člověku na jistotě nepřidá. Když jsme poprvé ruku v ruce vstoupili do našeho bytu, nebyl jsem si úplně jistý, jestli jsem tam správně, jestli tam místo mě neměl být ten „Buchholz“. Dnes už vím, že ne. Po pětadvaceti letech. (A ještě ne docela jistě.) Ovšem pravda je, že jsme si byli souzeni (promiňte mi ten otřepaný výraz.) Jsme si s mou ženou trochu podobní,

i naše rodiny si byly podobné. Nezapomenu, jak jsem se zaradoval, když jsem byl poprvé u Anděly doma. Její matka prostřela k obědu, zasedli jsme (vy na čestné místo, pane inženýre) a zničehonic, uprostřed knedlozelovepřového soustředění, se ke mně Anděla obrátila a povídá: vezmi si můj kousek masa, je lepší. Než jsem se vzpamatoval, měl jsem na talíři její maso a ona moje. Ale tím to neskončilo. Paní domu usoudila, že nějakým nedopatřením má nejlepší maso ona, a došlo k další výměně mezi mým talířem a talířem mé budoucí tchyně. Poté se zapojil tchán, potom já (ze slušnosti), opět tchyně a Anděla. Než jsme začali jíst, ještě několikrát jsme si ta masa úslužně vyčenžovali. Pak teprve bylo *všechno v pořádku*. Zvyk, ať měl jakékoli kořeny, mě nepřekvapil. U nás doma se při každém jídle odehrávalo totéž. Je v tom kus úcty a starosti o bližního.

Deset let po této příhodě, kdy jsme si s mou ženou při nějaké příležitosti vyčítali své předchozí lásky, jsem se teprve dověděl, že Pernica byl stejnému testu podroben přede mnou a neobstál.

Telefon.

„Ö... Bohouši... přijď sem na moment!“

Jdu. Člověk nemá v práci trochu soukromí. Chybí mi čas na vzpomínky. Budu teď u Tlustozobého často. Bude mi nařizovat, připomínat, ukládat a kontrolovat a bude chtít, abych já dělal totéž *směrem dolů*. A já jsem oběma směry zoufale neobratný. Již na vojně mi podplukovník Zajac připomínal: Fischer, vy si nedovedete *vynutit uvědomělou kázeň!* Mluvil pravdu. Měl jsem problémy s kázní. Hlavně s cizí. Přesto jsem dodnes u Zajace dobře zapsán. Klavír mu moc nesesedl, ale jen jsem zahrál na harmoniku, pookřál. Kdepak, jakmile se ve štábu něco slavilo, nesměl jsem chybět. Pamatuji se, že v předvečer Prvního máje byl tak dojat, že rozbil hlavou umyvadlo.

„Bohouši...! Co je s tebou?“

„Hned jsem tam. Jenom si vezmu nějaké materiály.“

„Vykašli se na materiály! Potřebuju tě tady *personálně*.“ (Tohle jsem ho neučil.)

Ano. Neustále po mně bude někdo něco chtít a já se celý zpotím, než se dozvím, co. Když se to konečně dozvím, stejně se nepřestanu potit.

„Bohouši, jak jsi zajistil přepravu kamen pro generálního?“ Tak. Zadek si chladí o kožené křeslo, boty pucuje o plyšan a sedí jak řepák.

„Pověřil jsem Wohanku. Má hodinky od Brunclíka, ať se snaží. Poslal tam avii a tři chlapy.“

„Takže je všechno v pořádku?“

„Jistě.“

„Není, Bohouši!“ Tlustozobý se zahleděl zklamaně do země. „Bohužel, není.“

„Havarovali? Asi jo. Ožrali se a havarovali. Ale to už není moje starost.“

„Všechno je naše starost,“ řekl tak vlídně, jak byl schopen. „Všechno souvisí se vším, Bohouši. Copak ty jsi nechodil na školení?“

Chodil jsem, jakpak bych nechodil. Chodili jsme spolu a Tlustozobému jsem napovídal. Ted' mi to vrací.

„Musíš vidět věci v souvislostech, Bohouši. Nehavarovali, ale to není podstatné. Podstatné je, že jsme nedokázali *zajistit přepravu*. Chápeš?“

„Nechápu.“

Dospíváme k důležitému bodu naší rozmluvy. Tlustozobý se mě zeptal, jestli chápu. Já jsem odpověděl, že ne. Jak jsem taky mohl odpovědět, když nevím, o co jde? Všimněte si, že můj nadřízený přede mnou zatajil základní fakt, kvůli kterému mě zavolał, aby mohl vést rozhovor z pozice síly. On je potom po celou dobu rozhovoru ten, kdo ví, kdežto mě vmanévruje do role ignoranta, jenž nechápe. A když mi nakonec vlídně dovolí pochopit, těžko už se zbavím pocitu viny. Nevím, kde se tomu figlu Tlustozobý naučil. Asi nikde. S vedoucím postavením přicházejí u většiny lidí *tyhle věci* samy. U mě ne. Ne že bych jim nerozuměl, dovedu si je dokonce ukřivděně analyzovat, ale ostýchám se jich používat. Nemám na ně žaludek, tak jako nemám žaludek na třískání koťaty o beton.

„S těma kamnama (*s těmi kamny*), Bohouši, se stala nepochopitelná věc...“

Nejsi šéfem, Tlustozobý, protože jsi nejlepší, ale protože jsi byl vytážen. Ten, kdo tě tahal, dával dobrý pozor, aby nevytáhl lepšího, než je sám. Tak už se konečně vymáčkni.

„A tys to věděl, Bohouši! Tys je měl upozornit. Ty (*ta*) kamna se totiž rozpadly (*-dla*).“

„Nevěděl.“

Jakpak by se nerozpadly – dla. Taková kamna je nejlepší rozebrat, opatrně převézt a na místě zase sestavit. Mrskli je na korbu jako levo-bočci. Ne jako Frühauf – pěkně každý kachel zvlášť do dřevité vlny a podhustit pneumatiky. Švenkli jimi otráveně a neurvale. Jako se vším.

„Ale věděl! Všiml jsem si tě už v Dobrovicích.“ (Lže. V Dobrovicích byl jak dělo.) „Nedbale jsi zajistil přepravu. Co já teď budu dokladovat generálnímu, až se bude ptát?“

„Řekni mu, že jsem nedbale zajistil přepravu.“

„Jde nám o prestiž!“

„Mně ne.“

„Nevykrucuj se! Nezapomeň, že jsi byl ještě nedávno *kádrová nula*! Jsme na jedné lodi. Nech si to projít hlavou.“ (Vážení přátelé, jsme na jedné lodi. Nechte si to projít hlavou.)

Ale to nebylo toho dne všechno.

Každé první pondělí v měsíci chodím do banky. Chodíme tam všichni ekonomičtí náměstci z okresu, myjí nám zde hlavy. I tady si připadám jako na rodičovském sdružení: pořád mi někdo nadává. Neustále jsme té instituci dlužni. A za to tady hubují mě, který by si nepůjčil od nikoho ani pětník. (I auto jsem si koupil až v pětatřiceti letech, kdy si moji vrstevníci kupovali druhé, až jsem měl všechno našetřeno do haléře, i na pojistku, na třicet litrů benzínu plus stovku na pokuty cestou domů.) A soudruh ředitel banky a jeho náměstek se na mě dívají, jako bych ty peníze prošťuroval já a nechtěl platit. Mají před sebou štosy lejster, začínou krátkodobými úvěry, úvěrem na pohledávky, na sezónní a dočasné zásoby, na paliva, na stavební práce (t.č. bohudík nemáme), na krátkodobé pohledávky v zahraničí (taky nemáme, naše obkládačky a hajzly nikdo nechce) a kontokorentní úvěr, přejdou na dlouhodobé,

úvěr na dlouhodobé zásoby (ten je pořádný), na oběžné prostředky, na dlouhodobé pohledávky v zahraničí (nemáme) a nakonec mi všechno vyčtou, hrozí vysokým úrokem a sankcemi a já vím, že ještě musím požádat o úvěr na mzdy za tento měsíc, a že soudruh ředitel banky to bere osobně, je slabý na srdce a bude si muset vzít nitroglycerin.

Blížím se k bance a dopředu vím, že těm lidem budu ubližovat. Ale musím tam jít, nechat si vynadat, vyčítat a hrozit, přestože je mi všech líto a soudruha ředitele banky nejvíc. Mám strach, že se zhroutí a umře.

Nakonec mi sdělí, že máme zásobu zdravotnické keramiky za dva a půl miliónu a co s tím hodláme dělat, kdy konečně začneme vyrábět v barvě. Podle průzkumu trhu jsou nejvíce žádané klozety modré a hnědé, někde růžové.

Já počkám, až vycucá nitroglycerin, a řeknu mu, ať se nezlobí, hnědý klozet mi připadá perverzní, a snažím se jej opatrně přesvědčit o přednostech bílého střepu.

Jakmile se soudruhu řediteli banky uleví, poučí mě i ostatní přítomné, že ekonomické zákony jsou logické a v podstatě velmi jednoduché, čili musíme vyhovět zákazníkovi, i když je perverzní, a napaří mi osm procent.

Jinak je to velmi laskavý pán. Při rozchodu mě chytne kolem ramen (to už je mimo soutěž a dá mi tak najevo sympatie) a řekne: „Barevný klozet, Fischere, je ekonomicky zajímavý výrobek. Ale vy jste příliš přemýšlivý a senzitivní člověk. Něčím mi připomínáte básníka inženýra Karla Sýse, který je také z naší branže. Věřte mi, nezačnete-li vyrábět barevné mísy, zkrachujete.“

„A vy, soudruhu řediteli,“ zeptám se já, „byste si koupil do bytu hnědý klozet?“

„Nekoupil, Fischere. Ale jak jste mohl graduovat na vysoké ekonomické škole, to nechápu.“

Ano. A to, vážení přátelé, nechápu ani já.

XII

Nevím, zdali se lidstvo vrátí k bílé. Lidé na ni zanevřeli, jako zanevřeli před časem na historické venkovské boudičky, na kontakt s přírodou s průvanem v zádech. Dnes každý chce mít záchod jako v Hollywoodu. A kvůli lidské marnivosti užívá soudruh ředitel banky nitroglycerin a náš podnik nebere prémie. Jenomže si to nikdo neuvědomí, když chce barevný klozet, hluboko nechápe a nevidí věci v souvislostech. Já je vidím.

Při každém spláchnutí sleduji se zájmem zurčivé praménky, kterak tryskají, víří na stěnách a elegantními křivkami mizí v sifonu, aby dobrblaly o dvě patra níže, v tajemné soutěsce společné kanalizace. Totéž poslouchám, spláchne-li soused nade mnou, naslouchám pádivému hukotu za květovanou tapetou, třicet centimetrů od mého obličeje. Přemýšlím, jak jsou trubky důmyslně propojené, jak široká je hlavní pod silnicí, jestlipak její světlost je součtem světlostí těch dceřiných, které do ní ústí, a ne-li, jak se vypočítá nejmenší možná světlost sběrné trubky, zda projektanti počítají se stoletou střevní epidemií, jako počítají při regulování potoků se stoletou vodou. Co všechno lidé vymysleli a dokázali, o co se musejí starat, aby odpady fungovaly a občané žili spokojeně, na čem to závisí. Myslím, že o tomhle mnoho lidí vůbec nepřemýšlí, ale já ano, ačkoli bych nemusel.

Nebylo divu, že ze všech obyvatel našeho domu jsem si právě já všiml oblenění toho proudu. Lenivěl pomalu, celý proces zrál půl roku. Voda již nehučela a radostně nebrblala, nepadala s jásotem do hlubin, netočila se divoce v míse, opouštěla ji loudavě a neochotně, trubkami se protahovala úzce a s obtížemi. Střeva našeho domu, vážení přátelé, se ucpala.

Na nebi vyvstaly temné mraky stavebních úprav, které bytový podnik operativně naplánuje na příští pětiletku. (Budu první, který problémy pochopí a zdůvodní na domovní schůzi.) (Je to moje profese, vezmu na

pomoc čísla.) (Lidé je rovněž pochopí.) (Naši lidé dovedou zatnout zuby, jde-li do tuhého.) (Opřou se jeden o druhého.) (Budou si vzájemně oporou.) (V lidech jsou velké rezervy.) (Rodiny se stmelí společným utrpením.) (To je cenná deviza.)

Všichni nájemníci našeho dvouletkového domu, stmelení společným utrpením a u vědomí hlubokých rezerv, chodili dál netečně kolem problému; kalkulovali s tím, že na rezervy je času dost, neboť nikdy není tak zle, aby nemohlo být hůř, a co potom.

Jenomže já jsem již žádné rezervy neměl a horší situaci jsem si nemohl dovolit.

V neděli ráno jsem se svlékl do plavek, obul staré tenisky a se sochořem (železnou tyčí, kterou jsem našel ve sklepě) vyšel před dům. Sídliště spalo. Z několika otevřených oken voněla káva, nejčilejší hospodyně větraly spaní na předprsících. Kolem popelnic se potulovala dvojice dětí – ranních ptáčat. Byl jsem odhodlán ke všemu.

Pomocí sochoru jsem zvedl víko kanálu uprostřed ulice a odsunul je stranou. Práce šla ztěžka. Nejsem příliš manuálně zručný a tělesnou silou také nevynikám. Z kanálu stoupala pára s hutným, důvěrným teplem. Nad paneláky naproti se chystalo k východu slunce. Děti přistoupily k otvoru a zvědavě přihlížely. Spustil jsem se po kramlích dolů.

Drazí přátelé, kanalizace není žádný technický zázrak. Středem ulice vede hlavní sběrná štolá o průměru asi devadesáti centimetrů. Před každým domem ústí na povrch kanál, tvořený velikou betonovou „hruškou“, takovým bunkrem s kramlemi na stěnách. Sestup je jednoduchý. Dole se postavíte na dva schůdečky, mezi nimiž je járek s volně tekoucím odpadem a se šedohnědým mazlavým blátíčkem na dně. Zleva i zprava sem ústí roury z jednotlivých domů a čas od času vyplivnou mastný příděl, jak někdo spláchne nebo vypustí vanu. Roura z paneláku vypouštěla dávku často, trubka z našeho domu napájela kanalizaci nepřetržitě, ale tence a neduživě.

Děti mi podaly tyč. Zavedl jsem ji do nemocné roury a opatrně sondoval. Kluzce mizela v otvoru, zbývalo padesát centimetrů, ztrácel jsem naději. Když jsem ji ztratil docela, narazila tyč na překážku.

Shůry jsem zaslechl vzdálený, nabádavý hlas: „Děti, běžte od té díry!“ a bezelstnou odpověď: „Mami, pojd' se podívat, je tam pan Fischer...“

Cítil jsem, že sonda naráží na něco pružného, měkce nepoddajného. Se sochořem v obou rukách, s hlavou opřenou o orosenou stěnu bušil jsem rytmicky železem jako beranidlem do překážky. Každý úder byl z hloubi provázen labužnickým mlasknutím a kratinkým, ale nadějným vyšpláchnutím dějinného obsahu za ucpávkou.

A pak se to stalo. Tyč jako by projela máslem. Vypadla mi z rukou a zmizela v díře. Současně se ozvalo hrozivé dunění a v ústí roury se zjevil slizký chuchvalec barvy khaki, jenž se centimetr po centimetru sunul k mým starým teniskám.

Hleděl jsem na „tu věc“ fascinován a neschopen rychlejší reakce. Sledoval jsem (dodatečně vzpomínám, že se zájemem), jak se původně malátný pohyb slisovaného „živočicha“ zrychluje, jak se mi mazlivě otírá o lýtka, putuje k protější stěně, naráží na ni, opírá se, líně a neochotně se ohýbá, láme, bortí, vystřeluje... A čtyři patra splasků s hromovým rachotem huklo náraz do bunkru.

Nad protějšími paneláky vyšlo slunce.

Kořeny našich neúspěchů tkví... napsal kdysi redaktor závodního časopisu a hned uháněl na koberec. Jaké kořeny? burácel Brunclík. Co vás na té fakultě učili? Copak neúspěchy mají kořeny? Úspěchy mají kořeny! Obvykle hluboké. Pamatujte si to. Úspěchy rostou z kořenů, aby mohly košatět a vydat plody. Neúspěchy mají vždycky pouze příčiny!

Dneska mě napadá, že *kořeny úspěchu* tenkrát vyrostly z mého nekoječného zoufalství, které již nešlo prohloubit ani při dobré vůli, kdežto *příčina neúspěchu* byla v tom, že jsem včas neuskočil.

A tak, zatímco sousedi problém hrdě ignorovali (měli rezervy a byli nad věcí), já jsem překážku odstranil, poněvadž mi nic jiného nezbývalo (rezervy jsem již neměl). Jen člověk, který nemá co ztratit, je schopen velkých činů. Díky. Poprvé, nedůstojně potřísněnému, mi dal život pocítit, že jsem svého osudu pánem.

A slunce hořelo a plálo.

„Je to chřipka?“ zeptala se moje žena a vyměnila mi obklad na čele.

Berka se zatvářil starostlivě. Občas se doktoři podřeknou, vypadne z nich kousek pravdy a pak je stojí velké úsilí vzít tu pravdu zpátky. Zaplétají se do krkolomných referátů, plácají kolem sebe odbornými termíny a nakonec stejně končí trapným mlčením a zachmuřeným čelem. Tohle sis mohl ušetřit, Pepíku. Zase to dopadne stejně. Každému jinému bys dal aspirin a nechal ho vypotit. U mne, protože jsem kamarád, se budeš nutit do složitých úvah a rozborů, které jsi dávno zapomněl. Pepíku, prosím tě, neblbni...

„Říkáš, že byl v kanále?“ zmuchlal složitě obličej (už je to tady) a uvažoval vědecky. „Mohlo by jít o Weilovu chorobu... Nebolej tě lejtka, Bohouši?“

„Všechno mě bolí,“ zasténal jsem.

„Ale lejtka nejvíc, co?“ dorážel.

Odpověděl jsem po pravdě, že mě bolí všechno stejně, a bylo mi ho líto.

„Má přes čtyřicet horečky, Josefe, a my jsme mu lhostejní.“ Přitakal. „To je apatie, Andělo.“

„Žádná apatie,“ řekl jsem, „je mi docela dobře, abyste věděli.“

„Weilova choroba je prevít.“ (Břicho bylo taky prevít.) „Musí na infekci,“ pokračoval v prognóze, „mám tam známé.“ (Ajéje!)

„Můžu si tam vzít svou oblíbenou hračku?“

„Můžeš, Bohouši, ale budeš ji tam muset nechat.“

Moje žena ztratila nervy. „Já se z vás zblázním!“

„Tiše,“ požádal jsem ji. „Když křičíš, bolí mě hlava.“

„To je typické!“ Berka radostně poposedl.

„Musíš poslechnout, Bóbo.“

Řekl jsem sprosté slovo.

„Mluví někdy doma sprostě?“

„Vůbec ne,“ řekla rychle moje žena.

Vyslovil jsem za sebou dvacet vulgárních slov a Berka vytáhl blok, jako by si je chtěl poznamenat. Pamatuji se, že mi to nebylo k smíchu.

„Blouzní. Mohl by mít i tyfus. Tohle bude užívat,“ utrhl recept, „ještě počkáme. Máš hlad, Bohouši?“

Zavrtěl jsem vyčerpaně hlavou.

„A chuť... na něco?“

„Na člověče, nezlob se.“

Ožil. „Už jsem to jedl?“

„Asi ne, Josefe,“ červenala se moje žena, „to je taková naše specialita.“

„Dietní?“

„Myslím... že ano.“

„Uvař mu to!“ Vzal brašnu a odcházel. Anděla ho šla vyprovodit. Zaleschl jsem, jak jí v předsíni říká: „Kdyby náhodou zežlout, zavolej.“

Potom jsem usnul.

Nebudu vás napínat, šlo o obyčejnou chřipku. Jako vědec byl Pepík zklamán, jako lékař spokojen.

A zase jsem po delší době doma, od operace jsem nestonal. Horečky klesly, zbývá mírná teplota, mátožné se vznáším na nejistých křídlech choroby a výlučnosti. Občas se projdu po bytě, pečlivě umyji hrnek od čaje. Zajdu na záchod, zatáhnu za šňůrku, se zadostiučiněním pozoruji úprk vody a naslouchám její jásavé, osvobozené písni. Chvilí hraju na harmoniku. Jakmile teplota stoupne, uléhám a čtu Tichý Don. Cítím se slabý, lehký a provzdušněný, toužím, aby o mě bylo pečováno. Anděla si bere do školy auto, dopoledne, má-li okénko, přijede, starostlivě mi přikládá ruku na čelo a vaří čaj.

Koncem týdne mi již bylo docela dobře, od rána jsem myslel jen na člověče, nezlob se. Hořce jsem si uvědomil, že dopoledne jsme se s mou ženou naposledy milovali za svobodna. Našel jsem ve vzpomínkách i zvláštní příchut' toho milování, neotupené, zostřené smysly, směs hříšné výjimečnosti a věčnosti, vyplývající z neobvyklé hodiny, kdy většina lidí pracuje.

A byl jsem rád, vždyť nemusím do práce a je mi dovoleno ležet a příjemně vzpomínat. A zastyděl jsem se (ale ne moc) a znovu jsem se zastyděl, že se tak málo stydím.

Když jsem vtíravé myšlenky nemohl vydržet, zatelefonoval jsem do školy a poprosil, aby mi zavolali moji ženu.

„To jsi ty, Bóbo? Potřebuješ něco?“

„Proč jsi dneska nepřijela?“

„Ale Bóbo... víš přece, že v pátek nemám okénko.“

„A nemohla bys?“

„Proč? Máš nějaký vážný důvod?“

„Řekni třeba, že se mi přitížilo.“

„Zavolám Berkovi.“

„Berka mi nepomůže. Chci tebe!“

„Co se stalo?“

„Vůbec nic, Andělo... najednou mě přepadla nepřekonatelná chuť na člověče, nezlob se...“

„Bóbo!“ ztišila hlas. „Copak to je vážný důvod? Ty nejsi normální.“

„Ale to sem netahej, Andělo. To s tím nemá co dělat.“

„Měl bys jít do práce.“

„Víš, že mám ještě vysokou sedimentaci.“

„Nevydržíš to do odpoledne?“

„Odpoledne přijdou dvojčata. V pátek chodí rovnou ze školy.“

„Tak večer... hm?“

„Ale, Andělo... večer jsme přece vždycky ospalí.“

„Dobrá. Tak já přijedu. Zkusím to, Bóbo... nic ti neslibuju.“

Čekal jsem rozechvěle, nedočkavě, plný energie, jako na první rande. Dlouho nejela. Za půl hodiny zastavilo před domem cizí auto. Vystoupila moje žena a zmizela v domě. Slyšel jsem podpatky na schodech, pak za dveřmi.

(Volám v háje, lesy, můj miláčku, kde jsi? zpívá dívčina a mládenec odpovídá: tu jsem, v lese... – v orig.: tu su, v lesu.)

„Trapas, Bóbo,“ vpadla do pokoje. „Přivezl mě ředitel, nemohla jsem nastartovat auto.“

Marně jsem se snažil přivolat vyrudlé vzpomínky. „To jsi radši neměla jezdit vůbec.“

„Jak to... neměla? Řekla jsem mu, že se ti přitížilo, jinak by mě neuvolnil. Rozsvítil světla a jel jako blázen.“

„Čeká na tebe dole?“

„Mám ho snad pozvat nahoru?“ rozčilila se.

„Cha cha...“ zasmál jsem se nepřesvědčivě.

„Čemu se směješ?“

„Tobě na tom není nic k smíchu?“

„Ani ne.“

„Možná, že by ti pomohlo, kdyby sis uvědomila, proč jsi přijela. Kdo řekne A, měl by říct i B.“

„A tobě se chce... B?“

„Já už nevím,“ řekl jsem po pravdě. „Když on čeká dole, mám pocit, že se pořád dívá na hodinky. Nemůžu se milovat a myslet na to, že někoho okrádám o čas.“

„Co budeme dělat?“ zeptala se bezradně.

„Co můžeme dělat... uvaříme si kafe.“

Vážení přátelé, moje žena je enormně zodpovědná a já jsem rovněž nadměrně zodpovědný. Jsme hypertroficky zodpovědní manželé. (Nic nám v ničem nebrání a stále nám něco v něčem brání.) Naše manželství bylo vždycky velmi zodpovědné a nebýt našich nezodpovědných dcer, byla by zodpovědná celá rodina. Zodpovědnost je známkou zralosti – jsme tedy zralí. Není to žádná legrace. Pamatuji se, že jsem byl zodpovědný už v šestnácti, a jsem přesvědčen, že moje žena rovněž. Prostě jsme tak vychovaní. (Když jsem se jako jinoch někam chystal a mamička mi kladla na srdce – chovej se slušně a zodpovědně, ať si kvůli nějakým pěti *minutám* nezkažíš život, poslechl jsem. Jenom mi nebylo jasné, kde vzala ten časový údaj.) Jen v zodpovědnosti je naše jistota, v zodpovědnosti vidíme svou druhou přirozenost. V ovzduší zodpovědnosti se cítíme jako ryby ve vodě. Je to naše oblíbená poloha. Dělá nám dobře. Jsme rádi zodpovědní. Občas zatoužíme po situacích, které vyžadují nezodpovědnost, a když k nim dojde, cítíme se zaskočení.

Je tomu dva roky, co jsem se poprvé zúčastnil schůzky sdružení rodičů a přátel gymnázia, poněvadž moje žena byla nemocná (ženské

záležitosti). Nijak jsem se tehdy nebránil, byl jsem docela zvědavý, snad, říkal jsem si, zapůsobím na některou z profesorek sympaticky a profesorský sbor, až pozná, jakého mají dvojčata inteligentního otce (sbor samozřejmě neposoudí moji inteligenci, ale spatří mou inteligentní tvář), změní svůj vztah k nim a objeví v nich nějaké nadání, přinejhorším v každé alespoň polovinu. Byl jsem ještě samostatný referent, ale fandil jsem si a dělal jsem na sebe dobrý dojem. Měl jsem své osobní kouzlo a věděl o něm. (Dnes o něm vím také, ale už je nemám.) Mohl jsem si dovolit zapůsobit bezděčným šarmem a jistotou, pramenící z podřízenosti ještě neschopnějšímu člověku, než jsem byl sám. (I teď jsem mu podřízen, ale už si nemohu dovolit být tak prosluněně nevědomý.)

Bohužel, od té doby navštěvuji třídní schůzky pořád. Před každou se vykoupu, umyji si hlavu a dvojčata mi vyfénují vlasy. Od rána do mě nic není, raději bych znovu dělal státnice. Moje žena mi připraví čistou košili, vezmu si svůj nejlepší oblek. Chvilku mlčky postojíme v předsíni, holky zvedají zaťaté pěsti na znamení, že mi drží palce, až moje žena řekne: „Tak jdi, Bóbo... a vykroč pravou!“

Ale sbor je dodnes hluchý, slepý a nedobytný. Šarmantních rodičů nás sedí ve třídě třiatřicet, všichni máme osobní kouzlo, nějakou tu funkcičku, všichni se tváříme víceméně inteligentně, všichni jsme čistí a upravení. Všichni jsme také schlíplí a nejistí, kromě jednoho zatvrzelého přespolního rodiče, z něhož až na chodbu sálá dojemné přesvědčení, že jeho syn bude nejlepší prostě jenom proto, že se bude dobře učit.

Profesorka ruštiny chodí od lavice k lavici, vyslechne jméno a stereotypně čte známky: „Čtyři, pět, čtyři... pět, pět, tři... další... čtyři, čtyři, pět... pět, pět, pět... přidat, nezná slovíčka... ano... čtyři, čtyři, pět...“ Dojde ke mně. „Kamila pět, pět, čtyři minus. Hanka pět, pět, čtyři minus.“

„V poslední době se mírně zlepšila, vidíte?“ žadoním očima o trochu naděje.

„V pololetí propadnou,“ oznámí unaveně, „ostatně nebudou samy. Další... pět, pět, tři... pět, čtyři minus, pět...“

Je mi, jako by oznámila, že mám rakovinu.

Co se děje s mými dětmi? Co se děje s generací, která *to jednou převezme po nás*? Vyslechnu známky z ruštiny (a nejen z ruštiny) budoucích vědců, techniků, umělců, spisovatelů, lékařů, ředitelů a náměstků, ministrů, diplomatů, vynálezců a nevím, mám-li se smát nebo plakat.

A pak dojde profesorka k tomu zarputilému přespolákovi, trochu se usměje a praví: „Jedna minus, jedna minus, jedna minus.“

Pokaždé ulehčeně vydechnu. Konečně. Konečně někdo, kdo se bude moci stát vedoucím v balírně našeho podniku.

Nikomu není do řeči. Odcházíme ze schůzky se sklopenými hlavami, s hlubokým vědomím, že jsme něco zanedbali, že jsme jako rodiče vinni zplozením a zrozením přiblblých potomků, a jak by ne, když jsme sami, jen se na nás podívejte, jeden vedle druhého samí hlupáci a vyšší kreténí. Věděl jsem napřed, co mi řeknou, že budou lamentovat, upozorňovat, škemrat, vyhrožovat a v té lavici si uvědomím, že moje holčičky nešťastné mají ještě velké nosy a malá prsa (jak ony tvrdí a čemu začínám věřit) a co z nich bude. Dobře vím, že nás sbor považuje za stejně neschopné, jako naše děti.

Jenom ten přespolní tatík, o polovinu starší než my ostatní, šmajdá křepče, hlavu nese hrdě (vejtaha) a usmívá se pod vousy, jako by říkal: *na mě se podívejte, můj syn je nejlepší*. A límeček u košile má ohnutý nahoru a na nohavici flek.

Všichni ho nenávidíme a závidíme mu, protože naše děti zase nenávidí jeho syna a budou ho nenávidět pořád. Budoucí vědci, technici, umělci, spisovatelé, lékaři, ředitelé a náměstci, ministři, diplomaté a vynálezci ho mezi sebe nepustí. Nikdy nebude vytažen. Stane se vedoucím balírny. Když bude mít štěstí.

Není divu, že jsem to napětí při poslední schůzce nemohl vydržet. Bylo nad mé síly a nebyl jsem sám. Všichni jsme měli hlavy až u lavic, zdeptání a ponížení. Čekali jsme jen na ruštinu, jíž celá pohroma pokaždé vyvrcholí, ale už jsme měli všeho dost. Což to máme snášet věčně? Copak za to můžeme? My, kteří jsme v životě něco dokázali a zaujímáme posta-

vení, které nám přísluší? My, technici, ředitelé, náměstci atakdále? Ne, paní profesorko! I my máme svou oprávněnou hrdost.

A byl to nádherný pocit, když jsme začali jeden po druhém sebevědomě zvedat hlavy, v očích zdravý vzdor, když první vykročil ke dveřím a najednou se k nim hrnula celá třída, když jsme tiše pádili po schodech, a oblékající se v běhu do kabátů, zajíkali se potlačovanou radostí.

Ano, vážení přátelé, my jsme, stručně řečeno, zdrhli. Provinění, za které dostávají naše děti dvojky z chování, pokud jim je neomluvíme.

I ten přespolák (aniž věděl jak), neodolav magické síle kolektivu, ocitl se s námi na lavičce v parku (což mu ovšem nepomůže, neboť my jsme se rozhodli k činu jako stmelенý kolektiv, a on pouze projevil svou slabost). Jistě vzápětí svého činu litoval, ale nedovedl si jej vysvětlit a bylo pozdě.

Rozcházelí jsme se potměným parkem každý na svou stranu a já jsem si s překvapením uvědomil, že můj vytríbený cit pro odpovědnost dostal toho večera povážlivou trhlinu. Ale v koutku duše mě hřálo vědomí, že jsem, téměř ve svých padesáti letech, pořád ještě normální. (*Vážení přátelé, ano.*)

Dopili jsme s mojí ženou kávu a poseděli ještě pět minut.

„To by mohlo stačit, ne?“ navrhl jsem.

„Ještě čeká?“

Odhrnul jsem záclonu. „Čeká.“

„Tak já půjdu, Bóbo.“

Pomohl jsem jí do kabátu a doprovodil ke dveřím.

„Andělo... prosím tě, vyříd' svému šéfovi, že mu děkuju, že se mi ulevilo... že je mi zkrátka o moc líp.“

XIII

V domově důchodců na inspekčním pokoji sedí dvě sestřičky, kouří a hulákají jedna na druhou, aby překřičely rozhlas po drátě.

„Ještě neujel?“ (*Šluk.*)

„Neujel.“ (*Šluk.*) „Ale ujede.“

„Je tak špatnej?“

„Špatnej.“ (*Šluk.*)

„Jenom aby neujel o mý službě...“

Hlasy táhnou otevřenými dveřmi na chodbu, plazí se vzhůru po scho-dišti, oznamujíce posádce, že jeden obyvatel má na kahánku.

Nahlédnu se zájmem do dveří; mohly by být moje dcery.

„Vy nemáte s těmi lidmi soucit?“

Dívají se na mě a nevědí, o čem mluvím.

„Jak tu práci můžete dělat?“

„Oni s námi mají soucit?“ (*Šluk.*)

„Kdo by ji teda měl dělat?“ (*Šluk.*)

A pokračují, jako by chytaly rychlík: ujede, neujeď, ujede, neujeď... a při tom se mi dívají nestoudně do očí.

Třeba mají pravdu. Kdo si dneska může dovolit soucit? Kdyby měli lidé soucit, byl by domov prázdný, jenom můj podplukovník by si v tichu kanceláře vypracovával síťové grafy.

A tak sem docházím s pocitem trvalého studu a s vědomím provinění, jako bych mohl za to, že moji rodiče zestárli. (*Šluk.*)

„Bóbo, kde máš čepici?“ přivítal mě tatíček. „Ráno hlásili první mra-zíky.“

„Mám teplé boty. Co mamička?“

„Sedí v křesle u okna. Je hodná.“

Vytahuji z aktovky kytku a čokoládu.

„Proč si děláš škodu?“

„Má dneska narozeniny.“

„Moclipak jí letos je?“ zeptal se věčně.

„Sedmdesát šest, tatíčku.“

Otočili jsme křeslo do pokoje.

„Mamičko, podívej, náš Bóba je tady... přinesl ti kytičku a čokoládu.“

Pohlédla na nás zpod olámaných řas, naklonila hlavu, zvedla paže a ruce ohnula ladně v zápěstí do „labutí šíje“, zacvičila prsty jako Tamara Chanum a zadrmlila: „Absolutně jedna.“

„Líbí se jí,“ tlumočil tatíček. „Ale čokoládu jí nedám, měla by zácpu. Přinesu vázu.“

Dlouze se zahleděla na pugét, pak na nás, spustila ruce a pravila zasněně: „Z nás tří budu mít nejmenší rakev.“

Když se nám zdálo, že se mamička karafiáty náležitě pokochala, otočili jsme ji zase obličejem k oknu.

Jak budu jednou snášet takový život s Andělou? Nebo ona se mnou? Kouříme, pijeme, přecpáváme se tučky, i kratší jízda autem představuje stres, o jakém se našim rodičům nezdálo (o zaměstnání raději nemluvit). Snad to přijde naráz a jednou provždy. Dej bůh.

„Není to tak strašné, Bóbo, jak si myslíš,“ uhlodl tatíček, na co myslím. „Pořád ji vidím takovou, jaká byla, když jsme se brali. Stejný obličej, tytéž ruce, nohy, vlasy, pro mě se nezměnila.“

„Bohumile, ústřižky!“ zavelela mamička.

Tatíček sáhl na skříň, sejmul padesát let starou krabici na klobouky a podal ji mamičce na klín.

Prstem objela víko a tenounce zazpívala.

Oh, Wien, Wien, Wien,
warum hab ich den Spleen?
Ich kann nicht wieder spaßen
in deinen schönen Straßen...

„Už je na svatební cestě,“ referuje tatíček, „na režijní jízdence, na bytě u tety, na kole v Prátru, v cukrárně na Mariahilferstraße.“

Než otevřela krabici, dopřála nám ještě dva dobové šlágry: *Ein Mann muss nicht immer schön sein* (pro tatíčka) a *Ich will nicht Blumen und nicht Schokolade* (pro mě).

K poslednímu titulu tatíček poznamenal: „Neuraž se, Bóbo, tenkrát se to hrálo.“

„Co by... mávl jsem rukou, „vždyť ty jsi taky býval fešák.“ Ale trochu jsem se urazil, aby si mamička nemyslela, že jí všechno promineme, když je nemocná.

Mamička schovává v krabici na klobouky ústřižky od všech obleků, které kdy koupila tatíčkovi nebo mně. Jednou týdně sejme víko, ústřižky klade na stůl jako karty a rekapituluje svůj život. „Tyhle jsi měl na sobě, když jsme se brali... Tyhle jsem ti koupila za okupace v Praze u Vitocha a tyhle v padesátém na body u Königa, ty se hrozně mačkaly, Bohumile. A tyhle,“ vytáhne tvídový ústřížek, „pamatuješ? V šedesátém v Ústí.“ Poslední čtvereček má tmavohnědou barvu, ze sedmdesátého, opět z Prahy. Tatíčkovi stačilo za život pět obleků, ve všední den chodil v železničářské uniformě.

„A teď ty, Bóbo. V těchhle jsi chodil do tanečních a maturoval... Tyhle jsou druhé maturitní, tyhle promoční, v těchhle ses ženil...“

„Přinesu ti další,“ slibuji pokaždé.

Příště je určitě přinesu. Jestli je najdu. A ke každému ústřížku vymyslím legendu, ať je krabice na klobouky nacpaná dějem a historií jako filmový archív. Mamička každý ten kousek opatruje na skříni a v neděli odpoledne si jej promítne, než zdřímne. Taková krabice předčí rodinné album, je věrnější a pravdivější, neboť fotografování nutí člověka každého věku, aby se usmíval.

Moje mamička má uložen v krabici na klobouky celovečerní film ze svého života.

Toužím pořídit si jednu stejnou krabici, která podporuje fantazii, v níž je film vždycky takový, jaký jej chcete mít, jakou máte náladu. Jenomže krabice na klobouky už dneska neprodávají, a tak jdu čas od času k fotografovi a usmívám se.

Hodina v domově důchodců unaví mě i rodiče, po hodině se loučím.

Mamička si prozpěvuje *Líbej mě, líbej, když touze podléhám*, a než usne, rozloučí se se mnou tradičním *absolutně jedna*.

Tatíček mě vyprovází.

„Přijď zase, Bóbo.“

„To víš, jak budu mít chvílku, zajdu.“

„To je dobře, že sis vzpomněl na ty narozeniny.“

„Stejně o nich neví.“

„O to vůbec nejde, Bóbo.“

„Aber sie will nicht Blumen un nicht Schokolade.“

„Ha, ha, ha...“ zasmál se tatíček. „Příště přines ústřižky, ty ji baví. Vzpomíná na události, na které já dávno zapomněl. Někdy ji podezírám, jestli si nevymýšlí. Ale myslím, že je to jedno. Až přijdeš příště, přines mi nějaké cigarety. Nejradši džunky.“

„Džunky?“ divím se. „Ty kouříš?“

„Ne. Proč? Pamatuj si: žlutá krabička s červenou lodičkou. Děláš, jako bys je neznal.“

Znám. Naposled jsem mu je chodil kupovat ve třiapadesátém. Pak se přestaly vyrábět.

Loučíme se na schodech.

„Tatíčku... vzpomínáš si, jak na našem nádraží přejeli Frantu Dlouhopolského?“

„Koho?“ zamračil se.

„Frantu. Byl po obrně.“

„Ale Bóbo...!“ kárá mě přednosta ve výslužbě a podrážděně stoupá zpátky do schodů. „Skoro každý rok *jsme někoho přejeli*. Jakkak si mám pamatovat zrovna Frantu.“

„Ano.“

„A nos čepici!“ nařizuje z mezipatra. „Ať nenastydneš.“

Tak odcházím. Z inspekčního pokoje sester mě vyprovází rozhovor plný věcných kalkulací, provozních otázek a temných perspektiv: uje-de, neuje-de, uje-de, neuje-de...

Je zřejmé, vážení přátelé, že od svých rodičů, krom té špetky starostí nebo smrti, nemohu již nic čekat.

„Bud'te zdrav, Fischer!“ vítá mě ve dveřích své kanceláře můj podplukovník, „už vás vyhlížím. Říkaly mi sestry, že jste tady.“ Oči mu září, přetéká činorodostí, sotva usednu, přejde k věci: „Mám na stole dva problémy. Zapalte si. Za prvé utěrka Dáša. Co uděláme nejdřív?“

„Ujasnění úkolu,“ odpovím naučeně.

„Výborně. Podívejte!“ Rozevřel prospekt.

K úspoře času přispívá utěrka Dáša, čistící a antistatický prostředek pro ošetření všech druhů nábytku. Osvěží lesk a barvu, odstraní skvrny a ohmatání, podstatně sníží usazování prachu.

„Co tomu říkáte?“

„Jestli je to pravda...?“

Sáhl do igelitového sáčku, vytáhl růžový, navlhlý hadřík a přejal čelo skříně. „Oživí?“ tázal se sám sebe a hned si odpověděl: „Oživí.“

„Po kolika je kus?“

V očích se mu objevil netečný lesk burzovního makléře. „Po deseti.“

„Kupte sto,“ poradil jsem opatrně.

„Koupím dvě stě a ušetřím jednu uklízečku.“

„Jaká je záruka?“

Nahlédl do prospektu. „Výrobce neuvádí.“ Pak se zamyslel a hádal: „Půl roku...?“

„Dejme tomu,“ souhlasím.

„Investuju čtyři na rok.“

„Náklady... hm... a uklízečka?“

„Šestnáct osm.“

„Dvanáct osm úspora. to je slušné...“ Poprvé v životě se cítím jako ekonom na svém místě. „Co rabat?“

„Počítám, že z nich vyrazím jedna osm až dvě na kuse.“

„To máme třináct sto šedesát k dobru...“

„Až třináct dva. A je to doma.“

„Kupte je!“

Spokojeně zafuněl a odškrtl červenou tužkou položku Dáša. Ekonomie mého podplukovníka je plná radosti a utajené poezie. Když uvažuje ekonomicky můj podplukovník, chápu ekonomické vztahy jako sku-

tečný základ veškerého společenského života. (Právě jsem přidělil tatíčkovi jednu utěrku Dáša, již jedenkrát týdně přejede nábytek všeho druhu. A to je následek, který si dovedu docela dobře představit.)

„Za těch třináct tisíc, Fischer,“ podíval se na mě podplukovník vítězně, „koupím gramofon, zesilovač, desky a reproduktory do všech pokojů. „Každý večer uspořádám obyvatelům čepobití. A to je ten druhý úkol, který jsem s vámi chtěl dneska probrat. Nebojte se,“ uklidnil mě rychle, „denně tři kousky po večeri, než začne televize. Úvodem něco promenádního... Suppé... Jižně od Alp... Jaký je váš názor?“

„Padadam padada, padadam padala,“ zatrylkoval jsem. Jeho nadšení nepozorovaně přecházelo i na mě.

„Nebo Polskou krev?“ zvedl obočí.

„Krakowiak, Já kavalír jsem znám, Blondýnky něžné...“

„Výtečně. A něco ryčnějšího na povzbuzení krevního oběhu... co dechovku?“

„Nebude problém,“ ujistil jsem ho.

„Dělejte si poznámky, Fischer,“ poradil mi netrpělivě. „A za třetí: víte, co je střídavá koupel? Horká, studená, horká, studená a končíme vlažnou na dobrou noc. Drobné skladby českých mistrů... he?“

„Fibich, Suk, Novák...“

„Něco od Smetany a od Dvořáka...“

„Kvartet d moll, e moll, Z mého života, Largo z Novosvětské, Slovanský Es dur, Americký F dur...“

„S vámi je radost pracovat, Fischer.“

„S vámi taky, soudruhu podplukovníku.“

„Dám vám patnáct stovek na nákup desek. Ale to vám povídám, žádné disko nebo rége nebo jak se to jmenuje!“

„Nebojte se, já už něco vyberu.“

„A nezapomeňte na pochody.“ Odpočítal z pokladničky tři pětistovky.

„Pochody?“

„Na budiček. Nejlepší by byly ty, co jsme zpívali na vojně, ale už nejsou k dostání.“ Zesmutněl.

Oba jsme si zapálili. Podplukovník melancholicky vtáhl dým a zarecitoval: „Zimní vítr svištěl příkrou strání, rojnice tu leží, palby cíl...”

„A co tuhle?“ Potichu jsem zanotoval *Jako sokoli nad mračna vzlét-
nem.*

Můj podplukovník vpadl chraplavým barytonem do druhé sloky. Refrén jsme zpívali dvojhlasně. Obyvatelé na chodbách a na lavičkách v parku zvedali hlavy a neurčitě se usmívali.

Hled'te, přátelé, hled'te, drazí doma,
pohled', rozmilá, pohled', dívenko má,
s nepřitelem se bít, v boji neustoupit
dovedou chlapi jako já. Hurááá...

Při táhlém hurá nás vyrušilo zaklepání na dveře. „Vstupte,“ řekl znechuceně podplukovník.

Do dveří bázně nakoukla sestra. Čekala rotu v plné polní, ale když viděla, že jsme jen dva a oba střízlíví, že se tváříme víc sentimentálně než bojechtivě, dodala si odvahy a vstoupila dovnitř.

„Pak Kravka exitoval,“ oznámila.

„No a...?“ utrl se podplukovník.

„Myslela jsem... když jste tady... jestli bych sem nemohla dát jeho věci, aby se do pondělka něco neztratilo.“

„Přineste je,“ zabručel podplukovník.

Kouzlo pominulo, chuť na další bojové písně se vytratila.

„Takhle to jde pořád,“ zmalomyslněl. „Mohl bych tady tvrdnout čtyř-
řiadvacet hodin denně.“

Vzal jsem tři pětistovky a zvedl se k odchodu.

„Bud'te zdráv, Fischer. A zase se někdy stavte.“ Podplukovník vypjal hrud' v saku z přešité uniformy, vstal a podal mi ruku. „Co rodiče? V pořádku?“

„Absolutně jedna,“ řekl jsem.

Když odcházím z domova důchodců, je mi líp díky mému podplukovníkovi. A tak, přestože přicházím s pocitem studu, vracím se vyrovnaný

a smířený. Přeju si, aby pro mě jednou přišla „ta štíhlá dáma“ rychle a neobcházela mě dlouho a mlsně jako mamičku.

Čeká mě depresivní pondělí, po něm týden práce, kterou nemám rád. A na konci týdne se zmůžu na jedno udýchané člověče, nezlob se. (Někdy.)

Musím se poohlédnout po deskách. Co kdybych sehnal *Oh, Wien, Wien, Wien, warum hab ich den Spleen* nebo ještě nedostupnější *Jako sokoli nad mračna vzlétnem?* Těžko. Desky byly rozbitné a všechny se rozbily.

Dlouhá alej kaštanů vede ke kovové bráně. Na bráně je vytepán pelikán. Brána se otevře, pelikán se rozpůlí.

Cestou slyším modrobílé sestřičky, které by mohly být mé dcery. „Tak už ti, holka, ujel...“

„Ujel.“

„Ještě že neujel o můj službě.“

„Někdo má holt štěstí.“

Pracují a brebentí.

Pelikán se rozpůlí, spojí, stojím v jiném světě.

Vážení přátelé, někdo má holt štěstí.

XIV

(Mel, generální ředitel letiště, štíhlý, vytáhlý, nabitý zkrocenou energií, stál u kontrolního pultu vysoko na kontrolní věži. A. Hailey – Letiště.)

Také bych byl rád štíhlý, vytáhlý a nabitý zkrocenou energií. Bohužel, i v mé nové kanceláři pálí v poledne slunce a po okně lezou mouchy. V době samostatného referování jsem chodíval na oběd do závodní jídelny. Již tenkrát jsem si všiml, že náměstkové a ředitel do jídelny nechodí. Nové vedení, věrné tradici, rovněž nechodí na oběd. Jakmile všichni v nové funkci přestali chodit, přestal jsem taky. (Vím určitě, že něco jedí, ale nevím, co.) Přitom si dál necháváme kupovat stravenky, jako by se nic nestalo, ale na oběd nám v návalu povinností nezbyde čas.

Takže v poledne, jak řečeno, pozoruji mouchy, kručí mi v žaludku a předstírám, že mám nejvíc práce.

První tři měsíce mi bylo krušno. Po půl roce jsem pochopil, že je to daň za selata, za hostesky, za finskou vodku, a tohle pomyšlení mi trochu pomáhá překonat hlad. Člověk nemůže chtít všechno.

Monika je výborná sekretářka. Já vlastně nic nedělám. Všechno mi připraví, korespondenci rozdělí na došlou a k odeslání, došlou sama přečte, co není důležité, založí, o zbytku poreferuje. Co je třeba řešit, rozdělí podřízeným, co je třeba odeslat, předloží k podpisu. Když musím promluvit, používám dobré řeči. Všechno běží svým tempem, kdyby tu místo mě seděl kdokoli, nic se nezmění.

Díky tomu, že mezi mnou a Monikou v Dobrovicích k ničemu nedošlo, můžeme se k sobě chovat mile, s uctivým odstupem, plným neurčitého (určitého) napětí, jako bychom se oba těšili, že při nejbližší příležitosti mezi námi k něčemu dojde.

Někdy mám chuť ji znásilnit, ale pak mě napadne, že by o znásilnění asi nešlo. Jindy je mi lhostejná třeba měsíc. V určitých okamžicích mi bývá protivná. Nevím, čím to je. Pracuje dobře a má vyrovnané výkony. Zato moje výkony jsou značně nevyrovnané.

V období, kdy mám chuť na Moniku, mám chuť na jakoukoli osobu ženského pohlaví. V opačném případě jsou mi ženy protivné všechny. Takové etapy se pravidelně střídají. Promovaný matematik Bartáček, který pracuje u počítače a za 50 Kčs vypracovává kondiciogramy pro zaměstnance i rodinné příslušníky, mi také vypracoval kondiciogram. Ke svému překvapení jsem zjistil, že období, kdy jsem při chuti a ve formě, se nekryje s vrcholem fyzickým nebo citovým, ale s *intelektuálním*. Zpočátku jsem se domníval, že se spletl Bartáček nebo počítač. Pak jsem pochopil, že Bartáček s počítačem se nepletou, že mozková kůra vzdělaného člověka vládne nade vším.

Pravidelnost těch astrálních cyklů mě uklidnila. Ne na dlouho. Období bez chuti se začalo prodlužovat na úkor aktivity a z kondiciogramu se stal cár papíru. Báł jsem se, že vysychám, vyhasínám, stárnu a změny již nebudou vratné. Zavolał jsem Berkovi.

„Tě bůh, Bohouši,“ ozval se uštvaně, „o co jde?“

„Ále... člověče... mám takovej soukromej zádrhel...“

„Ven s ním!“

„Nerad bych do telefonu, jestli mi rozumíš.“

„To víš, že ti rozumím. Vem harmoniku, vem Andělu, přijd'te večer k nám...“

„Počkej! To nejde před Andělou a před Ivankou.“

„Aha...“ řekl chápavě.

Sešli jsme se ve tři odpoledne na jednom pivu.

„Jak někdo dostane funkci, hned mu nefunguje,“ předešel mě Berka. „Jestli na mě jdeš s něčím podobným, rovnou ti říkám, že s tím nechci mít nic společného. Jsem praktický lékař, ne africkéj šaman.“

„Ale mně funguje docela dobře, Pepíku.“

„Ne furt, vid'?“ přivřel šibalsky oko.

„Kdy chci.“

Napil se. „To seš teda šťastnej chlap.“

Rozhodl jsem se pro postup oklikou. „Pamatuješ na lesíček? Na Růženu Hrstkovou?“

„No jéje... To byly časy. To jsme byli pohotoví jak pohotovostní pluk.“

„Není to otázka pohotovosti, Pepíku, ale chuti. Dneska mám dojem, že tenkrát jsem měl chuť prakticky pořád.“

„Myslíš, že já ne? Vždyť nám bylo čtrnáct, člověče!“ Přisedl jsem si blíž. „Někdy bych uživil harém, jindy pro mě ženské přestávají existovat.“

„Všimla si něčeho Anděla? Vyčetla ti něco?“

„Vůbec nic.“

„Tak co tě trápí? Období, kdy pro tebe ženské přestávají existovat, jak říkáš, by tě nemělo znervózňovat, protože ti vlastně nic nechybí. Normální cyklus, Bohouši.“

„Jenomže to inaktivní období je pořád delší a delší. A není nijak příjemné. Vidím pěknou ženskou a říkám si: teď by se ve mně, sakra, mělo něco dít... ale neděje se nic. Jako když kolem přejede autobus.“

„Autobus?“ zpozorněl.

„Prostě něco bezvýznamného.“

„Bereš tu funkci moc vážně, Bohouši. Neztrácej hlavu. Pravidelně jez, hodně spi, předepíšu ti nějaké vitamíny. Platím!“ zvedl peněženku. „A stav se někdy. Vem Anděla, vem harmoniku...“

Vážení přátelé, mám Pepíka Berku rád, ale někdy se mi zdá, že zbavuje medicínu všeho mystického. Kdysi mi stačilo slyšet rachotit topolino doktora Andrlíka a ulevilo se mi. A což teprve, když vstoupil do dveří nebo přiložil studené naslouchátko na mou hrud! On léčil už svojí zrakovou hlavou a bleděmodrým pohledem. „Junáku... koukej se uzdravit, kvetou třešně... voda je na koupání... padá sníh...“ A já jsem koukal. Vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby tenkrát složil kousky Franty Dlouhopolského k sobě a zvolal: „Junáku... konec prázdnin...“ A Franta by se otřepal, sebral tašku a odkulhal na šípky. Berka kapituluje příliš snadno.

Takto přemýšlím o poledni, kdy ticho v naší administrativní budově přerušují jen protivné zvuky mého žaludku. Mohl bych si koupit salám v kantýně. Ale cožpak se hodí, aby náměstek stál frontu na salám, nemá-li čas ani na oběd? Zdá se, že svou funkci opravdu беру příliš vážně, neboť i nadále zůstávám hluboce nešťasten.

(Tuze rád bych pracoval jako dělník. Například by mě bavilo *stát se* kopáčem. Kopáč cení bílé zuby, přivírá oči do sluníčka, je urostlý, osmahlý, bezstarostný a v pondělí má místo deprese kocovinu.)

Zatím třikrát denně polykám průhledné kuličky. (Vitamín A, vitamín E.) Monika nadále prochází kolem, nadále se přesvědčuji, že je fešanda, inteligentní, přitažlivá. Nadále se k sobě chováme mile, jako bychom se oba těšili, že při nejbližší příležitosti mezi námi k něčemu dojde. (Ale nedojde.)

Vcelku bych řekl, že je to lepší. (Ale není.)

Přítel Roman netříská kočkami o beton pořád. V době, kdy jsem jej navštívil, vládl u Frühaufů klid. Kočky se vyhřívaly na sluníčku a plátěné pytlíky mírumilovně odpočívaly v kůlně, čistě vyprané, vyžehlené, v úhledném „komínku“.

Roman stál na dvoře, držel pod předními prackami čtyřbarevného macka, který díky svému atraktivnímu vzhledu přežil masakr, a prohlížel mu se zájmem srst na břiše.

„Nechceš májový kotě?“ přivítal mě.

„Snad až do nového bytu,“ odsunul jsem pohromu. Kocour si prota-
hoval zadní nohy, otevíral růžovou držtičku a cenil Špičáky.

„Můžeš mi ho schovat.“

„Kdy se budeš stěhovat?“

„Asi v létě.“

„Pozdě. Příští sobotu je vezu do Kolína na trh. Musíš počkat na další várku, Bohouši.“

Ochotně jsem souhlasil. Abych Romana naladil, rozhlédl jsem se okouzleně dvorkem. „Je to krásný mít doma tolik koček. Řeknu ti, když má člověk rád zvířata...“

„Bez lásky to nejde,“ přitakal odborně. „Co ty? Ještě hraješ na harmoniku?“

„Pořád, Romane.“

„To je správný. Mužskej má mít o něco zájem. Podívej například já. Přijdu z práce a co...! No ne? Celej den ve smradlavém autobusu, celej den se drncám na tom sicu a domů dorazím vykukanej, vyježděnej

a zpitomělej jak trojkolka.“ Zamyslel se a přehodil výhybku. „Prej seš ted' náměstkem...? Kolik ti to hází měsíčně?“

„To víš, trochu jsem si polepšil, ale zase mi stoupla spotřeba.“

„Pět...? Šest...?“ dorážel.

„A zodpovědnost.“

„Uvidíš, Bohouši „přešel vděčně na další téma, „že ta zodpovědnost nás zničí. Vem si kupříkladu moji profesi. Myslíš, že nemám zodpovědnost? Školní děti, důchodci, pracující... Věčně narvané autobus. Každý se cpe urvat nejlepší místo. Zvířata jsou ukázněnější. Jednou nohou jsem furt v kriminále. Furt, Bohouši! Nebejt těch kocourů... věřil bys, že já jim dávám i jména?“

„Cestujícím?“

„Kočám!“ Roman zapomněl na autobus a nadšeně vykládal. „Třeba támhleten. Jak bys řek, že se jmenuje? Schválně!“

„Mourek,“ plácl jsem.

Urazil se. „Jmenuje se Pekelný fofrovačky, Bohouši. A támhleten?“ ukázal na zvíře, které lemtalo z misky mléko a po obou stranách tlamy mu visely důstojné mléčné stalakmity, dlouhé jako tkaničky od bot.

„Nevím.“

„Dlouhej flus, Bohouši.“

„To jsou krásná jména, Romane,“ zaradoval jsem se.

A Roman pokračoval, ukazuje na jednotlivá zvířata: „Támhle je Kaloň ušatej, tady Zlatá rybka, Kocourek holeček, Divá Bára, Potrátek, toho jsem měl utratit,“ zalitoval upřímně, „pak Lomikámen, Velký a Malý škraboň, tuhle je Tatínkův mucínek, Maminčin mucínek, Mudlan dudlan a pod lavičkou Těžká Barbora. Ostatní jsou doma nebo v kůlně.“

Měl jsem chuť zatleskat, málem bych zapomněl, proč jsem za ním přišel, tak mě ta jména uchvátila, tak mě on sám překvapil, protože takového jsem jej neznal. Jenom mě mrzelo, že malá koťátka zbavuje života jako úhoře. Ale přece někdo není lepší člověk jen proto, že přebytečná koťata topí v močůvce? Roman má své pytlíky čistě vyprané, složené do komínku, a když přijde čas, Roman-básník reguluje chov.

Všem koťatům, která ponechá, přidělí jména, jaká nemají kočky na celém světě.

Správně jsi řekl, Romane, že chlap má *mít něco*, nějaké hobby. Moje hraní na harmoniku je jen obyčejné hraní, jímž jsem v mládí rozčiloval rodiče a na stará kolena trápím rodinu. Chodit si o sobotách a nedělích kopat krumpáčem (což by mě bavilo) nemohu, bojím se, že mi přidělí ponižující hrábě, druhý den dostanu ischias, a ještě budu muset poslouchat závadné vtipy a vypadat směšně jako Volkswagen. Nezapomněl jsem na hřejivé uspokojení, jež mě oblilo (krom splašků) při uvolňování ucpávky našeho odpadního potrubí, na vyvrcholení celé akce, na to, jak jsem ji *nádherně odstonal*, což byla velmi efektní dramatická tečka. Jak všichni chodili kolem mne po špičkách, báli se, že mám Weilovu chorobu, žloutenku nebo tyfus, a celý dům mě nechával pozdravovat a ptal se po mém zdraví. Ani k dráze mě již nevezmou, s blízcí se padesátkou ochabují smysly. A tak, než mi zcela ochabnou, chtěl bych *něco* udělat a mít radost z práce, která je vidět už za minutu potom, kdy se vykoná, která je vidět už za vteřinu, dokonce ještě dřív, než se vykoná (nebo vůbec nevykoná!), poněvadž si ji člověk může pohodlně představit.

„Jestlipak máš doma, Romane, ještě věci po tatínkovi?“

„V kůlně,“ ukázal za sebe a strčil si mezi zuby sirku.

Až mi srdce poskočilo. Zastavilo se, znovu rozběhlo váhavě, s radostí.
„Můžu se podívat?“

„Pojď. Je tam hroznej bordel.“

Vešli jsme do kůlny. Stříbrné šály světla visely od stropu. Kromě šál jen letitým smradem z kočičinců nasáklá tma. Několik koček se nám při útěku otřelo o nohy. Roman hmátl do tmy, z něčeho sejmul zatvrdlé pytle a otevřel okno.

Prach zavířil, odhalil zachovalý lis na kliku s ozubeným převodem „do pomala“. Z opačné strany hřídele někdo dodatečně připojil spojku na elektromotor. Vypínala při tlaku, nastaveném na stupnici. V koutě se válely ruční formy. (Později jsem zjistil, že jde o formu 19 x 21 cm a 21 x 21 cm, obě kompletní včetně matrice a patrice.)

Zatočil jsem nábožně klikou.

„Už jsem ho chtěl dát do šrotu, Bohouši, ale je těžkej jako tank.“

„Kolik za něj chceš?“

„Nic.“

„Zaplatím ti šrotovou cenu.“

Poznamenal, že tím ho nevytrhnu.

Lis tu stál jako socha k poctě zašlé kamnářské slávy, monument mechaniky, rozkročený s majestátní necudností. Ohromoval strojařským nápadem a sebevědomím. Sálala z něj spolehlivost, nezničitelnost. Pod zkusmo odstraněnou vrstvou prachu se výstražně zaleskl, jak se v něm probudila duše. Potřeboval vyčistit a promazat.

„Kdy si ho odvezeš?“

Neměl jsem v úmyslu ho odvážet. Svěřil jsem se Romanovi, že chci postavit kamna z vlastnoručně vyrobených kachlů. Chci je odvézt do Dobrovic místo těch, která nám převedl Římský. Později postavím kamna čtyřboká, pěti, šesti, osmiboká, nebo dokonce oválná! Volná, koutová, příčková... Sám jsem převod podepsal a bojím se, aby se ze mě nestala lokajská duše.

Roman se zamyslel, podrbl se na hlavě a řekl: „To je pěkný, Bohouši, co mi říkáš, ale když to budeš dělat tady, kočky ti všechno podělají.“

Měl pravdu. V duchu jsem se viděl, opřen o lis jako o kazatelnu, jak plavím hlínu, odměřuji přísady, kropím, míchám, zpracovávám. Cítil jsem hmotu mezi prsty a prohlédl, že pocit je opravdový, nefalšovaný, *hmatatelný*, že hmota, kterou hnětu, není stašský jíl.

A pak jsem se v té tmě, těsně vedle monumentu zašlé slávy českých kachlů, osvětlen komolými kužely zleva i zprava jako na jevišti, tiše a důstojně pozvracel.

U Romana v koupelně si drhnu ruku kartáčem a mýdlem.

„Říkej mi ještě ta jména, aby se mi nezvedal žaludek. Ale rychle!“

„Která?“

„Ta, co dáváš kočkám.“

„Například Dydynek,“ vzpomněl si, „nebo Čudla minda.“

„Dál!“ popoháním ho.

„Hajáček, Louda, Kulivočka...”

„Řekni mi všechna!”

„Učuránek, Stěnka Razin,” pokračuje zvolna, „Smradlavé pachole, Lichý cecík, Prasáček a Červený koník.”

Ruku mám rudou do krve, zápach ne a ne vyvanout.

„Na kočičí smrad je nejlepší růžový olej,” poradil mi.

„Máš nějakou literaturu?”

„O kočkách? Plnou skříň.”

„O kamnech, Romane.”

Přinesl z půdy *Přednášky III. odborného kamnářského kursu* (Praha, 1932), *Kamna, sporáky a jejich obsluha* (Svět práce, 1934) a H. Hecht: *Lehrbuch der Keramik* (Berlin, 1930). Samé předválečné zboží, kromě publikace *Obščij kurs tečhnologii silikatov* (Moskva, 1949), autorů Dude-rova, Matvějeva a Centjurina. Knížky oprášil a věnoval mi je.

Drazí přátelé. Jak výstižně řekl Roman, mužský má mít o něco zájem. Přijde z práce a co...! Celej den se drncá na tom sicu (nebo na něčem jiném) a domů dorazí pitomej jak trojkolka. Já jdu ted' domů a pískám si. Potkám pěknou dívku, vím, co by se ve mně mělo dít a taky se to děje! Kašlu na Bartáčka, kašlu na astrální cykly, kašlu na Berku a na vitamíny. (Jenom ta smradlavá ruka mě mrzí, neustále ji provětrávám, aby vyčichla.) Jsem o.k., zatímco ještě ráno jsem byl k.o.

„Páchneš!” přivítá mě moje žena...

Páchnu. Ale jsem šťasten.

XV

Každé ráno vysypu v trafice připravené drobné, dostanu Rudé právo a jedny marsky. Na nikoho se neohlížím, s nikým se nebavím. Ale dnes je pátek, mám chuť se usmát, srdečně pozdravit, prohodit pár slov o počasí, slovem – přiměřeně si zakomunikovat (*zapinkat*), ale ne nějak moc, neboť, jak říkala mamička, kdo v pátek zpívá, v neděli pláče. Snažím se tedy nevypadat křečovitě, nečouhat z davu (nakonec – jsem *jedním z nich*) a mám radost, když se mi to daří.

Ranní rituál proběhl obvykle do chvíle, než jsem dostal noviny a cigarety. Za nimi se z anonymního šera budky vysunula hlava prodavačky, spiklenecky se rozhlédla a zašeptala: „Někdo se tu po vás ptal.“

„Kdo?“

„Nevím. Z téhle zastávky nejezdí.“ Znovu se ostražitě rozhlédla, ještě více se povytáhla z ulity a sykla na půl úst: „Zajímal se, jaké kupujete noviny.“

„Vy jste mu to řekla?“

„Ne!“ zvrhla se zpátky do kukaně. „Pracovala jsem třicet let v bance, vím, co je služební tajemství.“

„Jak vypadal?“

„Já odtud lidem do obličeje nevidím. Ale měl prsten s monogramem VW.“

Od toho okamžiku mám dojem, že je pondělí a jsem tak zpitomělý, že jí nechám padesátník, který jsem měl utratit až za pondělní noviny. Okamžitě mě přejde chuť se usmát, srdečně pozdravit a zapinkat si. Jsem hluboce zarmoucený, že již nemám původní dobrou náladu, ale současně se mi ulevilo, poněvadž když ji mám, bojím se, že se něco přihodí a já o ni přijdu.

Jakmile však projdu vrátnicí, jsem absolutně bez nálady. Nemám rád náladové zaměstnance. Podřízeného se špatnou (dobrou) náladou je možné seřvat, ale s nadřízeným lze jeho špatnou (dobrou) náladu pouze

sdílet. Od té doby, co jsem náměstkem, po překročení vrátnice neřvu, nesdílím, podepisuji, používám padesáti slov a v poledne hladovím. (Straním se kolektivu, funkce mi stoupla do hlavy.)

„Dobré jitro, soudruhu náměstků.“

„Dobré jitro, Moniko.“

Nese štos spisů, nese výsledky mé práce, které nasměrují iniciativu několika lidí nějakým směrem tak, jako jiné štosy nasměrují moji iniciativu. (Celý náš koncern směřují taková lejstra.) Papíry rozdělí jako jindy do čtyř hromádek: k založení, k vyřízení, podřízeným, k podpisu. Druhou a třetí hromádku shrnu v jednu a odsunu jemným, ale rozhodným pohybem, který jsem viděl v televizi ve hře s výrobní tematikou. Do pravé ruky uchopím čínskou propisovačku a vyrobím průměrně dvacet pět podpisů.

Monika čte program. V 7.30 dispečink, v 8.00 úrazová komise, v 9.30 porada u ředitele, v 11.00 přijetí delegace z družebního podniku v NDR, ve 12.30...

Přemýšlím, má-li či nemá-li dnes podprsenku.

„Je tu ještě jeden dopis. Nevím, co s ním.“

„Od koho?“

„Nepodepsal se.“

Monika ostýchavě vytáhne z desek list kancelářského papíru, obálku k němu připevnila sponkou. Dopis je adresován mně, má včerejší razítko a je napsán tiskacím písmem. (Už to začíná...)

TY MRÁKOTO, oslovuje mě překvapivě výstižně neznámý, JESTLI O TOM NEVÍŠ, TAK HOLUBOVÁ S DYKASTEM V TĚCH SPRCHÁCH SOULOŽILI. JINAK TO VĚDÍ VŠICHNI.

(Že jsem radši nešel dělat na dráhu...) „Zavolejte mi Wohanku. A kafe mu nevařte!“

Odchází, vrtí zadkem. (... v takových chvílích nikdy neopominul pomalu ji přejíždět očima od zdola nahoru, začal u kotníků a pak přešel na ostatní části jejího těla, jež měla stejně dokonalé a vzrušující. A. Hailey, Letiště.)

Vstupuje Volkswagen. Vlídne mu pokynu, aby se posadil. Hrne se těžkopádně do křesla. „Sedni si sem,“ cpu ho na židli, „ať na sebe nemusíme křičet.“

Chápe, že byl vmanévrován do role podřízeného, a uraženě opouští klubovku.

„Jak vypadá situace s velenským jílem?“ táži se.

„Přivezli ho dnes v noci.“

„Není vyschlý?“

„Říkali, že ne. Je pod plachtou a z Berlína až do Drážďan údajně přešlo.“

„Vzniklou situaci je třeba urychleně řešit,“ nahrávám dobrou řeč Wohankově iniciativě.

Okamžitě konkretizuje můj obecný pokyn: „Nechám ho složit do staré sádky za sušárnou, přikrýt pytli a dvakrát denně kropit.“

„To je všechno.“ Labužnický upjím kávu.

Volkswagen nejistě vstává, jde ke dveřím. Pochopil, že kafe nedostane. S uraženou rozhodností sáhne na kliku. Na ten okamžik čekám.

„Wohanko...!“

Hovořím s ním a on stojí u dveří jako suplent. Mám ze sebe radost (nemám). Není to tak těžké, jak jsem si myslel (je).

„Nebyl jsi dneska ráno v trafice u pošty?“

„Ne. Proč?“

„Já jen... jestli sis tam náhodou nekupoval noviny nebo cigarety. Měl jsem totiž dojem, že jsem tě viděl.“

„To ses asi splet, Bohouši,“ odpoví suverénně. „Přece víš, že já jezdím do práce z druhé strany.“

„Asi...“ připouštím významně a současně se zatvářím, jako by mě rozhovor dál nezajímal.

Když opustí kancelář, je mi mizerně. Chovám se jako Dlask. Stále více se moje chování v práci a doma liší (neliší). Den ode dne se častěji ptám sám sebe, která poloha je normální (nenormální), a zjišťuji, že žádná (obě). Přetvařuji se a vím, proč. (Nevím.) Šednu a podobám se těm, kterým jsem se nikdy podobat nechtěl. (Chtěl.) Takže se vlastně

nepřetvařuji, protože se přetvařuji pořád. Někdy si myslím, že jsem hlupák a jsem rád, že Volkswagen je na tom hůř. (Je také hlupák, ale iniciativní.) Snažím se to s iniciativou nepřehánět, abych nebyl jako on.

Do mechanismu řízení našeho zábavního podniku jsem, jak vidíte, vplul rychle. Je tak složitý, tak těžkopádně zaběhnutý, že vpád jakékoli myšlenky do jeho velebné setrvačnosti by vyvolal katastrofu.

V osm hodin zasedá úrazová komise. Vítám se s Ládíčkem, s oběma bručouny. Všichni tři jsou v montérkách. Bručouni mají montérky od oleje a chladících emulzí, usedají omluvně, s ostychem. Ládíčkovy jemné bavlněné vietnamské montérky svítí jasnou modří, vyniká efektní bílý steh. (Od té doby, co dostal funkci, si je nemůže ušpinit.)

V kapsičce má zaklapnuté čtyři vyfasované propisovačky, pátou šermuje ve vzduchu a používá ji k přesvědčování jako dirigent taktovku. Změkly mu dlaně, je oholen.

Ať už se uchýlím k dobré řeči nebo ne, musíme dojít k nějakému závěru. Rozhodnout, zda jde o pracovní či nepracovní úraz a v prvním případě souhlasit s odškodněním. Nebýt anonymního dopisu, byli bychom hotovi za pět minut. Jestliže všichni vědí, co ve sprchách předcházelo úrazu, ví to nepochybně i Ládíček a Bručouni. Jsem zvědav.

„Sešli jsme se, abychom uzavřeli pracovní úraz...“ Ládíček obratně servíruje úvodní omáčku.

Přemýšlím. Je třeba zraněné odškodnit, protože se jim koneckonců nedá nic dokázat (kromě toho, že k úrazu došlo v práci), ale současně je neodškodnit. Přitom odškodníme-li je, budeme směšní (*všichni to vědí*), neodškodníme-li je, máme na krku odvolání a soudní spor, který prohráme, protože nemáme svědky (*všichni to vědí*).

„Komise tedy navrhuje,“ dostal se Ládíček konečně k podstatě a čte z připravovaného protokolu, „odškodnit zraněné v plné výši, včetně zvýšení bolestného o padesát procent, vzhledem k mimořádně bolestivému průběhu léčby. Tady mi to podepište a můžeme se rozejít. Souhlasíte? Souhlasíš, Bohouši?“

Bručouni souhlasí, bručí a chápou se propisovaček. „Okamžik!“ zasaňují. „Ještě je tu jeden... aspekt. Doneslo se mi... všichni víme... zkrátka

proslýchá se... z veřejnosti prosákly zprávy, že zranění se před svým zraněním zabývali..." udělám pomlku, Bručouni kývají, Ládiček hledá jiný koncept, „respektive nezabývali činností, vyplývající z jejich zařazení a funkce, nevykonávali činnost veřejně prospěšnou ani neodvraceli hrozící katastrofu.“

„Velmi správně,“ navázal jedním dechem Ládiček a nasadil si znovu brýle, „takže komise hodnotí úraz jako nepracovní a zraněným nenáleží odškodnění, neboť svévolně opustili pracoviště. Souhlasíš, Bohouši?“

Kdo by to do toho Ládička řekl. Ještě včera soustružník a dneska mluvívá jako advokát. Dokonce si připravil obě eventuality.

Chvilí jsme zpytovali svědomí. Proti všem předpokladům se ozval jeden z Bručounů. Upřel na nás modré oči a s upřímným zájmem se zeptal: „Tak co tam teda dělali?“ (Vida, všichni nevědí.)

Položenou otázkou dal ovšem najevo, že je absolutně bez zkušeností, pole neorané, že dosud neměl možnost vyrůst uloženými úkoly.

Ládiček okamžitě znervózněl (já taky), zvedl ruce a ochable je spustil na stůl. „Uvědomte si,“ poučil Bručouny, „že jsme tady proto, abychom došli k nějakému závěru. Jak se začneme v případě babrat, nikam se nedostaneme. A pak...o našem jednání je třeba sepsat zápis. Když se takhle zeptá každý, soudruzi, já vůbec nevím, co tam napíšeme. Souhlasíš, Bohouši?“

Tentokrát zabručím já. Znovu mě oblila vlna úzkosti, vteřina sevřené hrůzy, vystřídaná krátkým okamžikem malomyslnosti. Naším cílem je *pořídít zápis*, a čím snaživěji se budeme po pravdě pídit, tím více se od ní budeme vzdalovat, neboť nám vůbec nejde o fakta, ale o *příjatelnou formulaci*. Je třeba prokázat vpravdě státnickou moudrost. Jestliže měl Ládiček připraveny dvě možnosti pro dvě řešení, my musíme teď najít pro obě možnosti řešení jedno. Přiznat i nepřiznat, souhlasit i nesouhlasit, odškodnit i neodškodnit. A jedním dechem.

V takových okamžicích vstanu a chodím. „Moniko, budu diktovat!“ Co řeknu teď, neřekl bych za půl hodiny. Přítomní jsou si vědomi historické chvíle a mlčí.

Nebylo to tak složité. Úraz jsme zhodnotili jako pracovní (došlo k němu v pracovní době v areálu závodu) a současně se organizace zprostila odpovědnosti zcela, neboť v průběhu vyšetřování vyšly najevo okolnosti, které svědčí o tom, že *v době úrazu jste svévolně opustil (-la) své pracoviště, nevykonával (-la) práci v zájmu organizace, ani jinou práci prokazatelně uloženou nadřízeným, veřejně prospěšnou či odvracející hrozící katastrofu*. Podpisy členů, originály odeslat, kopie k založení světu mír.

Co k tomu dodat? Postižení o nic nepřijdou (nebudou jim kráceny nemocenské dávky – šlo o úraz pracovní), ale nic nezískají (nebude jim vyplaceno bolestné – organizace se zprostila zodpovědnosti). Neexistují bezvýhodné situace, jsou jen špatná řešení.

Jsem příjemně vyčerpán, cítím, že dnes již nebudu moci pracovat. Ano, vážení přátelé, někdy si myslím, že jsem geniální.

Počáteční opojení začalo vyprchávat již cestou domů. Uvědomil jsem si, že jsem vlastně nic nevykonával, neudělal, že jsem jenom všechny *ošulil*. Po vystoupení z autobusu jsem v davu vyhledal našeho podnikového právníka a požádal jej o konzultaci. „Mám výčitky svědomí, pane doktore.“ A vylíčil jsem mu případ.

„Pojďte!“ Rozhlédl se a zatáhl mě do naší právní poradny mezi kopřivy za zastávku. „Jak jsem vyrozuměl, svědkové toho pohlavního styku nejsou, že?“

„Nejsou, pane doktore.“

„To je zajímavá kauza,“ položil si ukazovák na nos. „Jak jste rozhodl?“

„Přiznal jsem charakter pracovního úrazu, ale zprostil se zodpovědnosti.“

„To je fantastické,“ zaradoval se. „Vy máte slušné právní myšlení. Čeho se bojíte?“

„Co když se jeden z nich odvolá k soudu? Nebo oba?“

„Odvolat se můžou pouze každý za sebe. Poslyšte...“ labužnický mlaskl, „to by byl proces...!“

„Nebo dva.“

„Ano,“ zamyslel se, „ale spíš jeden. Druhý advokát by patrně stáhl žalobu.“

„Taky mě napadlo, že jsem těm lidem třeba ublížil. Ošulil je.“

„Co...?“ zeptal se roztěkaně.

„Dovedete si představit, jak je ty popáleniny musely bolet? Mohli jsme jim dát alespoň padesát procent.“

„Proč?“

„Nevím. Je mi jich teď líto.“

„Člověče! Líto...!“ spráskl ruce. „S vaším právním povědomím? To by byl nebezpečný precedens! Oni nám pak budou v továrně pohlavně obcovat a my jim budeme platit, ne?“

„My bychom jim přece neplatili za obcování, ale za úraz,“ oponoval jsem.

„Aha... vy jako myslíte, že tak často při tom k úrazu nedojde, že?“

„Ano, pane doktore. Je to vlastně naše štěstí, protože tolik peněz zase nemáme.“

„Podívejte,“ řekl doktor Klouda a podíval se na hodinky, „po právní stránce je všechno v pořádku a peníze jsou vaše starost.“

Poděkoval jsem mu za konzultaci. Odpověděl, že není zač, abych byl klidný, neboť jsem nikoho *neošulil*. Ostatně, jak mi, rozhlédnuv se, prozradil důvěrným šepotem, právo tento termín vůbec nezná. „Právo nejsou kuličky, pane inženýre. Vy můžete, dejme tomu, přivodit újmu na zdraví nebo na majetku, a to z nedbalosti vědomé, kdy následky svého činu můžete předvídat, ale spoléháte, že k nim nedojde, či nevědomé, to jest z neznalosti, která ovšem neomlouvá, nebo úmyslně, přičemž zákon ještě rozlišuje úmysl přímý a nepřímý. Ale ošulit nikdy.“ Nasadil svůj úsměvně vychytralý výraz a každý z nás vystoupil z kopřiv na svou stranu.

Cestou domů jsem přemýšlel, zdali mě doktor Klouda neošulil (tihle právníci...!), a nebyl jsem si jist.

Ač to říkám nerad, v pátek jsem chodil z práce vždycky rád, protože v sobotu jsem do práce nemusel. Když ještě bývaly soboty pracovní (pracovalo se do dvanácti hodin), i tenkrát jsem chodil v pátek domů rád,

neboť (mezi námi) v sobotu se nikdy moc nepracovalo. Obvykle jsme se úspěšně sešli, ale nikdo nic nedělal. Nevzpomínám si, že bych někdy v sobotu odemkl šuplík.

Od té doby, co jsem náměstkem, chodím domů v pátek nerad, poněvadž v sobotu musím zase do práce. (Nemusím, ale jdu.) My, náměstci, chodíme v sobotu do práce, ředitel navíc i v neděli (pocituje větší zodpovědnost) a někdy v práci i přespí! Také bych mohl v práci přespát, mám v kanceláři gauč, ale nevím, co bych tam večer dělal. (Nevím ani, co tam dělá ředitel, když zodpovědnost může pociťovat i doma.)

Před dvaceti lety jsme chodili v sobotu do práce všichni a byly to krásné dny. Hned po dvanácté jsme s Pepíkem Berkou odcházeli na vrch Křemín nad Stachy. Tyčí se nad městem a nad řekou, tvořený druhohorní naplaveninou stašského jílu, za Marie Terezie a později za Josefa II. byl údajně uměle zarovnan.

Jako jiní chlapi chodí kvůli relaxaci odstřelovat bažanty, zajíce nebo alespoň asfaltové holuby, já a Pepík jsme každou sobotu zaléhali do mělkého okopu, ujistili se, že poblíž není nikdo nepovolaný, a zahájili, jako za mlada, odstřelování vlaků. (Pamatujeme, když partyzáni ty vlaky skutečně odstřelovali. Co nepamatujeme, to jsme viděli v nádherných černobílých poválečných filmech.) Rozehráli jsme fiktivní válečnou situaci a zahájili imaginární, ale účinnou střelbu.

Obvykle stačily dvě tři zničené soupravy, aby se nám ulevilo. Pepík se při tom vždycky schválně hodně umazal a tvrdil, že je mu báječně.

Naposledy jsme se tam vypravili před deseti lety o pracovní sobotě. Nevím, co nás táhlo, nebylo třeba se domlouvat. Šli jsme spolu z práce, podívali se na sebe a za chvíli zaléhali do okopu zarostlého trnkami. Objevil se vlak, začala kanonáda. „Bang, bang, bang... ratatatata... bang, bang... Mašina v tu ránu na cucky, z kotle uniká pára. Překvapený nepřítel dílem vyřazen, dílem zmateně pobíhá po náspu. „Bang, bang...“ Dílo dokoná pár dobře mířených krátkých dávek.

Vážení přátelé, stačil jeden pitomý vlak, abychom pochopili, že střelba je vlašná, nadšení to tam a nikdo z nás není ochoten zemřít zbloudilou kulkou.

Pepík vstal, oprášil se, hledí k Českému středohoří. „Přece ještě, kurva, nejsme tak starý...

„Sss... k zemi!“ mávám na něj. „Další vlak!“

Zhluboka se nadechl a porušil hru: „Kašlu na něj.“

Vstávám taky, bolí mě v kříži. Má pravdu. Nějak už to není ono. „Nějak už to není ono,“ řeknu nahlas.

„Už čtyřicet let to není vono!“

„Přece jen... Pepíku... bejvalo nám po tom líp.“

„Bejvalo,“ přikývl smutně Berka, „ale už není.“

„Pokaždý to člověku nesedne,“ chlácholím ho. „Například já jsem se dneska v tom okopu cejtil vyloženě nesvůj. Něco mi vadilo. Myslím, že to byl ten smrad z tebe.“

„Jakej smrad?!“ zahřměl.

„Nezlob se, Josefe, ale dneska výjimečně silně páchneš nemocnicí.“

„A to ti vadí?“

„Asi jo. Nedokážu se uvolnit.“

„Ty smrdíš celej život kanclem, Bohouši, a nikdy mi to nevadilo.“

„Já že smrdím kanclem?“

„A jak. Každý člověk načichne svým povoláním.“

„To myslíš obrazně.“

„Ne. Mám na mysli docela konkrétní zápach. Nebo vůni...“ zjhl a usmál se. „Víš, čím jsem se měl v životě stát? Degustátorem.“

Scházeli jsme za rozhovoru z Křemína, složeného ze stašského jílu a úhledně uplácáného Josefem II. Na západě se schylovalo k bouři. Neklidné kouřmo temnělo, na pozadí černých chuchvalců se přilepily ještě jedny světlejší, což vřdycky, alespoň u nás, znamená velkou bouři. Srazí se nad Středohořím, Labe ji přitáhne a ona pak fičivě sleduje jeho tok, koulí se k Mělníku, k Nymburku, k Poděbradům, u Pardubic se stočí na sever, aby doburácela někde u Hradce Králové. Dál už pak řeka slábne a ztrácí svůj lyrický magnetismus. Zmokneme.

„A za ženu jsem si měl vzít řeznici,“ dodal Pepík.

„Tos mi nikdy neřek.“

„Každá řeznice mi připadá přitažlivá, Bohouši. Když mě máma poslala k řezníkovi, mohl jsem na řeznici nechat oči.“

V řeznictví jsem měl ve dvanácti letech poprvé pocit, že jsem chlap.“

„Mně se u řezníka dělá špatně.“

„Ona měla bílou zástěru, na břicho umazanou od krve, a jak rozkrojila syrové maso a flákla je na špalek, hlavně hovězí, vepřové mě tak nezajímalo, a já viděl ty červené ruce a nůž, kterým fidlají o ocílku, myslel jsem, že vyteču samým štěstím. Většinou jsem zapomněl, co mám koupit.“

„Myslíš, že je to normální?“ zeptal jsem se šetrně, abych ho neurazil.

„A myslíš, že je normální střílet na vlaky?“

„Hele... tady ses ušpinil.“

„Neodbočuj! Je to normální?“

„Myslel jsem, že je, když střílíš i ty. A potom... vždycky mi připadalo, že to má nějaký smysl.“

„Ted' už ti to nepřipadá?“

„Ani ne. Ted', když jsou ty rakety...“

Zachechtal se, zastavil a oprášil si kalhoty. „Víš, proč s tebou kamarádím, Bohouši? Protože ty seš pořád takovej krásnej vůl.“

(Jenomže, vážení přátelé, já jsem to myslel vážně.)

Byla to chvíle na delší rozhovor a na cigaretu. Ale začalo krápat, a tak jsme se pustili rychle z kopce dolů.

To bylo naposledy, co jsme stříleli na vlaky. Asi rok nato jsme se ještě vzchopili k labutí písni: Berku napadlo, že nemusíme chodit na Křemín, stačí koupit pár váziček v bazaru a střílet do nich vzduchovkou ve sklepe. Sešli jsme se za tím účelem dvakrát. Poprvé koupil vázičky Pepík, podruhé já, když jsem se domníval, že se musím revanšovat. Nic jsme v sobě nevyvolali, nezazněla někdejší ozvěna (vůbec jsme si například nemohli vzpomenout na vhodné heslo), plátno černobílých filmů o vítězných partyzánech zůstalo matné. Opravdová střelba se kupodivu ukázala jako velmi nedokonalá náhražka, *příliš skutečné provizorium*. Na fantazii už nezbývalo.

O tom přemýšlím, když jdu v pátek ze zaměstnání, po dni plném pracovních úspěchů. Pak si vzpomenu, že tam půjdu zítra zase a jak je to dávno, co jsme se s Berkou chodili odreagovat na kopec.

Už deset let jsem nebyl na Křemíně, a pokud vím, Pepík Berka taky ne.

Snad se bojíme svých žen, aby nám nevyhubovaly, že jsme umazaní. Možná jsme zlenivěli nebo nám došla fantazie. Nevím.

Třeba se nám prostě už nechce střílet.

XVI

Bojím se atomové války. Při pomýšlení na ni jsem ochromen hrůzou. Představuji si ji jako Gabeliho symfonii, jenom mnohem více potrhlou a mnohem méně krásnou. Jakmile zamručí kontrabasy a zaslechnu těžkooděnecký krok tympánů, přelepí okna lepicí páskou, uchopím kufřík se zásobami a odcházím do sklepa. Uklidňuje mě, když vím, co mám dělat. (My muži jsme zrozeni pro boj.)

Moje žena se také bojí, ale uvažuje prakticky. Koupila elektrickou mrazničku, kde vydrží maso i jeden rok. Nechci jí brát iluze a raději se před ní nezmiňuji, že v atomové válce (pravděpodobně hned na začátku) vypnou proud.

Na vojně jsem si osvojil některé návyky, kterých dodnes používám. Tak při vstupu do našeho domu nejprve sejdu do sklepa, projdu chodbou a ujistím se spokojeně o tloušťce zdí, o uložení protipožárních prostředků. Zkontroluji bednu s pískem, lopatu s červenou násadou, krumpáč, kbelík a hasicí přístroj. Pak teprve vystoupím do patra a jsem rád, když přicházím domů první.

Nikdo se mě na nic neptá, nikomu nemusím odpovídat. Obvykle jsou doma dvojčata a pak musím odpovídat a dokonce se tvářit radostně. Nechci vzbuzovat ve svých dětech dojem, že jsem morous, pesimista, škarohlíd, že mám deprese. Nechci, aby věděly, že chodím nerad do práce, minul jsem se povoláním a nejraději bych dělal něco úplně jiného (ale že nevím co. V padesáti letech!). Kdo chce své děti vychovávat, musí se umět přetvařovat, jinak se vystavuje nebezpečí, že budou jednou jako on.

Čtu v novinách, poslouchám ve sdělovacích prostředcích, že mám chodit do práce rád, mám si jí vážit, bez práce nejsou koláče, a kdo nepracuje, ať nejl. Ale jsem už takový. Ani moje vlastní žena netuší, jaký jsem. Nevědí o tom ani moji rodiče a už se to chválabohu nikdy nedovědí. (Kdyby dověděli, už by jim to nevadilo.) Denně se tedy přetvařuji, budu se přetvařovat až do důchodu a pak dál, dokud neumřu.

Jsem přesvědčen, že chodit takto do práce je záslužnější, než kdybych se tam těšil.

Ze zvědavosti jsem zašel za naším podnikovým psychologem a všechno mu upřímně vylíčil. Ani nemrkl a dal mi vyplnit dotazník. Vyplňoval jsem poctivě asi hodinu. Řekl, že odpovědi vyhodnotí a pak mi zavolá.

Do telefonu mi sdělil docela nevzrušeně (nelidsky), že jsem *typický průměr v širším pásmu normy* a úzkostné tendence prý mohou pramenit z mých *nedostatečných schopností k vykonávání řídicí funkce*. Zeptal jsem se ho, zdali to bude někde hlásit. Odpověděl, že ho ani nenapadne. Když jsem se jízlivě otázel, na co ho tedy v podniku máme, řekl, že je tu proto, aby posuzoval schopnosti jeřábníků, řidičů multikár a ostatních profesí, ale do náměstků a do ředitele mu nic není.

Vážení přátelé, řekne-li mi někdo, že jsem vůl, umím se zatvářit i sebekriticky. Ale když mi sdělí, že jsem typický průměr v širším pásmu normy, to mi na zdraví nepřidá.

Po každé takové ráně počkám na polední přestávku, kdy jsou všichni na obědě, utíkám do expedice a párkrát se projdu sem a tam podél dlouhých řad umyvadel a klozetových mís. Procházka mě uklidní. Občas si na nějaký výrobek sáhnu, abych se ujistil, že existuje *konkrétní výsledek* mé práce.

Nedivte se pak, že se musím přetvařovat, hrát chytrého (v práci) a moudrého (doma).

Dvojčata mě vidí ve dveřích a spustí:

„Tatíčku, tatíčku...“

„Neumíte pozdravit!“

„Dobrý den.“

„Nazdar,“ řeknu přísně. „Potřebujete něco?“

„Ano, tatíčku. Myslíš, že my dvě jsme nativní?“

„Další rána.“ (Jsou nebo nejsou?)

„Myslím,“ odpovím ostražitě, „že jste.“

„Opravdu?“ zaradují se.

Začínám složitě manévrovat: „Proč byste vlastně neměly být nativní?“

„A která myslíš, že jsme víc?“

„Mám takový dojem... přibližně obě stejně, řekl bych.“

„Ale ty jsi nám jednou říkal, že nejsme obě stejné, jenom si to myslíme a není to správné a...“

„Dobře, dobře,“ inteligentně vraštím čelo, „jedna z vás je poněkud víc nativní než druhá, ta druhá... o něco míň. Ale jak říkám, rozdíl je vcelku zanedbatelný.“ (Ať dělám, co dělám, rozhovor připomíná dialog Spejbla s Hurvínkem.) „Vám někdo řekl, že jste nativní?“

„Ano, všichni,“ odpovídají uraženě.

„Kdo všichni?“

Počítají na prstech: „Šiša, Hafkins, Kropic, Kloboučník...“

Dost lidí. Chápu je. Prováděli jsme to ve škole taky. Někdo někde vyčte cizí slovo, čím neobvyklejší, tím líp, druhý den se s ním vytasí, slovo se ujme a na měsíc na dva se stane součástí skupinového slangu. Používá se při každé příležitosti, vůbec nejlíp se přivádějí do úzkých kantoři. Ani doma není k zahození, chtějí-li dětičky užít trochu zábavy.

Není zajisté těžké vysvětlit jim, že jsou (nejsou) nativní, a pokud se budou chovat jako dosud, bezpochyby brzy nebudou (budou). Ne, děvenky, takhle ne...

„To mě překvapuje,“ divím se zamyšleně, „jak můžou Šiša, Hafkins, Kropic a Kloboučník říkat o někom *jen tak*, že je nativní?“

„Ale oni to neříkají jen tak. Oni nás znají!“

„Já vás snad znám taky, ne?“

„Ano. Však jsi před chvílí řekl, že nativní jsme.“

Vážení přátelé, abych vás nepletl, musím něco vysvětlit. Dvojčata v tomto rozhovoru, jako ve většině ostatních, samozřejmě neodpovídají naráz a unisono, nicméně odpovídají společně. Každé řekne jedno dvě slova, až dají dohromady smysluplnou větu. Dokonale se doplňují. Lituji je. Budou si jednou chybět, až se vdají. Ale nepředbíhejme.

„O čem přemýšlíš, tatíčku?“

„O tom, že vy dvě zase tak moc nativní nejste.“

„Nejdřív říkáš, že jsme, teď, že ne. Ty nás nemáš ani trochu rád!“
stěžují si vyčítavě.

„Samozřejmě, že vás mám, *jak se říká lidově*, rád.“ (Teď jsem je urazil.)

Nevím, jestli mám své dcery rád. Rád je přivádím do úzkých. Možná, že jde o nějaký zvláštní druh sadismu. Mám-li někdy náladu, snažím se nenápadně otřást jejich neotřesitelnou jednotou, vrazit klín mezi jejich společné já (ono), rozdělit je na dvě poloviny a každou polovinu zvlášť rozcupovat, zdeptat a umenšit.

Toužím zvítězit nad svými dcerami, podrobit si je, ovládnout, docílit toho, aby se řídily mými radami, ptaly se mě na můj názor, aby mě respektovaly, byly na mně závislé a potřebovaly mě. Ale současně se tomu bráním a je mi nepříjemné, když mě potřebují a jsou na mně závislé. (Ideální by bylo, kdyby si mě vážily, respektovaly mě, dělaly všechno tak, jak já chci, a vůbec mě nepotřebovaly.)

Někdy je mi líto, že nemám syna, ale vzápětí jsem rád, že ho nemám. Čemu bych ho mohl naučit? Co by ode mne odkoukal? Kam bych jej vedl? Nakonec by se mi tak podobal, že naše soužití by bylo nesnesitelné.

Nejlepší je vůbec nemít děti, zasněně plánovat, jaké by to bylo mít je, a litovat se.

Potichu medituji, nahlas hovořím: „Nativní člověk to nemá v životě lehké, i když na první pohled se zdá, že ano. Například ve škole...”

Zamyšleně kývají.

„A nejen ve škole... nakonec i později v životě... Skoro bych řekl, že je lepší nebýt nativní. Nemáte čeho litovat. Opravdu ne.“

„Takže jsme nebo nejsme?“

Krčím rameny se zoufalou intelektuální bezradností. „Žádný člověk není jenom takový nebo jenom onaký. Vyhraněné typy jsou vzácné.“

„Tatíčku, ty seš chytřej...! Že jsem tvoje malá šmejdilka?“ A už se mi jedna usazuje na kolenně.

„To víš, že jsi.“

„I ne! *Mně* jsi vždycky říkal, že jsem šmejdilka,“ brání se druhá a obsazuje zbylé koleno.

(Určitě jsem to neříkal ani jedné ani druhé. Bohužel, už nevím, které.) „Obě jste moje malé šmejdilky.“

Ovinou mi paže kolem krku, z každé strany obdržím polibek. Problém zahrály do autu. V takových okamžicích nepoznám, jestli si nedělají legraci. (Přece jenom je asi miluji.)

Zbývá počechrat jim protektorsky čupřiny, otcovsky poplácat po zadku a jemně je vyhodit na volejbal. Osmnáctileté dcery jsou na kolenech velmi těžké.

Konečně jsem v bytě sám. Tuto chvíli mám nejraději. Hluboce vnímám soukromí, myslím na své milované dcery, na svou milovanou (milující) ženu, a nikdo z nich mi při tom nepřekáží.

Ještě ovšem musím navštívit Pepíka Berku, abych si udělal jasno. Mohl bych zavolat, ale rád ho vidím. Spěchám přes dva bloky, otevře mi Ivanka.

„Je Pepík doma?“

„Co mu chceš?“ ňafne.

„Maličkost, Ivanko...“

„Já ty vaše maličkosti znám! Zase přijde zmazaný jako čuně. Zítra jedeme do Prahy, máme nabitý program.“

„Jen pár slov, Ivanko,“ škemrám a mám chuť strčit mezi dveře špičku boty.

Zaváhá. „No dobře. Pojd' dál.“

Pepík ukázněně čeká v obýváku, až budu vpuštěn.

„Nazdar, Pepíku,“ vítáme se kamarádsky, „mám k tobě prosbu. Ty znáš tolik cizích slov...“

„Ale, Bohouši... vždyť ty jich znáš víc než já. Chceš kafe?“

„Nechci obtěžovat.“

„Už se stalo,“ ozve se Ivanka z kuchyně. (Kafe nebude.)

„Vzpomínáš si, jak jsi mě posílal na operaci?“

„Jasně, že si vzpomínám. Úplně přesně, Bohouši.“

„Tenkrát jsi mi řekl, že mi udělají nativní snímek břicha. Říkám to dobře?“

„Naprosto správně, Bohouši. Ten snímek byl bez nálezu.“

„To je mi fuk. Chci vědět, co znamená slovo *nativní*? „Jednoduchý, obyčejný, prostý,“ zní z kuchyně strohá informace překladatelky.

„Má pravdu,“ potvrdil Pepík.

„Dá se to říct i o člověku?“

„Asi dá,“ přemítá Pepík. „V tom případě by to spíš znamenalo něco jako...“

„Přirozený, bezprostřední,“ slyším odvedle.

„A máš to se zárukou,“ ukáže Pepík na kuchyň.

„To mi stačí. Dík. Přeju ti příjemný pobyt v Praze.“

Ztišil hlas: „Neser mě!“

„Prej máte nabítej program,“ přeháním starostlivost.

„No jo, člověče,“ šeptá. „Dopoledne obchodní dům Kotva, odpoledne Davis cup, večer Pražské jaro.“

„To chce panáka.“

Ivanka vtrhne do obývacího pokoje. „Žádnýho panáka! Josef se musí vyspat, je po službě!“

Loučíme se smutně, jako by odjížděl na dva roky do rozvojové země. Ještě než za mnou Ivanka zavře dveře, křičím na něj škodolibě: „A nedělej mi tam ostudu! Nezapomeň, že při dvojchybě a mezi větami se netleská...“

Vážení přátelé, po této rozmluvě mám právo se domnívat, že moje dcery nativní jsou (nejsou), na rozdíl ode mne (nikdy bych se nestal ná-městkem), od Pepíka (má pověst náročného diváka a pro jistotu netleská vůbec) i od našich žen (nikdy by se nestaly našimi ženami). Rád bych byl zase nativní, ale už to nejde. Ano. (Vlastně ne.) (Obojí je možné.)

Představte si situaci. Dosud starostlivá žena, matka rodiny, si v sobotu, ve čtyřiceti letech, přečte v příloze Rudého práva, v rubrice prodej, inzerát: *Kolotoč* + zvonková dráha + 2 italské stroje na zmrzlinu, Marie Kludská, Zn.: bezv. stav.

Vyzvedne peníze z vkladních knížek, něco si půjčí, rozjede se za Marií Kludskou do Jirkova – nemá tam daleko – a nabízené zařízení koupí.

Přesně tohle provedla moje švagrová bratru Jírovi a celé naší rodině.

Pravda, zničehonic k té transakci nedošlo. Můj bratr Jíra, přemluven manželkou k pěstování byků, odešel ze statku, kde mohl klidně do dů-

chodu agronomovat. K finskému domku přistavěl chlév pro pět kusů a JZD mu propachtovalo louku a poskytlo jádro, což mu bude později strženo z ceny. Bejci rostli jako z vody, tu a tam bratra Jíru přimáčkli ke zdi, ale má-li utrpení smysl, člověk vydrží hodně.

Za rok byli oba zedřeni (Jíra a švagrová), pomačkaní, ale čistý výdělek činil 150 000 Kčs. (Nevím, jestli bych si nechal za ty peníze dvakrát do roka zlomit žebra.) Zdálo se, že švagrová bude konečně spokojena. Jíra plánoval koupit nové auto, něco dát klukům na knížky, najít si znovu řádné zaměstnání, vybít chlév a položit tam novou podlahu. Klukům chtěl pořídit pingpongový stůl a sobě kulečnick. Jak říkal, v nejhorším případě byl ochoten vydržet to bejčí martyrium ještě rok. Ale švagrová najednou nechala býky býky (bejky bejkama) a rozhodla se investovat.

Když mě Jíra navštívil, málem jsem ho nepoznal. Začaly mu padat vlasy a ty zbývající šedivěly. Vpředu mu dokonce chyběl zub.

„Nejvíc je mi líto toho kulečnicku, Bóbo. Těšil jsem se, jak si po práci šťouchnu...“

Švagrová pochází z velmi chudé a početné rodiny. Doma bylo osm sourozenců, a jak sama přiznávala, kam sahala její paměť, vždycky někomu něco záviděla. Tyhle početné rodiny se někdy zvrhávají do krajností. Buď jsou všechny děti nesmírně pilné, skromné, ukázněné a později akademicky vzdělané, včetně benjamínků, nebo z nich vyrůstají klany závistivých hrabivců, nepřestávajících závidět nikdy a nikomu. Běda všem, kteří dostanou takového člověka za nadřízeného nebo za životního partnera.

Viděl jsem na Jírovi, že uvažoval i o rozvodu, ale že se nerozvede.

„Proč sis nekoupil to auto? Proč sis nepořídil kulečnick? Proč jste nejeli k moři?“

„Ona tvrdí, že auto nevydělává.“

„Kulečnick taky nevydělává. Kdyby si měl člověk koupit jen to, co se rentuje, nekoupil by ani trenýrky.“

„Kulečnick jo,“ zamumlal provinile.

„Kulečnick sis koupil? Sláva!“

„Nekoupil, Bóbo. Říkám, že kulečník taky vydělává. Třeba v hospodě.“

„Vy jste chtěli vzít hospodu?“

„Motorest Ale pak si přečetla ten inzerát.“

„Vzpamatuj se,“ domlouvám mu. „Jak chceš kočovat s lunaparkem?“

„Co já vím, kurva...!“ rozčilil se a bezmocně bouchl pěstí do zdi.

Poznal jsem opět svého mladšího bratra bojícího se tmy, který mě neustále obtěžoval a nikdy neusnul sám v posteli. Díky švagrové a jejímu silně vyvinutému ekonomickému myšlení jsem k němu pocítil náhlou náklonnost, rozhodnut poradit mu co nejlépe, aby mi neutekl na koleje.

„Jistě to máte dobře spočítané?“

Ucítil pevnou půdu pod nohama. „Aby ne! Za čtyři sezóny čtyři sta padesát tisíc.“

„A co pak?“

„Pak ten karusel zase prodáme.“

„Myslím... co pak s těma penězma?“

„Ty máš pitomý otázky, Bóbo!“

„Moment! To nejsou pitomý otázky. Tvoje žena je investiční typ. A jestli si myslíš, že si pak koupíš kulečník, tak na buzary¹ rychle zapomeň. Kromě toho se budete přepravovat z místa na místo, to znamená traktor, maringotka, nafta, elektrický proud, pronájem za plac, daně. Kalkulovali jste s režií?“

„Těch čtyři sta padesát tisíc, Bóbo, je čistej výdělek kromě zmrzliny.“

„Jak znám tvoji ženu, za rok přikupujete ruské kolo. Mysleli jste taky na děti?“

„O prázdninách budou jezdit s náma a do školy budou chodit u babičky. Řekni upřímně, Bóbo, bral bys jako kluk takový prázdniny?“

Vážený přítelé, bral. Celý ten podnik mi připadal trochu praštěný, ale přistihl jsem se, že svému bratrovi závidím. Ochotně a beze studu

¹ Kulečníkový strk, při němž koule narazí dříve na mantinel než na druhou kouli. *Pozn. red.*

bych jezdil s kolotočem i při svém vzdělání. Ráno můj bratr protře oči a je na pracovišti. A kde je zodpovědnost, kde porady, kde plán? Hříšně svobodné povolání za sto tisíc ročně. Nezávidím mu jedině švagrovou. Dovedu si ji představit, jak ve špičkách zkracuje dobu točení, s úsměvem šidí na zmrzlině, dryáčnický omamuje dav národním umělcem Karlem Gottem nebo Moravankou, vtíravě láká veřejnost a každou noc hamižně počítá tržbu. Také by mi vadil ten kravál okolo.

„Musím ti mermomocí radit?“ zeptal jsem se bratra.

„Já jsem ti snad neporadil, když ses měl stát náměstkem?“

„Dovol... to snad není totéž!“

„Je to jen jiný způsob, jak se dostat k lizu,“ utřel mě bratr.

„Víš co,“ naštvál jsem se, „jestli máš nějaký morální důvod a víš, proč chceš jezdit právě s kolotočem, klidně si jezdí.“

„Ano, vím,“ zahleděl se uvědoměle do sebe. „*Pro radost našim dětem.*“ (Měl na mysli všechny děti v naší vlasti.) „A taky chci *přispět ke kulturnímu vyžití našich pracujících.*“

Nastalo dlouhé mlčení. Nevěděl jsem, že můj bratr ovládá dobrou řeč.

Asi mám nějaký převrácený život. Jako kluk bych s tím kolotočem nejezdil ani za nic. Jako kluk bych se bál, že ztratím důstojnost, že se všichni budou dívat skrz prsty na mě i na mé rodiče, protože jsme něčeho nedosáhli a nezaujímáme dobré postavení. (Každý se chce svézt a každý jimi pohrdá.) Teď bych se dal zlákat.

Dávno jsem pochopil, že lidé nežádají radu, ale potvrzení vlastních rozhodnutí. Jako ekonom jsem tedy bratrovi poradil, ať jezdí s kolotočem. Jako starší sourozenec jsem měl jednu podmínku: rodičům ani slovo.

Ještě chvíli jsme si povídali. Odmítl počkat na Anděla s večeří, odmítl přespat a druhý den se jít podívat na tatíčka a na mamičku. Ráno musí být na ředitelství lunaparků.

„Vyřid', že je líbám, že se mi daří dobře a brzy budu na statku ředitelem. Kluci jsou zdraví.“

Ano. Rodičům bychom měli dělat neustále radost.

Doprovodil jsem ho k autu. Mezi řečí mě požádal, abych dovolil dvojčatům obsluhovat o prázdninách v lunaparku stroje na zmrzlinu. Bránil jsem se, ale měl docela přesvědčivé důvody. Zbývalo přemluvit Andělu, a to nechal na mně. Bud' zdrav, bratře.

Nevím, jak budu Andělu přemlouvat. V poslední době je zvláštní. Nejen že častěji poslouchá vážnou hudbu, dokonce začala psát básně (!). Těžko říci, jak je to zařízeno u ženských. Chlap, který veršuje, by měl včas přestat. Moje žena ve čtyřiceti začala.

... ráno mě překvapí na trávě bosou,
od jahod košilku,
brodím se rosou,
a to je léto.

Napsala letos v zimě. V básničkách, které stvořila v létě, se to hemží rampouchy, jiskřivými vločkami a tiše padajícím sněhem. (A to je zima.) Moje žena vždycky touží po tom, co nemá, a jako dobrá hospodyně pořízuje v létě kožich a v zimě plavky.

Jiné problémy s ní nemám. Dokonce se častěji dostaneme k člověče, nezlob se. Dvojčata téměř dospěla, mají více zájmů mimo domov a jsou právě v tom věku, kdy jsou s námi nejraději co nejméně a my s nimi taky. Časem jsme se naučili poměrně přesně odhadnout, kdy se vrátí.

Moje žena teď spontánněji reaguje a zdá se, že se jí to se mnou líbí. Od té doby, co má nitroděložní tělísko a nebojí se gravidity, si víc rozumíme. Také máme oba více zkušeností.

Poněvadž všichni v naší administrativní budově, podle toho, jak hovoří, mají milenky, podléhám někdy pokušení angažovat se rovněž jinde. Ale bojím se, že by to mohlo být horší. (Nebo lepší.) (Docentka Šámalová-Vozábová-Kaucká hovoří s drsnou otevřeností odborníka o *jízdě vypuštěným autem, která zpočátku nebývá tak plynulá*, což chápu a domýšlím s vulgární terminologií laika: člověk hned neví, kam sáhnout, ale časem se mohou objevit i přednosti.)

Dostaneme-li se občas s mou ženou do společnosti a něco se vypije, neznámí muži jí lichotí a říkají, že je velmi krásná. Odpouštím jim, jsem spokojen s tím, co mám, a usmívám se. Asi stárnu. (Úsměvné stáří.)

Obzvlášť zajímavé jsou chvíle, kdy dojde na člověče, nezlob se krátce před očekávaným návratem dvojčat. Musím sledovat čas, předpokládat, co by se stalo, kdyby se dvojčata vrátila dřív, ujišťovat se, že chodí spíše později, všítat si Anděly, aby byla spokojená, a celý průběh vést obezřetně k žádoucí oboustranné gradaci. To je velmi náročné. Člověk, chte nechte, musí zapojit také intelekt. Všechno je pak na mně, protože moje žena v těchto situacích intelekt vypíná.

Problém leží jinde. Zatímco v pětadvaceti jsem měl chuť pořád a moje žena jako by se spíše potěšení vyhýbala, teď je tomu naopak. Avšak dokážu být trpělivý. Utěšuji se očekávanou druhou mízou, a nedostanu-li infarkt nebo rakovinu, čas pracuje pro mě.

Moje žena si po každém člověče, nezlob se zapálí a nahlas přemýšlí. Já raději nekouřím. Mám chuť, ale jsem vyčerpán a bojím se, abych ne-usnul se zapálenou cigaretou. Přesto rád vstřebávám ty příjemné chvílky domácího míru a pohody, kdy jsem již obetkán sítěmi spánku a ještě vnímám její hlas.

Vybere obvykle závažné téma: rodina, my dva, naše děti, naše budoucnost, jejich budoucnost, peníze... Probere všechna hlediska, připojí vlastní názor, vynese soud a vyžádá si můj souhlas.

Jsem v narkóze a sebedrtivější téma mi není dost závažné. Nediskutuji, nepřu se, odpovídám jednoslabičně a souhlasím nebo nesouhlasím podle potřeby. Moje žena mi vyčte, že problém bagatelizuji, což prý ji rozčiluje a mně dělá dobře. Všechno uznám a usínám.

Budiž jí přičteno k dobru, že jakmile usnu, nevynucuje si dále pozornost, nešťouchá do mě, netřese mnou a umlká. (Pravděpodobně.)

Dá si hluboký šluk a vyfoukne kouř rovně ke stropu.

„Jak to myslel Jíra s našimi dvojčaty u zmrzliny?“

„Nevím...“

„Prve jsi říkal, že by je o prázdninách nechal prodávat zmrzlinu.“

„Á... jo,“ blábolím somnambulně.

„Víc neříkal?“

„Ne...“

„Přece ti musel ještě něco povědět?“

„Hm...“

„Neříkal, proč nenechá prodávat své kluky?“

„No,“ zívnu.

„Proč?“

„Že nejsou mrzácci.“

„Tomu nerozumím...“ Energicky odklepne popel. Vraští čelo a pak je rozjasní: „Ano! Mladá holka, která prodává zmrzlinu, je pořád jen mladá holka, která prodává zmrzlinu. Kdežto sedmnáctiletý chlapec... proč by jinak prodával zmrzlinu...? Člověk, aniž chce, pátrá po nějaké tělesné vadě. Kolik by si ty holky za dva měsíce vydělaly?“

„Nevím.“

„Tys to zapomněl, vid’?“

„Hm... Čtyři tisíce,“ vzpomenu si.

„Dohromady?“

„Dohromady!“

„Nebo každá?“

„Každá.“ (Už skoro spím.)

„Ale to je rozdíl! Tak co?“

„Co?“

„Kolik si vydělají?“

„Hodně.“

„Víc než já?“

„Jo.“

„Víc než ty?... promiň, nechtěla jsem se tě dotknout.“ Starostlivě udusí cigaretu a na závěr rozhodne: „Je třeba zjistit, jestli by jim to počítali do letní studentské aktivity mládeže.“

Ráno vstanu kolem sedmé hodiny. Je-li neděle, obvykle jsem klidný. Zapnu rádio, vyslechnu zprávy, znervózním a začnu se bát atomové války. Už v sedm hodin deset minut jsem ochromen hrůzou. Někdy až o půl osmé. Když je mi obzvlášť těžko, sejdu do sklepa. Projdu chodbou,

ujistím se spokojeně o tloušťce zdí, o uložení protipožárních prostředků. Zkontroluji bednu s pískem, lopatu s červenou násadou, krumpáč, kbelík, hasicí přístroj. Potkám-li ve sklepě někoho, předstírám, že něco hledám, a hlasitě nadávám, aby se se mnou nedal do řeči.

Pak teprve postavím na kávu.

Rodina klidně spí.

My, muži, jsme zrozeni pro boj.

(Vážení přátelé, ano.)

XVII

Vím, že až budu starý, nebudu se chtít umývat a koupat. Už teď se mi moc nechce. Ještě donedávna jsem se rád holil, ale začal mi vadit obličej. Ne proto, že stárne, má pod očima pytlíky a na tvářích svislé vrásky (koneckonců je to obličej muže v nejlepších letech, který mi vždycky dobře sloužil, na rozdíl od jiných částí těla, o nichž nemám valné mínění), ale začíná všednout, tuctovatět, pliznout, ztrácí individualitu. Podobá se obličejí Tlustozobého, Římského a jeho tajemníků. Naše obličeje jsou volně zaměnitelné a každý lze nasadit nad kterýkoli šedý oblek a uvázat pod něj kravatu.

Mamička, tatíček, bratr Jíra a já jsme jako rodina často cestovali. Někam. Všichni jsme měli režii, bylo jedno, kam. Nejčastěji do Prahy. Po usazení do vlaku jsme vybalili řízky a nechali se unášet první třídou do hlavního města. Absolvovali jsme Hrad, oběd u Zlaté husy, Národní muzeum a podvečerní analogický návrat domů. Rád jsem pozoroval cestující, jak jsou vyděšení, vyšinutí, těkají od perónu k perónu, ženou se s rodinami a s kufry podél vlaku odpředu dozadu a zase zpátky, bezradně bryndají pivo z povoskovaných kelímků, kupují navinulé párky, přou se o spoj ve Všetatech a vůbec, mají zážitky. Připadali mi všichni stejně divní, s nepřítomným výrazem v obličejí. Byl jsem nad ně řádně povýšen, dětsky se domnívaje, že takový nejsem a nikdy nebudu.

Proto si s nechutí prohlížím obličej. Pozdě přiznávám, že *my všichni, jakmile vlezeme do vlaku, jsme stejní*.

Jenomže najednou jsem oholen, nálada se zlepší. Popadne mě střídavá radost, dostanu na půl hodiny telecí chuť do života. Ale půlhodinka uteče jako voda, takže nakonec s úlevou vklouznu do své staré dobré deprese, která, jak s překvapením zjišťuji, má něco do sebe, neboť člověk si ve vlastních očích rázem připadá jako nevinná oběť, což je pocit, z něhož se dá celý den poměrně solidně vycházet.

Chodím tedy i v sobotu do práce. Jdu, pravda, o něco později a po dvanácté hodině odcházím, ale moje přítomnost v podniku je nutná. Jsou tu ostatní náměstci i ředitel. Poněvadž se nesdružujeme, není mi docela jasné, co dělají. Tak polehávám v kanceláři na gauči. Někdy si schrupnu, uvařím kafe a dívám se na hodinky, abych nepřetáhl.

Také mě napadlo využít času, zdokonalit se v němčině a udělat si státní zkoušku. Rok by mi stačil. Ale nemohu v práci studovat, měl bych nepříjemný pocit, že se flákám. Klidně bych třeba posekal trávník před vratnicí, ale takový čin by vypadal hloupě a nebyl by fér vůči ostatním.

Chvilí spím, chvilí přemýšlím a napadají mě různé hlouposti. Ráno mi například moje žena uložila koupit cestou jeden kilogram bůčku a balíček (4 kusy) toaletního papíru. Bůček jsem schoval do lednice u sekretářky a papír položil na stůl. Vtom mě napadlo, že cena toaletního papíru a bůčku je stejná. (Velmi zajímavá relace!) Ovšem vpravdě ekonomický problém jsem z toho vyrobil sám, když jsem se celé dopoledne pokoušel zdůvodnit, co by mělo být levnější. Věřte mi, nestojí to za to.

Jinak mě tu v sobotu nikdo nepotřebuje, nikdo nepřijde ani nevolá. Jednou jsem nepřišel já a v pondělí na poradě mi Tlustozobý vytkl *laxní přístup k povinnostem*. „Osmihodinová pracovní doba pro řídicí pracovníky neexistuje!“ řekl, „stejně jako pro vědce, pro umělce, pro politiky. Nebo se domníváš, Bohouši, že národní umělec Karel Gott se v sobotu vyvaluje v posteli?“

To se nedomnívám, a tak raději chodím. (Stejně jsem byl doma jako na trní.)

Kdyby přijeli do našeho podniku z televize a požádali mě o rozhovor, byl by na mě zajímavý pohled, ale vůbec nevím, co bych jim řekl. Nejspíš bych použil dobré řeči. Oni by jí používali rovněž. Rozuměli *bysme si* a rozuměli by nám i diváci. (Denně vidím, jak je to jednoduché. Stačí obezřetně se pohybovat na obecné úrovni, nevnášet do rozhovoru zmatek vlastními myšlenkami, uvést pár čísel, která jsou po ruce, a člověk, ať chce nebo ne, přesvědčí.)

Tak postupně malomyslním. Snažím se dobrat podstat, které unikají, vyprovokovat se k umírněné spokojenosti, jež by byla na místě, ale

nemám se s kým poradit. Berka je cynik, psycholog opatrník, moje žena píše básničky. S dvojčaty musím být ve střehu, nevěda, které je originál a které replika.

Vážení přátelé, obvykle se takové situace samy vyřeší nějakým neštěstím, po kterém lze navázat v přetrženém místě a mlčky pominout předchozí nedorozumění sama se sebou. Ale myslím, že k žádnému neštěstí nedojde.

Jen díky tomu sobotnímu lelkování, těm zdlouhavým dopoledním, nabitým hutnou nudou, nechal jsem přivést veltenský jíl, odstěhoval od Romana podělaný lis; byla to právě sobota, kdy jsem přinesl přes vrátnici formy (jsem podezřelý, všichni nosí ven), prostudoval odbornou literaturu, od Kamnářského kursu po Obščij kurs technologii silikátů. Jsem vyzbrojen intelektuálně i materiálně, nechybí mi odvaha, motiv. Koupil jsem montérky, gumovou zástěru, holínky, teplou čepici a všechno uložil v kanceláři pod zámek.

V boudě za pecemi čeká stará vana a lis, zbavený kočičího trusu, se třese nedočkavostí. Ještě vyžebat u truhláře kozy, prkna a laťky, dvojčatům ukrást z domova pádlo, Anděle staré hadry na přešití. Počítám s maličkostmi.

Každou sobotu teď odcházím do boudy, ponořím ruku do jílu a mám pocit seberealizace ještě dříve, než začnu něco dělat. (To je ono!) Stačí pohnout prsty, nechat protlačit jíl, máchat rukou. Jsem v infantilním pokušení uhníst hliněnou kuličku, nabodnout ji na prut, švihem vymrštít, trefit Tlustozobého a ucpat mu zvukovod.

Mám na hlínu chuť, chci *ovládnout hmotu*. A poněvadž jsem nikdy dokonale nepochopil řetězovou reakci, hodlám vyrábět kamna.

Někdy se bojím, že přeceňuji svou manuální zručnost. Třeba nevyrobím jediný kachel. Jenom jsem to viděl, nikdy nezkusil. (Kamna je třeba také *konstruovat*, aby táhla, držela pohromadě, a nikde není řečeno, že se v nich nebude topit.) Odcházím každou sobotu z podniku pln praktických problémů, z nichž nejjednodušší je, zda mám tu nemožnou pruskou hlínu nabírat lopatou, pádlem nebo kbelíkem.

A ve vrátnici mě vyruší vrátný: „Bohouši, máš tady telefon.“ (Znal mě jako kluka a tvrdošíjně odmítá brát na vědomí, že jsem *jeho náměstek*.)

„Zajac,“ slyším velitelský hlas mého podplukovníka. „Dostavte se sem, vaší matce se přitížilo!“ (Stručně, jasně, bez sentimentu.)

„Seženu Berku.“

„Už je tady.“

Člověk ani nemá čas se leknout.

Mamička ležela na posteli, nad ní se skláněl Pepík Berka. Pozdravili jsme se očima. Tatíček stál u okna. Postavil jsem se vedle něho, ohleduplně hledíme do zámecké zahrady plné havranů. Mlčíme.

Podle mých zkušeností (ze světa filmu a televizních inscenací) by měl tatíček zoufale zapřísahat Berku, aby nemocnou zachránil, a Berka by měl vyčerpaně slíbit, že učiní *vše, co je v jeho silách*. Nic takového se nedělo. Atmosféra na dvojáku byla přátelsky věcná a praktická.

Konečně se Berka narovnal. „Pane Fischere, počkejte u ní, než se probere. A ty, Bohouši, pojď na chodbu.“

Pod očima mě studí slzy potlačované něhy. „Jak je mamičce?“

„Tvoje matka, Bohouši,“ řekl Berka, „je zhulákaná jako dělo.“

„Proč?“ zavzlykal jsem. „Proč pije...“

„Možná kvůli tý Bečičkově,“ prohodil Berka, „ačkoli pochybuju, že o tom ví. A kdyby věděla, bude jí to jedno.“

„Pepíku...“ vyschlo mi v očích, „o jaký Bečičkový...?“

„O tý, co s ní drží tvůj táta.“

Posadil jsem se do pojízdneho křesla, které Berka ohleduplně přidržel, aby mi neujelo. „Jak... drží? Copak tatíček může s někým držet? V životě mamičce nezahnul. Ty máš špatné informace. Znal jsi je oba. Jak můžeš něco takového říkat? Vždyť jsi k nám chodil!“ Bránil jsem čest svých rodičů a odmítal vzít na vědomí setinu toho, co mi Berka sdělil. Bylo mi, jako bych bránil čest všech rodičů na světě, neboť i já jsem rodič. „Myslel jsem, že umírá,“ uchechtl jsem se nepřesvědčivě.

Zašprajcoval kolo nohou, abych mohl z vozíku vystoupit. „Neboj se, takhle se teď neumírá. Dneska lidem lámeme žebra ještě na smrtelné posteli. Pokrok nezastavíš.“

„Pepíku, co je to zač ta Bečičková?“

„Myslím, že má cukrovku.“

„Cukrovku...?“ Připadalo mi absurdní, že se tatíček dožaduje přízně někoho, kdo má cukrovku. (*Letzte Liebe, zauber Stich, süße Belohnung für dich...*)

„Tady má cukrovku kdekdo, Bohouši.“

Oba jsme podvědomě utíkali od problému. Já jsem se samozřejmě chtěl zeptat, jestli je Bečičková hezčí než mamička, jaké má přednosti a co na ní tatíček vidí, a Berka mi to jistě chtěl povědět, ale ze samé nešikovné ohleduplnosti problém zevšeobecnil a končil krátkou přednáškou o diabetu ve stáří.

Nakonec jsem nevydržel. „Pepíku, jaká je?“

„Jak to myslíš?“

„Ty víš dobře, jak to myslím. Co na ní vidíš?“

Vykrucoval se. „Ona má... jak bych se vyjádřil...“

„Sex-appeal?“

„Jo.“

„V tomhle věku?“

Pokrčil rameny na důkaz, že tady je lékařská věda bezmocná.

„Tím chceš říct, že je pěkná, přitažlivá, má šarm...“

„Vůbec ne. Je to stará tlustá bába.“

„Se sex-appealem,“ dodal jsem posměšně.

„Jistě. Podle tebe by všichni mužští na světě měli obdivovat jen těch pár obecně uznávaných krás? Bohouši, neber jim pocit, že tu žijí stejně, jako žili venku. Tvoje matka přestane pít,“ rozhodl, „a tím to skončí.“

Nikdy jsem se *po této stránce* o své rodiče nezajímal. Ani v době, kdy by jejich avantýry mohly ohrozit můj „komfort“. Proč ta pozdní „odpovědnost“? Proč vidím ve svém otci jen prudérního přednostu stanice? Proč mamička tvrdošijně figuruje ve vzpomínkách jako stereotypně láskyplná bytost? Nikdy se neodvázali? Neudělali ostudu? Nezavdali

příčinu k pikantním drbům, které by se donesly k dětským uším patřičně rozkošatělé a posunuté? Nevzpomínám si.

Jen jeden zapadlý zážitek se vylupuje z mozku a překvapuje původní chutí vzdálené minulosti: ležím v posteli s bratrem Jírou, vedle vrcholí večírek (dojeli láhev rybízového vína). Jíra spí, já poslouchám. Mistr Vodseďálek vypravuje anekdotu: Slečno, máte ráda Lohengrina? Mám, zčervenala, ale prosím vás... tady ne! Tatíček se dusil a tloukl do stolu, což byl jeho druh smíchu, mamička se řehtala jako pominutá. Ten smích, překvapivě nerodičovský, spolu s tušenou obojakostí pointy (nevěděl jsem, co je to Lohengrin), mě urážel.

Jinak žili moji rodiče průhledně bohabojně a byli neodpustitelně mravní. Zato teď...

Kolem podplukovníkovy kanceláře jsme prošli po špičkách.

Vážení přátelé. Čtvrtá A – třída mých holčiček, si nechala vytisknout na maturitní stužky heslo *Odcházím zmaten*.

„Pepíku,“ napadlo mě, „jestlipak si pamatuješ, jaké jsme měli heslo na abiturientských stužkách?“

Pomalu se vzdalujeme kaštanovou alejí.

V prvním poschodí na dvojáku se probrala mamička a „nový život“ zahájila zpěvem: *modravých dalek volání mou šedou hlavu sladce omámí, když v podvečer se šepčí, každý věří, že kdesi na rozcestí čeká štěstí...*

„Pamatuju řekl Pepík Berka. „Na maturitních stužkách jsme měli heslo *Mládí je čin a boj neustálý*.“

Ano.

Pelikán se otevřel a zavřel.

Odcházím zmaten.

XVIII

Inteligentního výrazu, který mám v záloze, v poslední době vůbec nepoužívám. Nevyskytují se situace, jež by ho vyžadovaly. Jakmile si uvědomíte, že veškeré chování je jen obrana proti smrtelnosti, necítíte už potřebu chovat se jakkoli. Chodím doma od ničeho k ničemu a zapnu-li televizi a uslyším vemlouvavý komentář o atomové smrti, přepadá mě pocit zbytečnosti. Nahodilost mojí (a nejen mojí) existence vyrostle naráz v celé obludné jednoduchosti a každá jednoduchost děsí. Říkám si: klid, obvyklý pocit muže, kterému hrozí padesátka. Něco jsem přečetl, vím své. Televizi nezapínám. Jenomže to, co jsem přečetl, se týkalo pouze mne – muže, jemuž hrozí padesátka. Ta biologie náhle zoufale selhává. (Neselhává, ale v tomto problému není určující.)

Proto dnes tolik lidí myslí jen na sebe, protože v té nauce o subjektu, přes všechny infarkty a rakoviny, je něco uklidňujícího. (Alespoň pro potomky.)

V lačné touze po konejšivém poučení jsem narazil v novinách na článek jednoho spisovatele, kde stálo, že budeme-li se mít všichni rádi a budeme-li jeden k druhému ohleduplní a laskaví (a začneme u sebe a v rodině), pak válka nikdy nebude. (*Když můžem krásné ženy mít, pak naše drahá vlast, ta věčně bude žít...*)

Článek připomínal návod „Jak si zpříjemnit zbytek života“. Napadlo mě, zda autor vůbec chodil do školy. Dvojčata mě poučila, že ten pán píše pro děti, čímž se nedorozumění zčásti (tak malé děti noviny nečtou) vysvětlilo.

Zvykl jsem si již, že jakékoli poučení není nikdy konejšivé. (Co měl taky napsat...)

Ostatně, proč se rozčilovat. Je sobota, mamička už jistě vystřízlivěla, tatíček plete hlavu Bečičkové a mě čeká klidný večer v lůně rodiny.

Na schodech slyším Händela, v kuchyni ignoruji studenou večeři. Nedočkávě se kšíruji harmonikou. Vteřina inspirace... *Až tě jednou ústa*

malá zmámí, rozloučíš se s námi, kamaráde náš... (Tango.) Z pokoje dvojčat bezkonkurenčně duní hit *Nechám si rizoto až na ráno*. (Jsou doma.) Skromně přidávám *Námořník má svou holku rád, bez moře však nedovede žít*. (Foxpolka.) Händel to vzdal. Po *Loučení mou lásku nezmění* (tango) končím taky. Jen rizoto otrásá domem, kanalizace vibruje, ze stěn padá jemný prach. Loutám studenou večeři.

Vážení přátelé, byly doby, kdy dvojčata hrála čtyřručně *Pohádky matky husy* od Maurice Ravela. Seděla u klavíru se svatozáří blond'atých vlásků jako jezulátka, sypala perličky a já byl u vytržení. Přinutím-li je dnes sednout ke klavíru, mám dojem, že se sype štěrka. (Sám nehraju jako Emil Gilels, ale dám se docela dobře poslouchat.) Dělalí mi starosti. Anděla mi dělá starosti a v práci mám rovněž starosti.

Konečně je rizoto zkonsumováno. Náhlé ticho až bolí. Ted' půjdou do koupelny (co jsem říkal?), pohádají se, a poněvadž je sobota, vyrazí *na zábavu*. (Pijí tam pivo, to vím.) Vráť se po půlnoci, kdy doma dávno spíme. (Všichni tam pijí pivo.) Půl roku před maturitou jsem pivo nepil a v sobotu o půlnoci jsem byl vzhůru jenom jednou, na věnečku. (Dvakrát. Podruhé na maturitním plese.) Pokaždé jsem byl ospalý už od deseti hodin. Byl jsem dítě. (Ony jsou také.) K prvnímu milování jsem se dostal až po vyčerpávající teoretické přípravě a šel jsem najisto. (Nešel, ale rozhodující je přístup.) Oni tím dneska začínají. Co dělají potom?

„Ahoj, tatíčku...”

A jsou pryč.

Přede mnou (i před mou ženou) je sobotní večer ve dvou. Jsme sami. (Jsem sám.) Můžeme si otevřít láhev vína jako milenci nebo zapnout televizi jako důchodci. Většinou si televizní program sám vynutí náhradní aktivitu.

Košatá míza
vzlíná do řapíků
na lásku svítí obrazovka
místo luny

A hlavou v oblacích
s kořeny v zemi
žiju
když pronikáš

Autor Anděla Fischerová. Našel jsem ty verše ráno v koši u popelnic, když jsem šel vysypat odpadky. Možná, že básničku někam poslala a oni ji vrátili. Nebo nejde o konečný tvar a v ruce držím koncept, polotovar, ideový námět, východisko. (Jak vypadá definitivní verze?) Rychle jsem strčil papírek do kapsy. Je to její písmo. Žádné z dvojčat by se na něco takového nezmohlo. Zpátky s prázdným košem jsem se vydal oklikou přes sklep. V boxu na uhlí jsem podrobil báseň rozboru, za jaký bych se nemusel stydět ani před třiceti lety u maturity.

Když pronikáš... Tato dvě slova na konci měla být na začátku. Zdroj inspirace určují jednoznačně. Myslela na mě? *Obrazovka místo luny* mě potěšila, přemýšlím o tomtéž, myslela. *Hlava v oblacích a kořeny v zemi* se mi nezdají původní, ale celkem vzato přesvědčivě vypovídají o pocitech vdané ženy. Na celé básni mi vadí jediné slovo – *řapík*. Zdá se mi, nevím proč, vulgární. Shrnutí: jde nepochybně o milostnou poezii s jakýmsi povzdechnutím. Vzbouzí ve mně sebevědomí. Od košilky potřísněné jahodami učinila pokrok.

Cestou ze sklepa jsem přečetl vývěsku DNES PERE: FISCHEROVÁ a nahlédl do společné prádelny. Moje žena skutečně prala. Měla na sobě jen šatovou zástěru do půli stehén, pod ní nic (jak se zdálo) a na nohách červené gumové holínky. Jak čochtala po mokré podlaze a holeně těch holínek jí pleskaly o štíhlé nohy, dostal jsem na ni chuť tak nepotlačitelnou, živočišnou a původní (*když pronikáš...*), že jsem musel usednout na koš a zhluboka se vydýchat.

Zeptala se mě, jestli mi není špatně.

„Nemáš chuť na člověče, nezlob se?“ navrhl jsem tiše.

„Tady...?“

„Proč ne tady?“

Byla nakloněna nad máchadlem, napouštěla vodu. Přitiskl jsem se k ní.

„Neblázni, Bóbo! Někdo přijde.“

Nenechám se odradit (vždycky může někdo přijít) a pod šatovou zástěrou sunu ruce pomalu vzhůru.

Odstrčí mě. Převrhnou vaničku s čistě vypranými cíchami, dostane vztek. Musím odejít. Byl bych schopen ji honit kolem automatické pračky.

Ted' je tedy večer, dvojčata se nevrátí před půlnocí. Místo luny se necháme ohlupovat obrazovkou. Televize je malý (velký) zázrak, nemůžeme bez ní být a vždycky nás překvapí. (Viděl jsem australský film, kde domorodci hovořili slovensky.) Vypneme zvuk, vybereme vhodnou desku. Anděla přichází z koupelny v oblacích vůní. Usedne s koleny nepatrně od sebe, oltář připraven.

Když moje žena touží po milování a mně se *náhodou* nechce, nechová se svůdně, jak by jí měla velet příroda, ale zapálí si cigaretu, gestem zkušené kurtizány vyfukuje kouř a dělá uštěpačné narážky (nemám si skočit pro holínky?), čímž se mi chce ještě míň. Nakonec si uvědomím, že *polhavního aktu je schopen každý, kdo dokáže vystoupit do prvního patra nebo obejít blok domu* (Jak píše doc. Šámalová-Vozáboká-Kaucká-Suchá) a chce se mi taky. Vzrušeně sykne rozprašovač s bílou holubičkou, vášnivě stírám mastný krém na noc a všechno proběhne k oboustranné spokojenosti. Jenom se nemohu zbavit dojmu, že ráno v té prádelně by to bylo lepší.

Nahá Anděla voňavě odpočívá na boku s koleny u sebe. Deska dohrála, luna unaveně mrká. Věren tradici usedám ke klavíru a hraji Molinariho Scherzo. Potom odcházím na toaletu a do koupelny. Sebevědomí opět na čas upevněno. Jsem spokojen.

Moje žena postupně ožije. Pomalu, pomaloučku a nezadržitelně ji přepadá žvatlavá nálada, touha vypovídat se, vyřešit letité problémy a s palčivou upřímností (s upřímnou palčivostí) sadisticky pižlat gordické uzle našeho manželství. Někdy si myslím, že už mě nemůže překvapit, ale vždycky mě překvapí.

„Ten koberec do chodby, Bóbo, kupovat nebudeme. Až do nového bytu.“

Zamyšleně přikývnu, jako by mě problém zajímal. Je mi lhostejné, po čem v chodbě šlapu. Jak s novým, tak se starým kobercem se život opakuje. Když si na začátku roku otevřu v diáři květen a namátkou vyberu jeden den, vím přesně, jak takový den proběhne. Ano. V podniku budeme dohánět první pololetí, moje žena bude stát před koncem školního roku a dvojčata ležet před maturitou. A všichni budeme nervózní. (Já nejvíc.) Výsledky prvního pololetí rozhodnou, zůstanu-li ve funkci. Víím, že bych neměl mít obavy, protože kdo byl v našem podniku jednou vytažen, vždycky se pro něj nějaké lepší místo našlo. (Lepší než to, v němž se neosvědčil.) Tlustozobý přece nemůže přiznat, že když mě vytahoval, zmýlil se. Neosvědčím-li se já, neosvědčí se ani on a půjde také na lepší...

„Někdy přemýšlím, jestli mě máš ještě rád... Slyším zdálky svoji ženu.

Jakmile si rozeberu složitější situace rozumově, rázem jsem klidnější. Pokaždé zjistím, že se vůbec nemusím bát. Ale bojím. Dvojčata čeká maturita. Pokud budou z ruštiny připuštěna, snad ji udělají. Nikdy mě nenapadlo, že by ji mohla jedna udělat a druhá ne. To by bylo proti přírodě...

„A máš?“

„Co...?“

„Máš mě ještě rád?“

„Jistě.“ Chytnu ji chlácholivě kolem ramen. „Jsi přece moje žena a matka mých dětí.“ Ještě než jsem větu dokončil, rád bych ji vzal zpátky. Takové zoufale bratrské gesto čtyřicetiletou manželku nepřesvědčí. A taky ne.

„Říkáš to, jako by ti nic jiného nezbývalo.“

Vidíte? Zatímco já přemýšlím potichu, moje žena nahlas. Ted' se zeptá, jestli bych ji měl rád i jako milenku.

„Měl bys mě rád i jako milenku?“

Před dvaceti lety bych se k ní přitisknul a přesvědčil ji beze slov. Nyní mi zbývají dvě možnosti: buď řeknu, že nevím, jaké to je, protože

milenku nemám (a moje žena si bude myslet, že lžu), nebo řeknu, že bych ji jako milenku měl rád a ona si bude myslet totéž. A kde nám zůstala ruština? Kdybych věděl, že ta ruštinářka vezme peníze, namouduši bych jí je nabídl. Ovšem... kolik! Dám-li málo, odmítne z přesvědčení, dám-li moc, ze strachu. Nevím, jaké jsou taxi. Ale je to hezká ženská a já nejsem taky k zahození. Třeba by stačilo s ní někde promluvit... s paní profesorkou...

„Já vím, že už tě nevzrušuju,“ povzdechne moje žena naoko smířeně.

„Proč bys mě neměla vzrušovat? Copak jsem ti to před chvílí nedokázal?“

„Víš vůbec, co je láska?“ trumfuje.

„Láska je... moje žena, moje děti, můj rodný kraj... samozřejmě moje práce...“

„To sis přečet ve Vlastě,“ odbyde mě a má pravdu. Čteme stejný tisk.

Pak vstane a odejde do koupelny krokem vítěze. Moje žena (bioložka) neumí prohrávat ani v takových okamžicích, kdy je to (biologicky) normální.

A když je znovu upravená, vybere desku, cigaretu a najde polohu, vhodnou k snění o pronikavé kariéře, jež by ji neminula, kdyby si před dvaceti lety nevzala mě.

„Tsss!“ zasyčí, jakmile zašramotím. „Nemůžeš tu muziku prožít alespoň jednou se mnou? Víš vůbec, co poslouchám?“

Poslouchá Koncert a moll Antonína Dvořáka pro housle a orchestr, hraje Josef Suk a Česká filharmonie, řídí Václav Neumann, jediný chlap, který mi ve fraku nepřipadá jako Spejbl.

Je načase mlčet. A mlčet, jako obvykle, začínám já. A jako obvykle se znovu nedospěle divím, proč mají ženy tak komplikovaný orgasmus.

Moje holčičky, moje žlutá kuřátka, moje křepelky učurané, žákyňky ospinkané, ušanky uválené, moji králíčky uhopkaní, moje malé vyčouhlinky, moji drobečky udrolení, moje panenky neposkvrněné, moje přerostlé krasavice přišly domů až ve dvě hodiny ráno.

Moje žena po celou dobu jejich nepřítomnosti rozčilením nespala. Sotvaže zaslechla klapnout dveře, vzbudila mě a vyslala do kuchyně jako

trestnou výpravu, spanilou jízdu, jako hlavu rodiny, která *jednou provždy zamezí nočním tahům našich dcer!*

Stojím v kuchyni v županu a vím, že jim neřeknu nic (nic z toho, co moje žena chce, abych jim řekl), ne proto, že neznám krásnější věk k toulání po nocích (to taky), ale protože je mi to jedno.

Když bylo našim dvojčatům sedm let a my jsme doma toužili, aby nám někdo odpovědný potvrdil, že jsou geniální, navštívili jsme s nimi psychologa. Bylo to po té aféře s dvěma žlutými koulemi a jednou hnědou, jestli si vzpomínáte, a ten psycholog byla psycholožka. Vážení přátelé, když já jsem chodil do školy, byla psychologie nazývána buržoazní pavědou, psychologové se dali spočítat na prstech a neměli ustláno na růžích. Od těch časů uplynulo pár desítek let a vztah našich lidí k psychologii se od základu změnil. Můj ne. Zajdete-li k psychologovi pro radu, jste úplně vedle. Nejenže vám neporadí, ale řešení stejně nechá na vás. Dokonce vás přesvědčí, že vaše ušlechtilé činy pramení z nízkých pohnutek. On je *primárně* i *sekundárně* výjimečně moudrý, ale nemá absolutně žádnou praktickou zodpovědnost. A já snesu jen problémy, které se dají spočítat, na které si mohu sáhnout. Tak je to se mnou a s psychology. Prostě je nemám rád. (Oni by mi vysvětlili, že jim závidím.) (A měli by pravdu.)

Ta ženská se chovala k dvojčatům mile a se mnou rozprávěla takovým zvláštním způsobem, jako by mi dávala najevo, že je mnou neodolatelně přitahována a současně se tomu brání. (A to navzdory přítomnosti mé ženy.) Všechny ty pohledy, zámlky, pousmání a přerovnávaní věcí na stole mi, nevím proč, lichotily, ale natolik otupily moji ostražitost, že jsem její práci s dětmi pozoroval s pobaveným okouzlením. Po letech prohlašuji, že to, co s dvojčaty prováděla, byla promyšlená magie.

Šel zajíček brázdou, měl mošničku prázdnou. Potkala ho Káča, dala mu koláča. O téhle říkance se bavily asi hodinu přibližně takto:

PSYCHOLOŽKA: Proč měl zajíček prázdnou mošničku? Kdo to ví?

DVOJČATA (v této fázi odpovídají ještě obě najednou): Nic v ní neměl.

PSYCHOLOŽKA: Správně, měl ji prázdnou. A víte proč?

DVOJČATA: (*mlčí*)

PSYCHOLOŽKA: Asi mu do ní maminka nic nedala, že?

DVOJČATA (*táhlé unisono*): Ano.

PSYCHOLOŽKA: A pročpak mu asi nedala nic do mošničky?

DVOJČATA (*ted' mluví jen Hanka nebo Kamila*): Nepozdravil.

PSYCHOLOŽKA (*na okamžik vypadá z role*): Nepozdravil...? Správně.

DVOJČATA (*mírně zmatený pohled nutí druhé dvojče k vysvětlení*): Nepozdravil Káču.

PSYCHOLOŽKA: Ano. (*Pokračuje s tvrdší a laskavostí, na jejím místě bych už řval.*) Ale to ji ještě nepotkal, že? Zajíček potkal Káču až s prázdnou mošničkou. Vzpomeňte si – šel zajíček brázdou, měl mošničku prázdnou a teprve ted'! ho potká Káča a dá mu koláča. Takže kvůli pozdravení to asi nebylo. Co myslíte?

DVOJČATA: (*Nemyslí na nic a opět mlčí. Protože jsme jim cestou řekli, že si tady budou hrát, vyčítavě se na nás obracejí, jako bychom je podvedli.*)

PSYCHOLOŽKA: Na maminku a na tatínka se nedívejte, ti to také nevědí. (*Má pravdu.*)

PRVNÍ DVOJČE (*v návalu inspirace*): Zajíček ztratil svačinu.

PSYCHOLOŽKA: Výborně. Ty jsi která?

PRVNÍ DVOJČE: Kamila.

PSYCHOLOŽKA (*otáčí se k druhému dvojčeti*): A co myslíš ty, Haničko?

DRUHÉ DVOJČE: Já jsem Kamila.

PSYCHOLOŽKA: Ale já si myslím, že obě nejste Kamily...? (*Pobaveně se usmívá.*)

DRUHÉ DVOJČE: Ona se jí Hanka nelíbí. Chce být taky Kamila.

PSYCHOLOŽKA: Tobě se tvé jméno nelíbí?

PRVNÍ DVOJČE (*zarputile*): Líbí. (*Pošťuchuje sestru.*)

PSYCHOLOŽKA: Copak si to tam šuškáte?

PRVNÍ DVOJČE: Ona lže. Dneska jsem Kamila já.

PSYCHOLOŽKA (*přestává se pobaveně usmívat*): Vy se jmenujete každý den jinak?

DRUHÉ DVOJČE: My si vždycky ráno řekneme, jak se budeme jmenovat.

Psycholožka zavřela knížku, vzala dvě fixky a každé dvojče označila na čele barevným kolečkem. „Vy je, doufám, rozeznáte,“ oslovila moji ženu. „Dopište si pak do zprávy jejich křestní jména, paní učitelko. Jedna bude červená a druhá modrá.“

Na chudáka zajíčka se zapomnělo.

Jak říkám, okouzleně jsem se bavil (asi jako na školní besídce), kdežto moje žena se chovala jako dirigent před pěveckým sborem. Nakláněla se kupředu v rytmu otázek, při odpovědích dvojčatům nepokrytě fandila (také jako na školní besídce), na okamžik vždy strnula v nepatrném předklonu, pootevřela ústa, jako by chtěla napovědět správnou odpověď, aby se vzápětí zhroutila s povadlými rysy do opěradla, uvědomujíc si, že slovo, které jim chtěla touto mateřskou telepatí vsugerovat, správné není. Každá špatná odpověď vyvolala v mé ženě sebekritický otřes, a to jsme se ještě nedostali dál než k procedurálním otázkám. Zajíček v brázdě představoval jen hravý a nenásilný úvod. Při vlastních testech nás psycholožka poslala na chodbu. Později k nám přibýlo jedno z dvojčat (modré), pak se obě vystřídala. Nakonec nám bylo řečeno, že dívky jsou *normální*. (Jako kdyby mi řekli, že jsou průměrné.)

Odcházel jsem domů v rozpacích a zaražení. Mě tehdy poprvé v životě napadlo (později mnohokrát na rodičovských sdruženích), že jsem zplodil dvě méněcenné bytosti, a v mojí ženě se zvolna probouzela zášť k psychologii, jmenovitě k psycholožkám.

Dvojčata poskakovala, jako by se nic nepříhodovalo.

„Bóbo,“ zavěsila se do mě moje žena, „nevíš, proč měl ten zajíček prázdnou mošničku?“

A dvojčata se přidala: „Co je to mošnička, tatíčku?“

Vážení přátelé, když chtěla mít moje žena děti, měla se obrátit na světovou banku, kde uchovávají zmrazené sperma nositelů Nobelovy ceny. Teď, doufám, chápete, proč jim nedokážu nic vyčítat, když přijdou domů ve dvě hodiny ráno.

Pohybuji se po kuchyni a *cítím, že něco říci musím*; nemohu mlčky projít. Dvojčata by měla z mého chování pochopit, že se nezlobím, a nepoznat, že je mi to jedno. Měla by si uvědomit, že je svým zvláštním způsobem polehoučku a nenásilně pouštím do světa.

„Proč jdete tak pozdě?“

„Byly jsme na diskotéce a pak jsme všichni šli k Borisovi.“

„Pilo se tam?“ Nesnáším výslechy. Všechny otázky kladu jen mimochodem, cestou na záchod a zpátky.

„Jenom čučo, tatíčku... Když musíme zejtra zas do tý pakárny...“

Určitě i kouřily. „Kdo je Boris?“

„Jeden kluk.“

Jak vysvitlo z rozhovoru, moje dcery pily na žal, neboť zítra musí do „pakárny“. I já musím do pakárny, ale na rozdíl od nich už nemohu inzerovat svou nechuť tak neomaleně. Vidí ve mně jistotu, oporu a příklad. Cítím za ně zodpovědnost. Jsou mým „dílem“ a budou tady, až já tu nebudu. (Doufám.)

Señorito, až se setmí, hvězdy až se zatřpytí, pošlete mi pozdrav letmý, mé srdce jej zachytí. (Tango.) (Nebo passo doble?)

Je půl třetí ráno. Hraju pianissimo, con amore, neznatelně se dotýkaje kláves, abych nabyl ztracené rovnováhy a připravil se znovu ke spánku.

Holčičky v pokojíčku odfukují pravidelně, sotva ulehly. (Pily pivo.) Tak ještě *Smugljanku* a na kutě.

Do postele tápu opatrně, uléhám smířen. Slyším tenké kvílení, drátěnka krátce vrže. Moje žena po levici tichounce pláče, ramena se jí otřásají pod prošívanou dekou mohutnými, nepotlačitelnými vzlyky. Mám chuť pohladit ta hubená ramínka, ale nepohladím. Nemůžu za to.

Ještě mě napadlo, než jsem se vypravil do snů, že kdo se v Čechách jmenuje Boris, je buď kadeřník, nebo umělecký fotograf.

XIX

Pondělí. Holení, vrásky, autobus. Pan Jankůj se zpříma šourá k lékárně, francouzskou hůl pátravě posunuje po zamrzlém sněhu. Volá na mě *haló*... Zastavuji, přejeme si dobré jitro. Vychovaně přizpůsobuji svůj krok jeho a lehce napadám na pravou nohu.

„Vojsko má hlášení, že mrazy budou ještě větší,“ sípe a kašle do odřeného zimníku.

Přestože je polovina ledna, překvapeně zastavuji. „Vážně?“

„Nezastavujte. Pojd'me jakoby nic. Kolem pětadvaceti pod nulou. Říkal to náš Zdeněk. Prosím vás...“

„Já vím. Ani muk.“

Pan Jankůj je jediný můj bližní, kterému vůbec nelžu, a o tom, co mi řekne, se skutečně nikde nezmiňuji. Každý den mě uklidní. Každý den potvrdí, co večer slyším v televizi a ráno v rozhlase, každý den mě ujistí, že vojsko je informováno výborně.

Jedny marsky, noviny. Naši energetici se připravují na tuhou zimu (vida...), přifázovávají, odfázovávají, přečerpávají, odčerpávají, zkracují. Boj proti mrazům na železnici. Zateplení společných stájí. A moji oblíbení zemědělci na Litoměřicku? (Vida, vida...) Přidávají nad normu jaderná krmiva, která budou muset v létě ušetřit. Evropa pod sněhem. Za čtrnáct dnů začíná halové mistrovství Evropy v atletice. Ve Francii zmrzlo již sto třicet pět lidí (promiňte, třicet pět), převážně nezaměstnaní. U nás nikdo. Kdo pracuje, nezmrzne, zdá se. Belgický premiér odmítl rozmístění jaderných zbraní na belgickém území. (Uvidíme!) Jaderná krmiva, jaderné zbraně.

V hluboké depresi píchám v 6.58.

Začátky roku nemám rád. Zpracovávám přehledy za minulý rok. (Moji podřízení zpracovávají, já podepisuji.) Monika předkládá ke schválení Wohankův zlepšovák – nové pozorovací listy pro normování. Jsou stejné jako ty staré, mají jen jiný formát a přeházené kolonky.

K podpisu přehled nákladů za uplynulý rok. Fixní, proměnné, progresivní (nějak stouply!), regresivní. Souhlas k nákupu bezpečnostních pomůcek (převážně výstražné tabulky). Plán oběžných prostředků, oprava plánu, rozdělení zisku, stav úvěru k 31.12. Odpisy základních prostředků, přehled spotřeby paliv, pohonných hmot, náradí...

Otrava. Na takovou práci se skutečně nehodím. V poslední době alespoň spisy důkladně čtu, práce mi tak vydrží déle. Jinak jdou události mimo mne a nemůžu je ovlivnit. Nechci je ovlivnit. Neumím je ovlivnit. Nevím, jak je ovlivnit. Nezajímá mě to. Kdyby na mém místě seděl někdo jiný, třeba by je ovlivnil. (Neovlivnil.) Vymyslel by lejtstro. (Proč jsem ještě nevymyslel lejtstro?) Brzy nás bude víc než dělníků. (*Vy jste odborníci. Dejte mi dvě možnosti a já rozhodnu.*) Stoupne úroveň řízení, až bude deset lidí „řídít“ jednoho? Přeroste kvantita v kvalitu? Musí přerůst. Také útěcha. Nerozumím tomu. (Nedávno mi dvojčata vyčetla, že jsem jako ekonom zcela neschopný, protože nedovedu sehnat ani bony.) Rozumím, ale nestačím obsáhnout všechno naráz. Myslím-li na něco, nemohu myslet na něco jiného, na co bych měl myslet současně. Těžko se pak soustředím, tčkám a nic neudělám pořádně. (Udělám, ale bojím se, že neudělám.) Nebo naopak. Nevím.

„Tady máte chybu, Moniko. Ve slově výjimečný se píše ypsilon dlouze a jota krátce.“ (Konečně konkrétní problém.)

„Ukažte... Vážně? To máte jedno.“

Má pravdu. Radši bych zateploval společné stáje; smysl sdělení zůstává tak jako tak nezměněn.

V 10.30 mě zavolá Dlask Tlustozobý. Posadí mě na ředitelskou kůži a oba se zatváříme nepostradatelně.

Jako obvykle se mě každé pondělí zeptá: „Tak co, Bohouši?“

Jako obvykle mám chuť odpovědět mu sprostě, a jako obvykle jen zabručím: „Ále... znáš to.“ On se pak bude přehrabovat v *nějakých* papírech a já budu držet v ruce nějaké desky, do nichž vsunu ukazovák jako záložku, abych neztratil místo, kde jsem pracoval, než mě můj nadřízený vyruší. (To jsou důležité maličkosti.) Mimochodem požádám o kousek papírku, jímž pečlivě založím místo po ukazováku. Tak si uvolním ruce.

Tlustozobý se uvolní celý, nabídne mi cigaretu a požádá sekretářku, aby mu nepřepojovala hovory. Je to vlastně taková neformální porada ředitele s ekonomem na začátku týdne. Nevzpomínám si však, že bychom se někdy o něčem radili. Je ovšem možné, že se radíme. Když odcházím, vidím, jak pookřál. Já jsem naopak ještě nejistější a deprese se prohlubuje.

Každé pondělí mezi desátou a půl jedenáctou netrpělivě šilhám po telefonu. Kdyby nezazvonil, myslel bych si, že se řediteli něco stalo. Nemůžu se dočkat, abych už byl u něho. (U něho se nemůžu dočkat, až budu venku.) Ukazovák mám již v deskách a připadám si jako před maturitou. Nikdy nevěřím, že se zeptá *Tak co, Bohouši?* ale jsem přesvědčen, že se zeptá. Čekám, kdy budu konečně ze své funkce vykooptován. Věřím, že brzy. Někdy mě bolí břicho.

Tlustozobý však tentokrát pominul tradiční úvod a spustil plačtivě: „Ö... Bohouši... cos *nám* to proved...?“

Dokonale mě vyvedl z míry. Byl jsem tak zmaten, že jsem založený ukazovák přisunul k ostatním prstům, aniž bych požádal o papírek k založení.

„Nevím, o čem mluvíš...“

„Von neví!“ zkřivil hubu a rozčileně mi předhodil protokoly o úrazech Arnošky Holubové a Jana Dykasta. „Čekám na vysvětlení.“

„Tady není co vysvětlovat,“ bráním své vysoké (hluboké) právní povědomí. „Charakter pracovního úrazu přiznán, organizace se zprostila odpovědnosti. Právnicky naprosto v pořádku. Ostatně, závěry jsem konzultoval s naším právníkem.“

„Na to ti kašlu! Když budou pod tím protokolem tři podpisy, bude právnicky v pořádku vždycky. Ö... zavolejte Kudrnáče!“ houkl do mikrofону.

Kudrnáč je jediný, kdo může bloudit po podniku v čistých montérkách a bez papírů v ruce, aniž by vzbuzoval povrchní podezření, že se fláká. Snad mě podpoří, je nestranný. (Až moc.) Přišel okamžitě, musel čekat připraven. (Asi mě nepodpoří.) Za normálních okolností není k sehnání. Tvář mu zdobil nenucený úsměv lidového vypravěče.

„Vysvětlí tady Bohoušovi, kde udělal chybu, Mirku.“

„Bohouši,“ spustil Mirek Kudrnáč bodře, „Takovýhle vobezličky *nám* nedělej. To *my* absolutně nepotřebujeme.“

„Kdo *my*?“ nechápu. „Vy dva?“

„Hergot, když říkám *my*, tak myslím *nás všechny*, ne? *Globálně*.“

„Ö... přineste nám tři kávy!“ nařídil Tlustozobý mikrofonu. (Diskuse se protáhne.)

Mirek Kudrnáč si znovu vzal slovo. Navázal na tradice odborového hnutí v našich zemích, letmo se dotkl odkazu Podbrezovské konference a přešel na čísla. Obratně mi připomněl výši nemocenských dávek za uplynulý rok v našem podniku, v okrese, v kraji, v resortu i celostátně. Totéž provedl s dávkami na ošetřování člena rodiny, s regresními náklady a s mateřským příspěvkem. Při tom na mě hleděl tak vyčítavě, jako bych všechny ty holky v našem podniku, kterým roste břicho, zbouchl já.

Všiml jsem si, jak hovoří obratně, jak já sám v poslední době v dobré řeči zaostávám, používaje obratů a rčení, jež jsou zastaralé. Mirek Kudrnáč přesvědčí a stačí mu číslo. Nedá se překroutit, působí neodvolatelně, *matematicky*.

„To je všechno hezké,“ hlásím se, „ale jak to souvisí s tím, že Holubová s Dykastem v pracovní době souložili?“

„Velice těsně, Bohouši. Kdybys mě nechal domluvit, možná, že bys to pochopil.“

„Možná,“ připustil jsem.

„Ale určitě,“ polichotil mi. „Ti dva prostonali dohromady sto dní. A nezapomeň, že jim to... tu... ten styk nemůžeme dokázat.“

„Právě proto jsme pracovní úraz přiznali, ale neodškodnili.“

„A to byla chyba!“

„Vy se tedy domníváte, že o pracovní úraz nešlo?“ nechápu.

„Bohouši, ty si pořád pleteš... ö... pojmy. Nám nejde o úraz, ale o jeho hodnocení. Rozhodující je, v které kolonce bude figurovat.“

„Jak k tomu ostatní pracující přijdou, že jo,“ navázal Kudrnáč, „když dva z nich si odskočí zasouložit, ty z toho vyrobíš pracovní úraz a celý kolektiv pak nedostane prémie? Uvažoval jsi takhle?“

„Takhle jsem neuvažoval,“ přiznal jsem ohromeně.

„Vidíš! My musíme, Bohouši, ö... *vidět dál*, neupínat se na jednu stránku jevu. Naší povinností je naopak... ö... *chápat věci v souvislostech* a posilovat vliv odborů. Jen *komplexní přístup*, Bohouši, je zárukou... ö... kvalitního řízení. To bys měl vědět.“

„Závodní výbor,“ poučil mě Kudrnáč, „má především zájem na tom, aby kolektiv měl pocit, že za ním stojí, že jo.“

Takže ty, předseda komise, úraz přehodnotíš jako nepracovní a dílna obdrží prémie. To je podle mě schůdné.“

„Ale Holubová s Dykastem se odvolají,“ upozorňuji je, „protože dostanou jen devadesát procent nemocenských dávek!“

„Dáme jim odměnu, aby nepřišli zkrátka. Vlk se nám nažere, že jo, a koza, Bohouši... Co tomu říkáš teď?“

„Myslím,“ řekl jsem, lekaje se té prosté pravdy, „že řešení je komplexní. Oni prostě dostanou odměnu za to, že si v pracovní době zasouložili.“

„Bohouši...!“ vykřikl Tlustozobý, prudce odložil šálek s kávou a znechuceně vstal. „To je sofistika! To nám sem netahej!“

Nastal čas oběda. Vstoupila sekretářka a vrtíc zadkem (všechny vrtí zadkem), přinesla podnos s jídlem.

Vzpomněl jsem si na všechny obědy, které jsem zaplatil a nesnědl a cítil jsem, jak blednu. „Ty obědváš?“ uklouzlo mi.

„Jak vidíš.“

„Denně?“

„Samozřejmě. Ty ne?“

„Jo... taky.“ Odšoural jsem se ke dveřím.

„Bohouši, no tak...!“ udeřil mě Kudrnáč dělnicky do ramene. „Nesmíš si tolik brát, že jo. Až se naučíš *hlouběji pronikat do vzájemné souvislosti věcí a jevů*, půjde to, uvidíš.“

Vážení přátelé, jak říká můj podplukovník, koupil jsem to ze všech hlavních, navíc zdolan vlastními zbraněmi. Rychle něco udělat, abych se nezbláznil. Zajít do haly s tunelovou sušárnou, přehlédnout nedozírné řady umyvadel, klozetových mís, bidetů a výlevků, poplácat tu naši

zdravotní (promiňte, *zdravotnickou*, zdravotní jsou bonbóny) keramiku jako hospodář koně, soustružník frézu, kopáč násadu lopaty. Pohladit, polaskat se s hmotou, vážení přátelé, uklidnit se, slovem – ucítit v dlani strukturu matérie.

A tak jdu, ale všude je plno zaměstnanců odcházejících na oběd, nemohu si plácnout, řekli by, že jsem blázen. Jenom se tedy dotýkám, jako bych kontroloval kvalitu (oni nevědí, že tomu nerozumím) (vědí), jedním okem hladím glazuru, druhým sleduji zaměstnance, jak jsou bezstarostní, hrdí a usměvaví; znají jen montérky a práci, a sotva přijdou domů, znovu se do nich soukají, do těch domácích, trochu sepranějších, poněvadž se v nich cítí nejlíp. Život není jen práce, kárám je v duchu, ale oni se usmívají a v duchu mi odpovídají: *ale je*.

Tak já uvažuji a možná, že hloupě. Jakmile uhodí mrazy, padne na mě temná tíseň, které se nezbavím, dokud teplota nevystoupí nad nulu. Do mrazů jsem se narodil, tak asi proto. Znovu prožívám ten prvotní šok.

„Pepíku,“ svěřil jsem se Berkovi, „kdybych věděl jak, zhroutím se.“

„Co blázníš? Spíš?“

„Spím.“

„Pláčeš?“

„Nepláču.“

„Můžeš si zasouložit?“ zeptal se jemně.

„Docela můžu.“

„Tak proč si stěžuješ?“

„Jak to vypadá, když se člověk zhroutí?“

„Asi tě zklamou, Bohouši, ale medicína takový termín nezná. Ale byl jsem loni s Ivankou na Lehmbruckovi ve Valdštejské jízdárně a tam jsem zhrouceného viděl. Podvyživený, hubený chlap, na všech čtyřech, opírá se o lokty a o kolena, hlavou tluče o zem. Nemožná poloha. Jestli se někdy Wilhelm Lehmbruck zhroutil, určitě nevypadal takhle. Spíš chtěl prostřednictvím hmoty vyjádřit stav duše. Takové poselství hlíny, Bohouši, že je duševně na kolenou. Pěkná figura.“

Takže poselství hlíny... Ano. (*Tanagerské figurky. Gotický kachel s motivem Jana Žižky. Renesanční kachel. Zhroucený. Dobrovická kamna.*

Ztracený syn. Žírná ornice. Prst' z bojiště. Hrst země. Komenský se loučí s vlastí. Zdravotnická keramika...) Pořád táž hlína. Obecně. Táž ne.

Není to tak dávno, co jsme s Pepíkem chodili odstřelovat vlaky, když jsme byli daun. Pochopili jsme, že naše počínání je dětinské, nikoli proto, že bychom je za takové považovali. Přestalo nás uspokojovat. (Neškodný anachronismus, pokud vás při tom nikdo nevidí.) Zvyk se vyplácí dodržovat tehdy, prohlásil Berka po poslední střelbě, jestliže nás jeho opakování dovede k očekávanému konci. A nám bylo po střelbě hůř než před ní. Copak ty, Bohouši, tobě je hej. Vezmeš harmoniku, proklepneš klavír... Ale co já? Ty, Pepíku, máš krásné povolání a supervzdělanou ženu. To jo. Vystudoval jsem medicínu a ordinuju v továrně na výrobu hajzlů. Nevyrábíme jen hajzly a lidé tě mají rádi. Nech si ty nekrology! Chlap potřebuje *něco*... Právě. A jsme u toho.

Odpoledne jsem šel z práce pěšky. Cestou mě přepadla taková nevolnost, že jsem si musel odskočit do prodejny hudebních nástrojů v Nádražní ulici a předstíráním zájmu o koupi nového pianu pro dcery si na pět nástrojích postupně přehrát: *Až půjdu od tebe ráno, klobouk si na stranu dám, Stupavská krčma je smutná, taká smutná, až je cudná, předeheru ke Kalifovi z Bagdádu, začátek Čajkovského klavírního koncertu b moll, Smetanovu Hubičku, Alexander's Ragtime Band, On the Sun Street, Nad Tlumačovem je malej vršík, holarijahó, bude tam pršet* a na přání prodavaček přidat *Mikuleckou dědinu*.

V krámě bylo prázdné. Obě prodavačky opřely řadra o pult s trsátky, ladičkami a náhradními strunami, pobrukovaly si truchlivě se mnou a já jsem hned poznal, že jsou „z přízně“, vždyť se původně chtěly stát zpěvačkami a toužily dobývat svět, jako já jsem toužil za studií pracovat v zahraničním obchodě a Berka na klinice. Místo toho prodávají pubertákům kytary, které nejdou vytemperovat.

Hrál jsem a všichni tři jsme se toulali ve své neuskutečněné budoucnosti.

Na odchodu jsem koupil foukací harmoniku.

„Budu stavět kamna,“ prozradil jsem doma nahlas, ukládaje se ke spánku.

Moje žena odvětila, že správný muž je především zodpovědný a má být oporou rodiny.

S tím souhlasím. Pomalu si zahřívám postel. Myslím, že mohu být zodpovědný, oporou rodiny a přitom stavět kamna.

Venku mrzne. Je čistá tma, důležitě se mrouskají kočky. Až dostane vojsko hlášení, že mrazy pominou, přiteče jaro a já začnu být poslušen poselství hlíny.

XX

A jaro přišlo. Nacucané mraky se potácejí po obloze, hned prší, hned padá sníh, škvírami mezi zbytnělými cáry pátravě ohmatává mokrou zem nedomrlé sluníčko. Na dětských hřištích se hrbatě hroutí sněhuláci. Ještě nic nekvete, včely nebzučí, ale jaro tu je (vydržte), nedospělé, opojné jako mladé víno a rujně k závratí. (Dost.)

Vážený přítel. Každý vlastenec, jenž narazí v cizině na výrobek *Made in Czechoslovakia*, zalyká se hrdostí a hned zatepla běží o tom napsat příspěvek do nedělní přílohy svých oblíbených novin. Po přečtení takového článku nikdy nechápu, proč byl našinec odvázan, když si v Londýně sáhl na škodovku. Teď vás potěším: od letošního jara si budete moci s pocitem hrdosti sáhnout v Londýně i na záchod. Ano. Brunclíkova „bílá koncepce“ konečně padla, od druhého čtvrtletí vyrábíme barevný střep. Zatím jen *modř nebeskou* a *žlut' písčovou*, ale získali jsme investiční úvěr na pět let s šestiprocentním úrokem a u provozního úvěru se objevilo úrokové zvýhodnění. Zatím nevelké, pravda, ale s příslibem dalšího snížení, jakmile bude ohlášena *hněd' zemitá, lila, zeleň jarní a hrášek*.

Do Anglie vyvezeme ještě v tomto roce zdravotnickou keramiku s nápisem *Keep smiling*. Rakousko má zájem o siluetu *Chrámu sv. Štěpána*, Švýcarsko o výrobek barvy *modř alpská*. (Nejsme si jisti, jaká to je, nikdo z vedení dosud v Alpách nebyl.) Na příští pětiletku byl podepsán kontrakt na vývoz umyvadel do Německé spolkové republiky se sloganem *Nach dem Stuhlgang, vor dem Essen, Hände waschen, nicht vergessen*. (V arabských zemích začínáme úspěšně konkurovat italským obkládačkám.) (Bohužel, zatím jen cenou.)

A proč ten náhlý obrat? Nevím. (Samozejmě vím. V rozhovoru pro televizi jsem celkem plynne zdůvodnil, že *kompletaci ekonomicky zajišťujících výrobků si vynutil pokrok*.) Ale jaký je to pokrok, vážený přítel, když místo na bílé míse sedím na růžové a třetina lidstva hladoví? (To jsem v televizi neřekl.)

Získali jsme zákazníka psychologickým přístupem, založeným na detailní znalosti jeho potřeb, přání a kupní síly. Zákazník je tedy, ne-
zlobte se, blbec? Kdo ví... Pokud jej budeme schopni i šokovat, máme
reálnou naději proniknout na zámořské trhy. Úrok klesá, dotace stou-
pají, po sledování investic pošilhá vláda. Jediný pokrok vidím v tom,
že ředitel banky už necucá nitroglycerin, když mě vidí.

Jaro tedy přilétlo ve znamení konjunktury. Na každé ohradě v repub-
lice můžete spatřit plakát STAŠSKÁ ZDRAVOTNICKÁ KERAMIKA V NOVÉ
BAREVNÉ ŠKÁLE = PROGRESÍVNÍ DESIGN + KVALITA. A ne jeden. Deset.
Vedle sebe. Říkají tomu opakování motivu. (Deset menších plakátů vedle
sebe má větší psychologický dopad na zákazníka než jeden velký, Bohou-
ši.) Ty plakáty mě stály spoustu peněz, které jsem *musel* utratit. (Nemohu
si pomoci, zákazník je blbec.) (I já jsem zákazník.) Další koruny spolky
náborové letáky, reklamy v denním tisku a propagační televizní šot. *Štaš-
ské keramické závody přijmou pracovníky těchto profesí...* (vyjmenovány).
*Zahraniční rekreace, rodinný byt do jednoho roku, pro svobodné ubytování.
Jesle, školka, střední školy v místě. Na poutače, vylepené v našem městě,
vtípálci připisovali: pohlavní styk v pracovní době za odměnu.*

Máme políčeno. Na tomhle bujarém vzepětí výroby však nemám žád-
nou zásluhu. Zaznamenal jsem je (numera leží na stole), podepsal něko-
lik mohutných spisů, jejichž obsah mě nepoznamenal a účinek minul,
a dál zůstávám v srdci zastáncem tradiční štašské bílé keramiky, jež léty
nešedne, světlem nežloutne, vlhkem netrhlinkuje a neodlupuje se. Mám
svůj názor. A poněvadž ostatní již zastávají jiný názor, nesu svoji výluč-
nost se skromnou hrdostí (s hrdou skromností) a s tichým vědomím
osobní křivdy si v duchu říkám, že na má slova dojde. (Ale asi nedorazí.)

Nastupuje mladá směna, vzdělanější, ambicióznější, s beraní vírou
v modrý záchod. Pomalu, jako poškozený vagón z cukrovaru, mě odsu-
nuje na vedlejší kolej.

Jak jsem neosvědčil jasnozřivost ve věcech koncepčních, tak zklama-
la moje prozíravost v záležitostech podružných. Podnikový právník mi
sice za zastávkou uznale pošeptal, že moje revidované rozhodnutí ve
věci k.p. kontra Holubová, Dykast nese všechny typické znaky obratného

využití širokých možností v relativně úzkých intencích právních předpisů, ale když jsem se doma nad hodnocením zamyslel, nebylo mi do skoku.

Moje žena mě ustaraně pozoruje. Nemusím luxovat, nádobí utírám jen v neděli. Všiml jsem si, že se mě snaží šetřit i při člověče, nezlob se. Spontánně zavedla méně „namáhavý“ způsob, o němž se v posledním Co vás zajímá doc. Šámalová-Vozábová-Kaucká-Suchá-Petrů vůbec nezmiňuje. Necítím se nemocen, ale netvrdím, že jsem úplně zdrav.

V souvislosti s výrobními změnami a ve vazbě na celkovou představbu sklátil v našem podniku za poslední tři měsíce čtyři technickohospodářské pracovníky infarkt. Berka mi naordinoval pektinovou vlákninu (odporné), acylpyrin a vitamín C. Při každém předepisování léků se mě ptá na erekci. (Tak co, Bohouši, jak ti stojí?) Prý to souvisí. (Na co všechno neprijdou...) Myslím si svoje a užívám poctivě. Při koupání jsem zpozoroval, že mi začínají šedivět chlupy na prsou. Na levé holeni mi o poznání vystoupila křečová žíla.

Bohudíky, nové jaro nepřináší jen nové starosti, ale i nové radosti. Jíl v sádce rozmrzl, má hebkou konzistenci. Minulý týden v sobotu jsem připravoval formy a promazal lis. Nemůžu se dočkat. Na rubu každého vylišovaného kachle vyrazím kurentové F (jako Fruhauf) (nebo Fischer). Tradice mi trochu svazuje ruce. Přes zimu jsem podrobně přečetl literaturu, kterou mi Roman snesl z půdy. Knihy mají zažloutlé listy, roztřepané desky a páchnou kočičincem. Moje žena je chtěla v předvánočním úklidu vyhodit do popelnice. Objevil jsem je v koši na odpadky a schoval pod knihovnou do igelitového sáčku. Mají půvab. Jímavá poezie archaických souvětí se v nich pojí s věcností receptur kulinářských specialit. Nejsou v nich fráze.

Pro první pokus jsem vybral jednoduchá kamna *Rako 31* s výhřevností 100 m, 180 x 57 x 48 cm. Společenskou místnost v Dobrovicích sice nevyhřejí, ale plánuji postavit později druhá do protějšího rohu, kam ústí další komín. V etapě předběžné kalkulace jsem spočítal, kolik potřebuji kachlí základních, kolik spodkových délkových, spodkových rohových, římsových délkových, římsových rohových, kolik příkrývkových desek, podložkových desek a nožek. Základní kachel je čtvercový, tradičního

rozměru 210 x 210. Posedlý renesancí stašského kachle už ani nepředstírám, že mě práce v kanceláři zajímá.

Začal jsem znovu chodit na obědy, soboty a neděle trávím v boudě. Nebojím se atomové války, přestal jsem neuroticky kontrolovat protipožární prostředky ve sklepech. Za nehty a ve vlasech mám hlínu. Byl nejvyšší čas.

„Je nejvyšší čas, Bóbo!“ řekla mi moje žena v sobotu před maturitním plesem, když jsem se vrátil z boudy. Běhala zmateně po bytě jen v kalhotkách, tělových punčocháčích, úzkými podpatky plesových střevíků ničila koberce (ona může, až se ustrojí, těžko by se obouvala), nahore bez.

Dvojčata odešla již před hodinou, učešána Bohunkou Šrůtkovou. Celé odpoledne je kulmovala, foukala, zvedala vlasy za ušima, honila ofiny a pěšinu. Hleděli jsme za nimi z okna, jak smejí nákladnými róby rozteklý chodník.

Ležel jsem naložený ve vaně, odmáčeje zbytky veltenského jílu, pozoroval mizející a znovu objevující ženu a nutil se do odtažitých myšlenek, abych potlačil erekci.

„Párkrát ji provedu, tančím slušně a uvidíme.“

„Koho?“

„Ruštinářku.“

Přešla na složité líčení očí.

Bylo zajímavé pozorovat, jak ňadra sledují pohyb rukou, zvedají se, klesají, choulí se k sobě tísněna pažemi, tvořice úhledný žlábek. Spustila ruce, prohlédla si obličej z levého i pravého profilu. ňadra poklesla, dozrála. Bradavky mířily do zrcadla jako do terče. Kdybych se v tuto chvíli přiznal, že mám chuť na člověče, nezlob se, odbyde mě jako dotěru. „Prohodíme pár slov, třeba mi něco naznačí...“

„Kdo?“

„Ruštinářka. Ty mě neposloucháš!“

„Vylez z té vany, je čtvrt na osm. A vem si motýlka.“ Moje žena má také hezký zadek. Nerozsezený, trochu vyšpulený... Když stojí rovně, nikdo by jí nehádal čtyřicet.

Počkám
až se ti vrásky rozběhnou po pleti
I století počkám
tady nebo tam
Dokud líc obnažená
svědectví nevydá
jak stárne žena

Tuhle básničku jí uveřejnili v časopise *Žena a móda* pod pseudonymem Marie Stašská. (Marie *ve své plaché kráse v laboratoři zamyká se...*) Asi deset zavržených verzí jsem vynášel do popelnice. Nejsem si jist, jestli mi její pozdní veršování imponuje, ale nikdy bych nepřiznal, že o něm vím. Obdiv lze vyjádřit i jinak...

„Ne, Bóbo! Teď ne! Už jsem nalíčená a je půl osmé.“

Moje žena úspěšně veršuje, ale v manželském životě dokáže prozaicky měnit všechny nestandardní situace ve standardní.

Vzal jsem si motýlka.

V secesním sále stáli maturanti do čtverce. Za šepotu rodičů a přátel jsme svědky projevů, stužkování, předtančení. Heslo *Odcházím zmaten*, nahlas vyřčené a obnažené tak v celé problematičnosti, vyvolalo najednou rozhořčené polemiky, nechápavé vrtění hlavou, v nejlepším případě smutné mlčení. Nikdo se nezasmál. Ani já. Víم totiž, že moje kuřátka, přes zdánlivou bezstarostnost a módní účes „na prdel“, zmatena odejdou.

Pak muzikanti přestali laškovat s nástroji a spustili doopravdy. Okna drnčela, secesní štuk se div neutrh, ples dostal spád. Po úvodních exhibicích renomovaných parketám vtrhli na palubu rodiče, aby se rozdováděli a s nostalgickou vervou, přiopilí, oslavili přicházející dospělost potomků.

Ruštinařku jsem zahlédl v půl jedenácté. Měl jsem tři piva, večeri a panáka, dávno jsem zapomněl na diplomatické posláním.

„Půjdeš pro ni?“

„Až budou hrát něco pomalejšího.“

Přitančili jsme blíž, pozdravili se.

„Co jí vlastně chceš říct, Bóbo?“

„Nemám tušení. Třeba nebudu muset říkat vůbec nic.“

„Já nevím, Bóbo,“ zapochybovala moje žena, „abys těm holkám na konec ještě neublížil...“

„Šlapat na nohy jí snad nebudu.“

„Tak běž.“

Série slovenských tang. *Očarena bývám, keď na huslach mi hráš...*
„Smím prosit, paní profesorko?“

První kousek tančíme mlčky. Vzpomínám na všechny možné i nemožné figury, které jsem kdy pochytil. Moc jsem toho v životě neprotancoval, ale jsem koneckonců muzikant a smysl pro rytmus mi nechybí. Profesorka je o maličko tělnatější než moje žena, ale obratná, nechá se vést, umí se přizpůsobit. Jde nám to. Připomíná mi některou z rázných kozaček z Tichého Donu. Temperamentní, v tanci podrobivá, při každém obratu po mně šlehne očima.

O přestávce mezi kousky stojíme v rohu parketu. Nijak se nenutím do rozhovoru.

„Je tu horko,“ řekla.

Jemně jsem jí ofoukl šíji a výstřih, vděčně se usmála. Vzpomněl jsem si, že po *Očarena bývám* se hrává *Na dobrou noc bozk ti dám*. (Také je hraji v tomto pořadí.)

„Uvidíte, paní profesorko, že teď budou hrát *Na dobrou noc bozk ti dám*.“

Odklepali a hráli *Na dobrou noc bozk ti dám*.

„Vy jste jasnovidec...“

Druhé tango tančíme méně kreativně. Víme již, co kdo umí, zbytků dechu využíváme ke konverzaci.

„Tak už se jim to blíží,“ povzdechnu melancholicky. „Ano,“ ožije rozhořčeně, „a oni se stále domnívají, že maturita je formální záležitost.“

„My jsme byli jinačí, paní profesorko. Víte například, jaké jsme měli maturitní heslo? *Mládí je čin a boj neustálý.*“

Zastavila. „My zase: *My, silní a čestní svým dílem, po správné vždy cestě jdem vpřed.* Je to Bednářův překlad Vasiljeva *Silny náši čestný je ruki, my věrnoj darogoj id'om...*“

„*Vsje sily truda i nauki za sčast'je ljudej otdajom,*“ dokončil jsem.

„Vy ji znáte?“

„Aby ne. Té jsme se něco nazpívali.“

„Jim už nic neříká,“ zesmutněla.

„Každá generace má svoje písně.“

„Znáte ty jejich?“

„Ty se nedají přeslechnout.“

Hudba skončila. Stanuli jsme uprostřed parketu a ještě vteřinu zůstali v objetí, jako by nám bylo líto se pustit. Znovu jsem jí dlouze ofoukl pihtá ramena. Nedaleko stála moje žena s Wohankou a sledovala nás se staženým obočím.

Moje tanečnice zaklonila koketně hlavu. „A co budou hrát teď, pane jasnovidče?“

Naklonil jsem se tak blízko, až jsem ucítil parfém za uchem, a zašeptal: „Ako mám žít bez teba... Věřila byste, že jsem před vámi jednou utekl z rodičovského sdružení?“

Hráli *Ako mám žít bez teba*.

Třetí tango jsme protančili jako důvěrný ploužák. V sále zhasli, záři křišťálových lustrů vystřídala intimní světla. Vlasy měla měděné, stříbrné, rusé, toaletu převlékala od černé přes fialovou k ultra rudé. Ramena bledě zářila v rytmu blikajícího stroboskopu. Tiše jsem jí zpíval do vlasů.

Kdysi jsem maturoval já, dnes moje dcery. Prožívám totéž. Mezi nohama se pletou metry poddajného diolenu (tenkrát tuhého taftu), celým tělem vnímám siluetu tanečnice. Pravačkou hladím holá záda od lopatek k pasu. Jenom se už neobávám překotného reflexu, jsem ztělesněná opora, nechce se mi spát a situaci vedu s laskavým protektorstvím k žádou-

címu konci. A když se tak rytmicky objímáme a myslíme oba na totéž, kladu si otázku, jaký konec je vlastně žádoucí.

Tmou blýsknou fleše saxofonů, altka s tenorem cedí skrz notové pultíky mosazný slovenský sentiment. Dvojice kolem nás, tak jako my, se téměř nepohybují. Partnerka se záhadně usmívá a tiskne mi ruku.

Další pokračování je obvyklé a banální. Pozval jsem ji k baru. Ces-tou se omluvila a zmizela na toaletě. Byl tam nával, čekal jsem na chodbě nekonečně dlouho. (Nechápu, co tam ty ženské dělají.) Ko-lem prošla moje žena s Wohankou. Povzbudivě jsem se na ni usmál. Dívala se zaraženě a nedůvěřivě. Volkswagen se vnucoval s nějakým vtípem.

Bar byl obležen podroušeným davem. Při gruziňáku jsem se paní pro-fesorce svěřil, že jsem chtěl původně hovořit o svých dcerách a o ruštině, ale zážitek z tance všechno vymazal. „Nic podobného se mi ještě nesta-lo... to je zvláštní...”

Hrozí mi prstem, jaký jsem krkavčí otec.

Kajícně se přiznám a připomenu, že je to její vina. Podotknu, že dcery jsou s ruštinou odmalička na štíru a jaká je to škoda, že jsme se poznali tak pozdě.

Zeptá se, jestli je *tak strašná*, jak ji líčí studentky doma. Místo odpo-vědi objednávám druhý gruziňák.

Než ji odvedl k tanci kolega, slíbila, že *uvidí, co se dá dělat* V půli par-ketu jako by ji něco napadlo, maličko se zamyslela, vrátila se a řekla: „Stavte se v pondělí ve škole.”

Vyjdu ven, abych si zakouřil na čerstvém vzduchu. Za osvětlenými okny rajcuje křepčící páry dechovka. Venku je divné povětrí. Vítr žene mraky od řeky, sníh taje z mokrých střech a odkapává půlnoc. Dechovka. Pořád dokola. Muzika pěti generací. Slyší ji, radují se. Možná, že se při ní i páří. To je ta muzika... Nikdo na světě nemá takovou. Vykutálená, bez bojovných rytů a revolučních harmonií. (My Prahu nedáme, radši ji zbouráme.) (Podělejte se.) Zkrátka naše vykutálka, naše odpodlažka. Jsme národ muzikantů.

(Jeden soused z našeho domu, nechci ho jmenovat, loni emigroval do Rakouska. Vydržel tam dva měsíce a pak se vrátil. Dali jsme se do řeči, přiznal, že zaslechli se ženou ve Vídni naši dechovku a rozplakali se. Táhl je to zpátky. Blbec. Nejsem cynik, vážení přátelé, také bych tam žít nemohl; stačí mi, když si můžu poplakat v klidu doma.)

XXI

Hlína zpívá. Natluču balík do formy, kachel i žebro lisuji současně. Zdá se, že to není nic těžkého. Délkové kachle mi nečiní problémy. Dokážu pracovat automaticky.

Po plese s mou ženou nebyla řeč. Jako by si uvědomila, čeho jsem schopen. Oznámila, že si po obědě vezme auto a pojedje za rodiči. Prosil jsem ji, aby jela opatrně, neboť silnice jsou ještě místy kluzké a včera pila. Řekla, že je jí to jedno, ať se třeba zabije. Mně že by se to moc hodilo, kdyby umřela.

Odpověděl jsem, že by se mi to zase tak moc nehodilo.

„Ale hodilo. Našel by sis jinou.“

„Nenašel.“ (Našel, ale jenom kvůli člověče, nezlob se.)

Pak začala pomlouvat ruštinářku, která si loni udělala doktorát a nechává se oslovnout „paní doktorko“. Určitě má větší plat. (To jsem nevěděl.)

„Kdyby ses alespoň spustil s nějakou mladší...“

„Já se přece, proboha, s nikým nespouštím.“

„Já tě znám!“

Zná mě, ale neví, že bych se nespustil, poněvadž mám zábrany.

Takhle jsme se bavili v osm ráno, ještě v posteli.

Na rohovky a římsovky nemám formu. Budu muset navštívit opět Romana, mezi kočičinci tam někde musejí být. Takové problémy jsem přece jen nepředpokládal. Navíc moje žena není moc ráda, že stavím kamna. Podezřívá mě, že chodím někam jinam, nevěří, že dají tolik práce. Abych jí umožnil se přesvědčit, zval jsem ji několikrát, ať jde se mnou. Nešla. Bála se, abych si nemyslel, že se chce přesvědčit.

Vzrušuje mě objevovat fígle, na které přišel někdo tisíc let přede mnou. Šest prvních kachlů jsem zkazil. Jakmile jsem se pustil do práce, začal jsem se bát, že umřu a nikdo ji nedokončí. (V kanceláři mě taková myšlenka nenapadne.)

Kdybych umřel, moje žena by si určitě někoho našla. (Ale pořád by srovnávala se mnou.) Je přesvědčena, že mě má ráda víc než já ji, a tak si myslí, že jí stále něco dlužím. Až budu jednou umírat a ona bude u toho (asi nebude) a já budu při smyslech (asi nebudu), řeknu jí, jak mě mrzí, že už ten dluh nestihnou vyrovnat. (Ačkoli ani dneska nevím, jak bych ho vyrovnával.)

Když kachel zkazím, můžu jej hodit zpátky, materiál mi zůstane. To je ekonomická výhoda. Do těch prvních šesti kachlů jsem zapomněl přidat plavenou křídou, trochu písku a šamotu, což jsem měl všechno přichystáno na podzim. Musel jsem celou dávku znovu rozplavit.

Jakmile se s mou ženou začneme dohadovat, ať jde o cokoli, nakonec skončíme u ekonomické situace. (U peněz.) Někdy mi vyčte, že mám malý plat, ona by si zasloužila víc *za to všechno*. Nikdy neřekne za co. Když přinesu peníze, zdá se jich dost. Máme dobrou náladu a večer obvykle dojde na člověče, nezlob se. (Mně při tom je, jako bych se prodával, což je paradoxní, protože jsem to já, kdo ty peníze přinesl.) Dneska ráno mě překvapila otázkou, zda jsem někdy uvažoval o tom, jet pracovat na dva roky *někam ven*. Nevím, jestli *venku* stojí o naše ekonomy. Není mi o tom nic známo. „Berka s Ivankou jedou na dva roky do Libye.“

„Berka je lékař a Ivanka překladatelka.“

„Ty máš příšerně nepraktické povolání, Bóbo.“

Ano, to je možné, ale dovedu si ledacos spočítat. Uvažujte se mnou: Berka bude pracovat dva roky venku a za tu práci dostane pak doma poukázky na odběr zboží v Tuzexu, za něž si bude moci draze koupit levné zahraniční zboží. (Něco tady nehraje.) Není ovšem na mně, abych soudil, Pepíkovi nic rozmlouvat nebudu.

Stejně bych teď nemohl odjet, když mám rozdělaná ta kamna.

Patlám hlínu a mám absolutní pocit vykonané práce. Mnoho lidí tímhle duševním stavem neprojde za život ani jednou. Na dráze bych ho asi nepoznal. Při natloukání těsta a formování kachlů vzpomínám na léčebný zásah v kanalizaci našeho domu, který mě tenkrát tak dětinsky uspokojil (ukojil), jako na bezvýznamnou epizodu. A což teprve, až dojde na pálení! Pálit sám nebudu, to dá rozum. Celý ten akt vdechnutí

života ohněm mám domluven s paliči po šichtě. Oběma jsem slíbil po půllitru a přistoupil na podmínku, že jim k tomu budu hrát na harmoniku. Nevím, jestli si nedělali legraci, ale je mi to jedno. Pec musí mít žár a tah, jinak bych měl na glazuru šmouhy. Pak přijde na řadu potah a poleva. Radili mi sice, abych napoprvé nepotahoval, místo engoby použil krycí glazuru a vypálil podruhé načisto. Nevím. Tak daleko zatím ještě nejsem. Nenajdu-li u Romana nárožní a římsové formy, můžu celou práci zabalit.

Moje žena nikdy nepochopí, jak je mi tu dobře, když nabaluji těsto, hemuji do formy, točím klikou, odškrabuji vytlačené zbytky, odřezávám drátem a každou bábovičku radostně posadím na prkno jako čerstvý bochník. Je přesvědčena, že utíkám z domova, a odmítá utíkat se mnou.

Stavím ta kamna vlastně naschvál. Všechno zboží je teď nějak horší kvality, než bývalo dřív. Musíme rychleji vyrábět, abychom mohli rychleji kupovat (a naopak). A já někdy přemýšlím, jestli někdo ví, jak z toho ven. Ekonomika je diktátorka bez slitování. Jsme tak rozvinuti, že už se nemůžeme svinout a odfrknout si. Ohlížíme se letmo, za pochodu, a hned zase musíme hledět vpřed, aby nás nikdo nepředběhl, neprokoukl, nepřechural, abychom, nedej bože, nezůstali sedět někde v půli cesty na svém českém bílém hajzlíku. Jako ekonom nestojím za nic. Proto se pachtím, proto patlám ta kamna, klopotně odnáším bochníky na prkně po pěti k pecím, aby vyschly odpoledním teplem, proto se bojím, že se mi zkroutí a úzkostlivě kontroluji zbytkové teplíčko okolo muflovky, kde je v sobotu a v neděli prázdno a provoz stojí. Pořád všechno má horší kvalitu než kdysi. Všechno. (Kromě magi. Magi mi připadá kvalitnější.) Třeba se mi alespoň jednou podaří udělat něco pořádného, co se panu Frühaufovi dařilo denně, celý život.

Brána v domově duchodců je dokořán, v mokré půdě otištěné koleje se vzorkem pneumatik. (Pohřebák.) Přidávám do kroku. Zahlédnu-li pohřební furgon v parku domova duchodců, vždycky mě napadne, jestli mamička... nebo tatíček... ale vzápětí se zastydím za takové myšlenky a je mi trapně. Abych smazal nepříznivý dojem, který sám na sebe uči-

ním, začnu pískat, ať moji blízcí slyší, že přicházím a nesu trochu dobré nálady a optimismu z vnějšího světa. Pískám obvykle *Modrá armádo hola, tvá okřídlená kola vlast volá* (pro tatíčka), *Du hast so schöne Augen* (pro mamičku) nebo *Nesmíš pro mě lkáti, vítězně se vrátím, protože jsem vojákem, vím si rady s žoldákem* (pro podplukovníka).

Ale na písku před portálem je místo černého pohřebáku rozvalená šedá volha. Ve vstupní hale jako vymeteno, za dveřmi Zajacovy kanceláře tlumený hovor.

Vyběhl jsem po ztichlém schodišti. Silná pomocnice tlačí chodbou vozík se svačinou. Porcelánové hrnky jemně drnčí, vůně kakaa beznadějně soupeří s všudypřítomným zápachem. Slyším mamičku zpívat *Arbeit war mein ganzes Leben, Ruhe hat mir Gott gegeben*. Vstoupím do pokoje. Mamička sedí na pojízdné židli u okna, v ruce brožuru *Co vás zajímá ve stáří*.

„Dobrý den, mamičko.“

„Bóbo... včera tu byl Pepík. Řekni á... dal mi obrázek.“

Na obálce se usmívají solidní starší manželé v trabantu combi. V pozadí hotel Horizont v Peci pod Sněžkou.

„Prohlížel tě?“

„Dal mi obrázek,“ opakuje a mává brožurou.

„Jsi v pořádku?“

„Absolutně jedna.“

„Kde je tatíček?“

„Šel čurat,“ zamračila se. „Chodí čurat a vyrušuje.“

Tatíček táboří na chodbě za rohem, v křeslech, vedle korpulentní dámy v kloboučku, oblečené, jako by sem přišla na návštěvu. Odvádím ho stranou a chystám se mu vyhubovat.

„Jestli chceš, seznámím tě s paní Bečičkovou,“ předešel mě překotně, jako by chtěl, přistižen „in flagranti“, odčinit vinu. Stydí se přede mnou. O nic vážného sice nejde, ale nenechá si do toho mluvit. Nepoznávám ho. „Představ si, že její muž pracoval na dráze jako strojvedoucí. A oni byli klasa, Bóbo, strojvedoucí! Něco jako dneska piloti. Má po něm penzi,

režii, jednu volnou jízdenku do roka a syna v Kanadě. Dcera jí umřela na rakovinu. Má cukrovku a nikdy nebyla zaměstnaná...

„Proč nejsi u mamičky?“

„Vždyť jsem u ní celej den,“ urazil se.

„Říkala, že pořád chodíš čurat.“

„To ta moje prostata, Bóbo, Berka mi dává takový pilulky, po kterých mi rostou prsa.“

„Nezamlouvej to! Máš se o ni starat!“

„Já se starám!“ našpulil trucovitě dolní ret.

„Všiml sis vůbec té ženské, jak je tlustá? A všiml sis, jak to mamičce sluší?“

„Krása není všechno,“ odsekl.

„Prožili jste spolu padesát let. Říkal jsi, že ji vidíš pořád takovou, jaká byla.“

„Čtyřicet devět,“ opravil mě, „a už má ráda jenom sebe.“

„Potřebuje tě.“

„Nepotřebuje. Kdyby mě potřebovala, ani se od ní nehnu. Akorát jí podávám ústřížky. Pořád mele to samé. Tyhle jsem ti koupila u Königa, tyhle po válce u Vitocha, tyhle, když jsme se brali... Nebo zpívá německé šlágry. Když se pomoci, převléknu ji.“

„Ona se pomočuje?“

„Jenom teď,“ řekl stydlivě, „jak byly ty mrazy a málo topili.“

Stáli jsme před dveřmi pokoje. „Nenechávej ji dlouho samotnou,“ prosil jsem ho.

„No jo,“ zahučel smířlivě.

„Bohumile!“ zavřeštěl z pokoje mamiččin nakrápělý soprán. „Už zemřel prezident Beneš?“

Rozloučili jsem se ještě na chodbě. „Mám vám něco přinést?“

„Nic nenos,“ uhnul očima, „všechno máme.“

Rozumím jim. Rozumím svým popudlivým, sklerotickým rodičům víc než svým dětem. Rozumím jim víc než své ženě. Za deset let (dřív?) můžu vypadat jako oni. Není to tak dávno, co byl tatíček zdrženlivý, svým nevtíravým způsobem srdečný, s nikým si nezadavší a přesto

oblíbený. Někdy protivně puntičkářský, ale vždycky spolehlivý. A mamička tichá, usměvavá, pracovitá. Pamatuji, že po válce, když nebylo moc peněz, dávala hodiny němčiny i doma. Z pokoje, kde se topilo jen o Vánocích, znělo dvakrát týdně krákání mých vrstevníků: *raten, riet, geraten, ich habe geraten; ringen, rang, gerungen, ich habe gerungen...* Nikdy jsem se silná slovesa nemusel učit. Kdyby mnou někdo v noci zatřepal a vybafl *aufstehen!*, automaticky odhrkám *stehen, stand, gestanden, ich bin gestanden* a spím dál.

Mamíčka zapomněla všechno, ale silná slovesa si pamatuje dodnes. Až mě jednou všeprostupující arterioskleróza ovine závojem zapomnění, budu si je pamatovat i já. Silná slovesa a silné zážitky. Písničky, bolesti při zánětu středního ucha, smrt Franty Dlouhopolského, útržky náhodných rozhovorů, úlomky bezvýznamných situací, na které se, bůhvíproč, nedá zapomenout (*vergessen, vergaß, vergessen, ich habe vergessen*).

Rozumím jim, miluji je a jsou mi protivní.

Zbývá mi můj podplukovník. Stárne chlapsky, je zdravý, nezatěžuje se emocemi, občas si zazpíváme. Vážíme si jeden druhého. Rád zaklepu na dveře kanceláře a chvíli se zdržím.

Klepat nebylo třeba. Dveře se otevřely a cizí mužský mě pozval dovnitř. Poznal jsem ho, vídáme se na rodičovském sdružení. Myslím, že se jmenuje Pešek. Podplukovník seděl v křesle a na jeho místě za stolem listoval fakturami neznámý mladík. Omluvil jsem se, že nebudu rušit, a oni mě ujistili, že nebudu. Dověděl jsem se, že Pešek je z hospodářské kriminálky a kapitán, mladší byl podporučík, jméno jsem nerozuměl. Jsou tu kvůli jakémusi oznámení, zdrží se dva dny. Budou přítomni inventuře a zkontrolují faktury.

Vážení přátelé, nyní mi dovolu, abych vás unavil dialogem z nudné české detektivky:

„Faktury jsou v pořádku,“ namítám.

„Podívejme... jak to víte?“

„Já tady panu správci občas pomáhám.“

„Vy tu ale nejste zaměstnán, že?“

„Nejsem.“

„Čili *jen tak*?“

„Ano.“

„Podívejte, pane Fischere, jste si, dejme tomu, jist, že jste tady od pana správce nedostal nikdy žádnou finanční nebo jinou odměnu?“

„Ano.“

„Mám tomu rozumět, že nedostal?“

„Ne.“

„Odpovídejte přesně.“

„Odpovídám, jak se ptáte,“ řeknu podrážděně, „jsem si jist – ano, nedostal – ne.“

„Uklidněte se. Zatím jsme zjistili, že v pokladně chybí na hotovosti tisíc pět set korun. Pan správce tvrdí, že je máte vy. Ale není schopen své tvrzení doložit žádným potvrzením.“

„Já ty peníze mám... tedy... všechny už ne.“

„Kdy jste je dostal?“

„Někdy před Vánocemi.“

„Bylo to ten den, co jste spolu zpívali?“ přivřel mladší ostražitě oko.

„Možná,“ připouštím, „my jsme zpívali častěji.“

„Podle našich informací bylo. A jde o dosti podezřelou okolnost, nemyslíte?“

„Ale to není podstatné,“ namítám zoufale.

„Co je a není podstatné, nechte laskavě na nás. Kolik vám zbylo?“

„Šedesát čtyři korun.“

„Ty ostatní peníze?“

„Za tisíc čtyři sta třicet šest korun jsem koupil desky, jak jsme se s panem správcem dohodli.“

„Jaké desky?“

Atakdále.

Vážení přátelé, rozhovor s kriminalistou je nesmírně obtížný; obě strany se baví o tomtéž, ale každé jde o něco jiného. Pod tlakem okolností jsem přiznal Blodkovo Andante cantabile pro flétnu a orchestr, dvě *Smetanova kvarteta, Jižně od Alp, Čardášovou princeznu* (čehož

upřímně lituji), *Naším děvám, Vojenské pochody českých autorů* (hraje Ústřední hudba ministerstva vnitra!), *Smetáčekovce, Varchalovce, Karel Vlach hraje swing (Sonnyboy, Šňůra perel, Chatanoga choo, choo, Měsíční serenáda aj.)*, *Moravanku, Polabanku, Dolehronku, Horehronku, Chotáranku...*

Všechno jim připadalo podezřelé. Neuměl jsem rozumně vysvětlit, proč jsme při předávání uvedeného obnosu zpívali.

Poukázal jsem na svoji zkušenost při shánění desek na spartakiádu, na své hudební vzdělání, jež mi umožňuje vědět, co kupuji, na záludnosti života, jenž přináší situace, které později vysvětlit nelze (takovou typickou nevysvětlitelnou situací je například moje a Berkova střelba na vlaky). Celé vyšetřování jsem zkomplikoval a navíc do něho zatáhl další osobu. Kdybych byl hospodářským kriminalistou, asi by mi to všechno dohromady připadalo taky podezřelé.

Mladší vyšetřovatel se usmíval, jako by bylo jen záležitostí několika dobře mířených otázek, kdy kápnu božskou, Pešek zachmuřeně uvažoval o mém vyšetření soudním znalcem.

Nejhorší byla ta bázeň, která mě přepadla, protivné chvění, bezmocnost a sevření krku (a to jsem nelhal!), pocit nedorozumění a nejistoty, strach, že ze mne – ze svědka, se každou větou, každou odpovědí stává (vlastní vinou!) obžalovaný.

Můj podplukovník seděl po celou dobu s hlavou v dlaních, jako by prošvihl ofenzívu, a poněvadž ví, co je jeho povinností, chystá si vpálit kulku do hlavy.

Napadlo mě, že budu-li ještě chvíli mluvit a něco zvláštního se nestane, odvedou nás oba v poutech. Přitom jsem říkal jen pravdu a nic než pravdu. Jenomže pravda je tak ošidná, že když se ji snažíte sdělit celou, vypadá jako lež.

A pak jsem dostal ten spásný nápad. Stačí kousek. Ano. Vybrat kousek, který se hodí, a zabalit ho do vaty ustálených, všeobecně uznávaných a osvědčených slovních spojení – do dobré řeči. (Jak jsem mohl zapomenout na svou silnou stránku?)

Uklidnil jsem se a požádal o cigaretu.

„Podívejte, soudruzi, je na čase, abychom si pohovořili *upřímně a bez iluzí*.“

Slova měla magickou moc. Hospodářští kriminalisté ožili. Pešek mi připálil.

„Jsme *na jedné lodi* pokračoval jsem, „jde nám o totéž, ale dosud jsme si nedokázali *vytvořit prostor*, abychom se domluvili.“

Cítil jsem, jak jsme naladěni na stejnou vlnu. Pešek souhlasně pokyvoval, obracel se k mladšímu a vyčítavě ho upozorňoval: „To je to, co vám říkám. Otevřený přístup zásadou.“

„Zjišťujeme pravdu,“ hovořím již klidně, „a jde nám o to, aby naše úsilí bylo paralelně pozitivní. Prokázali bychom jí medvědí službu, kdyby nebylo.“

Konečně. (Uf!) Po úvodu, který jsem potřeboval, abych se zbavil nejistoty, dojde na fakta. Vysvětlím stručně svůj vztah k podplukovníkovi, kterému pomáhám s účetnictvím z titulu své profese. Při té příležitosti mohu navštěvovat v libovolné době rodiče. Ujistím je, že faktury jsou v pořádku a věřím, že inventura DKP klapne. Nabídnou, že ještě dnes předložím účtenky, desky i zbytek peněz (velkoryse odmítnuto) a vyslovím politování nad tím, že jsme si obnos nepředali proti podpisu. Ovšem vzhledem k našemu dávnému přátelství lze snadno pochopit, proč nás to ani jednoho nenapadlo. (Mě to napadlo, ale styděl jsem se. Což je právě ten kousek pravdy, který je třeba spolknout. Kdybych se o studu zmínil, následovala by otázka, *proč jste se styděl, když jste ekonom a pan správce důstojník v záloze... Nezdá se vám to divné...? Ne, nezdá... Ale nám ano... atakdále*, byli bychom zase na začátku.)

Celou výpověď jsem nadiktoval do stroje, neměla ani dvě stránky. Skončeno, přečteno, podepsáno.

Všichni jsme vyšli na chodbu, kde postávali obyvatelé domova, tvářili se soucitně a šeptali. Hospodářští kriminalisté zapečetili kancelář. Slíbili, že přijdou brzy ráno.

Venku padala neprůstřelná tma a řádlil ten zbytek povětří od veřejška. Cestu v aleji zdobily ulámané větvičky kaštanů. Volha nás dojela, zpomalila, mladší se vyklonil z okénka a škodolibě prohodil:

„Stejně mi není jasné, proč jste zpívali...“

Vysvětlíte takovému mladíčkovi, že není prozíravé pátrat po smyslu okamžiků, ve kterých vám bylo dobře.

Šouráme se k bráně, pod nohama chroustají větvičky a můj podplukovník promluvil.

„Když zemřela obyvatelka Páleníčková, nikoho neměla. Postaral jsem se o kremaci. Od léta za mnou denně chodila, dotěrná jako ras, a nařizovala: až umřu, dejte mi zahrát *Ten večer májový*. Ona mi to dávala rozkazem, Fischer! Samosebou jsem ji všelijak uklidňoval, ale nedala si to rozmluvit a v únoru umřela.“

„Měl jste jí rozmluvit tu píseň.“

„Tu jsem jí, bohužel, slíbil. A co myslíte, že se stalo? Desku v krematoriu neměli a my ji neměli taky.“

„Nejde zrovna o vhodnou píseň pro nebožtíka,“ namítnu, abych ho potěšil, „zpívá se v ní *dej mi políbení, lásky se nesmíš bát*“

„To je fakt,“ připustil, „ale třeba na ni měla hezké vzpomínky.“

„Ono se v krematoriu hraje stejně víc pro pozůstalé.“

Zastavil. „Vždyť pozůstalým jsem byl v tomhle případě já! A já jsem jí to slíbil!“

Stulili jsme se do závětří za široký kmen kaštanu, vyškrtali půl krabičky sirek, než se nám podařilo si zapálit. „Víte, Fischer, co bych si chtěl nechat zahrát, až umřu?“

*Chodníček v trávě, dvě vrby tam rostou,
pahorek vidíš tam kvést...*

Tiše se připojím tercií jen pro mého podplukovníka.

*voják, ten v poli má mohylu prostou,
posmekni čapku, vzdej čest.*

Dívám se po očku na svého podplukovníka. Nestárne již tak chlapsky jako dosud. Za poslední měsíce zhubl, shrbil se, někdejší vojáckou říznost vystřídala těkavá rozpačitost. Hlas má zastřený, dech krátký.

Zavrtěl hlavou. „V krematoriu, Fischer, tam se s nikým nemazlí. Řeknou si – dědkovi už je to jedno, vrznou Valse triste, a sbohem. Stejně by to manželka nedovolila.“

Došli jsme na konec aleje.

„Po inventuře dám výpověď!“ rozhodl a zašlápl nedopalek. „Penzi mám velkou...“

„Uvidíte, že bude všechno v pořádku.“

„Bude,“ souhlasil, „ale nemůžu pracovat s někým, kdo si o mně myslí, že jsem defraudant. Ta mrcha...“

V zámku zapjali televizi. Ze tmy připlula kovová brána.

„Pečetili mi kancelář jako vrahovi...“

Vítr přidal na síle, televize brebentila. Mamička u okna oslovovala tatíčka lascivní odrhovačkou *Dein Temperament ist schon längst zu End... s refrénem du alter Schuft bis mir Luft, bitte geh...*

Pelikán se rozevřel a zavřel. Napadala mě samá sprostá slova, jako tenkrát, když jsem měl Weilovu nemoc.

„Fischer,“ odkašlal si podplukovník, „nemáte chuť na pivo?“

XXII

Proč se mi zdá, že Monika vrtí zadkem v pondělí více než v jiné dny? Všechno mi připadá přehnané, zveličené, přitažené za vlasy. Volkswagenovy očíslované fóry pitomější než jindy. Tlustozobý nese v každém uchu balík usmolené vaty. Já sám jsem, s prázdnou hlavou, s nechutí uvažovat, s apatií a se sklonem k sebeobviňování, prototypem neschopného vedoucího pracovníka. (Ne že bych byl v jiné dny schopnější, ale nevadí mi to.) V pondělí závidím instalatérům, posunovačům, dělníkům v expedici. Závist roste, když si uvědomím, že už bych ty bedny tahat nemohl, ne proto, že bych se zadýchal (to taky), ale protože by mi to žádný kádrovák v republice nedovolil. (Jednou jsi vytažený, tak táhni.)

Přemýšlel jsem i o hospodářském deliktu – na jiný bych se nezmoohl – ale nic by se nestalo. V prvním čtvrtletí letošního roku stoupla výroba o 3,2 %, náklady jen o 0,7 %. Všechno by zůstalo při starém. „Výnos“ z deliktu by nepředstavoval ani tolik, kolik stála Dlaskova cesta do Švýcarska kvůli alpské modři.

V úterý, ve středu a ve čtvrtek nezávidím nikomu, v pátek se těším na sobotu. Můj život se skládá z pondělků, kdy je mi zle až k smrti, a ze sobot, kdy si při práci radostně zpívám.

Včera jsme s podplukovníkem vypili každý čtyři piva. Těšil jsem se domů líbezně opojen. Žena bude u rodičů, dvojčata... taky někde, samotu je třeba pěstovat, hýčkat, pomazlit se s ní. Naplánoval jsem Dvořákův kvartet F dur. Nikomu bych se nesvěřil, že je mi po něm jako po koupání (nikomu, koho znám). Vyžaduji, aby pánové Novák, Kostecký, Škampa a Kohout hráli jen pro mě. Jsem sobec. Mezi lidmi na koncertě nevydržím; škrtí mě límeček, tlačí boty, potím se. Nemůžu se odhmotnit. Doma se odhmotním jako nic. Moje žena, která potřebuje publikum, je na koncertě v transu. (Dívám se na ni.) V poutavém účesu, voní Ninou Ricci, vlhce se jí lesknou rty a oči, dmou řadra. Na koncertě vedle své ženy dostávám chuť na člověče, nezlob se. Je to nevhodné. Vůbec

nevím, co hraji. Když přijdeme domů, ani se nepřevléknu a tak, jak jsem, v černém obleku a v motýlku, hraju na harmoniku. Schválně. Něco hodně stupidního. (*Já mám ráda Pepíčka, ten je pro mě jednička.*)

Jednou jsem byl na koncertě s dvojčaty. Výchovně. Nevím, kdo hrál, ani co hráli. Pozoroval jsem je. Seděla klidně, bez zájmu, apaticky, jako dvě vejce. Nevoněla. Rty se jim vlhce nechvěly, oči neleskly, ňadra nedmula. Mým dcerám se nikdy nebudou dmout ňadra. Nic jim to neříká. Po koncertě jsem jim doma zahrál *Krásný úděl máte dnes, kráčet k zítřkům, žít a kvést*. Ani to jim nic neříkalo. Oči se jim zalesknou, jen když spatří bony. Nejsou osobnosti vnitřně bohaté. Moje žena je osobnost vnitřně bohatá a každý to na ní pozná. Já jsem rovněž vnitřně bohatý, ale nikdo to na mně nepozná.

Často přemýšlím, jsou-li dvojčata ještě panny. Moje žena tvrdí, že jsou. (V osmnácti.) Nikoho z nás nenapadlo, že by mohlo jedno být a druhé ne. U nás doma se předpokládá, že ztratí panenství obě současně. (Teoreticky je to možné.) Moje žena s nimi občas promluví, já zůstávám neinformován. Otevírání cizích dopisů a poslouchání za dveřmi rozhořčeně odsuzuji. Nicméně, zaslechnuv nedávno jejich rozhovor, učinil jsem výjimku.

„Doufám, že už o *tom* něco víte...?“ (Hlas mé ženy.)

„Promiň, mamičko, jsme poučené ze školy.“

„Vím, jak takové poučení ve škole probíhá. Všichni se smějí a nikdo si nic nepamatuje.“

„Nejsme malé děti.“

„Právě proto.“ (Moje žena hovoří nezvykle klidně, metodicky, ale smutným a zastřeným hlasem, jako by vyjadřovala soustrast.) „Máte chlapce?“

Mlčení. (Určitě se po sobě potutelně dívají, jako by říkaly: *ona* má, *jí* se zeptej.)

„Jestli chodíte některá s chlapcem, děvčata, a něco s ním už máte,“ (Všimněte si, jak moje žena, biologka!, se v choulostivém rozhovoru s vlastními dcerami vyjadřuje jako kuchta: *něco s ním už máte*. To bych dokázal taky.), „klidně mi to řekněte.“

„Chi, chi, chi...“ (V osmnácti!)

„Na tom není nic špatného,“ vmlouvá se moje žena, „ve vašem věku jsou takové... styky“ (ještě že neřekla techtle mechtle) „normální.“

„No jo.“ (Určitě najednou otěhotní a budou se současně vdávat.)

„Máte, nebo nemáte? Haničko... Kamilko...“

Ticho. (Moc se toho, chudák, nedoví.)

„Děvčata! Vždyť jsem vaše máma!“ (To vědí, otec jsem já.) „Pamatujte si: když půjdete s chlapcem, soustřeďte se především...“ Tajemně ztišila hlas, nerozumím ani s uchem na dveřích.

A tak rád bych slyšel, na co se moje žena v jejich věku soustředila (nesoustředila), ale neslyším. Ženská tajemství jsou podobná tajemství chrámů, kde zasvěcené kněžky lásky, stranou rušných cest, skrývají nám mužům nepochopitelné pohanské božstvo ženské slasti.

Po podpisech mi Monika oznamuje, že se mnou chce mluvit Wohanka. Vzkázal jsem mu, ať přijde za dvacet minut, teď že mám nutnou práci. (Už jsem se to naučil.) Těch dvacet minut prosedím a snažím se přijít na to, co po mně bude odpoledne ruštinářka chtít, když vlastně něco chci já po ní. Pro všechny případy jsem vzal doma v prádelníku dvoje konvalinky se Smetanou a již v autobuse mě trápily pochybnosti, je-li obnos dostačující.

Pak Monika vpustila Wohanku. Nesl černý sešit, který jsem u něho již viděl, ale zapomněl jsem, v jaké souvislosti. Tvářil se nešťastně.

„Máš problémy? Posad' se.“ (To protektorské gesto, provázející pozvání k usednutí, už umím taky.)

„Já ne, Bohouši. Ty máš problémy. Pamatuješ, jak jsme zpracovávali evidenci odběru tisku?“

„Nepamatuju.“

„Jak jsem se tě přece ptal, co odebíráš, a ty jsi mi řekl, že všechno odebírá tvoje žena...“

„Nevzpomínám si.“

„A jak jsem ti říkal, abys odpovídal pravdivě, protože se údaje budou porovnávat?“

„Dejme tomu, že si vzpomínám. Co má být?“

„Je tady takovej zádrhel. My jsme si ty údaje porovnali a zjistili jsme, že... zkrátka u vás *nám* to nehraje.“ Ve Wohankově tváři se zračila směs smutku a utajené radosti. „Proto za tebou jdu jako tvůj úsekový důvěrník ještě jednou. Nezlob se, ale tvoje žena ve škole uvedla, že všechno odebíráš ty.“

Chystám se ho vyhodit.

„Bohouši, prosím tě, nerozčiluj se,“ drmolí, „a vyslechni mě do konce. Jako můj nadřízený musíš uznat, že moje poslání je dost delikátní. Věř mi, není mi příjemné tě takhle...“

„Buzerovat,“ napověděl jsem.

„To je silné slovo,“ zahleděl se mi do očí. „Mluvil jsi o tom vůbec se svou ženou?“

„Se svou ženou mluvím denně. Občas spolu i spíme, jestli to náhodou taky nezjišťuješ. Ovšem o novinách jsme se ještě nebavili.“

„No vidíš, to jsem předpokládal.“ Nakoukl do sešitu. „Chci od tebe jen jedno, Bohouši: co s tím provedem?“

Moucha. Opravdovská moucha, zpitomělá sluncem, naráží do skla. Je malá a jarně neduživá. A venku za sklem jede multikára, obsazená paritou z údržby. Ženské z expedice spěchají na oběd. Jednu z nich teď zedníci vytáhli na korbu, šťastně se směje a urovnává si šátek. Moucha bzikne jen tu a tam, nedonošeně, zaútočí dvakrát třikrát a pak udýchaně (dýchají mouchy vůbec?) sbírá síly k dalšímu nájezdu. Otevřel jsem jí okno, vyletěla dychtivě, asi chcípne.

Někdy si myslím, že trpím poruchami myšlení, a pravděpodobně trpím. Míval jsem je už ve škole. Jakmile svítilo slunce do oken, nemohl jsem se soustředit. Třeba jsem se nepřinutil vypočítat nejjednodušší příklad. Proti své vůli jsem si začal všímat nepodstatných maličkostí (struktury dřeva školní lavice, omítky na zdi, kůže na hřbetu ruky, krátkých vlasů na krku souseda přede mnou), přestal jsem vnímat celek. Svět se rozpadl na barevná sklíčka, bylo mi bolestně teskno. Cítil jsem tiché štěstí a představoval si, že takhle se musí krásně umírat, je-li člověku dobře, a ne v bolestech, v zimě a ve tmě. Stavby se později opakovaly při každé duševní práci. Jen jsem byl v úzkých a nevěděl kudy

kam, moje mysl se ochotně svinula, smysly obsáhly nejbližší okolí a mozek odmítl uvažovat o všem, co se v tom okamžiku vymykalo jeho kompetenci. Takových nás za mého mládí bylo ve Stachách více. Kromě kolportéra Klumpára, který mi zemřel před očima, si vzpomínám na usměvavého pana Hrudku (duší plebejec, tělem Quasimodo, filozofií Tolstoj), na něhož jsme jako kluci křičeli – *Hrudka sere zprudka*. Žil v domku, kam nikoho nepouštěl, procházel se po Stachách, za deset korun složil fůru uhlí. Na jaře pletl košíky, v zimě je prodával, v létě sbíral šneky. Vlastnil obecního kozla a žil tak v jakési úctě a zároveň v tichém opovržení. (Tehdy jsem pochopil, co je dialektika, i když jsem to ještě nedovedl formulovat.) V okamžicích nejsvětější nirvány chtěl jsem být Klumpárem nebo Hrudkou, jenž si „zpackal život“, jak říkala mamička, kupujíc každoročně před Vánoci jeden košík, který jsme nepotřebovali. Zdálo se mi, že Klumpár a Hrudka něco vědí, a proto se tak klidně usmívají, něco, co my se dozvíme až těsně před tím, než vydech-neme naposledy.

Potěšilo mě, že si ten stav dovedu přivolat i dnes. Ale bojím se, že se k tomu začnu uchýlovat stále častěji, už se *tam odtud* nebudu chtít vracet, budu mít svůj svět, kde po mně nebude nikdo nic chtít, a tak se vlastně nezblázním, ačkoli se všichni budou domnívat, že ano.

Na nádvoří je vymeteno, zaměstnanci obědvají. Na oškubaném bezu sedí kosák a opilý zpěvem přivolává družku, která ho na podzim s dětičkami opustila.

Všechno je v radostném pohybu, jen Volkswagen tu pořád sedí a civí na mě nepohnutě jako hraniční kámen. Má nějakou cenu mu upachtěně vyprávět o dvojčatech, která nosí každý měsíc do sběrný osmnáct kilogramů přečtených novin a časopisů, po jejichž původu se nepídím a nemám nejmenší chuť zjišťovat, kdo a kde je kupuje?

„Vůbec nic s tím neuděláme,“ odpověděl jsem.

„Jak... nic?“

„Nic,“ usmál jsem se (krásné slovo), „vykašlem se na to.“

„Ježíšmarjá, Bohouši, já ten přehled kvůli tobě nebudu mít uzavřený.“

„Co kdybych umřel?“

Zarazil se. „To jsou blbý fóry.“

„Já se ptám vážně.“

„Prostě bych tě proškrt.“

„Tak si myslí, že jsem umřel, proškrtni mě a dej mi pokoj.“

Zaměstnanci se líně vracejí z oběda. Kos opustil kůr na bezu. Po dvoře kráčí Monika. Vítr jí zvedl sukně, rychle je uplácává a stlačuje dolů rozmáchlými pohyby malé holčičky cachtaající se ve vodě. Docela mě potěšila.

Vážení přátelé, domnívám se, že po dovršení určitého věku se člověk nemá bez vážného důvodu zahazovat s blbcem.

Paní profesorka není hloupá. Paní profesorka je inteligentní a k tomu vlastní všechny ženské nectnosti (ctnosti).

Odpoledne kupuji rudý karafiát za sedm korun a s dvěma tisíci v kapse se loudám ke škole. Školníka neznám, je protivný a komisní, ale kde je kabinet jazyků, si pamatuji i po třiceti letech.

Posadila mě, něco píše. Půl hodiny sedím jako prosebník. Omluvila se, odběhla, přišla učesaná, voní stejně jako na plese.

„Tak půjdeme.“

Nevím, kam. Cestou se zastavila v zelinářství, v samoobsluze, koupila dvoje punčochové kalhoty, Niveu, prací prášek Titan a lahvové pivo. Nákup obětavě nesu já, ona si nese rozmarně ten karafiát. Jako naschvál mineme několik, známých, které nemohu ignorovat. Mrzí mě, že jsem si nevzal auto.

Proklínám dvojčata, prosím za odpuštění svoji ženu (fakt) a celou cestu se přesvědčuji, že o nic nejde; potkal jsem přítelkyni, žvatláme (*přátelsky*), pomáhám jí (*přátelsky*) s nákupem (bageta, litr červeného, brambůrky, sýr, ovoce). Zdržím se na skleničku. Při odchodu se (*přátelsky*) políbíme na tvář. Já se chlapsky (ale *přátelsky*), s románským šarmem a trochu bolestně usměji mezi dveřmi. Pozdravuj Roberta... Pozdravuj Lucii... Domovnici dám pět franků. Takové příhody se skutečně dějí ve francouzských filmech.

V první půli. Ve druhé oba skončí v posteli. (*Přátelsky.*)

Před domovními dveřmi jsem byl přesvědčen, že jsem touto kalvárií vykonal pro dvojčata dost. Ale v patře profesorka odemkla, přivoněla ke karafiátu a v tu chvíli mi bylo jasné, že na Golgotu je daleko.

Byt měla útulný. Usedl jsem do klubovky a s rozkoší natáhl nohy. Jestlipak má muže? Asi má. Nežije sama ve tři plus jedna (nejsme ve francouzském filmu).

„Máte rád pivo?“

Pivo zbožňuji, ale hned po něm usínám.

„Pivo zbožňuji,“ švitoří v kuchyni, „po pivu jsem plná elánu. Po úporném dni jako by ze mne všechno spadlo. Říkal jeden můj známý lékař, že pivo je nejdietnější nápoj.“ Vchází s dvěma otevřenými lahvemi.

„Paní profesorko... chci říci, paní doktorko...“

Položí mi ruku na rameno. „Nechcete se opláchnout?“

„Děkuji, hned půjdu. Chtěl jsem s vámi mluvit o těch mých nešťastných...“

„Počkejte chvíličku.“ Ruka opouští rameno, paní profesorka odbíhá. Zaslechl jsem šumění vody. Oplachuje se dlouho a důkladně. Pěnice černohlavá...

Vážení přátelé, jsem nešťastným způsobem vychován a v zajetí několika mýtů. Například mi rodiče odmalička vštěpovali zásadu mluvit vždy pravdu, což by nebylo nejhorší; mýtu pravdomluvnosti jsem se přirozeně a bez újmy zbavil v první třídě, a jak jsem vyrůstal, padaly mýty další. Až na jeden: mýtus čestného a slušného chování k ženě. Ten mi zůstal. Přitom vím, že za určitých okolností může být čestné chování k ženě neslušné a naopak. Pokud nesu nákup a dávám přednost ve dveřích, jsem okouzlující. Později tuto výchovnou zásadu pocítuji jako charakterovou vadu.

Je opláchnutá, vrací se s druhým pivem. Rozpustila si vlasy, odlíčená a s vyholeným obočím vypadá jako králík. Tuším, že si uříznu ostudu. (*Abys těm holkám nakonec nepohoršil, Bóbo...*) Také se nerad svlékám před cizími lidmi. Na koupališti mám dojem, že se všichni dívají na moji křečovou žílu. Co se dá dělat... Pomyšlení, že dcerám už těžko pohorším, mi dodalo odvahy. Se zoufalou něhou jsem paní profesorku políbil.

Zjihla a bezmocně zašeptala: „Říkej mi Lízo...“ Přitiskla se ke mně celým tělem, rejčila jako užovka a táhlo z ní pivo.

Po krátkém zápase hrozícím katastrofou, strnula, vzepjala se a tlumenně zasténala. Zatajila dech, objetí povolilo: „Prosím vás... promiňte... je mi to trapné, ale já jsem... já mám žlučníkový záchvat...“ Otočila se na bok, zůstala napjatá, schoulená, bojící se vzlykat, se slzami studu, bolesti a ponížení na tváři.

Přiznávám, že jsem byl v tom okamžiku zaplaven neodolatelnou radostí z cizího neštěstí. Ano, jsem tady, opět ve své vštípené roli, okouzlující, spolehlivý, připraven a ochoten zachovat se čestně a slušně.

Starostlivě se k ní skláním, něžně stíraje slzu na bradě. „Mohu vám nějak pomoci?“

„To přejde, nezlobte se...“ Z županu vyklouzl prs. Nedbá. Přisedám, hladím ramena, čelo. Opuštěný prs svítí jako od Mánesa. Bájná hora Říp, nevysoká, neztečená, s cudnou románskou rotundou na vrcholku. A v tom okamžiku, při pohledu na trpící a krásnou (v tu chvíli se mi zdála krásná) ženu, jsem pocítil příliv nových sil. Krevnatý nával spolehlivého mužství, který zaznamenala i profesorka (znovu vzlyky, znovu ruce na tváři), mi umožnil, že jsem později odcházel se štítem a prakticky nezraněn.

„Termofor,“ zaprosila chabě. „Je v koupelně. Dejte do něj horkou vodu. A ve skříňce jsou kapky...“

Našel jsem obojí. Termofor jsem jí přiložil na břicho. Než jsem objevil cukr a odpočítal čtyřicet kapek, prs zmizel. Přinesl jsem z ložnice příkrývkou a polštář. Když mi děkovala, dokázala se omluvně usmát.

„Nemluvte o tom. Máte ještě jedny klíče?“

„Vemte si ty ve dveřích. Kdyby bylo dole zamčeno, hod'te je zítra do schránky. Nahoru nechod'te, prosím vás, přijede maminka.“

„Škoda,“ povzdechnu. A věřte nebo ne, měl jsem na ni chuť.

Ulicí kráčí jarní šero v modré sukni. Je plné příslibů, šepotu a důvěrných ruchů spořádaného města.

Chce se mi zpívat. Splnil jsem své poslání, zachoval se slušně a čestně, ušetřil dva tisíce a zůstal věrný své ženě.

Vážení přátelé, co by člověk neudělal pro své děti...

XXIII

Rohovky a římsovky jsem našel u Romana v kůlně. Umyté fungují bezvadně, ten kočičí trus konzervuje. Práce mi jde od ruky. O Velikonocích mám všechny kachle hotové a potažené. Důchodci namíchali hnědou polevu, jak stékala, zanechala tmavší a světlejší místa tam, kde se zdržela v prohlubních nebo spěchala z výběžků. Pro zvýšení efektu, než poleva ztuhne, přetřu každý kachel měkkým košťátkem, aby líc dostal zaslouženou patinu. Všechny soboty a neděle, celé jaro se vracím pozdě v noci a uléhám utrmácen a št'asten.

Při vypalování na čisto byla veliká sláva. Paliči vypili litr rumu, mě bolely ruce od harmoniky. Také jsem pil rum. Kachle jsme rovnali do pece nastojato. Všechny jsou pěkné, mám chuť se s nimi mazlit.

Pomalů se chystám odvézt kamna do Dobrovic, tam je slavnostně postavit, vyšamotovat, napojit na komín. Měl jsem objednané auto, když mě napadlo, že nemám dvířka. (Prý jsem je měl shánět, než jsem začal.) Žádný výrobce v republice nevyrobí dvířka na míru. Podniky se nezatežují malosériovou výrobou, kterou nemají v plánu. Náš podnik také nevyrábí kložety na míru. (Jednou jsme udělali výjimku. Šlo o unikátní soupravu umyvadlo – bidet – klozet s nápisem MOUCHERON, objednanou ministerstvem kultury pro vzácnou zahraniční návštěvu, jež k nám zavítala na filmový festival do Karlových Varů. Hvězdě se souprava líbila a projevila zájem o čtyřicet čtverečních metrů obkládaček stejné barvy jako nápis. Ze zakázky sešlo. Jeana Claude Moucheronu jsme zklamali, neboť jsme ještě nevyráběli v barvě.)

Pátral jsem po smetištích, skládkách, na vzdálenější dojížděje autem, ryl jsem v budoucím archeologickém materiálu, ve svinstvu, tvořeném splihlými prezervativy, dámskými vložkami a vyhozeným jídlem, posedával unaveně na starých kanapátkách s vyhřezlými útroby, odpočíval na ojetých pneumatikách, kopal do umělých hmot, pokračoval chcíplá zvířata a děravé hrnce, házel kameny po krysách.

Chodil jsem na procházky mezi odpadky a nacházel odvrácený život, zemřelé lásky, práci, která dosloužila, a výrobky čím modernější, tím dříve vyhozené. Dvířka jsem nenalezl.

V polovině června, kdy dvojčata zdárně odmaturovala (z ruštiny obě za tři) a moje žena „Marie Stašská“ troušila po bytě opojné jarní verše, našel jsem, co jsem hledal.

Při návratu z jedné mastné skládky u Poděbrad jsem zajel autem k řece, abych si odpočal a rozhodl, co dál. Obloha byla vysoká, vlaštovky v nedohlednu, počasí lákalo ke koupání. (Je to hloupost, ale vzpomínám si, že na krajnici prudce zastavil zájezdový autobus, vypadla z něj zelená holčička a blinkala.) Pod Liběchovským jezem čistili potápěči dno. Polovina našeho odvráceného života je na smetištích, polovina v řece. A tam na břehu, mezi starými kočárky, rezatými kostrami jízdních kol a kulhavými sporáky, objevím troje dvířka popelníková a jedna příkladací. Prožitá radost byla větší než z maturity mých holčiček a z veršů mé ženy.

„Cos to přitáhl?“ vybafla na mě, když jsem je doma naskládal do vany, čistil petrolejem a drátěným kartáčem a zkoušel pohyblivost pantů.

„Nevidíš? Na těchhle je svatý Jiří.“

„Víš, jak ti přezdívají?“

„Co má být? Dlaskovi říkáme Tlustozobý, Wohankovi Volkswagen a výrobní náměstek Migdau je Pind’a. Ty nemáš ve škole přezdívkou?“

„Mám. Ale určitě mi neříkají *Cvok ze smetáku*.“

Vstal jsem od zašpiněné vany. „Kdo to říkal?“

„Tvůj ředitel odpoledne volal. Ptal se, jestli nemám doma toho cvoka ze smetáku, a chtěl ho půjčit. Myslela jsem, že jde o nějakou věc, Bóbo, ale když chtěl k telefonu tebe...“

Plívl jsem do vany. „Kretén. V životě by nepostavil kamna.“

Moje žena se rozplakala. Vyčetla mi, že se se mnou v poslední době nedá žít. Zeptal jsem se, hodlá-li se rozvádět a říkat u soudu, že jí nedávám peníze, nerozumím vážné hudbě a vypadám směšně v noční košili, a doporučil jsem jí, aby brala ohled na děti, protože o děti nám jde při rozvodu především. Odpověděla, že o rozvodu mluvím já, ne ona.

Chvilí jsme se hádali, až nás rozehnala dvojčata protivným vřeštěním: „My se chceme vykoupat...!“

Tak to u nás vypadá, navíc nás čeká stěhování. Dvojčata byla přijata na ekonomickou nástavbu (po mně), život je nerozdělil. (Ani ve vaně.) Někdy se bojím, že jsou lesbické. Když mě moje žena uklidní, že ne, zase se bojím společné svatby nebo společné interrupce. Pepík Berka odjel do Libye a je mi bez něj smutno. Zašel bych třeba za Romanem, ale vnucoval by mi kotě.

Ještě předtím, než skončil školní rok, než bylo vrchovatě naplněno plánem první pololetí v našem podniku, než začala dvojčata prodávat vodnatou zmrzlinu v lunaparku, absolvoval jsem výjezdní zasedání v Dobrovicích.

Před zasedáním jsem si vybral týden dovolené. Se starým Palečkem jsme sestavovali kamna, lícovali, vymazávali, zarovnávali, zabrušovali. Pak zkusmo zatopili a znovu opravovali, protahovali komín, dokud nebyl umělecký dojem dokonalý. Kamna stála důstojně, úhlopříčně kryla prázdný roh společenské místnosti. Odrážela světla z protilehlé řady oken, a jakkoli se tvářila vznešeně, dokázala jedním dechem navodit pohodu, chuť k posezení a k černým hodinkám.

Odpoledne nebylo tak opulentní jako loni. Místo selete deset kuřat (526 Kčs; musíme šetřit), dvě basy piva (144 Kčs), 6 lahví myslivce (396 Kčs) a basa sodovky (18 Kčs). Odpadla hosteska, přibyl ředitel banky, místo mne hrál magnetofon. Úhrnem 1 084 Kčs, které jsem hravě pokryl z vlastní odměny, podepsané Dlaskem.

V půl páté se rozpršelo a společnost se přesunula dovnitř. Generální pronesl první přípitek, v němž vyjádřil potěšení, že náš podnik *nezaostal v toku* nových poznatků vědy i praxe a přinesl našemu národnímu hospodářství nové výrobky, které jsou tak *zajímavé*, že je za ně zákazník ochoten i více zaplatit. Zlepšila se naše bilance, zlepšila se bilance celého koncernu. Usadili jsme se pevně na zahraničních trzích, a pokud budou řídicí pracovníci připravovat výrobě dostatečný prostor, budeme na nich sedět pevně *a jen tak někdo* nás ze sedla nevyhodí. V závěru poděkoval, že za uplynulý rok jsme neměli v podniku ani jeden pracov-

ní úraz, neboť, jak řekl, „Jen živý a zdravý pracovník je podmínkou, abychom si mohli klást ještě vyšší cíle než dosud.“

Po potlesku vstal Tlustozobý. „Ö... nejsem velký řečník. Náš nový vedoucí kolektiv dokázal, že přijít s neotřelými nápady,“ (*nach dem Stuhlgang, vor dem Essen, Hände waschen, nicht vergessen*), „není tak obtížné, jak jsme se ještě před rokem domnívali.“ (*Modř alpská, čokoládová hněd', lila, bílá káva, okr, azur.*) „Při dobrém vedení se stává iniciativa... ö... hybnou pákou,“ (*obkládačky nad vany s integrální miskou na mýdlo*; vyráběly se již před padesáti lety), „rozšíření našeho nezastupitelného sortimentu. Připíjím na další úspěchy a děkuji vám.“

Pak jsem vstal já.

„Vážení přátelé, jistě si vzpomínáte, jak před rokem zaujala zde přítomného generálního ředitele tehdy rovněž zde přítomná kachlová kamna. Kamna dnes zdobí jeho pracovnu a přispěla nemalým podílem k propagaci našich výrobků. Po teoretické přípravě a studiu starších, někdy těžko dostupných materiálů jsem si dovolil vyrobit kamna nová, která, jak doufám, budou našemu zařízení sloužit alespoň tak dlouho, jako kamna původní.“

Přistoupil jsem k prostěradlu a jemně trhl. Paleček rozsvítil všechna světla. Ozval se potlesk, rozpačitě jsem se ukláněl. Osvětlená kamna byla krásnější než ve dne.

Přistupovali k nim, dotýkali se prstem i celou dlaní. Monika je objala a přitiskla tvář k hladkému reliéfu. Kachle volaly po pohlazení. Praktičtější otvírali dvířka, nahlíželi dovnitř a ustupovali ke svým skleničkám s výrazem obdivu a tiché závisti, uvolňující místo dalším.

Uskrával jsem myslivce a vychutnával triumf.

„Blahopřeji,“ objal mě Římský kolem ramen. „Kde jste vzal materiál? To je stašská hlína?“

„Veltenský jíl,“ řekl jsem důležitě.

„Jak vás napadlo „F“?“

„Stará stašská značka. Frühauf. Už zemřel.“

„Nebo Fischer, co...?“ pohrozil prstem.

Skromně jsem se usmál.

„Poslyšte... mám nápad. Co zavést malosériovou výrobu? Stačí vyčlenit pár zaměstnanců... Zákazník by byl překvapen. Lidé mají chalupy... Já například bych taková kamna na chalupě uvítal.“

„Myslel jsem při práci hlavně na vás, soudruhu řediteli.“ (Bože, jak kecám...)

„F by mohlo být řekněme...“

„Fortuna.“ (Copak mě ten chlap bude hypnotizovat do smrti?)

„V pondělí je máte na místě.“

„To bych si nedovolil...“

„Považujte je za osobní dar.“

„Děkuji vám... Stašská kamna Fortuna... Je vidět, že nechodíte pro nápady daleko. S barevným sortimentem jste přišel také vy?“

„Bohužel, byl jsem dost dlouho zastáncem bílého zboží.“

„Ale neustrnul jste, jak vidím. To jsou všechno devizy.“

Mimochodem... pooděšli jsme ještě dál, „považujte informaci za důvěrnou, počítáme s vámi pro vedoucí funkci.“

„Prosím...?“

„Soudruh Dlask odchází začátkem roku k nám. Podle překvapení soudím, že jsem vám radostnou novinu sdělil jako první?“

„Ano.“ Zatočila se mi hlava.

„Měl byste za sebe náhradu? Náměstky si zvolíte sám.“

„Jistě,“ blábolím snaživě. „Každý vedoucí pracovník, soudruhu generální řediteli, by si měl od prvního dne ve funkci vychovávat nástupce. Navrhuji soudruha Wohanku. Je neobyčejně schopný a vytrvalý.“

„Takže...“ šťouchl mě kolegiálně do ramene, „do nového plánu s novým šéfem. Držte se!“

Vyšel jsem na chodbu, abych se vzpamatoval.

Ano. Od školních let jsem postupoval proti své vůli a moje kariéra, zdá se, nemá konce. Již nikdy nebudu posunovat vagóny, chodit do práce pěšky, nestanu se kopáčem, přivírajícím do slunce oči, nevystřelím si na mašiny. Nevylisuji jediný kachel a nikdy si neudělám státnici z němčiny. (Ředitel nepotřebuje znát Siegfrieda a Nibelungy.) Naslouchat nadřizným umím, přišla chvíle naučit se plácet podřízené do ramene. Časem

zvolním chůzi do schodů (srdce), přestanu kouřit (dtto), jíst řízky v kantýně (žlučník). Prý je na ženské (začnou říkat ženské), ale bude to jen fáma, která dodá mému unavenému pohledu hloubku. Ne, nebojím se. Mám jenom strach, že až přijde můj čas a přiměřeně zhloupnu, všichni si budou ohleduplně šuškat a nikdo mi to neřekne.

Cinkaly skleničky, šumělo pivo, myslivec rozvazoval jazyky. Někdo vypnul magnetofon. Uprošen a uzdráhán usedám ke klavíru, abych doprovázel společnost, chystající se zpívat. Otřu ruce do kapesníku, přejeďu očima klaviaturu, zašilhám po Monice (vytáhnu ji s sebou) a udeřím do kláves.

První si sedla levá přední nožička. Rozlomila se v déli a celá kamna těžce žuchla za ní. Přitom se pootočila roura do komína a výstražně vrzla. Levá zadní noha se v příštím okamžiku rozpadla na několik úlomků a kamna se neodvolatelně naklonila doleva. Krátce tu váhala, jako šikmá věž v Pise, přidržována ve vratké poloze komínem, ale rovnovážný stav netrval dlouho. Všichni jsme napjatě sledovali pomyslné těžiště, překonávající milimetr po milimetru kritický bod. Viděli jsme, jak se kamna pomalu a stále rychleji kácejí, jak dopadají naležato, tříští se na ostré pazourky, vějířovitě se rozbíhající po navoskované podlaze. Nebyli jsme ušetřeni ani směšného epilogu. Po usazení prachu se roura vymkla ze sopouchu a s plechovým řinčením, jako gong ohlašující konec prvního kola, dopadla na hromadu trosek. Chvíli se kymácela, aby se posléze tupě a definitivně uvelebila na rumišti.

Do zaraženého ticha zazpívala opilá Monika dětským hláskem: „Pec nám spadla, pec nám spadla, kdopak nám ji postaví...“

Do domova důchodců denně nechodím. Nemohu. Nová správcová si stačí a já musím dodržovat návštěvní hodiny jako ostatní. (Řediteli největšího podniku ve městě by jistě povolili výjimku, ale nechci se vyvyšovat.) Mamičce to nevadí, myslím, že mě ani nevnímá. S tatíčkem si vyprávíme o všem možném.

„Víš, čeho je mi, Bóbo, v životě nejvíc líto?“ překvapil mě nedávno. „Toho malování.“

„Přinesu ti barvy,“ nabízím, „potřebujeme pár obrázků do nového bytu.“ (Staré jsme vyhodili do sklepa.)

„Ale ne! Mně je líto času, který jsem tomu věnoval.“

„Vždycky se mi tvoje obrázky líbily,“ lžu bez obtíží.

„Ty tomu houby rozumíš. I ten Vodsedálek se mi tajně posmíval, jak jsem maloval mizerně. Kdybych místo pochybného umění postavil barák, mohli jsme teď bydlet spolu.“

„Ničeho nelituj, tatíčku, odpočal sis.“

„Právě že neodpočal! Pořád mě štvalo, že mi to nejde.“

„Proč jsi se nevěnoval něčemu jinému?“

„Já nevím,“ přiznal bezradně. „Člověk si celý život představuje, že něco musí přijít, nějaký zlom, a ono nepříjde nic. Jenom ten podělanej konec.“

Pak projde kolem nemilosrdná sestra s prsty od nikotinu a křikne: „Konec návštěv!“

Mamička začne zpěvavě odříkávat: „Ich muß nur die Hefe kaufen und dann kann ich hinaus laufen,“ a tatíček se zničehonic zeptá: „Ještě tam jezdí diesel?“

„Elektrika. Celé nádraží zadrátovali.“

„A na posun?“

„Na posun jo, to víš.“

„A co u vás, Bóbo? Co vůbec teď v tý fabrice děláš?“

„Nic zvláštního, tatíčku.“

„Nic zvláštního, hm... To jsem si moh myslet.“

„Tak já zase přijdu.“

„Tak zase přijď, Bóbo.“

Pěšinu špiní loňská škvára, brána je otevřená pořád, pelikán zůstává rozpůlený. Mávám rodičům a tatíček, přiloživ k ústům ruce stočené do kornoutu, stěžuje si z okna přes zarostlý park: „Dávají nám projímadla, která neprojmajíí...“

Jinak jsem, vážení přátelé, ve funkci ředitele spokojený a nic mi nechybí. Všechno, co dělám, považuji za správné a myslím, že to dělám dobře. Občas proti sobě hledám argumenty a poněvadž žádné nenalé-

zám, jsem nespokojený a mám pocit, jako by mi něco chybělo. Čekám, až se vrátí Berka, zavolá a řekne: Ahoj, Bohouši, vem harmoniku, vem Andělu...

Deprese zmizely, spím dobře. Pouze ke konci roku, kdy je ohrožen plán, mívám podivný sen. Objeví se ohyzdná stařenka a láká mě, abych šel s ní. Slíbím, že půjdu, ale momentálně mám hlad. Když chvíli počká, dojdu si domů pro chleba se sádlem. Babička svolí. Namažu chleba, vrátím se a pomalu odcházíme spolu.

Asi je ve mně ještě jeden člověk, kterého nikdo nezná. Lepší nebo horší, jak kdy.

(1983–1985)

Ladislav Pecháček

Vážení přátelé, ano

Edice Současná česká próza
Redakce Slávka Járová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 6. 10. 2017

ISBN 978-80-7587-425-2 (epub)
ISBN 978-80-7587-426-9 (pdf)
ISBN 978-80-7587-427-6 (prc)
ISBN 978-80-7587-428-3 (html)